


# בבלי ירושלמי תוספתא

חוברת שבועית ללימוד בי"ת
ביחד עם **תכשיטי הבית**
פרק נ"ך ליום

בעידודו של מו"ר הרה"ץ שליט"א

פרשת
## וישב
י"ד – כ' כסליו תשפ"ה

יוצא לאור ע"י חסידי ברסלב
יבנאל עיר ברסלב – עיר השמחה

ניתן להשיג בתיבה בכניסה ל'היכל מוהרא"ש'
או שלח צרף למייל: breslevsheli1@gmail.com

נדפס לזכות נשמתו הטהורה
של כ"ק אדמו"ר עט"ר
**מוהרא"ש**
**ר' אליעזר שלמה בן**
**ר' מנחם זאב זי"ע**

לזכות מורנו ורבנו הרה"צ
**ר' יצחק שמואל אהרן לעזער**
**שליט"א**

יהי רצון שימשיך להנהיג את הקהילה הקדושה מתוך
בריאות איתנה ונחת מכל יצ"ח ותלמידיו

לזכות נשמתם הקדושה והטהורה של
**רבי חייא ובניו חזקיה ויהודה**
ולזכות
**רב המנונא סבא ורב הונא ריש גלותא**

**טוֹב לוֹמַר לִפְנֵי הַלְמוּד :**
הַלְמוּד בָּבְלִי, יְרוּשַׁלְמִי, תּוֹסֶפְתָּא וּנְבִיאִים כְּתוּבִים יִהְיֶה לְעִלּוּי
הַשְׁכִינָה הַקְדוֹשָׁה וּלְהָקֵל צַעֲרָהּ, לְעִלּוּי כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל
שֶׁנִּפְטְרוּ מִן הָעוֹלָם, גְּאֻלָּה, יְשׁוּעָה, רְפוּאָה וְהַצָּלָחָה לְכֻלָּל
נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּרוּחָנִיוּת וּבְגַשְׁמִיוּת, גִּלּוּי מָשִׁיחַ צִדְקֵנוּ בְּרַחֲמִים
וּבְנִין בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ וְתִפְאַרְתֵּנוּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן.

**ואלא הא דתניא כו'** — לכולי עלמא פריך, דהא אפילו אביי מודה דלנפילה דחד לא חיישינן — ואם כן אמאי תניא בברייתא שאין יכולין להוציא על אחרים? **במאי קא מיפלגי** — ביון דלאו בחיישינן לנפילה פליגי. **תנא דידן סבר** — לנפילה דחד לא חיישינן. מאי איכא למימר? דלמא אידהו יהיב ליה — אוזתיות נקנות במסירה, ועל כרחו יפרע לו למי שהשטר בידו. **ותנא ברא סבר אין אוזתיות נקנות במסירה** — ומתוך כך יחדהה הלוה לזה, ויאמר: פקדון הוא אצלך, ולזה יאמר: אין השטר בידך. ומיהו, אם כתבו הרשאה זה לזה — על כרחו ישלם לו. **ואיבעית אימא דכולי עלמא אוזתיות נקנות במסירה** — בלא שטר מבירה [אחר], כדפסקינן להלכתא בפרק "המוכר את הספינה" (בבא בתרא עג, א) כרבי, וכדאמר רב אשי: אוזתיות מילי נינהו, ומילי במילי לא נקנו, היכא שמסרו לו נתנו. אך ראיה ועדים צריך שמסרו לו לזה בפניהם, ולא נימא פקדון הוא אצלו או שהמישו ממנו. ובהכי פליגי מתניתין ותנא ברא, בפלוגתא דאביי ורבא. **ורבא אמר אין צריך** — אלא העמידהו בחזקת המוחזק בו. **אחד מן האחין ששטר חוב יוצא מתחת ידו כו'** — אע בשם שבידהם או בשם מלוה אחר, וטוען: אחיי נתנוהו לי, והם אומרים: אתה חטפתו. מיהו אחיי — ולא יכול להשמיט מיד אחיו, כי נזדר איש מאחיו. וסלקא דעתך אמינא אין צריך המוחזק בו להביא ראיה, קא משמע לן. **אלא הא דתניא כו'** — שלש מחלוקות בדבר. **דימני האויל לגבי ספרא כו'** — כסבור הוא לרמות בו חבירו ולגבות ממנו בשטר זה, והוא אינו יודע מה שנינהו שאין יכול להוציא על חבירו שמנו בשמו. **אלא אם כן מלוה עמו** — ומסתמא שניהם היו במעמד מקום שנכתב, וכיון דאינהו ידעי ואין מקפידים זה על זה — לא חיישינן תו לשום רמאות, כיון דלנפילה לא חיישינן. **נמצא לאחד** — מלוה: "שטרו של יוסף בן שמעון שחייב לי ממון פרוע" — שטרות שניהם פרועים. ואף על גב דאמרן בשילהי "שנים אוחזין" (בבא מציעא ב, ב) פיסמון היוצא מתחת ידי מלוה אינו אלא במשחק ופסול — הא אוקימנא להך משנה התם, כגון שנמצא השטר בין שטרותיו קרועין, הלכך השובר כשר. **במשולשין** — פירוש: בשטר שלשה דורות "יוסף בן יעקב בן יצחק", ובאידך כתב "יוסף בן יעקב בן דוד". ובשובר כתב סתם "יוסף בן יעקב", כדמתרץ לקמן. הלכך איהרע כחם, והם בחזקת פרועים, שכל אחד טוען: שלי פרוע, והמלוה אינו יכול להכחישו, הואיל ונמצאו השטרות בין השטרות קרועים. **אביי אמר** — מתניתין כשנמצאו בבית לוה מיירי, והכי קתני: נמצא ללוה אחד בין שטרותיו שובר שהשטר שהיה נושה בו יוסף בן שמעון פרוע הוא, והיו שני יוסף בן שמעון נושים בו. ואילמלא זה השובר היו שניהם נפרעין ממנו שטרותם, כדאוקמינן שהם יכולין להוציא שטר חוב על אחרים. ועכשיו בזה השובר הורע חזקתם, דקיימא לן בל בעל השטר על התחתונה, וכשיוציא כל אחד מהם שטרו — אומר לו: הנה השובר עליו. ומיהו, נראה בעיני שאם שניהם באים בהרשאה זה מזה על הלוה — יכולין לגבות אחד מן השטרות ממה שנפרע מן הלוה, שהרי מודה הוא בעל כרחו בשני השטרות, אלא שפרע אחד מהן. ומיהו, אי טעין לוה ואומר: לשניכם פרעתי, והשובר נכתב סתם על שניכם — נראה בעיני דטענה מעליותא היא. אבל היכא דמודה בשתי הלוואות, אלא שפרע אחת, נהי נמי דהורע כח המולין לגבות כל אחד חובו, אבל יעשו שטר ביניהם ויגבו בין שניהם מן הלוה שטר אחד, על ידי שיכתבו הרשאה זה לזה. **עלי** — שאני חייב לו. **תנא אם היו שניהם** — משולשים וכתובים. **יכתבו זוהרות** — מרובעים: יוסף בן יעקב בן יצחק בן אברהם, יוסף בן יעקב בן יצחק בן דוד. דכולי האי לא יהיו שמות אבותיהן שוין. **משנה** האומר לבנו — מצוה בשעת מיתתו. **ואיני יודע איזהו** — והלוה האמינני, ולא האזהרתי שטר, ואיני רוצה ליענש. **שטרות** בולין **פרועין** — חוץ מאותן שיאמרו: עדיין לא פרענו. **נמצא** — ללוה אחד שם בבית המת שני שטרות, שלוה ממנו שני הלואות — הקטן אינו פרוע, דשטר בין שטרותיו קאמר, דמשמע אחד ולא שנים. **גמרא** חוב לך בידי — משמע: מה שאתה חייב לי, ואפילו כתוב החוב בהלואות דקות, בשטרות הרבה. **אמר ליה רבינא לרב אשי אלא מעתה שדי מכורה לך** — שדהו הגדולה מכורה לו. **שדה שיש לי מכורה לך** — מי נימא כל שדותיו מכורין לו קאמר? כמו "שדה אדום" — *קנפיניא (כתיב), וכמו "ובהמה רבה" (יונה ד), ומשני: **התם יד בעל השטר על התחתונה** — דהמוציא מחבירו עליו הראיה, דהיינו לוקח. ומילתיה דרבה דלעיל נמי משום האי טעמא דיד בעל השטר על התחתונה, דהיינו מלוה. הלכך "חוב לך בידי פרוע" — כל השטרות שיש לו עליו פרועין. **משנה** לא יפרע מן הערב — תחלה, עד שיתבע את הלוה לדין ויחזיבהו בית דין. ואם אין לו מה לשלם — אז יפרע מן הערב. הכי מפרשינן לה בגמרא במסקנא.

ואם

**והכא** בצריך להביא ראיה קא מיפלגי — ופלוגתא דמתניתין ובברייתא ליתא בפלוגתא דאביי ורבא, דאביי דמצריך ראיה — מודה דלא חיישינן לנפילה ופקדון היכא דשמיה בשמיה, כדקאמר בפרק (בתרא) [ט"ו] דיבמות (קטז, א) דקאמר אביי: לנפילה לא חיישינן. אי לפקדון, ביון דשמיה בשמיה — לא מפקיד גביה. אבל הך ברייתא — חיישינן לנפילה אי לפקדון דיוסף בן שמעון, דאפילו בשני יוסף בן שמעון מצרכינן ראיה, ורבא אמר אין צריך להביא ראיה, ולעיל בפרק "המוכר את הספינה" (עג, א) פירשתי.

**אביי** אמר הכי קאמר נמצא כו' — והא דמוקי לה ב"שנים אוחזין" (בבא מציעא ב, ב) בגון שנמצא השטר בין שטרותיו פרועין — לאו היינו אליבא דאביי, דאיהו מוקי לה בשובר היוצא מתחת יד הלוה בשאר שוברין. אלא אליבא דרבי ירמיה אתיא.

**שטרו** של יוסף בן שמעון עלי פרוע שטרות שניהם פרועין — אף על גב דבשטר אחד שיש לו עליהם אין יכול להוציא עליהם, משום דחיישינן בכל אחד שמא חבירו של כל אחד כתבו, אף על פי [דחד] ודאי לוה — והכא לא אמרינן: חיישינן שמא חבירו של כל אחד ואחד כתבו והחתימו, אף על גב דודאי אחד פרע. וטעמא — משום דמספיקא לא מפקינן ממונא.

**שניהם** כתובים — הוא הדין שניהם ישראלים, אלא משום דתנינן לעיל "אחד מהן כהן" — תני כהנים.

חסורי

**חסורי** מחסרא והכי קתני – פירש רבינו תם בכתב ידו: חסורי מחסרא והכי קתני המלוה את חבירו על ידי ערב לא יפרע מן הערב. הכי פירושו, והכי הלכתא: לא יתבע מן הערב תחלה, אף על פי שאין לו נכסים ללוה, דדיינו קרקעות. אלא יתבע מן הלוה תחלה, ואם הוא רמוק – ימתין לו, או ילך לשם לתבעו ולכופו. דלא מחתינן לנכסי דערב, דלמא אי איתיה הבא ללוה הוה יהיב ליה מטלטלי למלוה. ואם אמר "על מנת שאפרע ממי שארצה תחלה" בו' — ולא יצטרך להמתין ולחזור אחר הלוה. דמשום דלמא פרע ליה מטלטלין לא מטרחינן ליה למלוה, ביון דאתני. וכגון שאין נכסים ללוה, דדיינו קרקעות, כדמסיק ואזיל: במה דברים אמורים בו', אבל יש נכסים ללוה, דדיינו קרקעות — יתבע הלוה תחלה ויכופנו, ולא נטריח את הערב, ביון דאיגלאי מילתא שיכול לדפרע מן הלוה. אבל בשאין נכסים ללוה, ואתני "ממי שארצה אפרע" — מטפיקא לא מטרחינן לחזור ולהמתין ללוה, אלא יפרע מן הערב כדפרישית. וקבלן, אף על פי שיש נכסים בו'. וחמש מדות בערבות: א' — המלוה על ידי ערב ולא אתני "ממי שארצה אפרע" — תובע הלוה תחלה בבית דין, ביון שיש לו ובין שאין לו נכסים ללוה. ואם לא יכול לכופו ללוה, ולא צייתי דינא — נכנס לביתו על ערב. ב' — אם התנה "ממי שארצה אפרע" ואין לו נכסים ללוה, דדיינו קרקעות — נפרע מן הערב תחלה. פירוש: אם ירצה לדון עם הערב תחלה, ואם ירצה — יתבע מן הלוה תחלה. בדאמרינן: אם אמר "ממי שארצה אפרע" — יפרע מן הערב, שמע מינה דברצון מלוה תליא מילתא. ג' — ואם יש לו נכסים ללוה, אפילו אתני — נפרע מן הלוה תחלה. ד' — וקבלן, דדיינו "תן לו ואני נותן לך", בין יש לו נכסים ללוה בין אין לו — נפרע מן הערב תחלה. ה' — נושא ונותן ביד — יפרע מן הערב ולא מן הלוה, שאין למלוה על הלוה כלום. ואם לא מצא שום להפרע מן הערב — חוזר על הלוה מדרבי נתן, דקיימא לן בווותיה אפילו בבעל חוב דעלמא. וכולהו ערבין בעי קנין. בר מקבלן וערב בשעת מתן מעות. וקבלן דדיינו "תן לו ואני אתן לך". אי נמי — שאינו מוכיר לשון הלוואה אלא לשון פרעון, דקאמר "ייט"י דונרא" ולא קאמר "ייט"י דיברא", דהלכתא כרבא. ולא לימא "ואני קבלן". וקונין בבליו של קונה, וכגון דנקיט ביה שלש על שלש, דבציר מדבי לא מהני אם אינו כלי. ואין חילוק בין עור לשק, כדאמרינן ב"שנים אוחזין" (בבא מציעא ז, א): ביון דנקט ביה שלש על שלש, לשון רבינו הם. ואם היה כתוב בשטר שנעשה פלוני בן פלוני קבלן — אומר רבינו יצחק דדמי קבלן. דאף על גב דלא כתב בו "תן לו ואני נותן לך" שלא פירש היאך אמר, מכל מקום קבלן קאמר דהוי.

מקומי

**ואם אמר לו על מנת בו'** — בגמרא אמרינן: חסורי מיחסרא והכי קתני כו', ומפרש לה. בין כך ובין כך **לא יפרע מן הערב** — תחלה. **הערב לאשה בכתובתה** — ואין לבעל נכסים, והיה בעלה מגרשה, וצריך הערב לפרעה כתובתה מכיסו. **יידיינה** — הבעל הנאה על דעת רבים, נדר שאין לו הפרה, שלא יוכל להחזירה. דחיישינן שמא דעתו להחזיר את אשתו ולאבוד כתובתה לאחר שנתקבלה כתובתה מן הערב, וקנוניא בעלמא היא דעבדי בעל ואשתו על נכסיו של ערב. **גמרא** מאי טעמא — לא יפרע מן הערב? דקסלקא דעתך השתא לא יפרע כלל קאמר מתניתין. דלא מהני ערבות אלא להכי, שאם מת לוה או ברח — אז יפרע מן הערב. אך אם הלוה בפנינו בשעה שתובע מלוה את חובו, ביון שהעמידו ערב ללוה בפנינו — פטור. **גבייא אשלמת לי** — הפקדתני הלוה, על מנת שאם ימות או יברח שאפרע ממוני, הרי אני מחזירו לך ותתבענו ברין — ואני פטור. **מתקיף לה רב נחמן האי דינא** — דמתניתין, שלא יפרע הערב כלום — דינא דפרסאי הוא. וקא סלקא דעתך השתא דהכי קאמר: שמנהג פרסיים לדון בן, דאמר ליה גברא אשלמת לך. **בתר ערבא אזלי** — אף בשיש נכסים ללוה. **דלא יהבי מקמא למלויתיהו** — שגם זה דבר שאינו הגון הוא, לומר שלא יפרע מן הערב כלל — אם כן מאי אהני ערבות? אלא דאי להכי נכנס בערבות, שאם אין נכסים ללוה — שישלם לו ערב תחתיו את הממון. **לא יתבע ערב תחלה** — דלא נעשה ערב אלא על מנת שיש נכסים ללוה, או ימאן לבא לדין, או שיחזיבוהו בית דין ולא יהדיה לו מה לפרוע — או יפרע מן הערב. **ואם אמר לו על מנת בו' יתבע מן הערב תחלה** — וכגון שאין נכסים ללוה. דהכי מפרשינן לה מתניתין לקמן. **מנין לערב שמשתעבד** — באמירה בעלמא, בלא קנין. **קבלנות** — לקמן מפרש: "תן לו ואני קבלן". ובאמירה בעלמא הוי קבלן, והכי מוכח לקמן בשמעתין. אבל אם נשא ונתן ביד — אמרינן לקמן דאין למלוה על הלוה כלום. **תנה אותו על ידי** — בלומר, באילו מקבלו בידי אחזיתנו לך. **לקח בנגיו** — למלוה קאמר קרא: קח בגדו של ערב, כי ערב בשביל איש זר — דהיינו אמירה בעלמא, דלא כתיב הכא קבלנות. בני אם ערבת לרעך — ממון, או נוקשת באמרי פיך — שחרפתו וגרפתו — עשה זאת אפוא בני והצל משני דברים הללו: על כי באת בכף רעך, דהיינו ממון שיש לו עליך — לך התרפס, התר לו פיסת ידך ותן לו מעותיו. ודהב רעך, על שחרפתו — הרבה עליו ריעים, ובקש מחילה. **רבי יהודה סבר אסמכתא לא קניא** — והיינו אסמכתא: אם לא יפרע לך — אני אשלם לך. וכל "דאי" הוי אסמכתא — סומך ובוטח בלבו שהלוה יפרענו, ואילו היה יודע שלא יפרע הלוה — לא היה נכנס בערבות. **דאסמכתא לא קניא** — דפסקינא הלכה כרבי יהודה. **נמי ומשתעבד** — בלב שלם, ושליחותא דערב קא עביד מלוה, באילו הוא עצמו הלוה. **לא שנו** — אפילו דאמר על מנת כו'. **אף על פי שיש נכסים ללוה יפרע מן הקבלן** — אם ירצה המלוה.

רבן

וְאִם אָמַר לוֹ "עַל מְנָת שֶׁאֶפְרַע מִמִּי שֶׁאֶרְצֶה" - יִפְרַע מִן הֶעָרֵב; רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אִם יֵשׁ נְכָסִים לַלָּוֶה - בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ לֹא יִפְרַע מִן הָעָרֵב. וְכֵן הָיָה רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הָעָרֵב לְאִשָּׁה בִּכְתֻבָּתָהּ, וְהָיָה בַּעְלָהּ מְגָרְשָׁהּ - יְדִיְּרֶנָּה הָנַּאָה, שֶׁמָּא יַעֲשׂוּ קְנוּנְיָא עַל נְכָסִים שֶׁל זֶה וְיַחֲזִיר אֶת אִשְׁתּוֹ. **גמרא** מַאי טַעְמָא? רַבָּה וְרַב יוֹסֵף דְּאָמְרֵי תַּרְוַיְיהוּ: נִבְרָא אַשְׁלְמֵת לִי, נִבְרָא אַשְׁלִימֵי לָךְ. מַתְקִיף לָהּ רַב נַחְמָן: הַאי דִּינָא דְּפַרְסָאֵי, דְּלָא יָהֲבִי מְקָמָא לְמֵילְתַיְיהוּ. אֶלָּא, בֵּי דִּינָא דְּפַרְסָאֵי, דְּלָא יָהֲבִי מְקָמָא לְמֵילְתַיְיהוּ. אֶלָּא אָמַר רַב נַחְמָן: מַאי לֹא יִפְרַע מִן הֶעָרֵב - לֹא יִתְבַּע עֲרֵב תְּחִלָּה. תָּנֵיא נַמִּי הָכִי: הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵירוֹ עַל יְדֵי עֲרֵב - לֹא יִתְבַּע עֲרֵב תְּחִלָּה, וְאִם אָמַר "עַל מְנָת שֶׁאֶפְרַע מִמִּי שֶׁאֶרְצֶה" - יִתְבַּע עֲרֵב תְּחִלָּה. אָמַר רַב הוּנָא: מְנַיִן לָעֲרֵב דִּמְשַׁתַּעְבֵּד? דִּכְתִיב: "אָנֹכִי אֶעֱרָבֶנּוּ מִיָּדִי תְּבַקְשֶׁנּוּ". מַתְקִיף לָהּ רַב חִסְדָּא: הָא קַבָּלָנוּת הִיא, דִּכְתִיב: "תְּנֵה אֹתוֹ עָלַי יָדִי וַאֲנִי אֲשַׁיְּבֶנּוּ" אֶלָּא אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מֵהָכָא: "לְקַח בִּגְדוֹ כִּי עָרַב זָר וּבְעַד נָכְרִיָּה חַבְלֻהוּ"; וְאוֹמֵר: "בְּנִי אִם עָרַבְתָּ לְרֵעֶךָ תָּקַעְתָּ לַזָּר כַּפֶּיךָ, נוֹקַשְׁתָּ בְאִמְרֵי פִיךָ נִלְכַּדְתָּ בְּאִמְרֵי פִיךָ, עֲשֵׂה זֹאת אֵפוֹא בְּנִי וְהִנָּצֵל כִּי בָאתָ בְכַף רֵעֶךָ לֵךְ הִתְרַפֵּס וּרְהַב רֵעֶיךָ", אִם מִמּוֹן יֵשׁ לוֹ בְּיָדְךָ - הַתֵּר לוֹ פִּיסַּת יָד, וְאִם לָאו - הַרְבֵּה עָלָיו רֵיעִים. אָמַר אַמֵּימָר: עָרֵב דִּמְשַׁתַּעְבֵּד - מַחֲלוֹקֶת רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסֵי; לְרַבִּי יוֹסֵי דְּאָמַר: אַסְמַכְתָּא קָנְיָא - עָרֵב מִשְׁתַּעְבֵּד, לְרַבִּי יְהוּדָה דְּאָמַר: אַסְמַכְתָּא לָא קָנְיָא - עָרֵב לָא מִשְׁתַּעְבֵּד. אָמַר לֵיהּ רַב אַשִׁי לְאַמֵּימָר: הָא מַעֲשִׂים בְּכָל יוֹם, דְּאַסְמַכְתָּא לָא קָנְיָא, וְעָרֵב מִשְׁתַּעְבֵּד אֶלָּא אָמַר רַב אַשִׁי: בְּהָהוּא הָנַּאָה דְּקָא מְהֵימְנִין לֵיהּ - גָּמַר וּמְשַׁתַּעְבֵּד נַפְשֵׁיהּ. "וְאִם אָמַר עַל מְנָת שֶׁאֶפְרַע מִמִּי שֶׁאֶרְצֶה" כו'. אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁאֵין נְכָסִים לַלָּוֶה, אֲבָל יֵשׁ נְכָסִים לַלָּוֶה - לֹא יִפְרַע מִן הֶעָרֵב. וְהָא מִדְּקָתָנֵי סֵיפָא, רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אִם יֵשׁ נְכָסִים לַלָּוֶה - לֹא יִפְרַע מִן הֶעָרֵב, מִכְּלָל דִּרְנָא קָמָא סָבַר: לָא שָׁנָא הָכִי וְלָא שָׁנָא הָכִי - חַפּוּרֵי מְחַפְּרָא וְהָכִי קָתָנֵי: הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵירוֹ עַל יְדֵי עֲרֵב - לֹא יִפְרַע מִן הֶעָרֵב, וְאִם אָמַר "עַל מְנָת שֶׁאֶפְרַע מִמִּי שֶׁאֶרְצֶה" - יִפְרַע מִן הֶעָרֵב; בְּמֶה דְּבָרִים אֲמוּרִים - בְּשֶׁאֵין נְכָסִים לַלָּוֶה, אֲבָל יֵשׁ נְכָסִים לַלָּוֶה - לֹא יִפְרַע מִן הֶעָרֵב; וְקַבְּלָן, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ נְכָסִים לַלָּוֶה - יִפְרַע מִן הַקַּבְּלָן;

רבן

רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר אִם יֵשׁ נְכָסִים לְאִשָּׁה — אחד ערב ואחד קבלן — לא יפרע אלא מן הלוה. **בשמעתא** — ולא בברייתא. **חוץ מערב** — משנה זו. אלא יפרע מן הקבלן ואף על פי שיש נכסים ללוה, כרבנן. **ויצידן** — ב"מי שאחזו" במסכת גיטין. **וראיה אחרונה** — בסנהדרין, בפרק "הזה בורר", שני משניות של ראיה זו: כל זמן שמביא ראיה רבי — בראשונה הלכה כמותו, באחרונה אין הלכה כמותו. **כולן לשון ערבות הן** — דהא לשון הלוואה קאמר: הלווהו, הוא יהיה לה ואני פורע אם לא יפרע לך. **תן לו** — מסור הממון בידו ואני אפרענו לך. אין כאן לשון הלוואה, אלא שליחותיה דהאי דקאמר "תן לו" עביד מלוה. **לשון ערבות ערבות** — לא שנא קאמר "הלווהו", ולא שנא קאמר "תן לו". **ורב חסדא אמר כולן לשון קבלנות הן** — ואפילו "תן לו ואני ערב", אפילו "הלווהו ואני פורע", "הלווהו ואני חייב", "הלווהו ואני נותן לך". **רב מתנה** — דכיון דנקט לשון הלואה ולשון ערבות — אז מוציא מכלל קבלנות. **ורבא אמר כולן לשון ערבות הן** — אפילו "הלווהו ואני קבלן", "תן לו ואני פורע", "תן לו ואני חייב" — דמשמע: אני אפרע בשבילו אם לא יפרע הוא. **רב נתן לו ואני נותן לך** — וכל שכן "תן לו ואני קבלן". וקיימא לן כרבא דהוא בתרא. ודוקא "תן לו ואני נותן", דשניהם לשון מתנה — משמע קבלנות, שבאותו לשון שציוהו למסור לזה קבל עליו לפרעו, דמשמע כאילו קבל הוא עצמו מיד המלוה. בערבות — לא יפרע מן הערב תחלה אלא מן הלוה. ובקבלנות — מאיזה שירצה יפרע, כרבנן דמתניתין. אבל אם נשא ונתן ביד — אין למלוה על הלוה כלום. **אינו ערבין ביה** — כדכתיב (משלי כב) "אם אין לך לשלם למה יקח משכבך מתחתיך", וכתיב (דברים כד) "יוציא אליך העבוט החוצה". וקיימא לן **לא יתבע מן הערב תחלה** — אין נכון להטריח את הערב חנם, דלמא מפצי ליה לוה. והוא הדין לנכסי ראינש — למה נזלזל בנכסיו להוריד בהן את המלוה חנם, שמא יסלקנו לזה במעות ולא יצטרך לירד בנכסיו. **ההוא ערבא דיתמי** — אביהם לוה בחיין, וזה נעשה ערב למלוה בשבילו. ולאחר מותו פרע הערב תחלה, מקמי דנתבעינהו ליתמי. כלומר, משלו פרע ולא משל יתומים, שלא הספיק לתבעם, ועתה חזר עליהם ותובעם. **פריעת בעל חוב מצוה** — הערב עתה נעשה בעל חוב, ומלוה על פה הוא, ומצוה לפרעו. ואם יתומים פחותים משלש עשרה — דלאו בני מיעבד מצוה נינהו, וכי גדלי — לישתעי דינא בהדייהו, כדאמר ב"חזקת הבתים" (בבא בתרא לג, א) גבי עובדא דרבה בר שרשום. **רב חונא בריה דרב יהושע אמר** — לעולם יתמי בני מיעבד מצוה נינהו, כדאמר בערבין בפרק "שום היתומים" (שם, א): יתמי דאבלי דלאו דידהו — לזילו בתר שיבקייהו. אלא היינו טעמא דלא גובה ערב מיתמי עד דגדלי, וידעו לטעון ולחזור אחר דינם — דאיכא למימר: אימור עררי אתפסיה אביהם למלוה בחזיו, לפטור את הערב. דלכך, על מלוה על פה איכא למיחש דלמא פרעיה אבוהון בחזיו. ואף על גב דקיימא לן לקמן בפירקין: מלוה על פה גובה מן היורשין — הני מילי כגון דשמתוהו ומית בשמתיה, אי נמי כשחייב מודה. ופסקינן לקמן הלכתא כרב חונא בריה דרב יהושע דאמר דלא חיישינן למימר יתמי לאו בני מיעבד מצוה נינהו, אלא בכל חוב שאנו יודעין שלא פרעו אביהן בחייו, או שאין אנו יודעין אלא שאמר אביהן "תנו" — נותנין כדפסקינן בערכין, ואין ממתינין עד דגדלי, כדשלחו מתם דהלכתא כרב חונא בריה דרב יהושע. ורבא נמי, דפסק בערכין (שם עמוד ב) הלכתא דאין נזקקין לנכסי יתומים אלא אם כן רבית אוכלת בהן, ואם אמר "תנו" נותנין — נראה בעיני דלא פליג אדרב חונא, כיון דחייב מודה כמאן דאמר "תנו" דמי. ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי, רב חונא איירי בחייב מודה אף על גב דלא אמר "תנו", ורבא איירי באומר "תנו" אף על גב דאין חייב מודה. וכל הני גזיתהו ממקרקעי דיתמי. ונראה בעיני דבזמן הזה דליכא מקרקעי כל כך, אף על גב דקיימא לן מטלטלי דיתמי לא משתעבדי לבעל חוב — בזמן הזה דינם לגבות ממטלטלי דשבק להון אבוהון, כמו שתקנו הגאונים בכתובת אשה, דפסקינן הלכתא ממקרקעי ולא ממטלטלי, ואפילו הכי נהגו לגבות ממטלטלי. ומביא אני ראיה מההוא דכתובות (סז, א) דארנקי דמחוזא, דאשה גובה כתובתה מהם משום דאסמכתיהו עלייהו, והוא הדין לבעל חוב דגבי מטלטלי דיתמי היכא דידהו לנו שאביהן היה חייב לזה. וכן הלכה למעשה, דהא אמרינן לקמן: מלוה על פה גובה מן היתומים כדי שלא תנעול דלת בפני לוין, ואי ממטלטלי דשבק להון אבוהון לא גובה — אין לך נעילת דלת גדול מזה, דהא לא שביחי לן מקרקעי.

מאי

**מקמי** דלודעינהו ליתמי בו' — מיהר לפרוע ולא הודיעום אם ירצו לפרוע לו כלום. שאם היה מודיעם — שמא היו פורעין. מיהו, אם לא היו רוצים לפרוע — נפרע מן הערב, דהיינו אין לו נכסים ללוה. דזודאי אם אין לו נכסים (שאין יכול הערב לדחותו עד אחר שישביר עצמו ויקנה נכסים, מה לי אם יודעה אותו עד שיגדלו היתומים, מה לי אם יודעה אותו עד שישביר עצמו.

רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר אִם יֵשׁ נְכָסִים לַלָּוֶה — אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה לֹא יִפָּרַע מִן הַלָּוֶה. אָמַר רַבָּה בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל מָקוֹם שֶׁשָּׁנָה רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל בְּמִשְׁנָתֵנוּ - הֲלָכָה כְּמוֹתוֹ, חוּץ מֵעֲרֵב, וְצִידּוֹן, וְרָאָיָה אַחֲרוֹנָה. אָמַר רַב הוֹנָא: "הַלְוֵהוּ וַאֲנִי עָרֵב", "הַלְוֵהוּ וַאֲנִי פּוֹרֵעַ", "הַלְוֵהוּ וַאֲנִי חַיָּיב", "הַלְוֵהוּ וַאֲנִי נוֹתֵן" - כּוּלָּן לְשׁוֹן עֲרֵבוּת הֵן; "תֵּן לוֹ וַאֲנִי קַבְּלָן", "תֵּן לוֹ וַאֲנִי פּוֹרֵעַ", "תֵּן לוֹ וַאֲנִי חַיָּיב", "תֵּן לוֹ וַאֲנִי נוֹתֵן" - כּוּלָּן לְשׁוֹן קַבְּלָנוּת הֵן. אִיבַּעֲיָא לְהוּ: "הַלְוֵהוּ וַאֲנִי קַבְּלָן", "תֵּן לוֹ וַאֲנִי עָרֵב", מַאי? אָמַר רַבִּי יִצְחָק: לְשׁוֹן עֲרֵבוּת - עֲרֵבוּת, לְשׁוֹן קַבְּלָנוּת - קַבְּלָנוּת. רַב חִסְדָּא אָמַר: כּוּלָּן לְשׁוֹן קַבְּלָנוּת הֵן, בַּר מֵ"הַלְוֵהוּ וַאֲנִי עָרֵב". רָבָא אָמַר: כּוּלָּן לְשׁוֹן עֲרֵבוּת הֵן, בַּר מִ"תֵּן לוֹ וַאֲנִי נוֹתֵן". אָמַר לֵיהּ מָר בַּר אַמֵּימָר לְרַב אָשֵׁי, הָכִי אָמַר אַבָּא: "תֵּן לוֹ וַאֲנִי נוֹתֵן" - אֵין לַמַּלְוֶה עַל הַלָּוֶה כְּלוּם. וְלָא הִיא, לָא מִיפַּטַר לֵוֶה מִינֵּיהּ דְּמַלְוֶה עַד שֶׁיְּשַׁלֵּם וְיִתֵּן בְּיָד. הָהוּא דַּיְּינָא דְּאַחֲתֵיהּ לְמַלְוֶה לְנִכְסֵי [דְּלָוֶה] מִקַּמֵּי דְּלִתְבְּעֵיהּ לְלָוֶה, סַלְּקֵיהּ רַב חָנִין בְּרֵיהּ דְּרַב יְבָא. אָמַר רָבָא: מַאן חָכִים לְמֶעְבַּד כִּי הָא מִילְּתָא, אִי לָאו רַב חָנִין בְּרֵיהּ דְּרַב יְבָא סָקְבַר: נְכָסֵיהּ דְּבַר אִינָשׁ אִינּוּן מֶעֱרְבִין יָתֵיהּ; וְתָנֵן: הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵירוֹ עַל יְדֵי עֲרֵב - לֹא יִפָּרַע מִן הָעֲרֵב; וְקַיְּימָא לָן: לֹא יִתְבַּע עֲרֵב תְּחִלָּה. הָהוּא עֲרֵבָא דְּיָתְמֵי דִּפְרָעֵיהּ לְמַלְוֶה מִקַּמֵּי דְּלִתְבְּעֵיהּ לְלָוֶה, סַלְּקֵיהּ רַב חָנִין בְּרֵיהּ דְּרַב יְבָא. חוֹב מְצוָה, וְיָתְמֵי לָאו בְּנֵי מֵיעֲבַד מִצְוָה נִינְהוּ; וְרַב הוֹנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ אָמַר: אֵימַר צְרָרֵי אַתְפְּסֵיהּ.

מאי

רגיל לְהִתְפֹּס צְרָרֵי לְמַלֹּה. אבל ברישא אינו גובה, משום דחיישינן לצְרָרֵי, דלמא אתפסיה למלוה, ואף על פי שיש ערב. וזה אין לחוש בבתב לו "התקבלתי" — דלמא אתפסיה צְרָרֵי לערב — שאין רגילות להתפֹּס ליה צְרָרֵי, כדאמרינן לקמן דבגוי ליכא למיחש לצְרָרֵי — אלמא אין מתפֹּס לערב, דאם כן ניחוש שמא התפֹּס לערב. ואפילו למאן דפרוך: אדרבה כו' אי לאו דאתפֹּס צְרָרֵי לערב לא הוה מקבל לערב, כדפירש בקונטרס — הכא מיהא לא מתפֹּס לא למלוה ולא לערב. אלא לרב פפא קשיא: הא לאו בני מיעבד מצוה נינהו שאני התם דלהכי כתב לו "התקבלתי" — שיהא לו כח לגבות מן היתומים, ושעבד

 **ואם** כתב בו התקבלתי — שכתב בעל חוב כן — גובה. בשלמא לרב הונא משכחת לה בשחייב מודה, דליכא למיחש לצְרָרֵי. אלא לרב פפא היכי משכחת לה? ואם תאמר: אי בשחייב מודה, אפילו לא כתב "התקבלתי" ויש לדחות: דכי לא כתב "התקבלתי" — להכי לא גבי מיתומים, דחיישינן שמא לא גבה המלוה ממנו. ומשנני: שאני התם, דלהכי כתב ליה "התקבלתי" — דליהוי כחיה אלים, ולידהוי כמלוה בשטר. וכן גרס רבינו חננאל: משכחת לה בשחייב מודה, ומפרש בדפרישית, דאלים משום דהוי בשטרא. וקשיא לן: דבערכין פרק "שום היתומים" (כב, ב) מוכח דאיירי רב הונא ורב פפא במלוה בשטר. דפריך התם: שום היתומים שלשים יום, בשלמא לרב הונא — מוקי לה בשחייב מודה, אלא לרב פפא במאי מוקי לה? אמר לך רב פפא: איבעיית אימא בבתובת אשה, משום חינא. אבל בבעל חוב בשטר — לא מצי מוקי לה. אלא מיירי ודאי אפילו בשטר. ועוד קשיא: ביון דמוקי מילתיה במלוה על פה — אם כן אפילו בני מיעבד מצוה נינהו נמי אין לגבות מהן, דטוענין ליורש שפרע, שהאב היה נאמן לומר "פרעתי", ואפילו גדולים נינהו פטורין מהאי טעמא ועוד: מאי משני דלהכי כתב ליה "התקבלתי", דהוי כמלוה בשטר? מה יש לו לכתיבת המלוה להועיל לערב לגבות מיתמי, מאחר שהלוה לא כתב כלום והיה נראה לפרש: דאם כתב בו "התקבלתי" גובה — היינו: אם כתב בשטר "התקבלתי מן הערב", שכך כתב הלוה גם לערב בתוך השטר, ליפות כחו, לדחקו ולפטרו לשלם חובו למלוה אף אם לא יתבענו המלוה עדיין — גובה. בשלמא לרב הונא בריה דרב יהושע — ניחא, דאיכא למיחש לצְרָרֵי, והכא ליכא למיחש לצְרָרֵי, דבין שכתב גם לערב "התקבלתי" ועשאו כמלוה לתבעו מעצמו — אין

ושעבד נכסיו לזה, ויש לו כח לזה. מיהו, קשה לרבינו יצחק מן התוספתא, דקתני: ואם כתב בו בעל חוב. ולשון "בו" משמע בפירוש רבינו חננאל. ויש לפרש קצת לפירוש רבינו יצחק, כי הלוה מכל מקום כתב לו כך, אבל הבעל חוב צוה לכתוב לו כדי שיהא הערב קבלן גמור. והא דאמר מצה על היתומין לפרוע חובת אביהן — פירש רבינו יצחק: דהיינו במלוה על פה, ובמקום שלא נשארו קרקעות מאביהן כי אם מטלטלין, ולא בייפינן ליתמי עבור בן אפילו היו גדולים, כדמוכח פרק "מי שהיה נשוי" (כתובות צא, ב) גבי קטינא דאביי, דמדקתריף בעל חוב — אלמא גדולים היו. והא דפסקינן לקמן מלוה על פה גובה מן היורשים — היינו במקרקעי, דומיא דאינו גובה מן הלקוחות. **אמו** כל דמגדיר בר' — שמא יפרע בלא בית דין, ובלא הדרה. **בר** מערב דכתובה — שאף על גב דאית ליה — לא משתעבד. ומיהו דרבן שמעון בן גמליאל מיירי באבא לגבי ברא, דמשעבד נפשיה (הגי"ה. ותימה למורי: אמאי לא פריך ממתניתין).

**שביב** מרע שאמר מנה לפלוני בידי כו' — קשה לרבינו יצחק: הא דבעי פרק "מי שמת" (בבא בתרא קמח, ב): שביב מרע שהקדיש כל נכסיו מהו? תפשוט מהכא דאם עמד אינו חוזר. דאי חוזר — חוזר (נמי) (כמו) במתנתו, ואם כן פשיטא דאמנן, ומאי קנוניא שייך? ונהלא היה יכול לחזור בו מיד ונראה לרבינו יצחק: דמיירי בשכיב מרע שהקדיש כשהיה בריא את נכסיו, ואמר השתא נמי מנה לפלוני בידי — נאמן. ותאי דנקט שכיב מרע — משום דרובא דהכי מהימן, כדאמרינן בפרק "שום היתומים" (ערכין כג, א) ובפרק "שבועת הדיינים" (שבועות מב, ב) דאין אדם חושא ולא לו. אבל בבריא — ודאי חיישינן.

**אדם** עשוי שלא להשביע את בניו — והיינו בשלא תבעוהו ואמר מעצמו. אבל תבעוהו והודה — חייב, כדאמר לקמן בשמעתין, דטענמא דלהשביע את בניו לא שייך התם. ר"משמה אני בך" נמי לא טענינן, אף על גב דבריא אי לא טעין טענינן ליה, דאין אדם משטה בשעת מיתה, כדאמרינן בסמוך. והא דאדם עשוי כו', אמר רבי דמשמע: אפילו לא טעין טענינן ליה, דאמר ב"ה בורר" (סנהדרין כט, ב): ההוא דקרו ליה "קב רשו", אמר: מאן מסיק בי אלא פלניא ופלניא. תבעוהו לדינא קמיה דרב נחמן, אמר: אדם עשוי כו'. משמע דרב נחמן הוה טעין ליה הכי.

ורב

31 לַבַּעַל מִשְׁתַּעְבֵּד - שַׁפִּיר, אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר: אִי אִית לֵיהּ מִשְׁתַּעְבֵּד, אִי לֵית לֵיהּ לָא מִשְׁתַּעְבֵּד

32 - מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? - אִיכָּא לְמֵימַר: מֵימְרֵי הָוֶה לֵיהּ וְאִשְׁתַּדּוּךְ. וְאִיבָּעֵית אֵימָא: אַבָּא

33 לְגַבֵּי בְּרֵיהּ שְׁעַבּוּדֵי מְשַׁעְבֵּד נַפְשֵׁיהּ. דְּאִיתְּמַר: עֵרֶב דְּכְתוּבָּה - דִּבְרֵי הַכֹּל לָא מְשַׁתַּעְבֵּד,

34 קַבְּלָן דְּבַעַל חוֹב - דִּבְרֵי הַכֹּל מְשַׁתַּעְבֵּד, קַבְּלָן דְּכְתוּבָּה וְעֵרֶב דְּבַעַל חוֹב - פְּלִיגִי, מָר סָבַר:

35 אִי אִית לֵיהּ נְכָסֵי לְלֹוֶה - מְשַׁתַּעְבֵּד, אִי לֵית לֵיהּ - לָא מְשַׁתַּעְבֵּד; וּמָר סָבַר: בֵּין אִית לֵיהּ

36 וּבֵין לֵית לֵיהּ - מְשַׁתַּעְבֵּד. וְהִלְכְתָא: עֵרֶב, בֵּין אִית לֵיהּ וּבֵין לֵית לֵיהּ - מְשַׁתַּעְבֵּד, בַּר מֵעֵרֶב

37 דִּכְתוּבָּה, דְּאַף עַל גַּב דְּאִית לֵיהּ לַבַּעַל - לָא מְשַׁתַּעְבֵּד; מַאי טַעְמָא? מִצְוָה הוּא דְּלָעֵבֵד

38 וְלָאו מִידֵּי חָסְרָה. אָמַר רַב הוֹנָא: שְׁכִיב מֵרַע שֶׁהִקְדִּישׁ כָּל נְכָסָיו, וְאָמַר "מָנֶה לְפְלוֹנִי בְּיָדִי"

39 - נֶאֱמָן, חֲזָקָה אֵין אָדָם עוֹשֶׂה קְנוּנְיָא עַל הַקְּדֵשׁ. מַתְקִיף לָהּ רַב נַחְמָן: וְכִי אָדָם עוֹשֶׂה

40 קְנוּנְיָא עַל בָּנָיו? דְּרַב וּשְׁמוּאֵל דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: שְׁכִיב מֵרַע שֶׁאָמַר "מָנֶה לְפְלוֹנִי בְּיָדִי", אָמַר

41 "חָנוּ" - נוֹתְנִין, לֹא אָמַר "תְּנוּ" - אֵין נוֹתְנִין; אַלְמָא אָדָם עָשׂוּי שֶׁלֹּא לְהַשְׁבִּיעַ אֶת בָּנָיו,

הכא

מַאי בֵּינַיְיהוּ? אִיבָּא בֵּינַיְיהוּ בְּשֶׁחַיָּיב מוֹדֶה. אִי נָמֵי, דְּשַׁמְּתוּהוּ וּמֵת בְּשַׁמְּתִיתָה. שָׁלְחוּ מָתָם: שַׁמְּתוּהוּ וּמֵת בְּשַׁמְּתִיתָה - הִלְכְתָא בְּרֵב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ. מֵיתִיבִי: עֵרֶב שֶׁהָיָה שָׁטֵר חוֹב יוֹצֵא מִתַּחַת יָדוֹ - אֵינוֹ גּוֹבֶה, וְאִם פָּתוּב בּוֹ "הִתְקַבַּלְתִּי מִמְּךָ" - גּוֹבֶה; בְּשֶׁלָּמָא לְרַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ מַשְׁפַּחַת לָהּ - כְּשֶׁחַיָּיב מוֹדֶה, אֶלָּא לְרַב פָּפָּא קַשְׁיָא - שֶׁאנִי הָתָם, לְהָכִי טָרַח וְכָתַב לֵיהּ "הִתְקַבַּלְתִּי". הֲהוּא עֲרֵבָא דְּגוֹ דְּפַרְעֵיהּ לְגוֹ מְקַמֵּי דִּלְהֵיבְעֵינְהוּ לְיִתְמֵי. אֲמַר לֵיהּ רַב מָרְדְּכַי לְרַב אָשֵׁי, הָכִי אֲמַר אֲבִימִי מֵהָגְרוֹנְיָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבָּה: אֲפִילּוּ לְמַאן דְּאָמַר חַיִּישִׁינַן לְצְרָרֵי - הָנֵי מִילֵּי יִשְׂרָאֵל, אֲבָל גּוֹיִם, פַּיְּינָן דְּקָתָר עֲרָבָא אָזֵיל - לָא חַיִּישִׁינַן לְצְרָרֵי. אֲמַר לֵיהּ: אַדְרַבָּה: אֲפִילּוּ לְמַאן דְּאָמַר לָא חַיִּישִׁינַן לְצְרָרֵי - הָנֵי מִילֵּי יִשְׂרָאֵל, אֲבָל גּוֹיִם, פַּיְּינָן דְּדַיְּינֵיהוּ בָּתַר עֲרָבָא אָזֵיל, אִי לָאו דְּאִתְפְּסֵיהּ צְרָרֵי מֵעִיקָּרָא - לָא הָוֶה מְקַבֵּל לֵיהּ. "וְכֵן הָיָה רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הָעֵרֶב לְאִשָּׁה בִּכְתוּבָּתָהּ" [וכו']. מֵשָׁה בַּר עֲצָרְיָה עֲרָבָא דִּכְתוּבָּתָהּ דְּכַלְתֵּיהּ הָוֶה, רַב הוּנָא בְּרֵיהּ צוֹרְבָא מִדְּרַבָּנַן הָוֶה וּדְחִיקָא לֵיהּ מִילְּתָא, אֲמַר אֲבִיי: לֵיכָּא דְּיָיזִיל דְּנַסְבֵּיהּ עֲצָה לְרַב הוּנָא, דְּנָגְרָשָׁה לְדַבְּיתְהוּ, וְתֵיזִיל וְתִגְבֵּי כְּתוּבָּה מֵאֲבוּהָ, וְהָדַר נַהֲדְרָהּ? אֲמַר לֵיהּ רָבָא: וְהָא יְדִיעְנָה הַנָּאָה תְּנַן אֲמַר לֵיהּ אֲבִיי: אֲטוּ כָּל דְּמִגָּרֵשׁ - בְּבֵי דִּינָא מְגָרֵשׁ? לְסוֹף אִינָּלַאי מִיּוֹלְתָא דְּכֹהֵן הוּא. אֲמַר אֲבִיי, הֵיינוּ דְּאָמְרִי אֲיָנְשֵׁי: פָּתַר עָנְיָא אָזְלָא עֲנִיוּתָא. - וּמִי אֲמַר אֲבִיי הָכִי? וְהָא אֲמַר אֲבִיי: אֵיזֶהוּ רָשָׁע עָרוּם? זֶה הַמַּשִּׂיא עֲצָה לְמְפֹרֵעַ בְּנִכְסִים כְּרָבָן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל - בְּנוֹ שָׁאנֵי, וְצִוְּרְבָּא מַרְבָּנַן שָׁאנֵי. - וְהָא עֵרֶב הוּא, [וְקָיְימָא לָן:] עֵרֶב דִּכְתוּבָּה לָא מְשַׁתַּעְבֵּד - קַבְּלָן הָוֶה. הֲנִיחָא לְמַאן דְּאָמַר: קַבְּלָן דִּכְתוּבָּה אַף עַל גַּב דְּלֵית לֵיהּ נְכָסֵי

**מאי ביניהו** — כיון דבין למר ובין למר אין הערב גובה עכשיו מיתמי. **בשחייב מודה** — בשעת מיתתו, דליכא למיחש לצררי. לרב הונא גבי מיתמי, לרב פפא לא גבי עד דגדלי. **דשמתוהו ומית בשמתיתא** — שלא רצה לפרוע בחייו. **שלחו מתם** — היכא דשמתוהו ומית בשמתיתא — הדבר ידוע שלא פרעו, וכמי שחייב מודה דמי. **הלכתא כרב הונא בריה דרב יהושע** — דגבי מיתמי, ולא אמרינן יתמי לאו בני מיעבד מצוה ניינהו. "הלכתא" גרסינן, ולא גרסינן "והלכתא". **היינא מתחת ידי ערב** — ותובע את היתומים, ואמר: פרעתי חוב של אביכם, והשטר מונית, שהרי החזירו לי המלוה. **אינו גובה** — עד דגדלי יתמי ומשתעי דינא בהדייהו, ואז ישבע ויפרע מהם, כדין הבא ליפרע מנכסי יתומים. **ואם כתב בו** — המלוה: "התקבלתי ממך" מן הערב. **דלהכי כתב ליה התקבלתי** — דהוי ערב מהתוק בשטר שיש לו עליהם, ולא חשיבא מלוה על פה. ובמלוה בשטר מודה רב פפא דגבינן מיתמי, דלא אמרינן הכא מצוה אלא חוב, ומוטלת עליהם לפרוע בעל כרחם. **אפילו למאן דאמר חיישינן לצררי** — הני מילי במלוה שהוא ישראל, שדעתו של לוה לפרוע למלוה, שהרי המלוה לא יתבענו לערב תחלה. **אבל** — היכא דהוי המלוה גוי — אין הלוה מתפיסו לגוי צררי, דהא ידע ישראל דגוי הדר תו ונוגבה זמנא אחריתי מן הערב. **מעיקרא** — כשנעשה היהודי ערב לגוי, אי לאו צררי אתפסיה לערב — לא הוה מקבל ליה לכיסוי בערבות, שהרי זה יודע בודאי שהגוי יחזור עליו ולא על הלוה, והלכך לא נגבינן מיתמי עד דגדלי. **עצרי** — כהן הוה, ואי מגרש — תו לא מצי מהדר לה. **והאמר אביי** — בפרק "יש נוחלין". **איזהו רשע עירום** — המתעבר על ריב לא לו, ומבטל מחשבת הנותן שאמר "נכסי לך ואחריך לפלוני", וברצונו לא היה ראשון מוכר לאחרים להפסיד "אחריך". ערום — דמכל מקום מצליח הוא, ומה שעשה עשוי, שהנותן לא מיחה בשעת המתנה. כרבן שמעון בן גמליאל, דאמר: אם קדם ראשון ומכר — מה שעשה עשוי. כי אין לו "אחריך" אלא מה ששייר ראשון, והרי לא שייר לו כלום. **והא קיימא לן** — לקמן בשמעתין. **מאי איכא למימר** — דהא לא הוה ליה נכסי לרב הונא, ולא נשתעבד אביו: **אי בעית אימא** הוו — לרב הונא בשעה שנעשה אביו ערב, וגמר ומקנה, מתוך שהיה סבור שלא יפסיד. **דברי הכל לא משתעבד** — כדמפרש טעמא לקמן: מצוה הוא דעבד ולאו מידי חסרה. **כי לית ליה נכסי לא משתעבד** — דלא גמר בלבו לשעבד נפשיה, ואינו אלא פטומי מילי. שירא להפסיד. ואיכא למימר אמוראי פליגי בהא מילתא, ושמעתייתו לא איתפרשו בגמרא. **בכולהו משתעבד** — אף על גב דלית ליה נכסי. **מצוה הוא דעבד** — המשדך בזיווגן אין דעתו לפרוע הערבות, אבל מתבוין לזווגן, שעל ידי עבירות זו מתרצין. ולא מידי חסרה לאשה, דהא טב למיתב טן דו, ולטובתה נתבוין. **מתקיף לה רב נחמן וכי אדם עושה קנוניא על בניו** — להנחיל לאחרים ולהפסיד את בניו? ואפילו הכי אמרי רב ושמואל: אם לא אמר "תנו" — אין נותנין לאותו פלוני, אף על גב דהודה שיש לו

הכא

מנה משל פלוני בידו. אלא מאי אית לך למימר, אמאי אין נותנין לו — דאדם עשוי שלא להשביע בו', נתבוין שלא יחזיקוהו בעשיר, לא הוא ולא בניו.

**הבא נמי** — גבי הקדש, איכא למימר לכך נתכוין, ואמאי קאמר רב הונא נאמן, ונותנין לו המנה? **כי קאמר רב הונא דנקיט שטרא** — דהונא מלוה, וזה הודה לו. **ופרינן: מכלל דרב ושמואל מיירי בדלא נקיט** — והלכך אין נותנין לו כי לא אמר "תנו". אי הכי, כי אמר "תנו" אמאי נותנין? מלוה על פה היא כו', ואי (לאו) משום טענא דמצוה לקיים דברי המת — לא היה להם ליתן בשביל דברי אביהם עד לאחר מותו. **אלא אמר רב נחמן** — בין זה שאמר שכיב מרע "מנה לפלוני בידי" והוא בא ליפרע מן ההקדש, ובין זה הבא ליפרע מבניו — כולהו שטרי נקיטי דמסקי ביה בהאי שכיב מרע מנה, ולא קשיא. **הא** — דהקדש — במקויים, דאיכא הנפק. **אמר תנו קיימיה לשטריה** — ולא צריך מלוה לקיומיה. **לא אמר תנו** — חיישינן דלמא משום שלא להשביע את בניו אמר הכי, ולא גבי עד דמקיימי לשטריה. **דיבון דפסקה אבוהון** — שגמר דבריו וצוום לפרוע. **מאי טענא** — (דלא?) דלמא אידכורי מידכר, והלכך לא רצה לומר עדיין "תנו". **שכיב מרע שהודה** — בעל חובו טוען לו: מנה לי בידך, ואמר לו: הן, דכהאי גונא אמרינן בסנהדרין בפרק "זה בורר" (כט, ב) דצריך שיאמר "אתם עדי", ואי לא — מצי אמר לו: משטה אני בך. **צריך שיאמר בתובו** — דאמרינן ב"חזקת הבתים" (בבא בתרא מ, א): ההדאה בפני שנים — צריך שיאמר "בתובו". **ודברי שכיב מרע כבתובין וכמסורין** — ואין צריך לומר "בתובו". **משנה המלוה את חבירו בשטר** — אפילו אין בתוב בו אחרעות, הא פסקינן להלכתא ב"שנים אוחזין" (בבא מציעא טו, ב) דאחריות טעות סופר הוא, וכמי שכתוב בו אחריות דמי.

משועבדים — מכורין.

הוציא

**עדי, או אין צריך לומר "אתם עדי"? צריך שיאמר "בתובו", או אין צריך לומר "בתובו"? אדם משטה בשעת מיתה, או אין אדם משטה בשעת מיתה? בתר דבעיא הדר פשטה: אין אדם משטה בשעת מיתה, ודברי שכיב מרע כבתובין וכמסורין דמו. משנה המלוה המלוה את חבירו בשטר - גובה מנכסים משועבדים, על ידי עדים - גובין מנכסים בני חורין.**

הוציא

**ורב** ושמואל דאמרי תרוייהו מלוה וכו' — ואם תאמר: הא דברי שכיב מרע כבתובין וכמסורין דמו; מאחר דאם כתבו ונתנו היו נותנים — השתא אמאי אין נותנים כמחלק כל נכסיו? ויש לומר: לא דמי, דהיכא דנותן מטעם מתנה — בודאי תקנו שיהיו כבתובין וכמסורין, שמא תטרף דעתו עליו. אבל מצוה לתן ליתן מכח מלוה ולא מטעם אחר — אין נותנין. **הא** דמקויים — ואם תאמר: הא דנקט שטרא מקויים — צריכין למימר דנאמן? ועוד: מה אנו צריכין לנאמנות? ממילא גבי על ידי שטר שבידו ועוד: דלמה לי הקדש? ועוד: מאי איריא שכיב מרע, דאין אדם חושש ולא לו, כדמפרש בפרק "שום היתומים" (ערכין כג, א)? אפילו בריא נמי ויש לומר: דכולהו איצטריך לגבות בלא שבועה. דאי לא דהה אלא שטרא — דהה בעי שבועה, כדתנן (כתובות פז, א): הבא ליפרע מנכסים משועבדים לא יפרע אלא בשבועה, ואפילו הקדש. אי לא שכיב מרע, ואי לא נאמנותו — דהה [בעי] שבועה, דמה לי משתעבד לגבות מה לי משתעבד להדיוט. והכי מפרש בהדיא בפרק "שבועת הדיינים" (שבועות מב, ב) על הא דקתני (בריייתא): אבל נשבעים לקטן ולהקדש ליפרע מנכסי הקדש. (ופריך) תניא: (כו') מנכסים משועבדים כו' שלקא דעתך אמינא הני מילי להדיוט, אבל הקדש לא חיישינן לקנוניא — קא משמע לן. ופריך: והא אמר רב הונא שכיב מרע כו' ומשני: דוקא שכיב מרע, דאין אדם חושש ולא לו. ומכאן נראה לרבי הא דמבעיא לן פרק "הניזקין" (גיטין נ, ב) גבי אין נפרעין מנכסים משועבדין במקום שיש נכסים בני חורין אפילו הן זיבורית, במתנה מאי? בהדיא דמנכסים משועבדים לא יפרע אלא בשבועה הוי ודאי, הוא הדין מתנה דנשבעין בשבאין ליפרע ממנו. דפשיטא ליה נמי הכא, דמה לי משתעבדי לגבות מה לי משתעבדי להדיוט. אלמא, להדיוט בבהאי גוונא בעי שבועה. **הא** דלא מקויים — ואם תאמר: כי היכי דאי לא מקויים [אמרינן] שהוא מזויף, והאב אמר שלא להשביע את בניו — בהא נמי לימא שלא להשביע את בניו, ופרוע הוא. ומדברי האב אין ראיה ואין לומר דאם כן דאת לו אלא מכח מלוה כאשר בתחלה, והלכך אין נותנין. **הא** דמקויים — ואם תאמר: הא דנקט שטרא מקויים — צריכין למימר דנאמן? ועוד: מה אנו צריכין לנאמנות? ממילא גבי על ידי שטר שבידו ועוד: דלמה לי הקדש? ועוד: מאי איריא שכיב מרע, דאין אדם חושש ולא לו, כדמפרש בפרק "שום היתומים" (ערכין כג, א)? אפילו בריא נמי ויש לומר: דכולהו איצטריך לגבות בלא שבועה. דאי לא דהה אלא שטרא — דהה בעי שבועה, כדתנן (כתובות פז, א): הבא ליפרע מנכסים משועבדים לא יפרע אלא בשבועה, ואפילו הקדש. אי לא שכיב מרע, ואי לא נאמנותו — דהה [בעי] שבועה, דמה לי משתעבד לגבות מה לי משתעבד להדיוט. והכי מפרש בהדיא בפרק "שבועת הדיינים" (שבועות מב, ב) על הא דקתני (בריייתא): אבל נשבעים לקטן ולהקדש ליפרע מנכסי הקדש. (ופריך) תניא: (כו') מנכסים משועבדים כו' שלקא דעתך אמינא הני מילי להדיוט, אבל הקדש לא חיישינן לקנוניא — קא משמע לן. ופריך: והא אמר רב הונא שכיב מרע כו' ומשני: דוקא שכיב מרע, דאין אדם חושש ולא לו. ומכאן נראה לרבי הא דמבעיא לן פרק "הניזקין" (גיטין נ, ב) גבי אין נפרעין מנכסים משועבדין במקום שיש נכסים בני חורין אפילו הן זיבורית, במתנה מאי? בהדיא דמנכסים משועבדים לא יפרע אלא בשבועה הוי ודאי, הוא הדין מתנה דנשבעין בשבאין ליפרע ממנו. דפשיטא ליה נמי הכא, דמה לי משתעבדי לגבות מה לי משתעבדי להדיוט. אלמא, להדיוט בבהאי גוונא בעי שבועה. **הא** דלא מקויים — ואם תאמר: כי היכי דאי לא מקויים [אמרינן] שהוא מזויף, והאב אמר שלא להשביע את בניו — בהא נמי לימא שלא להשביע את בניו, ופרוע הוא. ומדברי האב אין ראיה ואין לומר דאם כן דאת לו

**אלא** אי איתמר כו' — לא בעי למימר: "אלא איפכא איתמר", דידע גמרא שאמר על "מנה לפלוני בידי" דנאמנים. **חזר** ואמר לנו אבא פרעתי נאמנים דלמא אדכורי מדכר — היינו "פרעתי קודם לכן", [כדקאמר: דלמא] אדכורי מדכר — [היינו] באותה שעה, כדמוכח בסמוך, [דקאמר]: אי איתא דפרעיה כו'. והכא נאמנים — משום שהוא היה נאמן לומר פרעתי קודם לכן, מגו דנאמן לומר פרעתי אחרי כן. כדתנן: מנה לי בידך אמר לה: הן. למחר אמר לה: תנהו לי. נתתיו לך — פטור, אלא דמשבעינן אותו שבועת היסת מדרבנן. ואף הם יכולים לומר פרענו אחרי כן. והא דאמר אין נאמנים כיון דלא פסקה ללמלתיה — היינו דתפי מסתבר לומר שם אין נאמנין, מ"תנו מנה לפלוני". ואומר רבי: הא דאמר סוף פרק קמא דגיטין (יד, א): הנהו גנאי דעבוד חושבנא בהדי הדדי כו', לסוף לא פש גביה ולא מידי, ומסיק דהאי דאקני למריה ארעא זוזי דפשו גביה — קנין בטעות הוא, וחוזר. ומפרש רבינו תם ורבינו חננאל: שהיו הן מודים שטעו תחלה בחשבון, שאם לא כן — לא היה נאמן, שאם כן אין לך קנין מועיל לעולם, שיאמר "טעיתי", וגם יאמר היאך טעה — הא לאו הוכחה היא, דהדי הוא יכול להיות נאמן בכמה מקומות מגו דהוה מצי למימר "פרעתי אחרי כן", כדאשכחן הכא. אלא נראה דלא מיבעיא שנאמן לומר שטעה כשאמר "מנה לפלוני בידי", אלא הוא נאמן לומר פרעתי בבר — מגו דמצי למימר פרעתי אחרי כן. ומכל מקום יכול הוא להיות דהתם צריך שיהו מודים שטעה אחרי כן, משום דקנין חשוב כ"תנו" דהכא, דאי פריעה — לא הוה אמר "תנו", ומה לי לשקר במקום עדים הוא. הכי נמי התם, אי איתא דטעה דלא פש גביה מידי — לא הוה מקני. ויש מפרשים דדוקא בשכיב מרע שיש למימר אדכורי מדכר, שאין דעתו מיושבת עליו, אבל בריא — לא.

**ודברי** שכיב מרע כבתובין וכמסורין דמו כו' — האי "כבתובין" לא הוי כבתובין דלעיל פרק "מי שמת" (קנא, א). דהתם קאמר שהם כבתובים וכמסורין בבר, דלא בעי קנין. אבל הכא לא בעי למימר דדוקא בכבתובין וכמסורין, אלא אלימו טובא כדברים הכתובים, והלכך הוי כאילו אמר "בתבר". והרבה יפוי כח עשו חכמים בשכיב מרע בלא הוהו דלעיל דלא בעי קנין, כי היהא דאמר בפרק קמא דגיטין (יד, ב) ד"הולך" כ"זכי" בשכיב מרע, אפילו לא דיו בבריא כזכי.

**המלוה** את חבירו בשטר כו' [על ידי] עדים גובה מנכסים בני חורין — הכא תנן בהדיא דמלוה על פה לא גבי ממשועבדים [מדרבנן]. והא דפירש רש"י פרק "הניזקין" (גיטין נא, א) דמזון האשה והבנות גובין מנכסים בני חורין לפי שאין קבוצים, אבל היו קבוצים היו גובין אף על פי שאין כתובים, משום דהוה כמלוה על פה – ליתא, ואגב ריחתא לא עיין בה. אלא טעמא דאבילת פירות לחוד האשה והבנות דגבי אם היו קבוצים – משום דקלא איתא להו. והקשה הרב רבינו יעקב מקורביל"ש: אם בן דיאך נשבעין במודה מקצת הטענה? והא אין נשבעין על בפירת שעבוד קרקעות ואומר רבי: כגון שמחל שעבודו. אי נמי, בדליכא עדים. דהא דשעבודא דאוריתא — היינו על פי עדים, אבל על פי עצמו — לא. ובפרק קמא דבבא מציעא (ד, ב) דאראבי יותר מבבאי.

**גבו** קרקע יש לו גבו מעות אין לו — אף על גב דמניה מיירי, מכל מקום מעות אין לו, דלאו הני מעות שבק אבוהון, אף על גב דדייניו מיניה. קרקע אמאי יש לו? אלא דראי עיקר שעבוד הוא על קרקע. אלמא, שעבוד קרקע לקוחות דאורייתא. **דבר** תורה בעל חוב דינו בזוטרית — תימה: היכי מוכח מהכא דשעבודא דאורייתא? דלמא היינו מיניה; דמניה פשיטא דגבי בין קרקע ובין סובין. ושמא עולא אמרה על הא דפרק "חניוקין" (גיטין מח, ב) דאין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין ואפילו זן זיבורית, דמשום פסידא דלקוחות אוקמוה אדאורייתא. ומדקאמר "אוקמוה אדאורייתא" — משמע דהתם נמי דאורייתא הוא, מיהו, לא אשכחן דקאמר איהו בהדיא הכי. אבל הגמרא קאמר התם ב"חניוקין" (שם ג, א): בדעולא, דאמר עולא בו' ומשום פסידא דלקוחות בו'. ואפילו אומר בהדיא הכי — לא הוה דוקא, דשפיר משמע אוקמוה אדאורייתא דבמניה הוא. ונראה, שמא מדקאמר בזוטרית — משמע קרקע זבורית, מדלא הזכיר סובין. ואין נראה לפרש דהאי דמאן דאמר לאו דאורייתא — היינו אפילו מיניה. דהא פשיטא שחייב לשלם, ואם אין לו מעות — פשיטא דאינו פטור בכך, אלא יתן לו סובין או קרקע, (או) ימכר ויתן לו מעות. אלא בשעבוד לקוחות מיירי, שמשועבדין. אף על פי דכתב ליה אחריות בהדיא — לאו דאורייתא הוי דאי קנין, דמדאורייתא לא יוכל לשעבד בחובו את נכסיו מן הלקוחות, אף על פי שיכול למכרן. ומה שפירש רבינו שמואל בן מאיר גבי שעבוד דאורייתא הוי האי קנין — דכתיב "ויציא אליך את השבוט". וגבי לאו דאורייתא, פירש: והא דכתיב "ויציא אליך השבוט" — במשכנו שלא בשעת הלואתו בבבא מציעא (קיד, ב) (לא) — משמע דבשעבוד דבמניה פליגי. ולא ידע רבי מאי קאמר. וגם לא הבנתי מה שאומר למאן דאמר לאו דאורייתא, דקרא במשכנו בשלא בשעת הלואתו. כל שכן דהוי דאורייתא, דבשלא בשעת הלואתו — הוא גבייה מחוב **אינו** גובה לא מן היורשים — תימה: ניזן דמלוה בשטר גובה מן היורשים, אף על גב דשעבוד לאו דאורייתא — שלא בשטר נמי מאי טעמא לא גבי? מה לי היכא דאית ליה קלא מה לי היכא דלית ליה קלא? ויש לומר: מי שמלוה בעדים אינו חושש לקלא. ולגבייה דלקוחות לא תקנו חכמים לגבות מן היורשין. **לא** מן היורשין — ולקשה לרבינו יצחק: דב"ארבעה אבות" (בבא קמא יא, ב) גבי הלכה גובין מן העבדים, אמר רבי אלעזר: אפילו מיתמי לא, תניא: מיניה, אפילו מגלימא דעל כתפיה ומשני: שעשאו אפותיקי ומכרו. משמע: אבל מיתמי לא גבי. ותימה: דפסקינן לקמן דמלוה על פי גובה מן היורשין ולא מן הלקוחות, אלמא גובה טפי מן היורשין ממן הלקוחות. והתם גבי טפי מלקוחות ותירץ רבי: דדאי מלקוחות גבי טפי מדאבי מיורשים, אף על גב דעדיפי לקוחות הבא, בדאשכנז גבי מוכר שדהו בעדים גובה מנכסים משועבדים, דקאמר לעיל ב"חזקת הבתים" (בבא בתרא מא, ב מב, א) אפסדתי אפסדי אנפשייהו, ואף על גב דאינו גובה מן היורשין. וטעמא — משום שעשו חרוצא לקנות דבר שיש עליו קול שהיה משועבד, והאי טעמא לא שייך בירושין. ומהאי טעמא גבי נמי מלקוחות התם ולא מן היורשין. מיהו, אין נראה לרבי, שמוכר שדהו בעדים גובה מן היורשין כמו מן הלקוחות, מאחר דאית ליה קלא, כמו שמלה בשטר גובה מן היורשין לרב ושמואל אף על פי שאין בשטר קלא, דהואיל ואית ליה קלא. ומטעם תקנה, כמו שתקנו במלוה דבני משום נעילת דלת. והכי נמי אשכחן בטבח"ד (לב, א): ומה טעם אמרו דיני ממונות לא בעינן דרישה וחקירה — שלא בפני בעל דין, ואפילו בכל דיני ממונות שבעולם אנו דנים בלא דרישה וחקירה משום תקנת השוק, בין בדיני ירושה בין בדיני מקח. הכי נמי, טעמא משום דנעילת דלת — לאו דוקא, והוא הדין במקח וממכר כדפרישית. וכן בעמד בדין דבסמוך, ומשום קלא גובה מן היורשים ומן הלקוחות שלא תפתח דלת הלווים, ובההיא ד"ארבעה אבות" (בבא קמא יא, ב) נראה דבעי למימר כדפרישית התם, אלא בגון שעשאו אפותיקי. ועמד בדין דבסמוך, מספקא לרבי אי משום קלא אי משום תפיס למוחזק, דכל מעשה בית דין משמיטין, ואי הוה מעשה בית דין — הוה טעמא דעמד בדין משום דהוי כמוחזק בכך, ואי לא מיירי אלא בכתובה — הוי טעמא דעמד בדין משום דאית ליה קלא. והלכך גבי מן יורשין משום פתיחת דלת בפני הגולנין, וכל שכן [מן] הלקוחות. וזה נראה עיקר, דעמד בדין משום קלא הוא ולא משום דתפיס, דאונס ומפתה גופייהו בעמדה בדין נעשה כמלוה ומשמיטין, לברייתא דתניא בהדיא כוותיה דשמואל ב"המביא תניין" (גיטין יח, א).

**דיתבי** דיינא אפומא — ותימה: אמאי תני רב נחמן וקבדה? מאחר דפרשינן לה הכי, וסבירא ליה אינו גובה מן הלקוחות ואומר רבי: דאיכא למימר דקא משמע לן שאף על פי שקרוב זה החופר למיתה מיד, שהשור היה ממיתו והכהו — מועיל דין שדנים שם, ולא אמרינן גברא קטילא דייניו.



הוֹצִיא עָלָיו שֶׁכְּתַב יָדוֹ שֶׁהוּא חַיָּב לוֹ - גּוֹבֶה מִמְּכָסִים בְּנֵי חוֹרִין. עֲרֵב הַיּוֹצֵא לְאַחַר חֲיתוּם שְׁטָרוֹת - גּוֹבֶה מִמְּכָסִים בְּנֵי חוֹרִין. מַעֲשֶׂה וּבָא לִפְנֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, וְאָמַר: גּוֹבֶה מִמְּכָסִים בְּנֵי חוֹרִין. אָמַר לוֹ בֶּן נַנָּס: אֵינוֹ גּוֹבֶה לֹא מִמְּכָסִים מְשׁוּעְבָּדִים וְלֹא מִמְּכָסִים בְּנֵי חוֹרִין. וְמָצְאוּ חֲבֵירוֹ וְאָמַר לוֹ "הַנַּח לוֹ [וַאֲנִי אֶתֵּן לָךְ]" - פָּטוּר, שֶׁלֹּא עַל אֱמוּנָתוֹ הִלְוָהוּ; אֶלָּא אֵיזֶה הוּא עֵרֵב שֶׁהוּא חַיָּב? "הִלְוֵהוּ וַאֲנִי נוֹתֵן לָךְ" - חַיָּב, שֶׁכֵּן עַל אֱמוּנָתוֹ הִלְוָהוּ. וְאָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: הָרוֹצֶה שֶׁיִּתְחַכֵּם - יַעֲסוֹק בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת, שֶׁאֵין לְךָ מִקְצוֹעַ בַּתּוֹרָה יוֹתֵר מֵהֶן, וְהֵן כְּמַעְיָן הַנּוֹבֵעַ, וְהָרוֹצֶה שֶׁיַּעֲשׂוֹק בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת - יִשְׁמֹשׁ אֶת שִׁמְעוֹן בֶּן נַנָּס.

**גמ'** אָמַר עוּלָּא: דִּבְרֵי תוֹרָה, אֶחָד מְלֵוֶּה בִּשְׁטָר וְאֶחָד מְלֵוֶּה עַל פֶּה - גּוֹבֶה מִמְּכָסִים מְשׁוּעְבָּדִים, מַאי טַעְמָא? שֶׁעְשָׂאוּהָ דְּאוֹרַיְיתָא, וְאֶלָּא מַה טַּעַם אָמְרוּ: מְלֵוֶּה עַל פֶּה אֵינוֹ גּוֹבֶה אֶלָּא מִמְּכָסִין בְּנֵי חוֹרִין? מִשּׁוּם פְּסִידָא דְּלָקוֹחוֹת. - אִי הָכִי, מְלֵוֶּה בִּשְׁטָר נָמֵי - הָתָם אִינְהוּ נִינְהוּ דְּאַפְסִידוּ אַנַּפְשַׁיְיהוּ. וְרִבָּה אָמַר: דִּבְרֵי תוֹרָה, אֶחָד מְלֵוֶּה בִּשְׁטָר וְאֶחָד מְלֵוֶּה עַל פֶּה - אֵינוֹ גּוֹבֶה אֶלָּא מִמְּכָסִים בְּנֵי חוֹרִין, מַאי טַעְמָא? שֶׁעְשָׂאוּהָ לָאו דְּאוֹרַיְיתָא, וּמַה טַּעַם אָמְרוּ: מְלֵוֶּה בִּשְׁטָר גּוֹבֶה מִמְּכָסִים מְשׁוּעְבָּדִים מִבְּדֵי שְׁלָא תְּנָעֵל דֶּלֶת בִּפְנֵי לְוִין. - אִי הָכִי, מְלֵוֶּה עַל פֶּה נָמֵי - הָתָם לֵית לֵיהּ קָלָא. וּמִי אָמַר רַבָּה הָכִי? וְהָא אָמַר רַבָּה: גְּבוּ קַרְקַע - יֵשׁ לוֹ, גְּבוּ מָעוֹת - אֵין לוֹ וְכִי תֵּימָא: אֵיפּוּךְ דְּרַבָּה לְעוּלָּא וּדְעוּלָּא לְרַבָּה, וְהָא אָמַר עוּלָּא: דִּבְרֵי תוֹרָה, בַּעַל חוֹב דִּינֵיהּ בְּזוּטְרִית - אֶלָּא רַבָּה טַעְמָא דִּבְנֵי מַעֲרָבָא קָאָמַר, וְלֵיהּ לָא סְבִירָא לֵיהּ. רַב וּשְׁמוּאֵל דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: מְלֵוֶּה עַל פֶּה - אֵינוֹ גּוֹבֶה לֹא מִן הַיּוֹרְשִׁין וְלֹא מִן הַלָּקוֹחוֹת, מַאי טַעְמָא? שֶׁעְשָׂאוּהָ לָאו דְּאוֹרַיְיתָא. רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: מְלֵוֶּה עַל פֶּה - גּוֹבֶה בֵּין מִן הַיּוֹרְשִׁין וּבֵין מִן הַלָּקוֹחוֹת, מַאי טַעְמָא? שֶׁעְשָׂאוּהָ דְּאוֹרַיְיתָא. מֵיתִיבִי: הַחוֹפֵר בּוֹר בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, וְנָפַל עָלָיו שׁוֹר וַהֲרָגוֹ - פָּטוּר; וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁאִם מֵת הַשּׁוֹר - יוֹרְשֵׁי בַּעַל הַבּוֹר חַיָּבִים לְשַׁלֵּם דְּמֵי שׁוֹר לְבַעֲלָיו? אָמַר רַבִּי אֶלְעָא אָמַר רַב: בְּשֶׁעָמַד בְּדִין. - וְהָא הָרַגוֹ קָתָנֵי - אָמַר רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה: שֶׁעָשָׂאוֹ טְרֵפָה. - וְהָא אָמַר רַב נַחְמָן, תָּנֵי תַּנָּא: מֵת וּקְבָרוֹ - הֲתָם, דַּיְיתֵי דַּיְינֵי אַפַּמָּא דְּבֵירָא וְחַיְיבוּהוּ.

**הוציא עליו** — מלוה. **כתב ידו** — של לוה, שהוא חייב לו ממון, ואין כאן עדות אחרת. **נובה מנכסים בני חורין** — דלא גובה ממשועבדים אלא מלוה הכתוב בשטר שיש בו עדים. דכיון דאיכא תרתי, שטר ועדים — מפקי ליה לקלא, וללקוחות הוא דאפסידו אנפשייהו, שלא חקרו בדבר, ויניחו בני חרי למוכר לגבות מהם. **ערב היוצא בו'** — שכתב בתוך השטר אחר חתימת העדים: "אני פלוני בן פלוני ערב".

**נובה מנכסים בני חורין** — מן הערב בערבות שבעל פה, דמלוה על פי היא, כיון דלא חתימי עדים על הערבות, הוה הדין לערב בלא שטר אחר מתן מעות. **אמר ליה בן נגס אינו נובה** — דכל ערב שלאחר מתן מעות לא הוי ערב, שלא על אמנותו והבטחתו של ערב זה הלוהו.

**גמ' שעשודא דאורייתא** — "ויציא אליך השבוט" (דברים כד) — הוה הדין למקרקעי. **לאו דאורייתא** — וקרא במשכנו שלא בשעת הלואתו, בבבא מציעא (קיד, ב). **משום פסידא דלקוחות** — שלא יוכלו להזהר בדבר שאין ידוע לעולם. **ומי אמר רבה** — שעבודא לאו דאורייתא? והא אמרינן בפרק "יש נוחלין" (בבא בתרא קכד, ב), שלחו מתם: בכור נוטל פי שנים במלוה. ואמר רבה עלה: גבו קרקע בחובת אביהם — יש לו, דכמאן דמשעבד בחיי אבוהון דמי, וקרינא ביה "בכל אשר ימצא לו" — אלמא שעבודא דאורייתא איפוך גבו קרקע אין לו גבו מעות יש לו — דמעות הלוהו ומעות משלם, ודמי טפי ל"אשר ימצא לו". **בעל חוב דיניה בזיבורית** — ונפקא ליה בפרק קמא דבבא קמא (ח, א) מ"והאיש אשר אתה נושה בו יוציא" וגו' מה דרכו של אדם להוציא — פחות שבכבלים. אלמא שעבודא דזיבורית דאורייתא. ומשני: **למעשייהו דבני מערבא קאמר** — דאמר התם: נוטל פי שנים במלוה במקרקעי אמור ולא במעות. ומיהו, לדידיה סבירא ליה דבבור אינו נוטל פי שנים, ולא שנא גבו קרקע ולא שנא גבו מעות, דשעבודא לאו דאורייתא. **יורשי בעל חבור חייבין לשלם** — אלמא מלוה על פי גובה מן היורשים, וקשיא לרב ושמואל. **בשעמד בדין** — דמעשה בית דין כמלוה בשטר דמי. **שעשאו** — השור טריפה, ועמד בדין קודם שיצתה נשמתו. **וקברו** — השור דחפו וקברו בתוך קרקעית הבור. **אפומא דבירא** — לפני מותו.

**אמר רב פפא הלכתא כוותי'** — לעיל פירשתי גבייית מלוה מן היתומים, וגם בפרק "שום היתומים" בערכין (כב, ב) אמר רבא: הלכתא, אין נזקקין לנכסי יתומים כו'. **בעא מיניה רבה בר נתן מרבי יוחנן הוחזק כתב ידו בבית דין מהו** — לאחר חייב לו מעמן, ובא בבית דין והודה בר'. ויש לפרש דרב פפא לא אמר אלא: מלוה על פה גובה מן היתומים ואינו גובה מן הלקוחות, וגמרא מפרש לה הכא מוקי דך מילתא אליבא דכולי עלמא, בין למאן דאמר דאורייתא בין למאן דאמר לאו דאורייתא. ובפרק קמא דקדושין (יג, ב) אמרינן: גובה מן היתומים — שעבודא דאורייתא. ואינו גובה [מן הלקוחות עובר "בבל תלין" או לא, אומן קונה בשבח כלי או לא, וב"הגזל קמא" (בבא קמא צט, א) משמע שלא שאלו ממנו אם אומן קונה בשבח כלי או לא. ובשם דרב רבינו אליהו מנותחו בבדר מפרש דהא דפסיק רב פפא התם דשעבודא דאורייתא — היינו לענין קרבן, כגון האשה שמתה יביאו היורשים עולתה; דאיירי התם לעיל במשנה. וכן משמע התם מתוך פירוש רבינו חננאל, וכן עיקר.

**משעת** כתיבה שעבד נפשיה — כדפירש בקונטרס. ולא גרסינן "משעת כתובה", דהוי משמע דעדי חתימה כרתי בכתובה לרבי אלעזר. וזה אינו, דהא אפילו אין בכתובה עצמה אלא עדי מסירה — כשר, כדאמרינן דאמר רבי אלעזר בין בגיטין בין בשטרות, וקיימא לן כוותיה בין בגיטין בין בשטרות מההיא ד"זה בורר" (סנהדרין כח, ב). (הג"ה) [והכא] נמי דכתב ביה "אני פלוני ערב". ותימה: דאם כן ליתני כ"שאילו". ותירץ מורי רבי: דשאני שאילו, שדומה שסותר הגט. ולעיל (קסב, ב) נמי אמרינן: מילאהו בקרוין — כשר.

**והלכה** כמותו אף בחנוק — קשה לרבינו יצחק על ההיא ד"הנושא" (בתוספות קא, ב) דאמר רבי יוחנן באומר לחבירו "חייב אני לך מנה" בשטר, דאלימא מילתא דשטרא דכמאן דאמר להו "אתם עדי" דמי, ומוקי נפשיה כרבי ישמעאל, דלא פליג עליה רבי ישמעאל אלא משום דסבר דערב לאחר מתן מועת משתעבד, כדאמר דהלכה כמותו אף בחנוק. ורבי יוחנן גופיה [אפשר דסבירא ליה] בשאמר לו בשוק "תנה לו ואתן לך" — פטור, דליכא אלימותא דשטר כלל, ומנלן דסבר אלימא מילתא דשטרא? ונראה לרבי: דחנוק נמי, דהכא בשטר טעמא דאלימא מילתא דשטרא גמר ומשעבד נפשיה. ופירש בקונטרס דלא גרסינן בתר הכי: הנך כהו כולהו בעו קנין. וכן נראה, כי כבר פירש דין כולם. ובפירוש רבינו חננאל הוא משמע לפרשו כך: בין בחנוק בין בלא חנוק, בין בשטר ובין בעל פה, בעי קנין. ויש ספרים שאין כתוב בהן כלל, ונחת לזה מזה.

## הדרן עלך גט פשוט וסליקא לה מסכת בבא בתרא

**אָמַר רַב פָּפָּא, הִלְכְתָא: מִלְוֶה עַל פֶּה - גּוֹבֶה מִן הַיְּתוֹמִים וְאֵינוֹ גּוֹבֶה מִן הַלְּקוֹחוֹת; גּוֹבֶה מִן הַיְּתוֹמִים - כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּנָּעֵל דֶּלֶת בִּפְנֵי לְוִין, וְאֵינוֹ גּוֹבֶה מִן הַלְּקוֹחוֹת - דְּלֵית לֵיהּ קָלָא. "הוֹצִיא עָלָיו כְּתַב יָדוֹ שֶׁהוּא חַיָּיב לוֹ - גּוֹבֶה מִנְּכָסִים בְּנֵי חוֹרִין" וכו'. בָּעָא מִינֵּיהּ רַבָּה בַּר נָתָן מֵרַבִּי יוֹחָנָן: הוּחְזַק כְּתַב יָדוֹ בְּבֵית דִּין, מַאי? אָמַר לֵיהּ: אַף עַל פִּי שֶׁהוּחְזַק כְּתַב יָדוֹ בְּבֵית דִּין - אֵינוֹ גּוֹבֶה אֶלָּא מִנְּכָסִים בְּנֵי חוֹרִין. מֵתִיב רַמֵּי בַּר חָמָא: שְׁלֹשָׁה גִּיטִּין פְּסוּלִין, וְאִם נִישֵּׂאת - הַוָּלָד כָּשֵׁר, וְאִלּוּ הֵן: כָּתַב בִּכְתַב יָדוֹ וְאֵין עָלָיו עֵדִים, יֵשׁ עָלָיו עֵדִים וְאֵין בּוֹ זְמָן, יֵשׁ בּוֹ זְמָן וְאֵין בּוֹ אֶלָּא עֵד אֶחָד - הֲרֵי אֵלּוּ שְׁלֹשָׁה גִּיטֵּי פְּסוּלִין, וְאִם נִישֵּׂאת - הַוָּלָד כָּשֵׁר; רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אַף עַל פִּי שֶׁאֵין עָלָיו עֵדִים, אֶלָּא שֶׁנִּתְנוּ לָהּ בִּפְנֵי עֵדִים - כָּשֵׁר, וְגוֹבֶה מִנְּכָסִים מְשׁוּעְבָּדִים - שֶׁאנִי הָתָם דִּמְשַׁעַת כְּתִיבָה הוּא הַשְׁעְבֵּד נַפְשֵׁיהּ. "עֵרֶב הָיוֹצֵא לְאַחַר חֲתִימוֹת שְׁטָרוֹת" וכו'. אָמַר רַב: קוֹדֶם חֲתִימוֹת שְׁטָרוֹת - גּוֹבֶה מִנְּכָסִים מְשׁוּעְבָּדִים, לְאַחַר חֲתִימוֹת שְׁטָרוֹת - גּוֹבֶה מִנְּכָסִים בְּנֵי חוֹרִין. זִמְנִין אָמַר רַב: אֲפִילּוּ קוֹדֶם חֲתִימוֹת שְׁטָרוֹת - אֵינוֹ גּוֹבֶה אֶלָּא מִנְּכָסִים בְּנֵי חוֹרִין. קַשְׁיָא דְּרַב אַדְּרַב - לָא קַשְׁיָא: הָא דְּכָתַב בֵּיהּ "פְּלוֹנִי עֵרֵב", הָא דְּכָתַב בֵּיהּ "וּפְלוֹנִי עֵרֵב". וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה - אֵינוֹ גּוֹבֶה אֶלָּא מִנְּכָסִים בְּנֵי חוֹרִין, וְאַף עַל גַּב דְּכָתַב בֵּיהּ "וּפְלוֹנִי עֵרֵב". מְתִיב רָבָא: עֵדִים הַחֲתוּמִין עַל שְׁאֵילַת שָׁלוֹם בְּגִט - פְּסוּל, חֲיִישִׁינַן שֶׁמָּא עַל שְׁאֵילַת שָׁלוֹם חָתְמוּ; וְאָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, לְדִידִי מִיפַּרְשָׁא לֵיהּ מִינֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן: "שְׁאִילוּ" - פָּסוּל, "וּשְׁאִילוּ" - כָּשֵׁר - הָכָא נָמֵי דִּכְתַב "פְּלוֹנִי עֵרֵב". - אִי הָכִי, הֵיינוּ דְּרַב - אֵימָא: וְכֵן אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן. "מַעֲשֶׂה וּבָא לִפְנֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל" וכו'. אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אַף עַל פִּי שֶׁקִּיְּמָם רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אֶת בֶּן נַנָּס, הֲלָכָה כְּמוֹתוֹ. אִיבַּעְיָא לְהוּ: בְּחָנוּק מַה לִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן? - תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר רַבִּי יַעֲקֹב אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: חָלוּק הָיָה רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אַף בְּחָנוּק. - הֲלָכָה כְּמוֹתוֹ אוֹ אֵין הֲלָכָה כְּמוֹתוֹ? - תָּא שְׁמַע, דְּכִי אָתָא רַבִּין אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: חָלוּק הָיָה רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אַף בְּחָנוּק, וַהֲלָכָה כְּמוֹתוֹ אַף בְּחָנוּק. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: חָנוּק וְקָנוּ מֵיָּדוֹ - מִשְׁתַּעְבֵּד. מִכְּלָל, דְּעֵרֶב בְּעָלְמָא לָא בָּעֵי קִנְיָן. וּפְלִיגָא דְּרַב נַחְמָן, דְּאָמַר רַב נַחְמָן:



עֵרֶב – דְּלָא כְּמָשְׁנָה דְּשָׁנִינַן נְמֵי גַּמְר וּמְקַנֵּה. אוֹ דִּלְמָא מַתְבְּרָן הוּא לְהַצִּילוֹ מֵחֲנִיקָה, וּמְצוֹה הוּא דְּקָא עָבִיד, וְלֹאו מִידֵּי חִסְרִיהּ, וְלֹא הֲוֵי עֵרֶב.

עֶרֶב דְּבֵית דִּין הוּא דְּלָא בָּעֵי קִנְיָן, הָא בָּעֶלְמָא בָּעֵי קִנְיָן.
וְהִלְכְתָא: עֶרֶב בְּשָׁעַת מַתַּן מָעוֹת לָא בָּעֵי קִנְיָן, אַחַר מַתַּן מָעוֹת
- בָּעֵי קִנְיָן; עֶרֶב דְּבֵית דִּין לָא בָּעֵי קִנְיָן, דְּבְהַהִיא הֲנָאָה דִּמְהֵימְנֵן
לֵיהּ - גָּמַר וּמְשַׁעְבֵּד לֵיהּ.

## הדרן עלך גט פשוט
## וסליקא לה מסכת בבא בתרא

ערב דבית דין לא בעי קנין — דבההיא הנאה דקא מהימני ליה בית דין — גמר ומשעבד נפשיה. הכי גרסינן: והלכתא ערב בשעת מתן מעות לא בעי קנין — ואם כתב בתוך השטר לאחר חיתום שטרות — גובה מנכסים משועבדים. שלא בשעת מתן מעות בעי קנין — ואפילו חתום בתוך השטר. ואי חתום לאחר חיתום — בעי קנין, וגובה מבני חורין. ערב דבית דין לא בעי קנין — ולא גרסינן: הנך כולהו בעי קנין.

הדרן עלך גט פשוט
וסליקא לה מסכת בבא בתרא

**דיני ממונות בשלושה.** בגמ' ילפינן להו: **גזילות.** כופר בפקדון דמשלשלה בו יד דהוי גזלן וכן החוטף מיד חבירו הוי גזלן כגון ויגזול את החנית מיד המצרי (שמואל ב כג) אבל לוה ולא שילם לא מיקרי גזלן דמלוה להוצאה ניתנה: **וחבלות.** החובל בחבירו חייב בחמשה דברים דכאמרינן בבבא קמא (דף פד.) ואיש כי יתן מום בעמיתו וגו' כן יעשה לו בממון ובגמ' פריך היינו דיני ממונות: **נזק.** דשור המועד או אדם שהזיקו ובגמ' פריך היינו חבלות: **תשלומי כפל.** דגניבה שנמצא בידו דכתיב (שמות כב) אם המצא תמצא בידו וגו': **ותשלומי ארבעה וחמשה.** דשור או שה שטבחו או מכרו: **האונס ומפתה.** נערה בתולה חמשים כסף: **מוציא שם רע.** לא מצאתי לבתך בתולים וגו' וענשו אותו מאה כסף וגו' (דברים כב): **דיני נפשות.** דאם אמת היה שתינתה תחתיו היא בסקילה ודיני נפשות בעינן ב"ג (לקמן בפירקין) (דף טו.): **מכות.** מלקות ארבעים טעמא דר' ישמעאל ורבנן מפרש בגמרא (דף י.) מקראי: **עיבור החדש.** בגמרא מפרש: **עיבור השנה.** שהיו ב"ד יושבין ורואין אם צריכין לעבר מפני האביב והתקופה דכאמרינן בגמרא מילתיה דר' שמעון מיפרשא בגמרא בבריית'א (דף י.): **סמיכת זקנים.** על ראש פר העלם דבר של צבור: **חליצה בשלשה.** ביבמות יליף לה בפרק מצות חליצה (דף קא.): **מיאונין.** יתומה קטנה שהשיאוה אמה ואחיה לדעתה ויצאה בלא גט במיאון כל זמן שלא גדלה ותחתיו ובשלשה בעינן דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון ומיאונין דרבנן דמדאורייתא אפילו מיאון לא בעיא דאין קדושי קטנה כלום אלא אם כן קדשה אביה דכתיב (דברים כב) את בתי נתתי לאיש הזה: **נשוא רבים.** אם בא לחללו על המעות וכן מעשר שני: **שאין דמיהן ידועין.** כגון פירות והרקיבו שאין להם שער בשוק: **וההקדשות.** הבא לפדותן צריך שלשה לשומן: **הערכין והמטלטלין.** בגמרא מפרש (דף ידי): **אחד מהם כהן.** דכתיב כהן בפרשה כערכך הכהן וגו' (ויקרא כז): **והקרקעות.** של הקדש צריך ט' והעשירי כהן לשומן אם בא לפדותן בגמ' (דף טו.) מפרש יליף להו מקראי: **ואדם.** הבא לפדות עצמו מיד הקדש צריך עשרה לשומו ובגמרא (שם) פריך אדם מי קדיש: **דיני נפשות.** בעשרים ושלשה לקמן יליף לה במתני': **הרובע והנרבע.** שור שרבע אשה ובהמה שנרבעת לאיש נידונית בהבהמה ליסקל: **בב"ג.** כאדם הרובע דאיתקוש להדדי והרגת את האשה ואת הבהמה בהמה היינו רובע ואיתקוש בהמה לאשה מה אשה בב"ג אף בהמה בב"ג: **ואומר ואת הבהמה תהרגו.** בגרבא כתיב: **שור הנסקל.** שנגח אדם ומת: **כמיתת בעלים.** אם היה נידון בחיוב מיתת בית דין דבעי עשרים ושלשה כך מיתת השור דאהי בעליו יומת קרא יתירא לאך דרשא ולא דנתחייב קטלא כדמפרש טעמא בגמ' (שם): **הזאב והארי כו'.** שהמיתו אדם ונידונין בסקילה בשור דאמרינן בב"ק אחד שור ואחד כו' בשור שנגח את הפרה (דף נד.): **בורלים.** חיה היא: **ואין דנין לא את השבט.** רובו של שבט שעבדו ע"ז במדוי': **נביא השקר.** בחנק בגמ' (דף טז.) בעי מנלן דבעי שבעים ואחד: **במלחמת הרשות.** כל מלחמה קרי רשות לבד ממלחמת יהושע שהיתה לכבוש את ארץ ישראל: **על העיר.** ירושלים: **סנהדריות.** שהיו מושיבים סנהדרי קטנה של ב"ג בכל עיר ועיר כדבתיב (דברים טז) תתן לך בכל שעריך וצריכין בית דין הגדול בלשכת הגזית לצאת ולהושיבם וכו' יליף בגמ' (דף טז.): **בספר.** כרך המבדיל בין ישראל לגוים ובלע"ז מרק"א ובגמרא (שם) מפרש טעמא: **עדה שופטת.** עשרה מחייבין: **עדה מצלת.** עשרה מזכין אשמעינן קרא דצריך עשרים שאם יחלקו יהיו עשרה מחייבין ועשרה מזכין: **לעדה הרעה.** אם הרוב מחייבין לא תלך אחריהם להרוג: **שומע אני.** דלטובה לזכות הלך אחריהן שאפי' מיעוט המזכים ורבים המחייבין כתיב לא תהיה אחרי רבים לרעות אם כן למה נאמר אחרי רבים לזכות משום זכות לא איצטריך ליה אלא אפילו לחייב הלך אחריהן: **לא כהטייתך.** אחרי רבים לזכות אני אומר לך לנטות אחרי רבים לחובה אלא לזכות על פי אחד אפילו אין יתירין מזכין על המחייבין אלא אחד זכה אבל לחובה עד שיהו מחייבין עודפין על המזכין שנים והכי קאמר לא תהיה אחרי רבים לרעות על פי אחד אבל אחרי רבים בשנים אפילו לרעות הלכך כ"ב בעינן דבציר מעשרה מזכין ליכא למימר דהא כתיב והצילו העדה ותו לא משכחת חובה בציר מי"ב:

ואין

**דיני**

מָמוֹנוֹת בִּשְׁלֹשָׁה, גְּזֵילוֹת וְחֲבָלוֹת בִּשְׁלֹשָׁה. נֶזֶק וְחַצִי נֶזֶק, תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל וְתַשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וְחֲמִשָּׁה בִּשְׁלֹשָׁה, הָאוֹנֵס וְהַמְפַתֶּה וְהַמּוֹצִיא שֵׁם רָע בִּשְׁלֹשָׁה, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, מוֹצִיא שֵׁם רָע בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה מִפְּנֵי שֵׁשׁ בּוֹ דִּינֵי נְפָשׁוֹת. מַכּוֹת בִּשְׁלֹשָׁה, מִשּׁוּם רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אָמְרוּ, בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. עִיבּוּר הַחֹדֶשׁ בִּשְׁלֹשָׁה. עִיבּוּר הַשָּׁנָה בִּשְׁלֹשָׁה, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, בִּשְׁלֹשָׁה מַתְחִילִין וּבַחֲמִשָּׁה נוֹשְׂאִין וְנוֹתְנִין וְגוֹמְרִין בִּשְׁבָעָה, וְאִם גָּמְרוּ בִּשְׁלֹשָׁה מְעוּבֶּרֶת: סְמִיכַת זְקֵנִים וַעֲרִיפַת עֶגְלָה בִּשְׁלֹשָׁה, דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, בַּחֲמִשָּׁה. הַחֲלִיצָה וְהַמַּיְאוֹנִין בִּשְׁלֹשָׁה. נָטַע רְבָעִי, וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי שֶׁאֵין דָּמָיו יְדוּעִין, בִּשְׁלֹשָׁה. הַהֶקְדֵּשׁוֹת בִּשְׁלֹשָׁה, הָעֲרָכִין הַמַּטַּלְטְלִים בִּשְׁלֹשָׁה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אֶחָד מֵהֶן כֹּהֵן, וְהַקַּרְקָעוֹת תְּשִׁעָה וְכֹהֵן, וְאָדָם כַּיּוֹצֵא בָּהֶן. דִּינֵי נְפָשׁוֹת בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. הָרוֹבֵעַ וְהַנִּרְבָּע בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. שֶׁנֶּאֱמַר 'וְהָרַגְתָּ אֶת הָאִשָּׁה וְאֶת הַבְּהֵמָה', וְאוֹמֵר 'וְאֶת הַבְּהֵמָה תַּהַרְגוּ'. שׁוֹר הַנִּסְקָל בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. שֶׁנֶּאֱמַר 'הַשּׁוֹר יִסָּקֵל וְגַם בְּעָלָיו יוּמָת' כְּמִיתַת בְּעָלִים כָּךְ מִיתַת הַשּׁוֹר. הַזְּאֵב וְהָאֲרִי הַדּוֹב וְהַנָּמֵר וְהַבַּרְדְּלָס וְהַנָּחָשׁ מִיתָתָן בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, כָּל הַקּוֹדֵם לְהוֹרְגָן זָכָה. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, מִיתָתָן בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה: אֵין דָּנִין לֹא אֶת הַשַּׁבָּט וְלֹא אֶת נְבִיא הַשֶּׁקֶר וְלֹא אֶת כֹּהֵן גָּדוֹל אֶלָּא עַל פִּי בֵית דִּין שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד. אֵין מוֹסִיפִין עַל הָעִיר וְעַל הָעֲזָרוֹת אֶלָּא עַל פִּי בֵית דִּין שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד. אֵין עוֹשִׂין סַנְהֶדְרִיּוֹת לַשְּׁבָטִים אֶלָּא עַל פִּי בֵית דִּין שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד. אֵין עוֹשִׂין עִיר הַנִּדַּחַת אֶלָּא עַל פִּי בֵית דִּין שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד. אֵין עוֹשִׂין עִיר הַנִּדַּחַת בְּפָפָר, וְלֹא שָׁלֵשׁ, אֲבָל עוֹשִׂין אַחַת אוֹ שְׁתַּיִם. סַנְהֶדְרִין גְּדוֹלָה הָיְתָה שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד וְקִטַּנָּה שֶׁל עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. מִנַּיִן לִגְדוֹלָה שֶׁהִיא שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד, שֶׁנֶּאֱמַר 'אֶסְפָה לִי שִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל' וּמֹשֶׁה עַל גַּבֵּיהֶן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, שִׁבְעִים. וּמִנַּיִן לְקִטַּנָּה שֶׁהִיא שֶׁל עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. שֶׁנֶּאֱמַר 'וְשָׁפְטוּ הָעֵדָה' 'וְהִצִּילוּ הָעֵדָה' עֵדָה שׁוֹפֶטֶת וְעֵדָה מַצֶּלֶת, הֲרֵי כָּאן עֶשְׂרִים. וּמִנַּיִן לְעֵדָה' שֶׁהִיא עֶשְׂרָה, שֶׁנֶּאֱמַר 'עַד מָתַי לָעֵדָה הָרָעָה הַזֹּאת', יָצְאוּ יְהוֹשֻׁעַ וְכָלֵב. וּמִנַּיִן לְהָבִיא עוֹד שְׁלֹשָׁה. מִמַּשְׁמַע שֶׁנֶּאֱמַר 'לֹא תִהְיֶה אַחֲרֵי רַבִּים לְרָעוֹת', שׁוֹמֵעַ אֲנִי שֶׁאֲהָיָה עִמָּהֶם לְטוֹבָה, אִם כֵּן לָמָּה נֶאֱמַר 'אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת', לֹא כְּהַטָּיָיתְךָ לְטוֹבָה הַטָּיָיתְךָ לְרָעָה, הַטָּיָיתְךָ לְטוֹבָה עַל פִּי אֶחָד, הַטָּיָיתְךָ לְרָעָה עַל פִּי שְׁנַיִם,

ואין

**מה** לי חבל בגופו מה לי חבל בממונו. ממונו ה"ל למנקט ברישא שכן דרך בכל מקום בלשון מה לי לתהדים הפשוט כדאשכחן בהמפקיד (ב"מ דף לו:) מלאך המות מה לי הכא מה לי התם וכן מה לי קטלא בולה מה לי קטלא פלגא ובאיתוי נשך (שם דף סג.). השתא דאמר רבי יוסי מה לי הן מה לי הן מה לי דמידהן מה לי הן נמי אמרינן ור"ל דחבלא שייכא בגוף טפי ופשיטא לכך נקט ברישא חבל בגופו:

**דברי** הכל אין דיניהן דין. דרבי אבהו אדרבי אבהו פריך דשמואל ושאר אמוראי סברי דיניהן דין וא"ת היכי קאמר ד"ה הא איכא ברייתא דרמי בר חמא בהגהל קמא (ב"ק דף קז.) דאמר ארבעה שומרין צריכין בפירה במקצת דלית ליה עירוב פרשיות ומאן דלית ליה עירוב פרשיות לא בעי שלשה בדמוכח בשמעתין ור"ל דרבי אבהו לא חשיב לה לההיא ברייתא דלא מתניא בי ר' חייא ור' אושעיא וע"ק דרבי יוחנן איתי ליה בהגהל (שם:) דרמי בר חמא ובירושל' דריש מכילתין אמרינן רבי יוחנן וריש לקיש אמרי תרוייהו שנים שדנו אין דיניהם דין ובהחולץ (ביבמות דף מה:) נמי קאמר רבי יוחנן גר צריך שלשה משפט כתיב ביה ור"ל דאפי' מאן דאית ליה אין עירוב פרשיות כתוב כאן בעי שלשה משום דכתיב (ויקרא כד) משפט אחד יהיה לכם והאי דקאמר הכא מאי קסבר בו' ה"ק אי קא סבר אין עירוב פרשיות כתוב כאן ולכך לא בעינן מומחין דלא דריש משפט אחד להשוות הזאות והלואות לגזילות וחבלות שלשה מנא ליה וכי קאמר לעולם קסבר עירוב פרשיות כתוב כאן ובדין הוא דבעי מומחין בו' המ"ל דאפי' אין עירוב פרשיות כתוב כאן בדין הוא דליבעו ג' מומחין ממשפט אחד אלא שאינו רוצה לחזור מדברי המקשה דקאמר אי אין עירוב פרשיות כתוב כאן לא שמעינן ג' ומומחין ממשפט אחד וא"ת בי היכי דילפינן דרישה וחקירה ממשפט אחד נילף נמי לענין ג' ומומחין אפי' מאן דלית ליה עירוב פרשיות ור"ל דמשפט אחד להשוות דיני ממונות לדיני נפשות קאתי ולא להשוות דיני ממונות אהדדי דאקרא דלעיל קאי דכתיב (שם) מכה בהמה ישלמנה ומכה אדם יומת וכתיב בתריה משפט אחד וגו' ותדע דלקמן (דף מ.) בעי גזירה שוה דהיכא היכא ולא ילפינן דיני נפשות מהדדי לענין דרישה וחקירה מדכתב משפט אחד ומיהו אין לומר דאפילו אי לא ילפינן דיני נפשות מהדדי לענין דרישה וחקירה מדכתב ולרבי יוחנן דאית ליה משפט אחד אפי' להשוות דיני ממונות אהדדי אלא אי'טרח היטב מטעם דלקמן דליכתבינהו רחמנא בחדא זימנא וא"ת אבתי לענין מומחין מיהא נילף דיני ממונות מדיני נפשות לענין דרישה וחקירה ור"ל מדכתב רחמנא מומחין בגבי גזילות ש"מ דלגבי הכי לא ילפינן דיני ממונות מדיני נפשות אבל קשה למאן דאית ליה עירוב פרשיות מומחין דכתב רחמנא גבי דיני ממונות למ"ל ושמא לענין מומחין אין ללמוד דיני ממונות מדיני נפשות ביון דסגי בשלשה ור"ע כל הנך מילי דחשיב לקמן בפ' אחד דיני ממונות (דף לב.) מה בין דיני ממונות לדיני נפשות אמאי לא משווינן להו ממשפט אחד יהיה לכם: **אי** קסבר עירוב פרשיות כתוב כאן ליבעי נמי מומחין. מפורש בהגהל קמא (ב"ק דף קז.):

**ליבעי** נמי מומחין. תימה דמשמע הכא דממעטין הדיוטות מדכתיב אלהים ובפרק המגרש (גיטין דף פח:) ממעט להו מדכתיב לפניהם ולא לפני גוים ולא לפני הדיוטות ור"ל דהתם ממעטינן מלפניהם משום דלפניהם קאי אאלהים דהכא כלומר לפני הדיינין המפורשין במקום אחר ומיהו בגיטין (שם) פירש בקונטרס משום דקאי אשבועת הקנים התבוררו בסוף פרשת משפטים שעלו עמו לחר כו' שהן סנהדרין ונראה לפרש דבגיטין לענין מילי דבפירה איירי דאהכי מייתי לה דאביי אשכח לרב יוסף דהוה יתיב וקא מעשה אגיטין אמר ליה והאנן הדיוטות אנן אבל אלהים לאו אמילי דעשוי מיירי אלא בדין בעלמא והא דמשמע ליה מילי דעשוי מלפניהם משום דדרשינן לקמן (דף ז.) מאשר תשים אלו כלי הדיינין דשייך בהן שימה:

שנאמר

**וְאֵין בֵּית דִּין שָׁקוּל מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶם עוֹד אֶחָד, הֲרֵי כָּאן עֲשָׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. וְכַמָּה יְהֵא בָּעִיר וּתְהֵא רְאוּיָה לְסַנְהֶדְרִין, מֵאָה וְעֶשְׂרִים. רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר, מָאתַיִם וּשְׁלֹשִׁים, בְּנֶגֶד שָׁרֵי עֲשָׂרוֹת: גמ' גְּמָרָא** אִטּוּ גְּזֵילוֹת וְחֻבָּלוֹת לָאו דִּינֵי מָמוֹנוֹת נִינְהוּ? אֲמַר רַבִּי אַבָּהוּ, 'מַה הֵן', קָתָנֵי, מַה הֵן דִּינֵי מָמוֹנוֹת גְּזֵילוֹת וַחֲבָלוֹת, אֲבָל הוֹדָאוֹת וְהַלְוָאוֹת לֹא. וּצְרִיכָא, דְּאִי תָּנָא 'דִּינֵי מָמוֹנוֹת', הָוֶה אָמֵינָא דַּאֲפִילּוּ הוֹדָאוֹת וְהַלְוָאוֹת, תָּנָא גְּזֵילוֹת וַחֲבָלוֹת. וְאִי תָּנָא 'גְּזֵילוֹת וַחֲבָלוֹת' וְלֹא קָתָנֵי 'דִּינֵי מָמוֹנוֹת', הָוֶה אָמֵינָא, הוּא הַדִּין דַּאֲפִילּוּ הוֹדָאוֹת וְהַלְוָאוֹת, וְהַאי דְּקָתָנֵי 'גְּזֵילוֹת וַחֲבָלוֹת' מְשׁוּם דְּעִיקַּר שְׁלֹשָׁה דִּכְתִיבִי, בְּגְזֵילוֹת וַחֲבָלוֹת כְּתִיבִי. גְּזֵילוֹת, דִּכְתִיב 'וְנִקְרַב בַּעַל הַבַּיִת אֶל הָאֱלֹהִים'. חֲבָלוֹת, מַה לִּי חֲבָל בְּגוּפוֹ מַה לִּי חֲבָל בְּמָמוֹנוֹ. תָּנָא מַה הַן דִּינֵי מָמוֹנוֹת, גְּזֵילוֹת וַחֲבָלוֹת, אֲבָל הוֹדָאוֹת וְהַלְוָאוֹת לֹא. וְלִמָּאי, אֵילֵימָא דִּלְמָא בָּעֵינַן שְׁלֹשָׁה, וְהָאֲמַר רַבִּי אַבָּהוּ שְׁנַיִם שֶׁדָּנוּ דִּינֵי מָמוֹנוֹת לְדִבְרֵי הַכֹּל אֵין דִּינֵיהֶם דִּין, אֶלָּא דִּלְמָא בָּעֵינַן מוּמְחֶין. מַאי קָסָבַר, אִי קָסָבַר עֵירוּב פָּרָשִׁיּוֹת כָּתוּב כָּאן, לִיבְעֵי נָמֵי מוּמְחִין. וְאִי קָסָבַר אֵין עֵירוּב פָּרָשִׁיּוֹת כָּתוּב כָּאן, שְׁלֹשָׁה לָמָּה לִי. לְעוֹלָם קָסָבַר עֵירוּב פָּרָשִׁיּוֹת כָּתוּב כָּאן, וּבְדִין הוּא דִּלְיבְעֵי נָמֵי מוּמְחִין, וְהַאי דְּלָא בָּעֵינַן מוּמְחִין, מְשׁוּם דִּרְבִּי חֲנִינָא, דְּאָמַר רַבִּי חֲנִינָא, דְּבַר תּוֹרָה אֶחָד דִּינֵי מָמוֹנוֹת וְאֶחָד דִּינֵי נְפָשׁוֹת בִּדְרִישָׁה וּבְחֲקִירָה,

שנאמר

**וְאֵין בֵּית דִּין שָׁקוּל.** אין עושין ב"ד זוגות שאם יחלקו לחצאין הוי להו פלגא ופלגא ולא משכחת לה הטיית לטובה עי"פ אחד הלכך מוסיפין עליהן עוד אחד ובגמרא (דף יז.) פריך כיון דאין ב"ד שקול ומצרכת עשרים ושלשה הטיית לרעה על פי שנים לא משכחת לה: **מאה ועשרים.** בגמ' (שם) מפרש כנגד מי: **מאתים ושלשים.** דהיינו כ"ג עשיריות שיהא כל אחד מבית דין שר של עשרה דבציר מעשרה לא אשכחן שררה: **גמ' מה** הן קתני. האי גזילות וחבלות פירושא דדיני ממונות הוא דלא תימא כל דיני ממונות במשמע ולמעוטי הלואות והודאות שהן באין על גמילות חסדים ואיבא נעילת דלת בפני לוין בדאמרינן לקמן הלכך מעטינהו ולקמן מפרש מנאי מעטינהו: **הודאות והלואות.** שניהן על עסקי מלוה הן הודאות שבא לדון בעדי הודאה שמביא עדים שאומרים בפניו הודה לו הלואות שבא לדון בעדי הלואה שמעידין בפניו להלוהו והלה כופר בשתיהן וכי האי לישנא טובא איכא בהך מכילתא הודאה אחר הודאה הלואה אחר הלואה מצטרפין בפרק ג' (לקמן דף ל.) גבי עדים זוממין ואית דמפרשי הודאות שמודה במקצת הלוואות שבופר הכל וראשון עיקר דמכדי שניהן על עסקי מלוה הם כדאוקימנא טעמא לקמן משום נעילת דלת בפני לוין מאי שנא דהא קרי הלוואה והא לא קרי הלוואה הודאות וכפירות איבעי ליה למיתני: **תנא גזילות וחבלות.** לפרושא: **ונקרב בעל הבית אל האלהים.** מדכתב בפרשה אלהים ג' דימני נפקא לן דבעינן שלשה והאי קרא כתיב בשומר חנם וזה טוענו ששלח יד בפקדונו דהיינו גזילות: **מה לי חבל בממונו.** ממשמע שנאמר שלשה בחובל בממונו אף חובל בגופו בכלל הלכך בהא נמי כתיב ביה ואי לא תנא דיני ממונות הוה אמינא הנך משום דבגוייהו כתב נקט להו ולעולם הוא הדין לדיני מלוה להכי תנא דיני ממונות ותנא ומה הן דיני ממונות גזילות וחבלות למעוטי הודאות והלואות דאם כן דכולן במשמע ביון דתנא דיני ממונות נישתוק: **ולמאי.** הלכתא שייריגהו תנא לדיני מלוה למעוטינהו מאי: **דברי הכל.** לקמן (דף ו.) קאי דפליגי בפשרה ואשמעינן ר' אבהו דבדין כולהו מודו דבעינן ג': סמוכין ונטלו רשות מנשיא לדון בדאמרינן לקמן בפירקין (דף ז.): **ומאי קסבר.** תנא דידן דמעטינהו: **אי קסבר עירוב פרשיות כתוב כאן.** דאיכא למאן דאמר בהגהל עצים (ב"ק דף קז.) שהפרשיות הכתובות באלה המשפטים מעורבבות הן שיש מקרא כתוב בפרשה זו שאינו יכול לעמוד בה אלא מפרשה אחרת הוא בגין אשר יאמר כי הוא זה (שמות כב) דילפינן מיניה מודה במקצת הטענה ישבע כו' שכתב בשומר חנם לאו אשומר חנם קאי דשומרין אע"פ שלא הודו במקצת חייבין לישבע דהודאה מקצת הטענה אפרשת דאם כסף תלוה קאי (שם) דהתם הוא דבעינן הודאה במקצת ואי לא מודה כלום חזקה אם טענת התובע אמת לא היה יכול זה להעיז פניו נגדו ולומר לא הלויתני הלכך אפי' שבועה לא בעי אבל בפיקדון דליכא גמילות חסדים מעיז פניו וכופר הכל ובעי שבועה והאי תנא דמתניתין אי סבירא ליה נמי דהאי אשר יאמר כי הוא זה בהלואה משתעית הרי נאמר אלהים בהאי קרא דמשמע מומחין לשון שררה ורבנות כדמתרגמינן ראה נתתיך אלהים לפרעה (שם ז) לשון רבנות וליבעי מומחין: **ואי קסבר.** דהאי קרא לאו בהלואה משתעית: **שלשה מנלן.** בהלואה הא מתלתא אלהים נפקא לן לקמן (דף ג:) ואלהים בהלואה לא כתיב: **משום דר' חנינא.** ותקנתא דרבנן הוא: **בדרישה וחקירה.** צריך לבדוק את העדים באיזה יום באיזו שעה הלודה:

שנאמר

**שנאמר משפט אחד יהיה לכם.** ממונות כנפשות וכיון דכתיב דרישה וחקירה בדיני נפשות דכתיב (דברים יג) ודרשת וחקרת הוא הדין לדיני ממונות: **שלא תנעול דלת.** שימענו מלהלוות שמא יכפור והעדים יטעו ולא תהא עדותן מכוונת ויפסיד והכא נמי שמא לא ימצא מומחין לכופו לדין: **אלא מעתה טעו.** הדיוטות בדיני ממונות לא ישלמו דכיון דברשות רבנן קא נחתי הוו להו כמומחין וכל המומחה לב"ד אם טעה פטור מלשלם בדלקמן באחד דיני ממונות (דף ו"ג) הא שאינו מומחה חייב: **כל שכן שאתה נועל דלת.** דסבר דלמא טעו בי דינא ופטרי ליה ומפסידנא: **אי הכי.** דבהודאות והלואות שלשה בעינן למה ליה לרבי אבהו לאוקומה למתניתין במה הן קתני: **תרתי קתני.** מצי למימר דיני ממונות דהיינו הודאות והלואות בשלשה כל דהו וגזילות וחבלות בג' מומחין ומשום דחלוקין בדיניהן לא כלליהו בחד בללא: **ועוד.** אי חדא קתני למה לי למיתני תרי זמני שלשה הכי אינהי למיתני דיני ממונות שהן גזילות וחבלות בג': **תרתי קתני.** דודאי ג' בעינן לפירושו פרשיות כתיב כאן ומיהו בהדיוטות סגי משום דרבי חנינא והכי קאמר דיני ממונות דהיינו הודאות והלואות בשלשה הדיוטות וגזילות וחבלות בשלשה מומחין: **מדאורייתא חד נמי בשר.** בהודאה והלואה דכתיב תשפוט לשון יחיד ואין עירוב פרשיות כאן ומתניתין ודאי תרתי קתני כדאמרן ומיהו שלשה בהדהודאות והלואות לאו מדאורייתא אלא מדרבנן: **גזירה משום יושבי קרנות.** תגרין שאין בקיאין בטיב דינין ויזכה את החייב ויחייב את הזכאי: **דגמיר.** ששמע מחכמים ומדיינין הלכות דיני מלוה: **טעו לא ישלמו.** דהא ברשות נחתי אפי' מדאורייתא: **כל שכן דנפישי יושבי קרנות.** דלא איכפת להו למיגמר: **לרבא.** דאמר מדאורייתא תלתא בעינן ליה דשמואל דאמר דיניהן דין: **בית דין חצוף.** שיערו על הקנת חכמים: **היינו נוק היינו חבלות.** מאי קרי נזק ומאי קרי חבלות הא נזק אחד מחמשה דברים של חבלות הוא וליתני חבלות ולא בעי נזק: **חצי נזק נמי היינו חבלות.** דשור תם שחבל אינו משלם אלא חצי נזק וכיון דתנא חבלות אף חצי נזק במשמע: **חבלות ממונא הוא דאפתחיה לרמי'.** חצי נזק קנסא הוא דסתם שוורים אינם נוגחים ולא היה לבעלים לשמרו כל זמן שלא הועד ולא בעי לשלומי מידי אלא קנסא הוא דקנסיה רחמנא כדי שירבה בשמירת שוורים: **פלגא נזקא ממונא.** בפרק ארבעה אבות (ב"ק דף טו.). פליגי בה דקסבר סתם שוורים נגחנים הם ומדינא כולהו בעי לשלומי דהוה ליה למינטריה ורחמנא הוא דחס עליה:

שאינו

**שנאמר** משפט אחד וגו'. ואם תאמר ת"ל דעיקר דרישה וחקירה בעדים יוממין כתיב בפרשת שופטים בדיני ממונות ובדיני נפשות וי"ל דמכל מקום לא הוה מצרכינן דרישה וחקירה בשאר דיני ממונות אלא דווקא בעדים יוממין אי לאו דכתיב משפט אחד: **שלא** תנעול דלת בפני לווין כו'. גזילות וחבלות וכתובת אשה וירושות ומתנות בכולהו נמי לא בעינן דרישה וחקירה כדי שתנעול דלת בפני גזלנין ואם תאמר מהאי טעמא לא ניבעי מומחין בגזילות וחבלות כמו בהודאות והלואות ויש לומר דלגבי מומחים לא שייך למיחש ביה כמו זה דבחששא מועטת אדם נמנע מלהלוות לחבירו אם לא ימצא דיינין מוזמנים לגבות חובו אבל גזילות וחבלות יודע הגזלן שיטריח הנגזל אחר המומחין עד שימצא לדון עם הגזלן ועי"ל דגזילות וחבלות נמי בעו דרישה וחקירה ולא ממעטינן אלא הודאות והלואות והא דמוקי ברישׂ אחר דיני ממונות (לקמן דף ו.ב:) מתניתין דמצרכה דרישה וחקירה בדיני קנסות לאו דווקא דיני קנסות קאמר דגזילות וחבלות קרי להו נמי קנסות כדאשכחן לקמן (דף י"ג) גבי שאלמלא הוא בטלו דיני קנסות דמיירי בכל הנהו דבעי שלשה מומחין מיהו כתובת אשה וירושות ומתנות ונזקי שור בשור הוי בכלל הודאות והלואות וכל הנהו דמסקינן בהחובל (ב"ק דף פ:) דעבדינן שליחותייהו וגובין אותו בבבל ולא בעי מומחין ואם תאמר והא אשכחן בכמה דזכותן שהיו דנין בבבל גזילות וחבלות בס"ב דב"ק (דף כא.) גבי ההוא גברא דבנה אפדנא אקילקתא דיתמי וחתן בישא (שם דף ל"ז) דתקע ליה לחבריה וכן בכמה מקומות ויש לומר דבכל הנהו אפשר שדחקו זה את זה ע"י דתפסי או דאמר אקבעיה לדינא בארץ ישראל כדאיתא בסוף פרק קמא דב"ק (דף טו.) וי"מ דוקא גזילות שעל ידי חבלות כמו דמינצו בי תרי ומחו אהדדי עד שתוקף אחד וגזל את חבירו דבי האי גוונא לא שכיח ולא שכיחי בעבדים ואי"ת אם ההיא היו דנין דיני גזילות ובאיזהו נשך (ב"מ דף סא:) ההיא היו דנין דיני ריבית היא דאמרינן ריש הגוזל קמא (דף צה:) הגזלנים ומלוי בריבית שהחזירו אין מקבלין מהם וי"ל דהא דאמרינן בימי רבי נשנית משנה זו ומפרש רבינו תם דווקא בימיו ולא לפניו ולאחריו משום עובדא דהתם ולהכי לא פריך התם מבמה משניות אלא מברייתות ששנאן רבי לרבי חייא: **אלא** מעתה טעו לא ישלמו. פירש בקונטרס כיון דברשות קא עבדי הוי שאינו מומחה כמומחה ולשון ב"ש שאתה נועל בו' אין מתיישב דלא ה"ל למימר ב"ש אלא ה"ל למימר א"ב אתה בו' אלא משמע מלשון ב"ש דמכח נעילת דלת הוה פריך וה"פ כיון דחיישית לנעילת דלת הוה לן למימר טעו לא ישלמו דאי מחייבת להו לשלם לא יתרצו להתמצע בדין ואם תאמר מאי קושיא הא לא מחייב לשלם אא"כ נטל ונתן ביד כדאמר באחד דיני ממונות (לקמן דף ו.ב:) ויש לומר דפריך למאן דמחייב בלא נטל ונתן: **ועוד** שלשה שלשה למה לי. איבא דוכתי דדייק הכי ואיבא דוכתי דלא דייק: **ומדאורייתא** חד נמי בשר. פירש בקונטרס דקסבר אין עירוב פרשיות כתיב כאן ונקשה דא"כ בצדק תשפוט למה לי לכך נראה דאפי' למאן דאית ליה עירוב פרשיות קאמר: **אי** אפשר דלית ליה הכי דגמיר. דמאן דלא גמיר פסול לדינא כדמוכח בזה בורר (לקמן דף ו.ב:) דתנן דה פוסל דיינו של זה ופריך בגמרא כל כמיניה דפסיל לדיינים ומשני בערבאות דסוריא ופריש שם בקונטרס שהם יושבי קרנות ואע"ג דפליגי רבנן ואמרי אימתי בזמן שמביא עליהם שהם קרובים או פסולים הא לאו הכי לא מצי פסיל הניהו דווקא בערבאות שנתמנו להיות דיינים: **כ"ש** דנפישי יושבי קרנות. גם כאן פריך מכח זה כיון דחיישית לישובי קרנות הוה לן למימר טעו לא ישלמו דאי שלא יתרחקו הנהו דגמירי ואו אי אפשר דליכא חד דגמיר ומשני כ"ש דנפישי לכן ישלמו כדי שילמדו דיני ממונות שלא יטעו פן יתחייבו לשלם: **לרבא** לית ליה דשמואל. בה"ג פוסק כשמואל אע"ג דרבא פליג עליה משום דרב נחמן קאי כוותיה לקמן (דף ה.) והא דאמר בפרק ג' דכתובות (דף כב. ושם) גבי ג' שישבו לקיים את השטר ומת אחד מהן וידיעתא דרבן דבר רב אשי כשמואל סבירא להו דמשמע דאין הלכה כשמואל ה"פ כשמואל בעלמא סבירא להו בקיום ובזה אין הלכה כמותם דאפילו רב נחמן דקאי כשמואל דשנים שדנו דיניהם דין מודה דקיום שטרות בג' כדאמר בחזקת הבתים (ב"ב דף מ. ושם) וכן הא דאמר בזה בורר (לקמן דף ל. ושם) גבי אודיתא דילמא רבנן דבי רב אשי סבירא להו כשמואל בעלמא סבירא להו באודיתא וכתבו בהודאה בפני שנים בלא קנין ובזה אין הלכה כמותו כדאמר התם בפני שנים וקנו מידו כותבין ובפני שלשה כותבין ואפילו לא קנו מידו ובדמפרש התם דקבעי דוכתא ושלחי ומזמני ליה: **נזק** היינו חבלות. לאו בשור שהזיק שור קאמר דהא איתא בהחובל (ב"ק דף פד: ושם) דגובין אותו בבבל ולא בעי מומחין אלא בשור שהזיק אדם והא דקאמר משום דקבעי למיתני ה"נ דלא כר"ש דקאמר (שם לג.) אף תם שחבל באדם משלם במותר נ"ש ומיהו נראה דאיירי בכל ענין אף בשור דאזיק שור דהא מסיק בהחובל (שם דף פד:) דהא דגובין בבבל נזקי שור בשור היינו דווקא נזקי שן ורגל דמועדין מתחלתן אבל נזקי קרן אמרינן התם דאין מועד בבבל:

אין

**אין** דורשין תחילות. פי' בקונטרס משום דאיצטריך למומחין ולקשה דמסיק דס"ל אין דורשין תחילות ור' יאשיה אמר לך אם כן נבתוב קרא אל השופט דהא משופט לא ידעינן מומחין כמו שפירש בקונטרס עצמו ור' יונתן לישנא דעלמא נקט כדאמרי אינשי מאן דאית ליה דינא ליקרב לגבי דיינא הרגיל ולא אצל הדיוט לכך נראה דה"ק אין דורשין תחילות למניינא ואע"ג דלא איצטריך למומחין וכן משמע בפלוגתא דרבי שמעון ורבנן דלקמן (דף ד.) דבסבת בסכת בסבות מפרש בפ"ק דסוכה (דף ו:) בחד לישנא דס"ע יש אם למסורת ופליגי בדורשין תחילות ומשמע דלכ"ע סככא לא בעי קרא ואפ"ה מדלינן חד לגופיה ולא מוקמינן למניינא למאן דלא דריש תחילות וצריך לדקדק בכל הנהו דלקמן (דף ד.) קרנת קרנות לטטפת לטטפת לטוטפות ו' כהנים דסוף פירקין (דף יד:) דדרשינן כולהו למניינא ולא אמרינן אין דורשין תחילות:

**רבי** יהודה אומר שבעים. והא דאמר רבי יהודה בפרק החליל (סוכה דף נא: ושם) גבי אלכסנדריא של מצרים שהיו בה ע"א קתדראות של זהב כנגד ע"א זקנים של סנהדרי גדולה היינו משום דמשה על גבייהו וכן בכל סנהדרי גדולה היה שם מופלא שבב"ד שלא היה מן החשבון:

**מוקי** לה בדיני נפשות אבל בדיני ממונות לא. משום דקרא משמע בדיני נפשות דכתיב לה תהיה אחרי רבים להטות דמשמע דבר שהוא רע לכל דהיינו דיני נפשות אבל בדיני ממונות זכות לזה וחובה לזה ואף על גב דדיני נפשות נמי קרי ליה זכותיה דגואל הדם בריש אחד דיני ממונות (לקמן דף לג:) מ"מ חשיב ליה רעות כיון דאין מרוויח כלום במיתתו של זה ועדים זוממין אף על גב דכי מיחייבי מפטר רוצח בכך מכל מקום אפשר דמיפטרי כולהו בהכחשה הלכך חשיב ליה רעות כי מיחייבי עדים זוממין מיתה ועוד מצי למימר דע"כ נמי קרא בדיני נפשות משום דדרשינן בריש פירקין (דף ב.) לא כהסייתך לטובה הסייתך לרעה ולא שייך בדיני ממונות דרע לזה וטוב לזה:

**דיני** ממונות לא כ"ש. תימה דבריש המוכר פירות (ב"ב דף צב:) קאמר שמואל דאין הולכים בממון אחר הרוב ואמאי לא נילף בק"ו מדיני נפשות בראשה הכא ואין לומר דדיני נפשות גופייהו לא אזלינן בתר רובא ברובא דליתיה קמן אלא ברובא דאיתיה קמן דהא בריש פרק סורר ומורה (לקמן דף סט.) משמע דבבל דוכתא אזלינן בתר רובא בדיני נפשות כגון רוב נשים לט' ילדן ורובא דאנשי דטעו בעיבורא דירחא וע"ל דרובא לרדיא זבני לא חשיב כי הנך רובא הלכך לא סמכינן אהך רובא בדיני ממונות: **מסנהדרי** גדולה פריך שפיר דשבעים ואחד כתיב בדברים בסוף פירקין (דף יז.) אבל סנהדרי קטנה דעשרים כתיב ותו לא בדברים בריש פירקין עדה שופטת ועדה מצלת ואי עשרים בגמר דין כתיב בל"ט סנה: ורבנן

**שאינו משתלם בראש.** שמשלם יותר מן הקרן וחצי נזק משלם פחות מן הקרן בראש היינו קרן דכתיב (ויקרא ה) ושלם אותו בראשו: **אין דורשין תחילות.** למניין דלגופיה אתא דלבעי מומחין דאלהים לשון גדולה ורבנות: **ואין ב"ד שקול.** אין עושין ב"ד זוגות דצריך לקיים בו אחרי רבים להטות ואם יתחלקו להצאיק אין כאן רבים: **א"כ.** דלא למידרשיה אתא לכתוב אל השופט: **לגבי דיינא.** אצל דיין הרגיל ולא אצל הדיוט: **ור' יאשיה.** דבעי קרא לאתויי שלישי מיד ליה ב"ד נוטה שצריך שלא יהא בית דין שקול כדי שיתקיים בו הסייתה אחרי רבים ולדידיה ארבעה או ששה כשרין דאי בעי בית דין נוטה קרא לאיתויי שלישי למה לי: **והתניא כו'.** והא קרא דריש: **סבר** לה. רבי יאשיה כרבי יהודה דאמר סנהדרי גדולה שבעים דהוו להו זוגות וקרא מוקי לה לקמן לדרשה אחריתי: **דבתיבי קראי.** לקמן (דף יז.) בשילהי פירקין: **סמיכת זקנים.** על ראש פר העדה: **ואין ב"ד שקול.** וסתם זקנים בית דינא משמע: **עדיפא מדר' יהודה.** בלומר ר' יאשיה חזק את דבריו יותר מדר' יהודה: **אלא האי לגבות מאי עביד ליה.** בשלמא לר' יהודה מוקי לה בשאר בית דין: **בדיני נפשות.** שתתקיים בו הסייתך לטובה על פי אחד דאמרת במתניתין ואי הוי זוגות ליכא הסייה בפחות משנים: **לימא דלא כר' יאשיה.** דאי כר' יאשיה כיון דשלישי מקראי ליף להו ולאו משום נוטה צריך שתהא דעת שלשתן שוה: **אפי' תימא ר' יאשיה.** מודה דהיכא דחלוקין אזלינן בתר רובא: **כרי שינמר הדין.** אם יחלקו שיהא שלשה רוב ונלך אחריהם: **אבוו.** כי הוו תלתא מעיקרא מי לא גמיר דינא בתרי: **מפני נשר דין.** שצריך שלשה בגמר דין: **אלא מעתה.** דקראי בגמר דין קיימי: **תהא סנהדרי גדולה כו'.** אלא מאי טעמא לא אמרת הכי: **דאספה** לי כו'. ר' אבהו קאמר לה לבולה מלילתא ובלשון קושיא: **ושפטו העדה.** וילפינן מיניה במתניתין ס"ג לסנהדרי קטנה: **ונקרב בעל הבית אל האלהים.** דילפינן מיניה משעת קריבה קאמר: **ירשיעון.** לשון רבים: **למטה.** ירשיעון אלהים: **למעלה.** עד האלהים יבא וההוא דונקרב לא קחשיב דקסבר אין דורשין תחילות:

יש

שֶׁאֵינוֹ מְשֻׁתְּלָם בְּרֹאשׁ הוּא, תָּנָא נָמֵי חֲצִי נֵזֶק, דְּתָמוּן שֶׁאֵינוֹ מְשֻׁתְּלָם בְּרֹאשׁ הוּא. וְאֵידֵי דְּקָא בָּעֵי לְמֵיתְנָא חֲצִי נֵזֶק, תָּנָא נָמֵי נֵזֶק: שְׁלֵשָׁה, מְנָלָן? דְּתָנוּ רַבָּנָן, 'וְנִקְרַב בַּעַל הַבַּיִת אֶל הָאֱלֹהִים' הֲרֵי כָּאן שְׁנַיִם, עַד הָאֱלֹהִים יָבֹא דִּבְרֵי שְׁנֵיהֶם' הֲרֵי כָּאן שְׁנַיִם, 'אֲשֶׁר יֵרָשִׁיעוּן אֱלֹהִים' הֲרֵי כָּאן שְׁלֵשָׁה, דִּבְרֵי רַבִּי יֹאשִׁיָּה. רַבִּי יוֹנָתָן אוֹמֵר, רֹאשׁוֹן תְּחִילָּה נֶאֱמַר, וְאֵין דּוֹרְשִׁין תְּחִילּוֹת. אֶלָּא 'עַד הָאֱלֹהִים יָבֹא דִּבְרֵי שְׁנֵיהֶם', הֲרֵי כָּאן אֶחָד, 'אֲשֶׁר יֵרָשִׁיעוּן אֱלֹהִים', הֲרֵי כָּאן שְׁנַיִם, וְאֵין בֵּית דִּין שָׁקוּל מוֹסִיפִין עָלֵיהֶן עוֹד אֶחָד, הֲרֵי כָּאן שְׁלֹשָׁה. נִיטָּא, בְּדוֹרְשִׁין תְּחִילּוֹת קָמִיפַּלְגִי. דְּמַר סָבַר, דּוֹרְשִׁין תְּחִילּוֹת, וּמַר סָבַר, אֵין דּוֹרְשִׁין תְּחִילּוֹת. לֹא, דְּכוּלֵי עָלְמָא אֵין דּוֹרְשִׁין תְּחִילּוֹת, אֲמַר לָךְ רַבִּי יֹאשִׁיָּה אִם כֵּן, נִיטָּא קְרָא 'וְנִקְרַב בַּעַל הַבַּיִת אֶל הָאֱלֹהִים', שְׁמַע מִינָּהּ לְמֵינְיָנָא. וְרַבִּי יוֹנָתָן, לֵישְׁנָא דְּעָלְמָא נָקֵט, דְּאָמְרִי אִינְשֵׁי 'מַאן דְּאִית לֵיהּ דִּינָא לֵיקְרַב לְגַבֵּי דַּיְינָא'. וְרַבִּי יֹאשִׁיָּה, לֵית לֵיהּ בַּיִת דִּין נוֹטֶה? וְהָתַנְיָא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר, מַה תַּלְמוּד לוֹמַר 'לִנְטוֹת אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת', הַתּוֹרָה אָמְרָה, עֲשֵׂה לְךָ בֵּית דִּין נוֹטֶה. סָבָר לָהּ כְּרַבִּי יְהוּדָה, דְּאָמַר שִׁבְעִים, דְּתָנֵי סַנְהֶדְרֵי גְּדוֹלָה הָיְתָה שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, שִׁבְעִים. אִימַר דְּשִׁמְעָתְּ לֵיהּ לְרַבִּי יְהוּדָה בְּסַנְהֶדְרֵי גְּדוֹלָה, דְּתָבְיבִי קְרָאֵי. בְּשֶׁאָר בֵּי דִּינָא, מִי שְׁמַעְתְּ לֵיהּ? וְכִי תֵּימָא לֹא שָׁנָא, וְהָתַנְיָן סְמִיכַת זְקֵנִים וַעֲרֵיפַת עֶגְלָה, בְּשִׁלְשָׁה דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, בַּחֲמִשָּׁה. וְאִמְרִינַן מַאי טַעֲמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה, 'וְסָמְכוּ' שְׁנַיִם, 'זְקֵנֵי' שְׁנַיִם, וְאֵין בֵּית דִּין שָׁקוּל, מוֹסִיפִין עָלֵיהֶן עוֹד אֶחָד, הֲרֵי כָּאן חֲמִשָּׁה. דְּרַבִּי יֹאשִׁיָּה עָדִיפָא מִדְּרַבִּי יְהוּדָה, דְּאִילּוּ רַבִּי יְהוּדָה, בְּסַנְהֶדְרֵי גְּדוֹלָה הוּא דְּלֵית לֵיהּ. הָא בְּשֶׁאָר בֵּי דִּינָא אִית לֵיהּ. וְרַבִּי יֹאשִׁיָּה, בְּשֶׁאָר בֵּי דִּינָא נָמֵי לֵית לֵיהּ. וְאֶלָּא הָאי 'לִנְטוֹת' מַאי עָבֵיד לֵיהּ? מוֹקֵים לָהּ בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת. אֲבָל בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת לֹא? אֶלָּא, הָא דְּתָנֵן שְׁנַיִם אוֹמְרִים זַכַּאי וְאֶחָד אוֹמֵר חַיָּיב, זַכַּאי, שְׁנַיִם אוֹמְרִים חַיָּיב וְאֶחָד אוֹמֵר זַכַּאי, חַיָּיב. נִיטָּא, דְּלָא כְּרַבִּי יֹאשִׁיָּה. אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבִּי יֹאשִׁיָּה, מַיְיתֵי לָהּ בְּקַל וָחוֹמֶר מִדִּינֵי נְפָשׁוֹת, וּמָה דִּינֵי נְפָשׁוֹת דְּחָמְירִי אָמַר רַחֲמָנָא זִיל בָּתַר רוּבָּא, דִּינֵי מָמוֹנוֹת לֹא כָּל שֶׁכֵּן. תְּנוּ רַבָּנָן, דִּינֵי מָמוֹנוֹת בַּשְּׁלֹשָׁה. רַבִּי אוֹמֵר, בַּחֲמִשָּׁה, כְּדֵי שֶׁיְּהֵא דִּין בִּשְׁלֹשָׁה. אַלְמָא שְׁמַע מִינָּהּ הַדִּין בִּשְׁלֹשָׁה. אֲבָל בִּדְיָנֵי נְפָשׁוֹת לֹא, אִטּוֹ בְּתַלְתָּא, מִי לֹא גָּמַר דִּינָא בִּתְרֵי? הָכִי קָאָמַר, מִפְּנֵי שֶׁגָּמַר דִּין בִּשְׁלֹשָׁה. אַלְמָא קָסָבַר תְּלָתָא כִּי כְּתִיבִי, בִּגְמַר דִּינָא כְּתִיבִי. מְנָלַךְ בָּהּ רַבִּי אַבָּהוּ, אֶלָּא מַעֲתָּה, תְּהֵא סַנְהֶדְרֵי גְּדוֹלָה צְרִיכָה מֵאָה וְאַרְבָּעִים וְאֶחָד כְּדֵי שֶׁיְּגָמֵר הַדִּין בִּשְׁבָעִים וְאֶחָד, וּתְהֵא סַנְהֶדְרֵי קְטַנָּה צְרִיכָה אַרְבָּעִים וַחֲמִשָּׁה כְּדֵי שֶׁיְּגָמֵר הַדִּין בִּשְׁלֹשָׁה וְעֶשְׂרִים. אֶלָּא 'אֶסְפָּה לִי שִׁבְעִים אִישׁ' אָמַר רַחֲמָנָא, מִשְׁעָה אֲסִיפָה שִׁבְעִים. 'וְשָׁפְטוּ הָעֵדָה וְהִצִּילוּ הָעֵדָה' נָמֵי מִשְׁעַת שְׁפִיטַת הָעֵדָה, הָכִי נָמֵי 'וְנִקְרַב בַּעַל הַבַּיִת אֶל הָאֱלֹהִים' מִשְׁעַת קְרִיבָה שְׁלֹשָׁה, אֶלָּא, הֵיינוּ טַעֲמָא דְּרַבִּי, 'אֲשֶׁר יֵרָשִׁיעוּן אֱלֹהִים' תְּרֵי, נֶאֱמַר אֱלֹהִים' לְמַטָּה וְנֶאֱמַר אֱלֹהִים לְמַעְלָה. מַה לְּמַטָּה שְׁנַיִם, אַף לְמַעְלָה שְׁנַיִם, וְאֵין בֵּית דִּין שָׁקוּל, מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶם עוֹד אֶחָד, הֲרֵי כָּאן חֲמִשָּׁה.

ורבנן

**יש אם למקרא.** בתר קריֵיה אזלינן דהיא עיקר: **הא דאמרן.** ירשיעון קרינן: **אקרא אני.** יכולני לקרות תומאה שבעים כנדתה (ויקרא יב) דהא לא כתיב שבועים מלא: **טמא נזכר.** שבעת ימים: **וטיהר.** שלשים ושלשת ימים: **וטימא בנקבה.** לשבועיים: **וטיהר.** ששים יום ושמת ימים: **כפלים.** וטומאה דיולדת זכר שבעה הלכך דנקבה שבועיים: **כל הניתנין.** עולה ושלמים ואשם הטעונין שתי מתנות שהן ד' שנתנם במתנה אחת: **כיפר.** דכתיב ודם ובחיך ישפך שפיכה אחת במשמע: **קרנות קרנת קרנת.** (ויקרא ד) בחטאת של מזבח החיצון כתיב בשעיר דנשיא כתיב קרנת חסר ובבבשה דיחיד כתיב (שם) קרנות מלא ובשעיר' דיחיד כתיב (שם) קרנת חסר אבל הנך דפר כהן משיח והעלת דבר במזבח הפנימי כתיב (שם) והתם כולהו מדרו דמתנה אחת מעכבת בהן וב"ש אזלי בתר קריֵיה: **ואימא.** לב"ה כולהו למצות דהא כולהו צריכי למכתב למצוה ועיכוב דחד"א מנא להו אימא אע"פ שלא נתן כלום כיפר: **בבי.** בלא כלום: **שתים.** דפנות של סוכה: **בהלבנת.** שלימות: **אפילו טפה.** ברוס ר' טפחים: **למסורת.** שנמסרה כתיבתו לכתבו חסירה: **אתאי הלבתא.** דאמרינן התם מחיצות הלמ"מ ומוקמינן לה לגרוע לדופן אתיא: **נפשות.** היינו דם דאיקרי נפש: **רביעית.** היא שיעור חיותו של אדם ובלא"ה לא איקרי מת עד שיהא בו שיעור מיתה: **שתי נפשות.** משמע משני ב"א וכתב מת כדי מיתה היינו רביעיתן: **ורבנן** פליגי עליה ואמרי עד שיהא השיעור מאדם אחד דנפשת חסר כתיב: **בחלב אמו.** יכול בחֵלֶב אמו אבל בחֵלֶב מותר לבשל:

אמרת

**ורבנן** ירשיעון כתיב. וישכבן כתיב דפרק במה בהמה (שבת דף נה:) אפי' רבי מודה משום דקרא מוכח דפנחס לא חטא שייחסו הכתוב: **כולהו** סבירא להו יש למקרא. הא דלא חשיב הכא רבי יוחנן בן ברוקא דמסכת סוכה פרק לולב וערבה (דף מה:) דאמר חריות של דקל היו מביאין ומפרש בגמרא משום דכתיב כפות אחד ללולב ואחת (לערבה) למזבח ורבנן מפרשי כפת כתיב משום דרבי לוי מפרש התם טעמא אחרינא ונראה דדוקא הכא שמקרא ומסורת מכחשי אהדדי אית להו יש אם למקרא אבל הייכא דלא מכחשו אהדדי דרשי תרוויהו דהא רבי ורבי עקיבא ור' שמעון דספרי הכא יש אם למקרא מחייבין בפרק ספק אבל (בריתות דף יז:) ובפרק דם שחיטה (שם דף כב:) בוחיכתה אחת ספק של חלב ספק של שומן אשם תלוי משום דמצות כתיב אלא היינו משום דקרא ומסורת דהתם לא מכחשי אהדדי ואפשר לקיים שניהם שבא המקרא דמצות קרינן לחייב אשני מצות דהיינו ב' תחיכות והמסורת בא לחייב על כל מצוה אחת ובפרק כל שעה (פסחים דף לו.) ושם) נמי דריש ר"ע גבי לחם עוני מקרא ומסורת ובפרק לולב הגזול (סוכה דף לד:) תנא נמי ר"ע אומר שלש שלולב אחד כו' ומפרש בגמרא לולב אחד משום דכתיב בפת וכן ר"ש דריש בפ"ק דקדושין (דף יח:) גבי בבגדו בה מקרא ומסורת ומיהו קשה מר' עקיבא דלא דריש התם אלא מקרא לחוד ואנאי לא דריש התם תרוייהו כמו גבי לחם עוני וע"ש המסקינן בפרק קמא דסוכה (דף ו:) לחד לישנא דב"ש רבי שמעון ורבנן יש אם למסורת ובפרק כיצד צולין (פסחים דף פו:) גבי בבית אחד יאכל קסבר יש אם למקרא וע"ק דפ"ק דסוכה (ד' טז:) פסלינן לב"ש סוכה תחת סוכה מדכתיב בסכת ולא אמרינן יש אם למקרא:

**אקרא** אני שבעים. ה"מ לשנויי כדמשני בפ' ב"ש (זבחים ד' לח:) משום דכתיב בנדתה פירוש כך יש להוסיף בנקבה על ימי שבע טומאה דזכר: **מה** בשטיהר בזכר. ה"מ למימר מה בזכר ימי טהרה מרובים על ימי טומאה אף בנקבה ימי טהרה מרובים על ימי טומאה: **כל** הניתנין על המזבח החיצון שנתנן במתנה אחת כיפר. בזבחים בריש ב"ש (דף לח) תניא מנין לניתנין על מזבח החיצון שנתנו במתנה אחת כיפר תלמוד לומר ודם זבחיך ישפך ונראה דהך דרשה אתיא אליבא דבית שמאי דלב"ה לא צריך קרא דלא עדיפי מחטאת וכן משמע התם בסוף הסוגיא דקאמר דלהנך תנאי דמפקי האי דם דבחיך ישפך לדרשה אחרינא על הניתנין על המזבח החיצון שנתנו במתנה אחת כיפר מנא להו דמשני סברי להו כבית הלל דאמרי אף חטאת שנתנו במתנה אחת כיפר וילפי כולהו מחטאת ותימה למ"ל קרא דמהיר תיהי דמעבדי הא אפילו לב"ש לא ילפי מחטאת דאיכא למיפרך שכן חטאת וד' קרנות ועוד דמשמע התם דאפילו לב"ה ה"א דמעבדי אי לאו דילפי מחטאת ונראה לפרש דהיינו טעמא משום דמתנות של קרנות נפקא לן בפרק איזהו מקומן (שם דף נג:) מדכתיב סביב והוה חשבינא בולה במתנה אחת א"נ משום דכתיב סביב טובא ושינה הכתוב לעבב להכי איצטריך קרא בין לב"ש בין לב"ה: **ושתים** לעכב. וא"ת הוה ליה למימר שלש לעכב דכי לא כתיב נמי אלא ד' הוה ידעינא אחת לעכב דכפרה בכדי לא אשכחן כדאמרי בית הלל ואבתי מייתרי תרי לרבות שנים וי"ל דבית שמאי ליה להו ההיא סברא א"נ קסברי בין דאיכא שפיכות דמים ליסוד לאו כפרה בכדי הוא: **מניין** לרביעית דם כו'. תימה למ"ל קרא להכי מ"ש משני חצאי זיתים מב' מתים שמטמא ובפרק בהמה המקשה (חולין דף עב:) נמי דבעי רבי ישמעאל קרא לרביעית דם הבא מן המת שמטמא למה לי קרא תיפוק ליה מידי דהוה אבשר המת דם חשוב כבשר בדמוכח בהמוציא יין (שבת דף עז. ושם:) ובהמנחות והנסכים (מנחות דף קו. ושם) גבי דם נבלה דמטמא ברביעית הואיל ויכול לקרוש ולעמוד על כזית מטמא מידי דהוה אבשר ויש לומר דשאני מת דאפי' בשר עצמו לא היה מטמא אי לאו משום דמקומו נעשה צלקת כדאמר במסכת נדה בפרק דם הנדה (דף נה.) דבעי אין גזעו מחליף הלכך דם ביון דגזעו מחליף אי לאו דרבי קרא הייתי מטהר והא דנקט מניין לרביעית דם הבא משני מתים שהוא מטמא לאו משום שיהיה פשוט לו במת אחד בלאו הכי קרא דאי במת אחד היה טמא ה"ה בשני מתים אי ליכא מיעוטא דהא תנן בפרק קדשי מזבח (זבחים דף יז. ושם) כל שטומאתו ושיעורו שוה מצטרפין זה עם זה והא דמטהרי רבנן דפליגי אר"ע משום דמעטיה קרא כדאמר נפשת כתיב והא דאיצטריך קרא בדם השרץ בפרק קדשי מזבח (שם) אע"ג דחשיב בכשר מכל מקום איצטריך לדם צלול דמטמא בבעדשה אף על גב דכי מיקרש מפחית טובא ולהכי תנן התם (שם) דם השרץ ובשרו מצטרפין דשיעורן שוה אבל דם נבלה ובשרה לא ובן מוכח בירושלמי בריש המוציא יין דאמר דם הנבלה טמא והתנן דם השרץ ובשרו מצטרפין ואין לנו ביניהם בו ומיהו קשה דבפרק קדשי מזבח (פסחים דף כב. ושם) לא משני אקושיא דדם בשהותרה נבלה היא ודמה הותרה כדמשני אקושיא דחלב וגיד משמע דדם לא חשיב כבשר לכך צ"ל שיש שום ריבוי דמרבינן ביה דם נבלה ולבתר דמרבינן מסתבר לאוקמי ברביעית שיכול לקרוש ולעמוד על כזית אבל קשה דאם כן דם שרץ נמי דאית ביה ריבויא נבעי מיניה בל כך שיכול לקרוש ולעמוד על בעדשה: **ורבנן** נפשת כתיב. תימה דרבי ישמעאל סבר לקמן יש אם למסורת והיינו ברבנן דדרשי נפשת ואם כן בפרק בהמה המקשה (חולין דף עב.) דפליגי ר' ישמעאל ור"ע ודדרשי ר' ישמעאל הנוגע בממת בנפש דרביעית דם מטמא וקאמר ר"ע לטעמיה דאמר אף משני מתים מטמא לרבי ישמעאל למה לי תרי קראי בדם המת דמטמא:

**דנין** חטאת וארבע קרנות. תימה הא אפי' פנים מפנים לא גמרינן בפרק ב"ש (זבחים דף לט): דבעי קרא לפר כהן משיח ולפר העלם דבר של ציבור ולשעירי ע"ז אף על גב דכולהו חטאות ניתנו וכ"ש דלא אתו חיצונות מפנימיות ושמא כיון דאשכחן דלא פליג קרא התם מדשתא לא מחלקינן אפי' חיצונות מפנימיות:

**לטטפת** לטטפת לטוטפות. תימה דלא כתיב ויי"ו בין פ"א לתי"ו בכולהו ויש מפרשים משום דכתיב ולטוטפת וגורעין ויי"ו דבריש התיבה ומוסיפין בסוף התיבה ודורשין כדאשכחן בפרק ב' דזבחים (דף כה.) ולקח מדם הפר דם מדפר יקבלנו ובריש יש נוחלין (ב"ב דף קיא:) דרשינן ונתתם את נחלתו לשארו נחלת שארו לו וקשה דבפרק הזהב (ב"מ דף נד:) אמר גבי הקדש כתיב ויסף חמישית אע"ג דכי שקלת לוי"ו דויסף ושדית ליה אחמישית סוף סוף הוו ליה חמישיתו ולא נימא לשדיה בין יו"ד לתי"ו דהוה חמישיתו משמע דבאמצע תיבה אין מוסיפין ומיהו אשכחן בפרק מומין אלו (בכורות ד' מד:) גבי מרוח אשך דתנן ר' חנינא בן אנטיגנוס אומר שמראיו חשוכין ומפרש בגמרא דגרוערין ח' ממרוח ושדינן אאשך ואל"ף דאשך שדינן אמרוח וקרי ביה מראו חשך ובירושל' איכא פלוגתא דר' אמי בשם ר' יוחנן אמר גורעין לדרוש מתחלת הפרשה לסופה פירוש מתחלת התיבה לסופה ור' יוחנן בשם ר' ירמיה אמר אפי' באמצע תיבה ור"ת מפרש דיו"ד דולטוטפת דדרש הי"נ לטטפת לטטפת ולטוטפת הרי כאן ד' ואע"ג דר"ש לא דריש וי"ו ויו"ד למ"ד דדריש כדאמרי' בהערל (יבמות דף עב:) גבי והנותרה:

**טט** בכתפי שתים. פי' בתיבה אחת רמז הכתוב ארבע בתים בין שתי הלשונות כתפי ואפריקי ומכיון דאשכחינן ליה בחד תיבה ליה לן לרבויי טפי א"נ הא דלא דרשינן בתים טובא משום דלא מצינו בתורה כתובים אלא בד' פרשיות וי"מ דלרבי עקיבא דל חד לגופיה ומשני טוטפות דריש ד' בתים לכל לשון שני טוט ושני פת: **כדרך** שבא לראות. פי' בקונטרס כדרך שבא לראותך כן אתה בא ליראות לו מה הוא רואה אותך שלם אף אתה רואה אותו בשתי עיניך ולפי זה קאי יראה אקדוש ברוך הוא וקאי יראה אזכורך ואין הלשון משמע כן אלא תרוייהו משמע אזכורך לכך מפרש רבינו הם איפכא כדרך שזכורך בא לראות את פני השכינה שהקדוש ברוך הוא רואהו בשתי עיניו כך זכורך רואהו בשתי עיניו שלו וניחא השתא לשון בא דשכינה תמיד בבית המקדש: **דרך** בישול אסרה תורה. ובחלב אינו בישול אלא טיגון כדפירש בקונטרס והאי דקרי לצלי קדר בישול בפרק כל שעה (פסחים דף מא. ושם) שאני התם דכתיב ובשל מבושל מ"מ וי"מ דרך בישול אסרה תורה דבלא בישול שרי וע"י בישול אסור לאפוקי חלב דבלאו הכי אסור ועקשה לפי זה דחלב ומתה אסרינן בחלב בפרק כל הבשר (חולין דף קיג: דף קטו.) למ"ד איסור חל על איסור וקאמר התם חלב ומתה לא צריכא קרא: **ואם** אמרת יש אם למקרא. וליכא מאן דפליג דאי פליגי בשר בחלב מנא לן דאסור: **ישיעון אלהים אחריני.** לבד מאלהים האמור למעלה בעינא תרתי ולמעלה דומיא דלמטה הרי ד': **דמיאך והאי.** ישיעון אלהים האמור למעלה ואלהים האמור כאן ולעולם לשון רבים משמע: **וכפר וכפר.** בשעיר נשיא ובשעירה דיחיד ובכבשה דיחיד כתיב (ויקרא ד) ומשמע דסגי בכפרה אחת כדמפרש: **מפני חדין.** הוצרכו ליכתב כולן דאי לא הוו כתיבי הוו מייתנא מדינא דכולהו מתנות מעכבי שיכול לא גרסינן: **והלא דין הוא.** דלא ליעבבו למה לי לרבויי דבכפרה אחת סגי: **נאמרו דמים.** בפרשה למטה גבי חטאת העוף דשמיעת הקול דכתיב (ויקרא ד) והזה מדם החטאת על קיר המזבח: **ונאמרו דמים למעלה.** בחטאת בהמה: **שנתנו במתנה אחת כיפר.** דהא לא כתיב קרנות. לשון אחר נאמרו דמים למטה למטה מחוט הסיקרא בעולה ושלמים ואשם ונאמר דמים למעלה למעלה מחוט הסיקרא דהיינו חטאת בהמה דכתיבי בה קרנות (ויקרא ד) מה דמים האמורים למטה שנתנו במתנה אחת כיפר דהא אפי' ב"ש מודו בשאר קרבנות דכתיב (דברים יב) ודם יזבחך ישפך. לשון אחר למטה בפרשה תחתונה דויקרא באשמות כתיבי לשון אמצעי עיקר: **בפנים.** חטאות הפנימיות דפר כהן משיח והעלם דבר הטעונין שבע הזיות על הפרוכת ועל מזבח הזהב ותנן בהו מתנה אחת מהן מעכבת באיזהו מקומן (זבחים מז.) ונפקא לן מקראי בהקומץ רבה (מנחות דף כז.) ועשה כאשר עשה משה ת"ל לכפול בהזאות מלמד שאם חסר אחת מכל המתנות לא עשה כלום: **דנין חטאת.** ונאמרו בה קרנות מחטאות הפנימיות שהן חטאות ונאמרו בה (ויקרא ד) קרנות המזבח קטורת הסמים: **ואל יזביח זה.** דם האשם שאינו חטאות ולא נאמרו בה קרנות אלא סביב וללישנא דחטאת העוף נמי אינו חטאת וארבע קרנות כלומר אע"פ ששמן חטאות לא נאמרו בו קרנות ובולן שמעתינן ודחטאת העוף לא סלקא לו: **ור"ש ור"בנן.** בולהו יש אם למקרא סבירא להו וכי מדלית חד בסוכות לגופיה פשו להו ארבעה אבל רבנן סברי סככא בעי קרא פשו להו ג' דפנות וגרעתא להבתא לשלישית ור"ש סבר סככא לא בעי קרא דמקרא דמדלינן לגופיה נפקא דהא בלא סככא לא מיקרי' סוכה: **נפשות דעלמא.** ולעולם חדא משמע אלא הכי קאמר על אחת מכל נפשות מת שבעולם לא יבא: בפרשת שמע ובפרשת בי יביאך כתיב לטטפת חסר ויו"ו אבל בפרשת והיה אם שמוע כתיב לטוטפות מלא הרי כאן ד' בתים לתפילין של ראש אבל של יד אינה אלא אחת: **בתי'.** שם מקום בשרצים לומר שתים אומר טט: **ואפריקי.** נמי מקום וקורין לשתים פת: **דשני קרא ממורת.** באותיות הקריה יתירות על המסורת כמו לטוטפות בסוכות קרנות דאיכא למימר מדשני ודאי תרוייהו דרשינן: **אבל חלב וחלב דבי חדדי נינהו.** כולי עלמא מודו דיש אם למקרא: **יראה כל זכורך בתיב.** וקרינא יֵרָאֶה תרוייהו דרשינן יִרְאֶה כל זכורך שיראו פני השכינה יֵרָאֶה משמע שיתראו לפניו שהוא בא לראותו היקיש לראייתך לראיתו בדרך שהקב"ה בא לראותך כך בא לירא לו מה הוא רואה אותך בשהוא שלם שנאמר (דברים יא) עיני ה' אלהיך בה מראשית אף אתה רואה אותו בשתי עיניך אלמא אע"ג דבי חדדי נינהו דרשינן מסורת וגבי חלב אמו מאן לימא דלא לידרש חלב אמו בתר מסורת: **דרך בישול.** חֶלֶב צלול כמים וכאיבא בישול אבל חֵלֶב אינו בישול אלא טגון:

אָמַרְתָּ, יֵשׁ אֵם לַמִּקְרָא. אֶלָּא, דְּכוּלֵּי עָלְמָא יֵשׁ אֵם לַמִּקְרָא, וְרַבִּי וְרַבָּנָן בְּהָא קָמִיפְּלְגִי, רַבִּי סָבַר, 'יִרְשַׁעְיָון אֱלֹהִים' אַחֲרִינִי, וְרַבָּנָן סָבְרִי, 'יִרְשַׁעְיָון' דְּהַאי וְהַאי. וְרַבִּי יְהוּדָה בֶּן רוֹעִי, לֹא פְּלִיגִי רַבָּנָן עָלָיו. בֵּית הִלֵּל דְּתָנָיא 'וְכִפֶּר' 'וְכִפֶּר', מִפְּנֵי הַדִּין. וַהֲלֹא דִּין הוּא, נֶאֱמַר דָּמִים לְמַטָּה וְנֶאֱמַר דָּמִים לְמַעְלָה, מַה דָּמִים הָאֲמוּרִים לְמַטָּה שְׁנִתְּנוּ בְּמַתָּנָה אַחַת כִּיפֵּר, אַף דָּמִים הָאֲמוּרִים לְמַעְלָה, שְׁנִתְּנוּ בְּמַתָּנָה אַחַת כִּיפֵּר. אוֹ כְּלָךְ לְדָרֶךְ זוֹ, נֶאֱמַר דָּמִים בַּחוּץ וְנֶאֱמַר דָּמִים בִּפְנִים. מַה דָּמִים הָאֲמוּרִים בִּפְנִים, חִסַּר אַחַת מִמַּתָּנוֹת לֹא עָשָׂה וְלֹא כִּלּוּם, אַף דָּמִים הָאֲמוּרִים בַּחוּץ, חִסַּר אַחַת מִמַּתָּנוֹת לֹא עָשָׂה כְּלוּם. נִרְאֶה לְמִי הוֹמֶה, דָּנִין חוּץ מֵחוּץ, וְאֵין דָּנִין חוּץ מִפְּנִים. אוֹ כְּלָךְ לְדֶרֶךְ זוֹ, דָּנִין חַטָּאת וְאַרְבַּע קְרָנוֹת, מֵחַטָּאת וְאַרְבַּע קְרָנוֹת, וְאַל יוֹכִיחַ זֶה שֶׁאֵין חַטָּאת וְאַרְבַּע קְרָנוֹת. תַּלְמוּד לוֹמַר 'וְכִפֶּר' 'וְכִפֶּר', מִפְּנֵי הַדִּין. 'כִּיפֵּר, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נָתַן אֶלָּא שְׁלֹשָׁה. 'כִּיפֵּר, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נָתַן אֶלָּא שְׁתַּיִם. 'כִּיפֵּר, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נָתַן אֶלָּא אַחַת. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן וְרַבָּנָן בְּהָא פְּלִיגִי, רַבִּי שִׁמְעוֹן סָבַר, סְכָכָא לֹא בָּעֵי קְרָא. וְרַבָּנָן סְבָרִי, סְכָכָא בָּעֵי קְרָא. וְרַבִּי עֲקִיבָא וְרַבָּנָן בְּהָא פְּלִיגִי, רַבִּי עֲקִיבָא סָבַר, 'נְפָשׁוֹת' תַּרְתֵּי מַשְׁמַע, וְרַבָּנָן סָבְרִי, 'נְפָשׁוֹת' דְּעָלְמָא מַשְׁמַע, וְדִכּוּלֵּי עָלְמָא יֵשׁ אֵם לַמִּקְרָא? וְהָתַנְיָא 'לְטַטָּפֹת' 'לְטַטָּפֹת' 'לְטוֹטָפוֹת' חֲרֵי כְּאן אַרְבַּע, דִּבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, אֵינוֹ צָרִיךְ, 'טַט' בִּכְתֵפֵי שְׁתַּיִם, 'פַּת' בְּאַפְרִיקִי שְׁתַּיִם. אֶלָּא, לְעוֹלָם פְּלִיגִי, וְהָנֵי מִילֵּי כִּי פְּלִיגִי, הֵיכָא דִּשְׁנֵי קְרָא מִמָּסוֹרֶת, אֲבָל הַאי 'חֶלֶב' 'וְחֶלֶב' דְּכִי חַדְרֵי נִינְהוּ, יֵשׁ אֵם לַמִּקְרָא. וְהָנֵי 'יִרְאֶה' 'יִרְאֶה' דְּכִי חַדְרֵי נִינְהוּ וּפְלִיגִי, דְּתָנָיא 'וֹתְנֵן בֶּן דַּהֲבַאי אוֹמֵר מְשׁוּם רַבִּי יְהוּדָה בֶּן תֵּימָא, הַסִּימָא בְּאַחַת מֵעֵינָיו, פָּטוּר מִן הָרְאִיָּה, שֶׁנֶּאֱמַר 'יִרְאֶה', 'יֵרָאֶה', כְּדֶרֶךְ שֶׁבָּא לִרְאוֹת כָּךְ בָּא לֵירָאוֹת, מַה לִּרְאוֹת בִּשְׁתֵּי עֵינָיו אַף לֵירָאוֹת בִּשְׁתֵּי עֵינָיו. אֶלָּא אֲמַר רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב אִיקָא, אֲמַר קְרָא, 'לֹא תַכְשֵׁל גִּדִּי, דֶּרֶךְ בִּישׁוּל אָסְרָה תּוֹרָה. תָּנוּ רַבָּנָן, דִּינֵי מָמוֹנוֹת בִּשְׁלֹשָׁה וְאֵם

[כו.]

לַעֲקֹר תִּשְׁעָה בְּאָב, וְלֹא הִנִּיחוּ לוֹ. אָמַר לוֹ רַבִּי לְעָזָר: עִמְּךָ הָיִיתִי וְלָא אִתְאַמְרַת הֲכִי, אֶלָּא, בִּקֵּשׁ רַבִּי לַעֲקֹר תִּשְׁעָה בְּאָב שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת, וְלֹא הִנִּיחוּ לוֹ. אָמַר, הוֹאִיל וְנִדְחָה - יִדָּחֶה. אָמְרוּ לוֹ: יִדָּחֶה לְמָחָר. וְגַזִּי לֵהּ הָהִיא דְּתָנֵינָן תַּמָּן:

רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר: עַל שְׁנֵיהֶן הוּא אוֹמֵר (בְּרֵאשִׁית א, כח): "וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹהִים, וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים: פְּרוּ וּרְבוּ וּמִלְאוּ אֶת הָאָרֶץ". רַבִּי לְעָזָר בְּשֵׁם רַבִּי חֲנִינָה: הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה. אָמַר לֵיהּ רַבִּי בָּא בַּר זַבְדָּא: עִמְּךָ הָיִיתִי וְלָא אִתְאַמְרַת אֶלָּא "אִם הָיְתָה תוֹבַעַת לְהִנָּשֵׂא, הַדִּין עִמָּהּ". וּקְרָא עֲלֵיהוֹן (קֹהֶלֶת ד, ט): "טוֹבִים הַשְּׁנַיִם מִן הָאֶחָד".

**הֲלָכָה י**: מַתְנִיתִין: עֶרֶב תִּשְׁעָה בְאָב, לֹא יֹאכַל אָדָם שְׁנֵי תַבְשִׁילִין, לֹא יֹאכַל בָּשָׂר וְלֹא יִשְׁתֶּה יַיִן. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: יְשַׁנֶּה. רַבִּי יְהוּדָה מְחַיֵּב בִּכְפִּית הַמִּטָּה. וְלֹא הוֹדוּ לוֹ חֲכָמִים.

גְּמָרָא: מָהוּ 'יְשַׁנֶּה'? יְחַלֵּף: אֵין הֲוָה יְלִיף אָכֵל לִטְרָא דְּקוּפָּד - יֵיכוֹל פַּלְגָּא; אֵין הֲוָה יְלִיף שָׁתֵי קֻסְט דַּחֲמַר - יִשְׁתֶּה פַּלְגָּא. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: וּבִלְבַד עִקַּר סְעֻדַּת תִּשְׁעָה בְּאָב. אָמַר רַב הוֹשַׁעְיָה: וּבִלְבַד מִשֵּׁשׁ שָׁעוֹת וּלְמַעְלָן. אָמַר רַבִּי יוֹסֵה: תַּרְתֵּיהוֹן לְקֻלָּא. אָכַל סְעֻדַּת תִּשְׁעָה־בְּאָב מִשֵּׁשׁ שָׁעוֹת וּלְמַטָּן, אֲפִלּוּ עוֹלֶה עַל שֻׁלְחָנוֹ כִּסְעֻדַּת שְׁלֹמֹה - מֻתָּר; אָכַל סְעֻדָּתוֹ מִשֵּׁשׁ שָׁעוֹת וּלְמַעְלָן, אֲפִלּוּ עוֹלֶה עַל שֻׁלְחָנוֹ כִּסְעֻדַּת שְׁלֹמֹה בְּשַׁעֲתוֹ - מֻתָּר.

תָּנֵי: תִּשְׁעָה־בְּאָב שֶׁחָל לִהְיוֹת עֶרֶב שַׁבָּת, וְכֵן עֶרֶב תִּשְׁעָה־בְּאָב שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת, אֲפִלּוּ עוֹלֶה עַל שֻׁלְחָנוֹ כִּסְעֻדַּת שְׁלֹמֹה בְּשַׁעֲתוֹ - מֻתָּר. רַב, מִן דַּהֲוָה אָכֵל כָּל צָרְכֵּהּ, הֲוָה צָבַע פִּסְתֵּהּ בְּקִטְמָא וְאָמַר: זוֹ הִיא עִקַּר סְעֻדַּת תִּשְׁעָה בְּאָב, לְקַיֵּם מַה שֶּׁנֶּאֱמַר (אֵיכָה ג, טז): "וַיַּגְרֵס בֶּחָצָץ שִׁנָּי, הִכְפִּישַׁנִי בָּאֵפֶר".

יָאוּת אָמַר רַבִּי יְהוּדָה. מַה טַּעֲמוֹן דְּרַבָּנָן? עָשׂוּ כְּמִי שֶׁמֵּתוּ מֵטָּל לְפָנָיו: אֵינוֹ לֹא כּוֹפֶה אֶת מִטָּתוֹ, וְלֹא יָשֵׁן עַל־גַּבֵּי מִטָּה כְּפוּיָה.

**הֲלָכָה יא**: מַתְנִיתִין: אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: לֹא הָיוּ יָמִים טוֹבִים לְיִשְׂרָאֵל כַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר בְּאָב וְכִיּוֹם הַכִּפּוּרִים, שֶׁבָּהֶן בְּנֵי יְרוּשָׁלַיִם יוֹצְאִין בִּכְלֵי לָבָן שְׁאוּלִים, שֶׁלֹּא לְבַיֵּשׁ אֶת מִי שֶׁאֵין לוֹ; כָּל הַכֵּלִים טְעוּנִין טְבִילָה. וּבְנוֹת יְרוּשָׁלַיִם יוֹצְאוֹת וְחוֹלוֹת בַּכְּרָמִים. וּמָה הָיוּ אוֹמְרוֹת? בָּחוּר, שָׂא נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה, מָה אַתָּה בוֹרֵר לָךְ. אַל תִּתֵּן עֵינֶיךָ בַּנּוֹי, תֵּן עֵינֶיךָ בַּמִּשְׁפָּחָה. וְכֵן הוּא אוֹמֵר (שִׁיר־הַשִּׁירִים ג, יא): "צְאֶינָה וּרְאֶינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה, בָּעֲטָרָה שֶׁעִטְּרָה לוֹ אִמּוֹ בְּיוֹם חֲתֻנָּתוֹ וּבְיוֹם שִׂמְחַת לִבּוֹ"; "בְּיוֹם חֲתֻנָּתוֹ", זוֹ מַתַּן תּוֹרָה, "וּבְיוֹם שִׂמְחַת לִבּוֹ", זֶה בִּנְיַן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁיִּבָּנֶה בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ.

גְּמָרָא: נִיחָא בְּיוֹם־הַכִּפּוּרִים, שֶׁהוּא כַּפָּרָה עַל יִשְׂרָאֵל, בַּחֲמִשָּׁה־עָשָׂר בְּאָב לָמָּה? רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי יַסָּא: שְׁבוּ זְמַן קְצִיצָה יָפֶה לָעֵצִים, שֶׁכָּל עֵצִים שֶׁהֵן נִקְצָצִין בּוֹ, אֵינָן עוֹשִׂין מַאֲכוֹלוֹת, כָּהִיא דְתָנֵינָן תַּמָּן: "כָּל עֵץ שֶׁנִּמְצָא בּוֹ תּוֹלַעַת, פָּסוּל מֵעַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ".

רַב חִיָּה בַּר אָשֵׁי בְּשֵׁם רַב: שְׁבוּ הַתִּיר הוֹשֵׁעַ בֶּן אֵלָה פִּרְסִידִיוֹת שֶׁהוֹשִׁיב יָרָבְעָם בֶּן נְבָט עַל הַדְּרָכִים. כָּהֲנָא שְׁאַל לְרַב: כָּל הָדָא טִיבוּתָא רַבְּתָא עֲבַד, וּכְתִיב בֵּהּ (מְלָכִים־ב טז, ג): "עָלָיו עָלָה שַׁלְמַנְאֶסֶר מֶלֶךְ

אַשּׁוּר״ ! אָמַר לֵהּ : עַל יְדֵי שֶׁשָּׁמַט אֶת הַקּוֹלָר מִצַּוָּארוֹ, וּתְלָיוֹ בְּצַוָּאר הָרַבִּים : לֹא אָמַר : ׳כָּל עַמָּא יִסְקוּן׳, אֶלָּא ׳מַאן דְּבָעֵי מִסּוֹק - יִסּוֹק׳.

רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק, וְאָמְרִין לַהּ בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן :

[כו :]

שִׁבּוֹ הֶתִּרוּ שְׁבָטִים לָבוֹא זֶה בָּזֶה, דִּכְתִיב (בְּמִדְבַּר לו, ז) : ״וְלֹא תִסֹּב נַחֲלָה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִמַּטֶּה אֶל מַטֶּה, כִּי אִישׁ בְּנַחֲלַת מַטֵּה אֲבֹתָיו יִדְבְּקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל״. וּכְתִיב (בְּמִדְבַּר לו, ח) : ״וְכָל בַּת יֹרֶשֶׁת נַחֲלָה מִמַּטּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, לְאֶחָד מִמִּשְׁפַּחַת מַטֵּה אָבִיהָ תִּהְיֶה לְאִשָּׁה, לְמַעַן יִירְשׁוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ נַחֲלַת אֲבֹתָיו״. וְכִי אֶפְשָׁר לְבַת לִירָשׁ שְׁנֵי מַטּוֹת ? תִּפְתֵּר שֶׁהָיָה אָבִיהָ מִשֵּׁבֶט אֶחָד, וְאִמָּהּ מִשֵּׁבֶט אַחֵר.

וְרַבָּנָן אָמְרִין : שִׁבּוֹ הֶתֵּר שִׁבְטוֹ שֶׁל בִּנְיָמִין לָבוֹא בַקָּהָל, דִּכְתִיב (שׁוֹפְטִים כח, יח) : ״אָרוּר נֹתֵן אִשָּׁה לְבִנְיָמִן״ ; מִקְרָא קָרָאוּ וְקֵרְבוּהוּ, מִקְרָא קָרָאוּ וְרִחֲקוּהוּ. מִקְרָא קָרָאוּ וְקֵרְבוּהוּ (בְּרֵאשִׁית מח, ה) : ״אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה כִּרְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן יִהְיוּ לִי״. מִקְרָא קָרָאוּ וְרִחֲקוּהוּ (בְּרֵאשִׁית לה, יא) : ״גּוֹי וּקְהַל גּוֹיִם יִהְיֶה מִמֶּךָּ, וּמְלָכִים מֵחֲלָצֶיךָ יֵצֵאוּ״. וַאֲדַיִן לֹא נוֹלַד בִּנְיָמִן.

רַבִּי אָבוּן אוֹמֵר : שִׁבּוֹ בָּטַל הַחֵפֶר. וְאָמַר רַבִּי לֵוִי : בְּכָל עֶרֶב תִּשְׁעָה־בְּאָב, הָיָה מֹשֶׁה מוֹצִיא כָּרוֹז בְּכָל הַמַּחֲנֶה וְאוֹמֵר : ׳צְאוּ לַחֵפֶר, צְאוּ לַחֵפֶר׳ ! וְהָיוּ יוֹצְאִין וְחוֹפְרִין לָהֶן קְבָרוֹת, וִישֵׁנִים, וּבַשַּׁחַר הָיוּ עוֹמְדִין, וּמוֹצְאִין עַצְמָן חֲסֵרִים חֲמִשָּׁה עָשָׂר אֶלֶף וּפְרוֹטְרוֹט. וּבַשָּׁנָה הָאַחֲרוֹנָה עָשׂוּ כֵּן, וְעָמְדוּ וּמָצְאוּ עַצְמָן שְׁלֵמִים. אָמְרוּ : ׳דִּלְמָא דְטָעֵינַן בְּחֶשְׁבָּנָא׳ ? וְכֵן בַּעֲשָׂרָה וּבְאַחַד עָשָׂר וּבִשְׁנֵים עָשָׂר, וּבִשְׁלֹשָׁה עָשָׂר וּבְאַרְבָּעָה עָשָׂר וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר. כֵּיוָן דְּאַשְׁלֵם זִיהֲרָא, אָמְרוּ : ׳דּוֹמֶה שֶׁבִּטֵּל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹתָהּ הַגְּזֵרָה קָשֶׁה מֵעָלֵינוּ׳ ! וְעָמְדוּ וְעָשׂוּ יוֹם טוֹב.

׳כָּל הַכֵּלִים טְעוּנִין טְבִילָה. וּבְנוֹת יִשְׂרָאֵל יוֹצְאוֹת וְחוֹלוֹת בַּכְּרָמִים׳ - רַבִּי יַנַּאי בֵּירַבִּי יִשְׁמָעֵאל אָמַר : וַאֲפִלּוּ נְתוּנִים בַּתֵּבָה. נְתוּנִים בַּתֵּבָה וְאַתְּ אָמַר הָכֵן ? מִתּוֹךְ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה כֵּן, הוּא מַשְׁאִילָן.

**׳וּמָה הָיוּ אוֹמְרוֹת ? שָׂא נָא עֵינֶיךָ בָּחוּר, וּרְאֵה מָה אַתְּ בּוֹרֵר לָךְ ! אַל תִּתֵּן עֵינֶיךָ בַּנּוֹי, תֵּן עֵינֶיךָ בַּמִּשְׁפָּחָה׳ !** - הָיְתָה בִּתּוֹ שֶׁל מֶלֶךְ שׁוֹאֶלֶת מִבִּתּוֹ שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל, בִּתּוֹ שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל שׁוֹאֶלֶת מִבִּתּוֹ שֶׁל מֶלֶךְ. הַכְּאוֹרוֹת הָיוּ אוֹמְרוֹת : ׳אַל תִּתֵּן עֵינֶיךָ בַּנּוֹי ! וְהַנָּאוֹת הָיוּ אוֹמְרוֹת : ׳תֵּן עֵינֶיךָ בַּמִּשְׁפָּחָה׳ !

**׳וְכֵן הוּא אוֹמֵר (שִׁיר־הַשִּׁירִים ג, יא) : ״צְאֶינָה וּרְאֶינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה, בָּעֲטָרָה שֶׁעִטְּרָה לוֹ אִמּוֹ בְּיוֹם חֲתֻנָּתוֹ וּבְיוֹם שִׂמְחַת לִבּוֹ״ ; ״בְּיוֹם חֲתֻנָּתוֹ״ - זוֹ מַתַּן תּוֹרָה ; ״וּבְיוֹם שִׂמְחַת לִבּוֹ״ - זֶה בִּנְיַן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁיִּבָּנֶה בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ״.**

**[סוֹף מַסֶּכֶת תַּעֲנִיוֹת]**

הַדְרָן עֲלָךְ מַסֶּכֶת תַּעֲנִית וְהַדְרָךְ עֲלָן, דַּעְתָּן עֲלָךְ מַסֶּכֶת תַּעֲנִית וְדַעְתָּךְ עֲלָן, לָא נִתְנַשֵּׁי מִנָּךְ מַסֶּכֶת תַּעֲנִית וְלָא תִתְנַשֵּׁי מִנָּן, לָא בְעָלְמָא הָדֵין וְלָא בְעָלְמָא דְאָתֵי׃

**יאמר כן שלש פעמים ואחר כך יאמר זה׃**

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתְּהֵא תוֹרָתְךָ אָמָּנוּתֵנוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וּתְהֵא עִמָּנוּ לָעוֹלָם הַבָּא. חֲנִינָא בַּר פַּפָּא, רָמֵי בַּר פַּפָּא, נַחְמָן בַּר פַּפָּא, אַחַאי בַּר פַּפָּא, אַבָּא מָרִי בַּר פַּפָּא, רַפְרָם בַּר פַּפָּא, רָכִישׁ בַּר פַּפָּא, סוּרְחַב בַּר פַּפָּא, אַדָּא בַּר פַּפָּא, דָּרוּ בַּר פַּפָּא ׃

הַעֲרֶב- נָא, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, אֶת דִּבְרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ וּבְפִיפְיוֹת עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיֶה אֲנַחְנוּ וְצֶאֱצָאֵינוּ (וְצֶאֱצָאֵי צֶאֱצָאֵינוּ) וְצֶאֱצָאֵי עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, כֻּלָּנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְדֵי תוֹרָתְךָ לִשְׁמָהּ. מֵאֵיבֵי תְּחַכְּמֵנִי מִצְוֹתֶךָ כִּי לְעוֹלָם הִיא לִי׃ יְהִי לִבִּי תָמִים בְּחֻקֶּיךָ לְמַעַן לֹא אֵבוֹשׁ׃ לְעוֹלָם לֹא אֶשְׁכַּח פִּקּוּדֶיךָ כִּי בָם חִיִּיתָנִי׃ בָּרוּךְ אַתָּה ה׳ לַמְּדֵנִי חֻקֶּיךָ׃ אָמֵן אָמֵן אָמֵן סֶלָה וָעֶד׃

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁשַּׂמְתָּ חֶלְקֵנוּ מִיּוֹשְׁבֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ וְלֹא שַׂמְתָּ חֶלְקֵנוּ מִיּוֹשְׁבֵי קָרְנוֹת. שֶׁאָנוּ מַשְׁכִּימִים וְהֵם מַשְׁכִּימִים, אָנוּ מַשְׁכִּימִים לְדִבְרֵי תוֹרָה וְהֵם מַשְׁכִּימִים לְדָבָרִים בְּטֵלִים. אָנוּ עֲמֵלִים וְהֵם עֲמֵלִים, אָנוּ עֲמֵלִים וּמְקַבְּלִים שָׂכָר וְהֵם עֲמֵלִים וְאֵינָם מְקַבְּלִים שָׂכָר. אָנוּ רָצִים וְהֵם רָצִים, אָנוּ רָצִים לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא וְהֵם רָצִים לִבְאֵר שָׁחַת, שֶׁנֶּאֱמַר׃ וְאַתָּה אֱלֹהִים תּוֹרִדֵם לִבְאֵר שַׁחַת אַנְשֵׁי דָמִים וּמִרְמָה לֹא יֶחֱצוּ יְמֵיהֶם וַאֲנִי אֶבְטַח בָּךְ׃

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי, כְּשֵׁם שֶׁעֲזַרְתַּנִי לְסַיֵּם מַסֶּכֶת תַּעֲנִית, כֵּן תַּעַזְרֵנִי לְהַתְחִיל מַסֶּכְתּוֹת וּסְפָרִים אֲחֵרִים וּלְסַיְּמָם, לִלְמֹד וּלְלַמֵּד לִשְׁמֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם אֶת כָּל דִּבְרֵי תַלְמוּד תּוֹרָתְךָ בְּאַהֲבָה, וּזְכוּת כָּל הַתַּנָּאִים וְאָמוֹרָאִים וְתַלְמִידֵי חֲכָמִים יַעֲמֹד לִי וּלְזַרְעִי שֶׁלֹּא תָמוּשׁ הַתּוֹרָה מִפִּי וּמִפִּי זַרְעִי וְזֶרַע זַרְעִי עַד עוֹלָם, וְיִתְקַיֵּם בִּי׃ בְּהִתְהַלֶּכְךָ תַּנְחֶה אֹתָךְ בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ וַהֲקִיצוֹתָ הִיא תְשִׂיחֶךָ׃ כִּי בִי יִרְבּוּ יָמֶיךָ וְיוֹסִיפוּ לְךָ שְׁנוֹת חַיִּים׃ אֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ בְּשְׂמֹאולָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד׃ יְיָ עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְיָ יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם׃

# מַסֶּכֶת מְגִלָּה, פֶּרֶק א

## [א.]

**פֶּרֶק א, הֲלָכָה א׃** מְגִלָּה נִקְרֵאת בְּאַחַד־עָשָׂר, בִּשְׁנֵים־עָשָׂר, בִּשְׁלֹשָׁה־עָשָׂר, בְּאַרְבָּעָה־עָשָׂר, בַּחֲמִשָּׁה־עָשָׂר. לֹא פָּחוּת וְלֹא יָתֵר. כְּרַכִּין הַמָּקִפִּין חוֹמָה מִימוֹת יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן קוֹרִין בַּחֲמִשָּׁה־עָשָׂר. כְּפָרִים וַעֲיָרוֹת גְּדוֹלוֹת קוֹרִין בְּאַרְבָּעָה־עָשָׂר, אֶלָּא שֶׁהַכְּפָרִים מַקְדִּימִין לְיוֹם הַכְּנִיסָה.
גְּמָרָא׃ רַבִּי אִילָא שְׁמְעוֹן בַּר בָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן׃ כְּתִיב (אֶסְתֵּר ט, לא)׃ ״לְקַיֵּם אֶת יְמֵי הַפּוּרִים הָאֵלֶּה בִּזְמַנֵּיהֶם״. מַה תַּלְמוּד לוֹמַר ״בִּזְמַנֵּיהֶם״? רַבִּי יוֹנָה וְרַבִּי יוֹסֵה. רַבִּי יוֹנָה אוֹמֵר׃ לִתֵּן לָהֶן זְמַנִּים אֲחֵרִים. רַבִּי יוֹסֵה אוֹמֵר׃ זְמַנִּים שֶׁקָּבְעוּ לָהֶם חֲכָמִים, וְאֵלּוּ הֵן׃ אַחַד־עָשָׂר וּשְׁנֵים־עָשָׂר וּשְׁלֹשָׁה־עָשָׂר, וְאַרְבָּעָה־עָשָׂר וַחֲמִשָּׁה־עָשָׂר. אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא שִׁשָּׁה עָשָׂר וְשִׁבְעָה עָשָׂר? רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי לְעָזָר׃ ״וְלֹא יַעֲבֹר״ – ״לֹא יַעֲבֹר״. רַבִּי יִצְחָק בַּר נַחְמָן בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל׃ ״לֹא יַעֲבֹר״ – ״וְלֹא יַעֲבֹר״, אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא תְּשִׁיעִי וַעֲשִׂירִי? שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן בְּשֵׁם רַבִּי יוֹנָתָן׃ ״יָמִים״ אֵין כְּתִיב כָּאן, אֶלָּא ״כַּיָּמִים״; תֵּן יָמִים כְּנֶגֶד יָמִים. אַחַד־עָשָׂר וּשְׁנֵים־עָשָׂר כְּנֶגֶד אַרְבָּעָה־עָשָׂר וַחֲמִשָּׁה־עָשָׂר, אוֹ שְׁנֵים־עָשָׂר וּשְׁלֹשָׁה־עָשָׂר כְּנֶגֶד אַרְבָּעָה־עָשָׂר וַחֲמִשָּׁה־עָשָׂר. אָמַר רַבִּי חֶלְבּוֹ׃ יוֹם שְׁלֹשָׁה־עָשָׂר יוֹם מִלְחָמָה הָיָה. הוּא מוֹכִיחַ עַל עַצְמוֹ שֶׁאֵין בּוֹ נִיחָה. מֵעַתָּה אַל יִקְרְאוּ בּוֹ. לְפָנָיו וּלְאַחֲרָיו קוֹרִין, וּבוֹ אֵינָן קוֹרִין?! אוֹ אֵינוֹ

[א:]

אֶלָּא תְּשִׁיעִי וַעֲשִׂירִי? "כַּיָּמִים" - יָמִים שֶׁהֵן סְמוּכִין לְיָמִים. וְאִם יָמִים שֶׁהֵן סְמוּכִין לְיָמִים, אֵינָן אֶלָּא שִׁשָּׁה עָשָׂר וְשִׁבְעָה עָשָׂר. לֵית יָכֶל. דְּאָמַר רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי אֶלְעָזָר: "לֹא יַעֲבֹר", "וְלֹא יַעֲבֹר". רַבִּי יִצְחָק בַּר נַחְמָן בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל: "לֹא יַעֲבֹר" "וְלֹא יַעֲבֹר", תָּנֵי בְּשֵׁם רַבִּי נָתָן: כָּל הַחֹדֶשׁ כָּשֵׁר לִקְרִיאַת הַמְּגִלָּה. מָה טַעְמָא? (אֶסְתֵּר ט, כב): "וְהַחֹדֶשׁ אֲשֶׁר נֶהְפַּךְ לָהֶם מִיָּגוֹן לְשִׂמְחָה וּמֵאֵבֶל לְיוֹם־טוֹב". אָמַר רַבִּי חֶלְבּוֹ: וּבִלְבַד עַד חֲמִשָּׁה־עָשָׂר, דְּאָמַר רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי לְעָזָר: "לֹא יַעֲבֹר", "וְלֹא יַעֲבֹר". רַבִּי יִצְחָק בַּר נַחְמָן בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל: "לֹא יַעֲבֹר", "וְלֹא יַעֲבֹר", הָדָא דְּאַתְּ אָמַר, לִקְרִיאַת הַמְּגִלָּה, אֲבָל לַעֲשׂוֹת סְעֻדָּה, אֵינָן עוֹשִׂין אֶלָּא בְּאַרְבָּעָה־עָשָׂר וּבַחֲמִשָּׁה־עָשָׂר. וְאֵין מְחַלְּקִין לָעֲנִיִּים, אֶלָּא בְּאַרְבָּעָה־עָשָׂר וּבַחֲמִשָּׁה־עָשָׂר. אֵין עֲנִיֵּיהֶם שֶׁל עֲנִיִּים תְּלוּיוֹת, אֶלָּא בְּאַרְבָּעָה־עָשָׂר וּבַחֲמִשָּׁה־עָשָׂר. וְיִהְיוּ אֵלּוּ לַקְּרִיאָה, וְאֵלּוּ לַסְּעֻדָּה! רַבִּי חֶלְבּוֹ רַב חוּנָה בְּשֵׁם רַב: (אֶסְתֵּר ט, כח): "וְהַיָּמִים הָאֵלֶּה נִזְכָּרִים וְנַעֲשִׂים", "נִזְכָּרִים" - בַּקְּרִיאָה, "וְנַעֲשִׂים" - בַּסְּעֻדָּה. זֹאת אוֹמֶרֶת שֶׁמְּגִלַּת אֶסְתֵּר נִתְּנָה לְהִדָּרֵשׁ. רַבִּי חֶלְבּוֹ רַבִּי יַסָּא בְּשֵׁם רַבִּי לְעָזָר: נֶאֱמַר כָּאן (אֶסְתֵּר ט, ל): "דִּבְרֵי שָׁלוֹם וֶאֱמֶת", וְנֶאֱמַר לְהַלָּן (מִשְׁלֵי כג, כג): "אֱמֶת קְנֵה וְאַל תִּמְכֹּר" הֲרֵי הִיא כַּאֲמִתָּהּ שֶׁל תּוֹרָה; מַה זּוֹ צְרִיכָה סִרְטוּט - אַף זוֹ צְרִיכָה סִרְטוּט; מַה זּוֹ נִתְּנָה לְהִדָּרֵשׁ - אַף זוֹ נִתְּנָה לְהִדָּרֵשׁ. רַבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק: מְגִלָּה שֶׁמָּסַר שְׁמוּאֵל לְדָוִד נִתְּנָה לְהִדָּרֵשׁ. מָה טַעְמָא? (דִּבְרֵי־הַיָּמִים־א כח, יט): "הַכֹּל בִּכְתָב" - זוֹ הַמָּסֹרֶת; "מִיַּד יְיָ" - זוֹ רוּחַ־הַקֹּדֶשׁ; "עָלַי הִשְׂכִּיל" - מִכָּן שֶׁנִּתְּנָה לְהִדָּרֵשׁ. רַבִּי יִרְמְיָה בָּעֵי: וּלְמָה לֵינָן אָמְרִין (דִּבְרֵי־הַיָּמִים־א כח, יב): "וְתַבְנִית כֹּל אֲשֶׁר הָיָה רוּחַ עִמּוֹ". אָמַר רַבִּי מָנָא: מַהוּ "בְרוּחַ"? בְּרוּחַ פִּיו. **"כְּרַכִּים הַמַּקִּפִין חוֹמָה מִימוֹת יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן קוֹרִין בַּחֲמִשָּׁה־עָשָׂר"**. רַבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: חָלְקוּ כָבוֹד לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁהָיְתָה חֲרֵבָה בְּאוֹתָן הַיָּמִים, וְתָלוּ אוֹתָהּ מִימוֹת יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן. וְיִקְרְאוּ הַכֹּל בַּחֲמִשָּׁה־עָשָׂר! רַבִּי אַבָּהוּ דְּרַשׁ יְשִׁיבָה יְשִׁיבָה: מַה יְּשִׁיבָה שֶׁנֶּאֱמַר לְהַלָּן, מִימוֹת יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן, אַף יְשִׁיבָה שֶׁנֶּאֱמַר כָּאן מִימוֹת יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן. וְיִקְרְאוּ הַכֹּל בְּאַרְבָּעָה־עָשָׂר! רַבִּי יוּדָה בַּר פַּזִּי דָּרַשׁ "פְּרָזִי", "פְּרָזוֹת": נֶאֱמַר כָּאן (אֶסְתֵּר ט, יט): "פְּרָזוֹת",

[ב.]

וְנֶאֱמַר לְהַלָּן (דְּבָרִים ג, ה): "לְבַד מֵעָרֵי הַפְּרָזִי הַרְבֵּה מְאֹד"; מַה "פְּרָזִי" שֶׁנֶּאֱמַר לְהַלָּן, מִימוֹת יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן, אַף "פְּרָזוֹת" שֶׁנֶּאֱמַר כָּאן מִימוֹת יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן. תָּנֵי: רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה אוֹמֵר: מִימוֹת אַחַשְׁוֵרוֹשׁ. אָמַר לֵהּ רַבִּי יוֹסֵה בֵּירַבִּי יְהוּדָה: וְכִי מָה עִנְיָן שׁוּשַׁן הַבִּירָה לָבֹא לְכָאן? אִם מִשּׁוּשַׁן הַבִּירָה אַתְּ לָמֵד, מַעֲתָּה בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה אַל יִקְרְאוּ, וּשְׁאָר כָּל הַמְּקוֹמוֹת יִקְרְאוּ! הָא תִּלְתָּא תַּנְיִין: תַּנְיָא קַדְמֵיָא סָבַר מֵימַר מִימוֹת יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן, תַּנְיָא אַחֲרֵיָא סָבַר מֵימַר מִימוֹת אַחַשְׁוֵרוֹשׁ, תַּנְיָא אַחֲרֵיָא סָבַר מֵימַר "עִיר", מִכָּל מָקוֹם. נִמְצֵאתָ אוֹמֵר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה וְרַבִּי יוֹסֵה בֵּירַבִּי יְהוּדָה, שְׁנֵיהֶן אָמְרוּ דָּבָר אֶחָד! אֶלָּא שֶׁזֶּה לָמֵד מִטַּעַם אֶחָד, וְזֶה לָמֵד מִטַּעַם אֶחָד. וְתָנֵי כֵן: הַסָּמוּךְ לַכְּרַךְ וְהַנִּרְאֶה עִמּוֹ - הֲרֵי הוּא כַּיּוֹצֵא בּוֹ.

רַבִּי אַיְבוּ בַּר נַגְרִי בְּשֵׁם רַבִּי חִיָּה בַּר בָּא: כְּגוֹן הָדָא חַמָּתָה. לֹא אָמַר אֶלָּא "כְּגוֹן", הָא חַמָּתָה עַצְמָהּ מְקֻפֶּפֶת חוֹמָה מִימוֹת יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן. מִן הָדָא (יְהוֹשֻׁעַ יט, לה): "וְעָרֵי מִבְצָר הַצִּדִּים צֵר וְחַמַּת רַקַּת וְכִנֶּרֶת". "הַצִּדִּים" - כְּפַר חִטַּיָּא, "צֵר" - דְּסִמִיכָה לַהּ, "חַמַּת" - חַמָּתָה, "רַקַּת" - טִבֶּרְיָא, "כִּנֶּרֶת" - גִּנֵּיסַר. הֲתִיב רַבִּי לֵוִי: וְהָכְתִיב: (יְהוֹשֻׁעַ יב, ג): "וְהָעֲרָבָה עַד יָם כִּנְרוֹת" - מֵעַתָּה שְׁנֵי גִּנֵּיסַרְיוֹת הָיוּ? אוֹ לֹא הָיוּ אֶלָּא שְׁנֵי אַבְטוֹנוֹמִיּוֹת כְּגוֹן בֵּית יֶרַח וְצִנְבְּרֵי, שֶׁהֵן מִגְדְּלוֹת כִּנָּרִים, וְחָרַב הַכֶּרְךְ וְנַעֲשָׂה שֶׁל גּוֹיִם. אֲתָא חֲמִי, בּוֹ אֵינָן קוֹרִין, וּבְחוּצָה לוֹ, קוֹרִין. חִזְקִיָּה קָרֵי לַהּ בְּאַרְבָּעָה־עָשָׂר וּבַחֲמִשָּׁה־עָשָׂר בּוֹ. חָשַׁשׁ לָהֶיא דְּתָנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי (וַיִּקְרָא כה,כט): "וְאִישׁ כִּי יִמְכֹּר בֵּית מוֹשַׁב עִיר חוֹמָה", פְּרָט לְטִיבֶּרְיָא, שֶׁהַיָּם חוֹמָה לָהּ. רַבִּי יוֹחָנָן קָרֵי לַהּ בִּכְנִישְׁתָּא דְכִיפְרָא, וְאָמַר: הָדָא הִיא עִקַּר טִיבֶּרְיָא קַדְמֵיתָא, וְלָא

חַשַׁשׁ לְהָדָא דְתָנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי. קַל הֵקֵלוּ בִּקְרִיאָתָהּ, דְּתָנִינַן תַּמָּן: כָּל שֶׁהוּא לִפְנִים מִן הַחוֹמָה, הֲרֵי הוּא כִּבְתֵּי עָרֵי חוֹמָה, חוּץ מִן הַשָּׂדוֹת. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אַף הַשָּׂדוֹת. וְתָנֵי כֵן: הַסָּמוּךְ לַכְּרַךְ וְהַנִּרְאֶה עִמּוֹ, הֲרֵי הוּא כַּיּוֹצֵא בּוֹ.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מִגְּבוּת וְעַד אַנְטִיפַּטְרִיס, שִׁשִּׁים רִבּוֹא עֲיָרוֹת הָיוּ, וְהַקְּטַנָּה שֶׁבָּהֶן הָיְתָה בֵּית שֶׁמֶשׁ. מַה כְתִיב בַּהּ? (שְׁמוּאֵל א ו,יט): "וַיַּךְ בְּאַנְשֵׁי בֵית שֶׁמֶשׁ כִּי רָאוּ בַּאֲרוֹן יי, וַיַּךְ בָּעָם שִׁבְעִים אִישׁ חֲמִשִּׁים אֶלֶף אִישׁ", וְאִלּוּ מֵרוּחַ אַחַת הָיוּ, וְכִדּוּן, אֵין אַתְּ מַבְצַע לַהּ קְנַיִי, לָא נָסְבָה. אָמַר רַבִּי חֲנִינָה: קָפְצָה לָהּ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל! כָּל הָעֲיָרוֹת שֶׁמָּנָה יְהוֹשֻׁעַ, אֲפִלּוּ מֵאָה אֵינָן! רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: מֻקָּפוֹת חוֹמָה מָנָה. רַבִּי יוֹסֵה בַּר חֲנִינָה אָמַר:

[ב:]

הַסְּמוּכוֹת לַסָּפָר מָנָה. קָרְיָא מְסַיַּע לְרַבִּי יוֹסֵה בֶּן חֲנִינָה (יְהוֹשֻׁעַ יט,לג): "וַיְהִי גְּבוּלָם מֵחֵלֶף מֵאֵלוֹן בְּצַעֲנַנִּים וַאֲדָמִי הַנֶּקֶב וְיַבְנְאֵל עַד לַקּוּם". (יְהוֹשֻׁעַ יט,טו): "וְקַטָּת וְנַהֲלָל וְשִׁמְרוֹן וְיִדְאֲלָה וּבֵית לָחֶם". "מֵחֵלֶף" - חֵלֶף; "מֵאֵלוֹן" - אַיְלִין; "בְּצַעֲנַנִּים" -אַגְנָיָא דְקֶדֶשׁ; "וַאֲדָמִי"- דְּמִין; "הַנֶּקֶב"- צַיְדְתָּה; "וְיַבְנְאֵל" - כְּפַר יַמָּה; "עַד לַקּוּם" - לוּקִים; "וְקַטָּת" - קַטוֹנִית; "וְנַהֲלָל" - מַהֲלוּל; "וְשִׁמְרוֹן" - סִימוֹנְיָה; "וְיִדְאֲלָה" - חִירְיָה; "וּבֵית לָחֶם" - בֵּית לֶחֶם צָרְיָה.

רַב אַחָא רַבִּי יוּדָן בֶּן לֵוִי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי בְּשֵׁם רַבִּי: לוֹד וְגִיא הַחָרָשִׁים מֻקָּפוֹת חוֹמָה מִימוֹת יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן. וְלָמָּה לֹא אָמַר "וְאוֹנוֹ"? בְּגִין דִּכְתִיב. וְהָא כְתִיב: "לוֹד" וְאִתְאֲמַרַת! אֶלָּא בְּגִין דְּתָנֵינַן: "וְגַמְלָה, וּגְדוֹד, וְחָדִיד, וְאוֹנוֹ, וִירוּשָׁלַיִם, וְכֵן כַּיּוֹצֵא בָּהֶן".

[ג.]

וְהָכְתִיב (דִּבְרֵי־הַיָּמִים־א ח, יב): "וּבְנֵי אֶלְפַּעַל עֵבֶר וּמִשְׁעָם וָשֶׁמֶד, הוּא בָּנָה אֶת אונוֹ וְאֶת לֹד וּבְנֹתֶיהָ". אָמַר רַבִּי לְעָזָר בֵּירַבִּי יוֹסֵה: בִּימֵי פִילֶגֶשׁ בְּגִבְעָה חָרְבָה, וְעָמַד אֶלְפַּעַל וּבְנָיָהּ. הָדָא הִיא דִכְתִיב (שׁוֹפְטִים כ, מח): "גַּם כָּל הֶעָרִים הַנִּמְצָאוֹת שִׁלְּחוּ בָאֵשׁ". רַבִּי חֲנַנְיָה בְּשֵׁם רַבִּי פִּינְחָס: לוֹד וְאוֹנוֹ הֵן הֵן גֵּיא הַחָרָשִׁים.

רַבִּי חֶלְבּוֹ רַב חוּנָה בְּשֵׁם רַבִּי חִיָּה רַבָּה: הַכֹּל יוֹצְאִין בְּאַרְבָּעָה־עָשָׂר, שֶׁהִיא זְמַן קְרִיאָתָהּ. לֹא בָא אֶלָּא לְלַמֶּדְךָ שֶׁהַמְצוּוֹת נוֹהֲגוֹת בַּאֲדָר שֵׁנִי. רַבִּי יוֹסֵה וְרַב אַחָא הֲווֹן יְתִיבִין. אָמַר רַבִּי יוֹסֵה לְרַבִּי אַחָא: לָא מִסְתַּבְּרָה לְשֶׁעָבַר, אֲבָל לַבָּא. וְהָא תָנֵי: מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לִקְרוֹתָהּ שְׁנֵי יָמִים, קוֹרִין אוֹתָהּ שְׁנֵי יָמִים. אָמַר לֵיהּ: אוּף אֲנָה סָבַר כֵּן. אָמַר רַבִּי מָנָא: וְיָאוּת?! אִלּוּ מִי שֶׁקָּרָיְהּ בְּאַרְבָּעָה־עָשָׂר, וְחָזַר וּקְרָיְהּ בַּחֲמִשָּׁה־עָשָׂר, שֶׁמָּא אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ? אִם אוֹמֵר אַתְּ כֵּן, שֶׁמָּא נִמְצֵאתָ עוֹקֵר זְמַן כְּרָכִים בְּיָדֶיךָ?

נַחְמָן בְּרֵהּ דְּרַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן (אֶסְתֵּר ח, טז/יז): "שִׂמְחָה וְשָׂשׂוֹן" - מִכָּן שֶׁהֵן אֲסוּרִין בְּהֶסְפֵּד; "וּמִשְׁתֶּה" (שָׁם ט, יט) - מִכָּן שֶׁאֲסוּרִין בְּתַעֲנִית; "וְיוֹם טוֹב" (שָׁם) - מִכָּן שֶׁאֲסוּרִין בַּעֲשִׂיַּת מְלָאכָה. אָמַר רַבִּי חֶלְבּוֹ: זִמְנִין סַגִּין יְתֵבִית קֳמֵי רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן, וְלָא שַׁמְעִית מִנֵּהּ הָדָא מִלְּתָא. אָמַר לֵיהּ: כָּל מָה דַּהֲוָה אַבָּא שְׁמִיעַ אַתְּ שְׁמִיעַ?! מִלְּתֵהּ דְּרַבִּי פְּלִיגָא, דְּרַבִּי הֲוָה מְפַרְסֵם עַצְמוֹ שְׁנֵי יָמִים בַּשָּׁנָה: רוֹחֵץ בְּשִׁבְעָה עָשָׂר בְּתָמוּז,

[ג:]

וְנוֹטֵעַ נְטִיעוֹת בְּפוּרִים. רַבִּי חֲבִיבָה בְּשֵׁם רַבָּנַן דְּתַמָּן: בְּכָל מָקוֹם שֶׁכָּתוּב "יוֹם־טוֹב", אֵין כְּתִיב "וְקִבֵּל"; בְּכָל מָקוֹם שֶׁכָּתוּב "וְקִבֵּל", אֵין כְּתִיב "יוֹם־טוֹב". וְכָאן כְּתִיב "יוֹם־טוֹב" וּכְתִיב "וְקִבֵּל"?!

רַבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן: "מִשְׁפָּחָה וּמִשְׁפָּחָה" - אִלּוּ הַכְּפָרִים; "מְדִינָה וּמְדִינָה" - אִלּוּ הַכְּרַכִּים; "וְעִיר וָעִיר" - אִלּוּ הָעֲיָרוֹת. תָּנֵי שְׁמוּאֵל: מִפְּנֵי מָה מַקְדִּימִין לְיוֹם הַכִּנִּיסָה? כְּדֵי שֶׁיְּסַפְּקוּ מַיִם וּמָזוֹן לַאֲחֵיהֶם שֶׁבַּכְּרַכִּים. רַבִּי פְּלִיפָּא בַּר פְּרוּטָה אָמַר קֳמֵי רַבִּי יוֹנָה: לֵית הָדָא אָמְרָה, שֶׁאָסוּר בַּעֲשִׂיַּת מְלָאכָה? אָמַר לֵהּ: אֵין מִן הָדָא, לֵית שְׁמַע מִנֵּהּ כְּלוּם. הֲרֵי חֲלוֹ שֶׁל מוֹעֵד, הֲרֵי הוּא אָסוּר בַּעֲשִׂיַּת

מְלָאכָה, וְהֵן מְסַפְּקִין מָזוֹן לַאֲחֵיהֶם שֶׁבַּכְּרַכִּים. לֵית לָךְ אֶלָּא כְּהָדָא דְרַבִּי, דְּרַבִּי הֲוָה מְפַרְסֵם עַצְמוֹ שְׁנֵי יָמִים בַּשָּׁנָה: רוֹחֵץ בְּשִׁבְעָה עָשָׂר בְּתָמוּז, וְנוֹטֵעַ נְטִיעוֹת בְּפוּרִים.

רַבִּי יוּסְטָא בֵּירַבִּי שׁוּנֵם בְּעָא קֳמֵי רַבִּי מָנָא: וְלֹא עֶזְרָא תִּקֵּן שֶׁיְּהוּ קוֹרִין בַּתּוֹרָה בַּשֵּׁנִי וּבַחֲמִישִׁי וּבַשַּׁבָּת בְּמִנְחָה, וּמָרְדָּכַי וְאֶסְתֵּר מַתְקִינִים עַל מַה שֶׁעֶזְרָא עָתִיד לְהַתְקִין? אָמַר לֵיהּ: מִי שֶׁסִּדֵּר אֶת הַמִּשְׁנָה סְמָכָהּ לַמִּקְרָא. (אֶסְתֵּר ט, כח): "מְשֻׁפָּחָה וּמִשְׁפָּחָה מְדִינָה וּמְדִינָה וְעִיר וָעִיר".

הֲלָכָה ב: מַתְנִיתִין: כֵּיצַד? חָל לִהְיוֹת בַּשֵּׁנִי, כְּפָרִים וַעֲיָרוֹת גְּדוֹלוֹת קוֹרִין בּוֹ בַּיּוֹם, וּמַקָּפוֹת חוֹמָה לְמָחָר; חָל לִהְיוֹת בַּשְּׁלִישִׁי אוֹ בָּרְבִיעִי - כְּפָרִים מַקְדִּימִין לְיוֹם הַכְּנִיסָה, וַעֲיָרוֹת גְּדוֹלוֹת קוֹרִין בּוֹ בַּיּוֹם, וּמַקָּפוֹת חוֹמָה לְמָחָר.

גְּמָרָא: כָּל הָן דְּתָנֵינָן "חָל לִהְיוֹת בְּאַרְבָּעָה־עָשָׂר" אֲנַן קָיְמִין. אָמַר רַבִּי יוֹסֵה: מַתְנִיתָא אָמְרָה כֵן: "מַקָּפוֹת חוֹמָה לְמָחָר". אָמַר רַבִּי יוֹסֵה: לֵית כָּאן חָל לִהְיוֹת בַּשֵּׁנִי וְלֵית כָּאן חָל לִהְיוֹת בַּשַּׁבָּת. חָל לִהְיוֹת בַּשֵּׁנִי - צוֹמָא רַבָּא בְּחַד בְּשַׁבָּא; חָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת - צוֹמָא רַבָּא בַּעֲרַבְתָּא.

הֲלָכָה ג: מַתְנִיתִין: חָל לִהְיוֹת בַּחֲמִישִׁי, כְּפָרִים וַעֲיָרוֹת גְּדוֹלוֹת קוֹרִין בּוֹ בַּיּוֹם, וּמַקָּפוֹת חוֹמָה לְמָחָר. חָל לִהְיוֹת עֶרֶב שַׁבָּת - כְּפָרִים מַקְדִּימִין לְיוֹם הַכְּנִיסָה, וַעֲיָרוֹת גְּדוֹלוֹת וּמַקָּפוֹת חוֹמָה קוֹרִין בּוֹ בַּיּוֹם. חָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת - כְּפָרִים וַעֲיָרוֹת גְּדוֹלוֹת מַקְדִּימִין לְיוֹם הַכְּנִיסָה וּמַקָּפוֹת חוֹמָה לְמָחָר.

[ד.]

גְּמָרָא: בְּעוֹן קֳמֵי רַבִּי זְעֵירָא: אֶתָא חֲמִי, חָל לִהְיוֹת לַכְּרַכִּים בַּשַּׁבָּת - קוֹרִין בְּעֶרֶב שַׁבָּת; חָל לִהְיוֹת לָעֲיָרוֹת בַּשַּׁבָּת - יִדָּחוּ לְיוֹם הַכְּנִיסָה. אָמַר רַבִּי לָא: מִפְּנֵי כְּבוֹד כְּרַכִּים, שֶׁלֹּא יְהוּ אוֹמְרִים: רָאִינוּ כְּרַכִּים וַעֲיָרוֹת קוֹרִין כְּאַחַת'. מֵעַתָּה, לֹא יִדָּחוּ לְיוֹם הַכְּנִיסָה, שֶׁלֹּא יְהוּ אוֹמְרִין: "רָאִינוּ כְּפָרִים וַעֲיָרוֹת קוֹרִין כְּאַחַת"! מֵעַתָּה, חָל לִהְיוֹת בַּשֵּׁנִי, חָל לִהְיוֹת בַּחֲמִישִׁי, חָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת. אַשְׁכַּח תָּנֵי: כְּפָרִים וַעֲיָרוֹת וּכְרַכִּים קוֹרִין כְּאַחַת וְהַהֵן תַּנָּיָה לָא נָסַב אַפֵּיהּ לְבִרְיָה! דְּאִית לֵיהּ שֶׁלֹּא יְקַדְּמוּ כְּרַכִּים לָעֲיָרוֹת, דְּאִית לֵיהּ כָּל שֶׁהוּא נִדְחֶה מִמְּקוֹמוֹ יִדָּחֶה לְיוֹם הַכְּנִיסָה. רַבִּי אוֹמֵר: כֻּלְּהֶם יִדָּחוּ לְיוֹם הַכְּנִיסָה, דְּאִית לֵיהּ שֶׁלֹּא יְקַדְּמוּ כְּרַכִּים לָעֲיָרוֹת, דְּאִית לֵיהּ כָּל שֶׁהוּא נִדְחֶה מִמְּקוֹמוֹ יִדָּחֶה לְיוֹם הַכְּנִיסָה.

הֵיךְ עָבְדִין עוֹבָדָא? אָמַר רַבִּי יוֹסֵה: כְּמַתְנִיתָא. בְּעוֹן קֳמֵי רַבִּי זְעֵירָה: כְּמָה דְאַתְּ אָמַר תַּמָּן: חָל לִהְיוֹת לַכְּרַכִּים בַּשַּׁבָּת - קוֹרִין בְּעֶרֶב שַׁבָּת; חָל לִהְיוֹת לָעֲיָרוֹת בַּשַּׁבָּת - יִקְרְאוּ בְּעֶרֶב שַׁבָּת.

[ד:]

אֶלָּא מַתְנִיתָא בִּתְרֵין תַּנָּיָא. תַּנֵּי קַדְמָיָא סָבַר מֵימַר: כָּל שֶׁהוּא נִדְחֶה מִמְּקוֹמוֹ - יִדָּחֶה לְיוֹם הַכְּנִיסָה; וְתַנָּיָא חֳרָנָא סָבַר מֵימַר: כָּל שֶׁהוּא נִדְחֶה מִמְּקוֹמוֹ - לֹא יִדָּחֶה לְיוֹם הַכְּנִיסָה. אֲמַר לוֹן: כֵּן אָמַר רַב חַד תַּנָּיָא הוּא. מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ: 'חָל לִהְיוֹת לַכְּרַכִּים בְּשַׁבָּת, קוֹרִין בְּעֶרֶב שַׁבָּת'? דְּאָמַר רַבִּי חֶלְבּוֹ רַב חוּנָה רַב בְּשֵׁם רַבִּי חִיָּה רָבָּה: הַכֹּל יוֹצְאִין בְּאַרְבָּעָה־עָשָׂר, שֶׁהוּא זְמַן קְרִיאָתָהּ. וְדִכְוָתָהּ 'חָל לִהְיוֹת לָעֲיָרוֹת בְּשַׁבָּת', דְּאָמַר רַבִּי חֶלְבּוֹ: יוֹם שִׁלְשָׁה־עָשָׂר, יוֹם מִלְחָמָה הָיָה, וְהוּא מוֹכִיחַ עַל עַצְמוֹ שֶׁאֵין בּוֹ נָיְחָה. אַשְׁכַּח תָּנֵי: כְּפָרִים קוֹרִין בְּעֶרֶב שַׁבָּת, וַעֲיָרוֹת גְּדוֹלוֹת יִדָּחוּ לְיוֹם הַכְּנִיסָה, וּמַקָּפוֹת חוֹמָה לְאַחַר הַשַּׁבָּת. הֵיךְ עָבְדִין עוֹבָדָא? אָמַר רַבִּי יוֹסֵה: לֵית אֶפְשָׁר, וְאֵין אֶפְשָׁר, כְּמַתְנִיתָה. רַבִּי בָּא בְּשֵׁם רַב יְהוּדָה: כָּל שֶׁאָמְרוּ "יִדָּחֶה מִמְּקוֹמוֹ" - וּבִלְבַד בַּעֲשָׂרָה, וַאֲנַן חָמֵיין רַבָּנָן, אֲפִלּוּ בַּיְחִיד. רַב אַבוּנָא בְּשֵׁם רַב אַסִּי: כָּל שֶׁאָמְרוּ 'יִדָּחֶה לְיוֹם הַכְּנִיסָה', וּבִלְבַד בַּעֲשָׂרָה. רַבִּי חֲנַנְיָה אָמַר: אִתְפַּלְגוּן רַב חוּנָה וְרַב יְהוּדָה, חַד אָמַר: וּבִלְבַד בַּעֲשָׂרָה, וְחָרָנָה אָמַר: אֲפִלּוּ בִּיחִידִי. מְתִיב מַן דְּאָמַר 'וּבִלְבַד בַּעֲשָׂרָה' לְמַן דְּאָמַר 'אֲפִלּוּ בִּיחִידִי': עַד שֶׁהוּא בִּמְקוֹמוֹ, יִקְרָא. אָמַר רַבִּי: סִלֵּקְתָּ מַתְנִיתָה אַחַד־עָשָׂר, שְׁנֵים־עָשָׂר וּשְׁלֹשָׁה־עָשָׂר, וְאַרְבָּעָה־עָשָׂר וַחֲמִשָּׁה־עָשָׂר.

הֲלָכָה ד: מַתְנִיתִין: אֵיזוֹ הִיא עִיר גְּדוֹלָה? כָּל שֶׁיֵּשׁ בָּהּ עֲשָׂרָה בְּטְלָנִין פָּחוּת מִכָּן - הֲרֵי זֶה כְּפָר. בְּאֵלּוּ אָמְרוּ: מַקְדִּימִין וְלֹא מְאַחֲרִין. אֲבָל זְמַן עֲצֵי כֹּהֲנִים וְתִשְׁעָה בְאָב וַחֲגִיגָה וְהַקְהֵל - מְאַחֲרִין וְלֹא מַקְדִּימִין.

אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ מַקְדִּימִין וְלֹא מְאַחֲרִין - מְתָּרִין בְּהֶסְפֵּד וּבְתַעֲנִית וּבְמַתָּנוֹת לָאֲבִיוֹנִים. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אֵימָתַי? מָקוֹם שֶׁנִּכְנָסִין בַּשֵּׁנִי וּבַחֲמִישִׁי, אֲבָל מָקוֹם שֶׁאֵין נִכְנָסִין לֹא בַשֵּׁנִי וְלֹא בַחֲמִישִׁי - קוֹרִין אוֹתָהּ בִּזְמַנָּהּ.

[ה.]

גְּמָרָא: תָּנֵי: עֲשָׂרָה בְּטֵלִים מִמְּלַאכְתָּן לְבֵית הַכְּנֶסֶת. רַב יְהוּדָה אָמַר: כְּגוֹן אָנוּ, שֶׁאֵין אָנוּ צְרִיכִין לְתַלְמוּדֵנוּ. תָּנֵי: כְּפָר שֶׁאֵין בּוֹ עֲשָׂרָה, תַּקָּנָתוֹ קַלְקָלָתוֹ, וְנַעֲשֶׂה כְּעִיר.

'בְּאֵלּוּ אָמְרוּ: מַקְדִּימִין וְלֹא מְאַחֲרִין' - קְרִיאַת מְגִלָּה וּתְרוּמַת שְׁקָלִים, מַקְדִּימִין וְלֹא מְאַחֲרִין. סְעֻדַּת רֹאשׁ־חֹדֶשׁ וּסְעֻדַּת פּוּרִים - מְאַחֲרִין וְלֹא מַקְדִּימִין. רַבִּי זְעוֹרָה בְּעָא קֳמֵי רַבִּי אַבָּהוּ: וַיַּעֲשׂוּ אוֹתָן בְּשַׁבָּת? אָמַר לֵהּ (אֶסְתֵּר ט, כב): "לַעֲשׂוֹת אוֹתָם יְמֵי מִשְׁתֶּה וְשִׂמְחָה", אֶת שֶׁשִּׂמְחָתוֹ תְּלוּיָה בְּבֵית דִּין, יָצָא זֶה שֶׁשִּׂמְחָתוֹ תְּלוּיָה בִּידֵי שָׁמַיִם.

מִגְבַּת פּוּרִים לְפוּרִים. אָמַר רַבִּי לְעָזָר: וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְשַׁנֶּה מִמָּנָּה הֶעָנִי רְצוּעָה לְמִנְעָלוֹ. אֵין מְדַקְדְּקִין בְּמִצְוַת פּוּרִים, אֶלָּא כָּל מִי שֶׁהוּא פּוֹשֵׁט אֶת יָדוֹ לִטֹּל - נוֹתְנִין לוֹ. אֵין מְשַׁנִּין בְּמִעוֹת פּוּרִים. הָא שְׁאָר כָּל הַמָּעוֹת מְשַׁנִּין? אֶלָּא כָּל הַמָּעוֹת, עַד שֶׁלֹּא יְנָתְנוּ לַגִּזְבָּרִין - אַתְּ רַשַּׁאי לְשַׁנּוֹתָן; מִשֶּׁנְּתָנוּ לַגִּזְבָּרִין - אֵין אַתְּ רַשַּׁאי לְשַׁנּוֹתָן.

'אֲבָל זְמַן עֲצֵי כֹהֲנִים' - מָה רָאָה זְמַן עֲצֵי כֹהֲנִים וְהָעָם לְהִתְמַנּוֹת? אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁעָלוּ יִשְׂרָאֵל מִן הַגּוֹלָה, וְלֹא מָצְאוּ עֵצִים בַּלִּשְׁכָּה, וְעָמְדוּ אֵלּוּ וְנִתְנַדְּבוּ עֵצִים מִשֶּׁל עַצְמָן, וּמְסָרוּם לַצִּבּוּר וְנִקְרְבוּ מֵהֶן קָרְבְּנוֹת צִבּוּר. וְהִתְנוּ עִמָּהֶן הַנִּבְיאִים שֶׁבֵּינֵיהֶן, שֶׁאֲפִלּוּ לִשְׁכָּה מְלֵאָה עֵצִים, וְעָמְדוּ אֵלּוּ וְנִתְנַדְּבוּ עֵצִים מִשֶּׁל עַצְמָן - שֶׁלֹּא יְהֵא קָרְבָּן מִתְקָרֵב אֶלָּא מִשֶּׁלָּהֶן תְּחִלָּה. אָמַר רַב אַחָא: דְּרַבִּי יוֹסֵה הִיא, דְּרַבִּי יוֹסֵה אָמַר: אַף הָרוֹצֶה מִתְנַדֵּב שׁוֹמֵר חִנָּם. רַבִּי יוֹסֵה בְּשֵׁם רַבִּי אִילָא: דִּבְרֵי הַכֹּל הִיא. מָה פְּלִיגִין? בְּגוּפוֹ שֶׁל קָרְבָּן, אֲבָל בְּמַכְשִׁירֵי קָרְבָּן - כָּל עַמָּא מוֹדַיִי, שֶׁהוּא מִשְׁתַּנֶּה קָרְבַּן יָחִיד מִקָּרְבַּן צִבּוּר.

תָּנֵי: הָאִשָּׁה שֶׁעָשְׂתָה כֻתֹּנֶת לִבְנָהּ - צְרִיכָה לִמְסֹר לַצִּבּוּר. אָמַר רַב אַחָא: דְּרַבִּי יוֹסֵה הִיא, דְּרַבִּי יוֹסֵה אָמַר: אַף הָרוֹצֶה מִתְנַדֵּב שׁוֹמֵר חִנָּם. רַבִּי יוֹסֵה בְּשֵׁם רַבִּי אִילָא: דִּבְרֵי הַכֹּל הִיא. מָה פְּלִיגִין? בְּגוּפוֹ שֶׁל קָרְבָּן, אֲבָל בְּמַכְשִׁירֵי קָרְבָּן, כָּל עַמָּא מוֹדַיִי, שֶׁהוּא מִשְׁתַּנֶּה קָרְבַּן יָחִיד מִקָּרְבַּן צִבּוּר. מַתְנֵיתָא פְּלִיגָא עַל רַבִּי יוֹסֵה. אוֹתָן הַיָּמִים נוֹהֲגִין בִּשְׁעַת קָרְבָּן וְשֶׁלֹּא בִּשְׁעַת קָרְבָּן. רַבִּי יוֹסֵה אוֹמֵר: אֵינָן נוֹהֲגִין אֶלָּא בִּשְׁעַת קָרְבָּן. וְעוֹד מִן הָדָא דְּתָנֵי: אָמַר רַבִּי לְעָזָר בֵּירַבִּי צָדוֹק: אֲנִי הָיִיתִי מִבְּנֵי סְנָאָה בֶּן בִּנְיָמִן, וְחָל תִּשְׁעָה בְּאָב לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת, וְדָחִינוּ אוֹתוֹ לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת, וְהָיִינוּ מִתְעַנִּין וְלֹא מַשְׁלִימִין.

[ה:]

'וּבִתְשִׁעָה בְאָב' - רַבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רַבִּי חִיָּה בַּר בָּא: בְּדִין הָיָה שֶׁיִּהוּ מִתְעַנִּין בָּעֲשִׂירִי שִׁבּוֹ נִשְׂרַף, וְלָמָּה בַּתְּשִׁיעִי? שִׁבּוֹ הִתְחִילָה הַפֻּרְעָנוּת. וְתָנֵי כֵּן: בַּשְּׁבִיעִי נִכְנְסוּ לְתוֹכוֹ, בַּשְּׁמִינִי הָיוּ מְקַרְקְרִים בּוֹ, בַּתְּשִׁיעִי הִצִּיתוּ בּוֹ אֶת הָאוּר, בָּעֲשִׂירִי נִשְׂרַף. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי צָיֵים תְּשִׁיעִי וַעֲשִׂירִי. רַבִּי לֵוִי צָיֵים תְּשִׁיעִי וְלֵילֵי עֲשִׂירִי.

רַבִּי בָּא בַּר זַבְדָּא בְּשֵׁם רַבִּי חֲנִינָה: בִּקֵּשׁ רַבִּי לַעֲקֹר תִּשְׁעָה בְּאָב, וְלֹא הִנִּיחוּ לוֹ. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר: עִמָּךְ הָיִיתִי, וְלָא אִתְאַמְרַת, אֶלָּא בִּקֵּשׁ רַבִּי לַעֲקֹר תִּשְׁעָה בְּאָב שֶׁחָל לִהְיוֹת בַּשַּׁבָּת, וְלֹא הִנִּיחוּ לוֹ. אָמַר: הוֹאִיל וְנִדְחָה, יִדָּחֶה! אָמְרוּ לוֹ: יִדָּחֶה לְמָחָר. וּגְזָה לֵהּ הָהוּא דְּתָנֵינַן תַּמָּן: רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר: עַל שְׁנֵיהֶן הוּא אוֹמֵר (בְּרֵאשִׁית א, כח): "וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ". רַבִּי לְעָזָר בְּשֵׁם רַבִּי חֲנִינָה: הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה. אָמַר לֵהּ רַבִּי בָּא בַּר זַבְדָּא: עִמָּךְ הָיִיתִי וְלָא אִתְאַמְרַת, אֶלָּא הָיְתָה תּוֹבַעַת לְהִנָּשֵׂא - הַדִּין עִמָּהּ. וּקְרָא עֲלֵיהוֹן (קֹהֶלֶת ד, ט): "טוֹבִים הַשְּׁנַיִם מִן הָאֶחָד".

'וּבַחֲגִיגָה' - כְּתוּב אֶחָד אוֹמֵר (שְׁמוֹת כג, טז): "וְחַג הַקָּצִיר בִּכּוּרֵי מַעֲשֶׂיךָ", וְכָתוּב אֶחָד אוֹמֵר (וַיִּקְרָא כג, ז): "כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ". אָמַר רַבִּי חֲנִינָה: הָא כֵּיצַד יִתְקַיְּמוּ שְׁנֵי כְתוּבִים? בְּשָׁעָה שֶׁהוּא

חָל בַּחֹל - אַתְּ חוֹגֵג וְשׁוֹבֵת; בְּשָׁעָה שֶׁהוּא חָל בַּשַּׁבָּת - לְמָחָר אַתְּ חוֹגֵג וְקוֹצֵר. אָמַר רַבִּי יוֹסֵה בֵּירַבִּי בּוֹן: וּבִלְבַד שֶׁבָּלִים לְעִסָּתָהּ. כְּהָדָא דְתָנֵי: לְהֵן אֱנָשׁ דְּהָווֹי עֲלוֹי אָעִין וּבְכוּרִין. הָאוֹמֵר: ׳הֲרֵי עֲלַי עֵצִים לַמִּזְבֵּחַ וּגְזִירִין לַמַּעֲרָכָה׳ - אָסוּר בְּהֶסְפֵּד וּבְתַעֲנִית וּמְלַאכְתָּן מֻתָּרֶת. ׳וּבְהַקְהֵל - רַבִּי בָּא בְּרֵהּ דְּרַבִּי חִיָּא בַּר בָּא אָמַר: מִפְּנֵי הַתְּקִיעָה. רַבִּי יִצְחָק בֵּירַבִּי חִיָּה אָמַר: מִפְּנֵי הַבִּימָה. וַיַּעֲשׂוּ אוֹתָהּ מֵאֶתְמוֹל! שֶׁלֹּא לִדְחֹק אֶת הָעֲזָרָה. אָמַר רַבִּי מַתַּנְיָה: עַל שֵׁם (דְּבָרִים טז, כא): "לֹא תִטַּע לְךָ אֲשֵׁרָה כָּל עֵץ".

מַתְנִיתָא דְּרַבִּי מֵאִיר, דְּאָמַר רַבִּי מֵאִיר: ׳דִּי לָא לְמִסְפֵּד׳ - אָסוּר לְהִתְעַנּוֹת, ׳וְדִי לָא לְהִתְעַנּוֹת׳ - מֻתָּר בְּהֶסְפֵּד. דִּי לָא סְתָם - כְּדִי לָא לְהִתְעַנָּיָה. אָמַר רַבִּי יוֹנָה: אִלֵּין יוֹמַיָּא דִּי לָא לְהִתְעַנָּאָה בְּהוֹן, וּמִקָּצָתְהוֹן דִּי לָא לְמִסְפַּד בְּהוֹן. אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: מַה תִּלְמַד לוֹמַר ׳בְּהוֹן׳, ׳בְּהוֹן׳, שְׁתֵּי פְּעָמִים? אֶלָּא מְלַמֵּד שֶׁלַּיְלָה מֻתָּר וְהַיּוֹם אָסוּר.

[ו.]

כְּהָדָא דְתָנֵי: לְהֵן אֱנָשׁ דְּיֶהֱווֹי עֲלוֹהִי אֶסָּר בְּצִלּוֹ אָמַר רַבִּי יוֹסֵה בֵּירַבִּי בּוֹן שֶׁהוּא צָרִיךְ לְהַזְכִּיר מִבָּעֶרֶב וְאֶתְיָא כְּהִיא דְּאָמַר רַבִּי זְעוּרָה בְּשֵׁם רַב חוּנָה: אוֹמְרוֹ כְּלֵילֵי שַׁבָּת וּכְיוֹמוֹ.

מַתְנִיתָא, אוֹ בְּאַחַד־עָשָׂר כְּרַבִּי יוֹסֵה, אוֹ בִּשְׁנֵים־עָשָׂר כְּרַבִּי מֵאִיר. וְקַשְׁיָא עַל דְּרַבִּי מֵאִיר. לָא־כֵן תָּנֵי: בִּתְרִין עֲשַׂר בֵּהּ יוֹם טְרִיוֹן. וְאָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא: בָּטֵל יוֹם טְרִיוֹן. יוֹם שֶׁנֶּהֱרַג לוּלְיָנוּס וּפַפּוּס. בִּתְלַת עֲשַׂר בֵּהּ יוֹם נִיקָנוֹר. מַהוּ יוֹם נִיקָנוֹר? שִׁלְטוֹן מִשֶּׁל מַלְכוּת יָוָן הָיָה עוֹבֵר לְאַלֶכְסַנְדְּרְיָא, וְרָאָה אֶת יְרוּשָׁלַיִם, וְחֵרֵף וְנֵאֵץ וְגִדֵּף, וְאָמַר: ׳בְּשׁוּבִי בְשָׁלוֹם אֶתֹּץ אֶת הַמִּגְדָּל הַזֶּה׳! וְיָצָא אֶחָד מִשֶּׁל חַשְׁמוֹנַי, וְהָיָה הוֹרֵג בַּחֲיָלוֹתָיו עַד שֶׁהִגִּיעַ לְקָרוּכִין שֶׁלּוֹ וְכִיוָן שֶׁהִגִּיעַ לְקָרוּכִין שֶׁלּוֹ - קָטַע אֶת יָדָיו וְחָתַךְ אֶת רֹאשׁוֹ וּתְחָבָן בְּעֵץ וְכָתַב מִלְמַטָּן: ׳הַפֶּה שֶׁדִּבֵּר בְּאַשְׁמָה וְהַיָּד שֶׁפָּשְׁטָה בְּגַאֲוָה׳; וּתְלָיִין בְּקוּנְטָס נֶגֶד יְרוּשָׁלַיִם. עַל דַּעְתֵּהּ דְּרַבִּי מֵאִיר נִיחָא בָּא לוֹסַר לְפָנָיו. עַל דַּעְתֵּהּ דְּרַבִּי יוֹסֵה מַה בָּא? לוֹסַר לְפָנָיו - לֵית לֵיהּ, עַצְמוֹ - אָסוּר מִפְּנֵי אַרְבָּעָה עָשָׂר. לְהוֹדִיעֲךָ שֶׁאָסוּר בְּהֶסְפֵּד, וַאֲפִלּוּ עַל דְּרַבִּי מֵאִיר לֵית הוּא מְקַשְׁיָה, לָא־כֵן תָּנֵי: בִּתְרִין עֲשַׂר בֵּהּ יוֹם טְרִיוֹן וְאָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא: בָּטֵל יוֹם טְרִיוֹן יוֹם שֶׁנֶּהֱרַג לוּלְיָנוּס וּפַפּוּס. בְּאַרְבָּעָה־עָשָׂר וּבַחֲמִשָּׁה־עָשָׂר פּוּרְיָא דִּי לָא לְמִסְפַּד, בְּשִׁית־עֲשַׂר בֵּהּ שָׁרוֹן לְמִבְנֵא שׁוּר יְרוּשְׁלֵם דִּי לָא לְמִסְפַּד. עַל דַּעְתֵּהּ דְּרַבִּי מֵאִיר נִיחָא בָּא לוֹסַר לְפָנָיו, עַל דַּעְתֵּהּ דְּרַבִּי יוֹסֵה מַה בָּא לֶאֱסֹר? לֶאֱסֹר שֶׁלְּפָנָיו לֵית לֵהּ, עַצְמוֹ אָסוּר מִפְּנֵי חֲמִשָּׁה־עָשָׂר. בָּא לְהוֹדִיעֲךָ שֶׁהוּא אָסוּר בְּהֶסְפֵּד.

בְּשִׁבְעַת עָשָׂר בֵּהּ קָמוּן עַמְמַיָּא עַל פְּלֵטַת סָפְרַיָּא, בִּמְדִינַת בַּלְקִיס וּבִית זַבְדִּין וַהֲוָה פֻּרְקָן, עַל דַּעְתֵּהּ דְּרַבִּי מֵאִיר נִיחָא בָּא לֶאֱסֹר עַצְמוֹ, עַל דַּעְתֵּהּ דְּרַבִּי יוֹסֵה מַה בָּא לֶאֱסֹר? אָמַר רַבִּי יוֹסֵה: כָּל אִלֵּין מִלַּיָּא לָא מְסַיְּעָן וְלָא תָּבְרָן, לָא עַל דְּרַבִּי מֵאִיר וְלָא עַל דְּרַבִּי יוֹסֵה, לֹא בָּא אֶלָּא לִמְנוֹת יָמִים שֶׁנֶּעֶשׂוּ בָהֶן נִסִּים לְיִשְׂרָאֵל. תֵּדַע לָךְ שֶׁהוּא כֵן, דְּתָנֵינַן: בְּרֵישׁ יַרְחָא דְּנִיסָן דִּיתְקַם תְּמִידָא דִּי לָא לְמִסְפַּד, בְּלֹא כָךְ אֵינוֹ אָסוּר מִשּׁוּם רֹאשׁ חֹדֶשׁ, אֲבָל בְּשַׁבָּתוֹת וּבְיָמִים טוֹבִים - מִתְעַנִּין לִפְנֵיהֶן וּלְאַחֲרֵיהֶן. מָה רָאִיתָ לְהָקֵל בְּאֵלּוּ וּלְהַחְמִיר בְּאֵלּוּ? שֶׁאֵלּוּ דִּבְרֵי תוֹרָה, וְאֵין דִּבְרֵי תוֹרָה צְרִיכִין חִזּוּק, וְאֵלּוּ דִּבְרֵי סוֹפְרִים, וְדִבְרֵי סוֹפְרִין צְרִיכִין חִזּוּק.

הָדָא דְאַתְּ אָמַר: עַד שֶׁלֹּא בָטְלָה מְגִלַּת תַּעֲנִית - אֲבָל מִשֶּׁבָּטְלָה מְגִלַּת תַּעֲנִית, בָּטְלוּ כָּל אֵלּוּ. רַבִּי חֲנִינָה וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, תְּרֵיהוֹן אָמְרִין בָּטְלָה מְגִלַּת תַּעֲנִית. רַבִּי בָּא וְרַבִּי סִימוֹן אָמְרִי: בָּטְלָה מְגִלַּת תַּעֲנִית. רַבִּי יוֹנָתָן אָמַר: בָּטְלָה מְגִלַּת תַּעֲנִית. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אֶמֶשׁ הָיִיתִי יוֹשֵׁב וְשׁוֹנָה, מַעֲשֶׂה שֶׁגָּזְרוּ תַּעֲנִית בַּחֲנָכָה בְּלוּד, וְאָמְרוּ עָלָיו עַל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר שֶׁסִּפֵּר, וְעַל רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ שֶׁרָחַץ, אָמַר לָהֶן רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: ׳צְאוּ וְהִתְעַנּוּ עַל מַה שֶׁהִתְעַנִּיתֶם׳; וְאַתְּ אָמַר בָּטְלָה מְגִלַּת תַּעֲנִית?! אָמַר רַבִּי בָּא: אַף עַל גַּב דְּאַתְּ אָמַר בָּטְלָה מְגִלַּת תַּעֲנִית - חֲנָכָה וּפוּרִים לֹא בָטְלוּ. מִלֵּיהוֹן דְּרַבָּנָן אָמְרִין בָּטְלָה מְגִלַּת תַּעֲנִית. רַבִּי אָבוּן צָיֵים כָּל

עֲרוּבַת שָׁבָא, רַבִּי יוֹחָנָן צָיֵים כָּל עֲרוּבַת רֵישׁ שַׁתָּא, רַבִּי זְעֵירָה צָם תְּלַת מָאוָן דְּצוֹמִין, וְאִית דְּאָמְרִין תְּשַׁע מָאוָן וְלֹא חָשׁ עַל מְגִלַּת תַּעֲנִית.
רַבִּי יַעֲקֹב בַּר

[ו:]

אַחָא מְפַקֵּד לְסָפְרַיָּה אִין אַתְּ אִתָּא מִשְׁאֲלֶנְכוֹן - אִמְרִין לָהּ: בַּכֹּל מִתְעַנְּין חוּץ מִשַּׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים וְרָאשֵׁי חֳדָשִׁים וְחָלוֹ שֶׁלמוֹעֵד וַחֲנָכָה וּפוּרִים.
שִׁמְעוֹן בַּר בָּא אָמַר אַתָּא עוֹבָדָא קָמֵי רַבִּי יוֹחָנָן וְהוֹרֵי כְּרַבִּי יוֹסֵה, וַהֲוָה רַבִּי לְעָזָר מִצְטַעֵר וְאָמַר: ׳שָׁבְקִין סְתָמָא וְעָבְדִין כִּיחִידָיָא׳. אַשְׁכַּח תָּנֵי לָהּ רַבִּי חִיָּה בְּשֵׁם רַבִּי מֵאִיר, כַּד שְׁמַע דְּתָנֵי לַהּ רַבִּי חִיָּה בְּשֵׁם רַבִּי מֵאִיר אָמַר: ׳יָאוּת סָבָא יָדַע פִּרְקֵי גַּרְמֵהּ׳. רַבִּי מָנָא בְּעָא קָמֵי רַבִּי יוּדָן: לָא כֵן אָמַר רַבִּי חִזְקִיָּה רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי לְעָזָר: כָּל מָקוֹם שֶׁשָּׁנָה רַבִּי מַחֲלֹקֶת וְאַחַר כָּךְ שָׁנָה סְתָם - הֲלָכָה כִסְתָם. אָמַר לֵהּ: לָא רַבִּי, דִּלְמָא חוֹרָן? מָה הֵן אָן דְּאַשְׁכַּח רַבִּי מַחֲלֹקֶת וְחָזַר וְשָׁנָה סְתָם הֲלָכָה כִסְתָם, אֲתַר דְּלָא אַשְׁכַּח רַבִּי מַתְנֵי מַחֲלֹקֶת, אֶלָּא אֲחֵרִים שָׁנוּ מַחֲלֹקֶת וְרַבִּי שָׁנָה סְתָם הֲלָכָה כִסְתָם? ! אֲתָא רַבִּי חִזְקִיָּה רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר אַבָּא בְּשֵׁם רַבִּי לְעָזָר: וַאֲפִלּוּ אֲחֵרִים שָׁנוּ מַחֲלֹקֶת וְרַבִּי שָׁנָה סְתָם - הֲלָכָה כִסְתָם, וּלְמָה הוּא מוֹרֶה לֵהּ כִּיחִידָיָא? רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נָחָה בְּשֵׁם רַב אַחָא: הָדָא דְּאַתְּ אָמַר, בְּשֶׁאֵין מַחֲלֹקֶת אֶצֶל סְתָם, אֲבָל אִם יֵשׁ מַחֲלֹקֶת אֶצֶל סְתָם - לָא בְּדָא הֲלָכָה כִסְתָם. רַבִּי יוּדָן נְשִׂיאָ שְׁלַח לְרַבִּי הוֹשַׁעְיָה רַבָּה חֲדָא עֲטָם וְחַד לָגִין דַּחֲמַר, שְׁלַח וַאֲמַר לֵהּ: קַיְמְתָּ בָּנוּ (אֶסְתֵּר ט, כב): ״וּמַתָּנוֹת לָאֶבְיוֹנִים״; חָזַר וּשְׁלַח לֵהּ חַד עֵגֶל וְחַד גְּרַב דַּחֲמַר, שְׁלַח וְאָמַר לֵהּ: קַיְמְתָּ בָּנוּ (שָׁם): ״וּמִשְׁלֹחַ מָנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ״. תָּנֵי: בְּמָקוֹם שֶׁנִּכְנָסִין קוֹרִין אוֹתָהּ בְּאַרְבָּעָה־עָשָׂר. רַבִּי יוֹסֵה בָּעֵי אִם בְּמָקוֹם שֶׁנִּכְנָסִין אַל יִקְרְאוּ אוֹתָהּ כָּל עִקָּר.
**הֲלָכָה ה**: מַתְנִיתִין: קָרְאוּ אֶת הַמְּגִלָּה בַּאֲדַר הָרִאשׁוֹן וְנִתְעַבְּרָה הַשָּׁנָה - קוֹרִין אוֹתָהּ בַּאֲדַר הַשֵּׁנִי. אֵין בֵּין אֲדַר הָרִאשׁוֹן לַאֲדַר שֵׁנִי אֶלָּא מִקְרָא מְגִלָּה וּמַתָּנוֹת לָאֶבְיוֹנִים.
גְּמָרָא: מַתְנִיתָא בְּשֶׁעִבְּרוּ וְאַחַר־כָּךְ קָרְאוּ אוֹתָהּ, אֲבָל אִם קָרְאוּ אוֹתָהּ וְאַחַר־כָּךְ עִבְּרוּ - לָא בְּדָא. מַתְנִיתָא לָא אָמְרָה כֵן, אֶלָּא קָרְאוּ אֶת הַמְּגִלָּה בַּאֲדַר הָרִאשׁוֹן וְנִתְעַבְּרָה הַשָּׁנָה - קוֹרִין אוֹתָהּ בַּאֲדַר הַשֵּׁנִי. רַבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי כְּתִיב (אֶסְתֵּר ט, כט): ״לְקַיֵּם אֵת אִגֶּרֶת הַפּוּרִים הַזֹּאת״. מַה תִּלְמֹד לוֹמַר ״הַשֵּׁנִית״, אֶלָּא מִכָּן שֶׁאִם קָרְאוּ אוֹתָהּ בַּאֲדַר הָרִאשׁוֹן וְנִתְעַבְּרָה הַשָּׁנָה - קוֹרִין אוֹתָהּ בַּאֲדַר הַשֵּׁנִי. רַבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק, מָה עָשׂוּ מָרְדְּכַי וְאֶסְתֵּר? כָּתְבוּ אִגֶּרֶת וְשָׁלְחוּ לְרַבּוֹתֵינוּ, שֶׁכֵּן אָמְרוּ לָהֶם, מְקַבְּלִין אַתֶּם עֲלֵיכֶם שְׁנֵי יָמִים הַלָּלוּ בְּכָל שָׁנָה? אָמְרוּ לָהֶן: ׳לֹא דַיֵּנוּ הַצָּרוֹת הַבָּאוֹת עָלֵינוּ אֶלָּא שֶׁאַתֶּם רוֹצִין לְהוֹסִיף עָלֵינוּ עוֹד צָרָתוֹ שֶׁל הָמָן׳? ! חָזְרוּ וְכָתְבוּ לָהֶן אִגֶּרֶת שְׁנִיָּה, הָדָא הִיא דִכְתִיב: ״לְקַיֵּם אֵת אִגֶּרֶת הַפּוּרִים הַזֹּאת הַשֵּׁנִית״ (שָׁם). מֶה הָיָה כָתוּב בָּהּ? אָמְרוּ לָהֶן אִם מִדְּבָר זֶה אַתֶּם מִתְיָרְאִים - הֲרֵי הִיא כְתוּבָה וּמְעֻלָּה בְּאַרְכִּיִּים (אֶסְתֵּר י, ב): ״הֲלוֹא הֵם כְּתוּבִים עַל סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי מָדַי וּפָרָס״. רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן בְּשֵׁם רַבִּי יוֹנָתָן: שְׁמוֹנִים וַחֲמִשָּׁה זְקֵנִים וּמֵהֶם שְׁלֹשִׁים וְכַמָּה נְבִיאִים הָיוּ מִצְטָעֲרִין עַל

# תּוֹסֶפְתָּא

## מַסֶּכֶת כִּלְאַיִם פֶּרֶק שֵׁנִי

**א.** הָרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת שָׁדֵהוּ שׁוּרוֹת שֶׁל תְּבוּאָה שֶׁל מִינִין הַרְבֵּה - עוֹשֶׂה, מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאֵית בְּשָׁדֶה. שְׁלֹשֶׁת תְּלָמִין מֵפְלְשִׁין מֵרֹאשׁ שָׂדֶה וְעַד סוֹפוֹ - רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן וְאַבָּא יוֹסֵי בֶּן חָנָן אִישׁ יְנִי אוֹמֵר: דַּיָּן אֹרֶךְ חֲמִשִּׁים אַמָּה. וְרֹחַב - מְלֹא עֹל הַשְּׁרוֹנִי דּוֹמֶה לְעֹל שֶׁל כְּרָמִים. תְּחִלָּתוֹ - כַּשְּׁעוֹר הַזֶּה, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין סוֹפוֹ כַּשְּׁעוֹר הַזֶּה:

**ב.** הָיוּ לוֹ שְׁתֵּי שָׂדוֹת, אַחַת זְרוּעָה חִטִּים וְאַחַת זְרוּעָה שְׂעוֹרִים - הָיָה מַכְנִיס חִטָּה בְּתוֹךְ שָׂדֶה שְׂעוֹרִים, אוֹ שְׂעוֹרָה בְּתוֹךְ שָׂדֶה חִטִּים - מֻתָּר, מִפְּנֵי שֶׁחִטִּים נִרְאוֹת כְּסוֹף שָׂדֶה שְׂעוֹרִים. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: אֲפִלּוּ חִטָּה אַחַת נִכְנֶסֶת לְתוֹךְ שָׂדֶה שְׂעוֹרִים, אוֹ שְׂעוֹרָה אַחַת נִכְנֶסֶת לְתוֹךְ שָׂדֶה חִטִּים - מֻתָּר, מִפְּנֵי שֶׁחִטִּין נִרְאוֹת כְּסוֹף שָׂדֶה לַחִטִּין, וּשְׂעוֹרִין נִרְאוֹת כְּסוֹף שָׂדֶה לַשְּׂעוֹרִין:

**ג.** הָיוּ לוֹ שְׁתֵּי שָׂדוֹת, אַחַת זְרוּעָה חִטִּים וְאַחַת זְרוּעָה שְׂעוֹרִים - מֻתָּר לַעֲשׂוֹת בֵּינֵיהֶם תֶּלֶם, לִהְיוֹת זוֹרֵעַ אַחַת חִטָּה וְאַחַת שְׂעוֹרָה. הָיְתָה חִטָּה אַחַת מַבְלַעַת בְּתוֹךְ שָׂדֶה שְׂעוֹרִין, אוֹ שְׂעוֹרָה אַחַת מַבְלַעַת בְּתוֹךְ שָׂדֶה חִטִּין - אָסוּר:

**ד.** הָיוּ לוֹ שְׁתֵּי שָׂדוֹת, אַחַת זְרוּעָה חִטִּים וְאַחַת זְרוּעָה שְׂעוֹרִין - אֵין מֻתָּר לַעֲשׂוֹת בֵּינֵיהֶן תֶּלֶם שֶׁל מִין אֶחָד. וּבִפְשָׁטָן - מֻתָּר, מִפְּנֵי שֶׁרוֹצֶה לְבַדּוֹק אֶת שָׂדֵהוּ. וּבִלְבַד שֶׁיְּהֵא תֶּלֶם מַפְסִיק מֵרֹאשׁ שָׂדֶה וְעַד רֹאשׁוֹ. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן וְאַבָּא יוֹסֵי חָנָן אִישׁ יְנִי אוֹמְרִין: דַּיָּן אֹרֶךְ חֲמִשִּׁים אַמָּה. רַבִּי אוֹמֵר: מֻתָּר אָדָם לַעֲשׂוֹת בְּתוֹךְ שָׂדֵהוּ שׁוּרָה שֶׁל חַרְדָּל. כַּמָּה הוּא אֹרֶךְ הַשּׁוּרָה? עֶשֶׂר אַמּוֹת וּמֶחֱצָה:

**ה.** אֵין מַקִּיפִין חַרְדָּל חָרִיעַ אֶלָּא לְחִיסִית בִּלְבַד; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לְכֹל מַקִּיפִין חַרְדָּל חָרִיעַ, חוּץ מִן הַתְּבוּאָה.

# הַשָּׁלֵם

רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: לַעֲרוּגוֹת קְטַנּוֹת שֶׁל יָרָק מַקִּיפִין אוֹתוֹ חַרְדָּל חָרִיעַ:

**ו.** הַסּוּמֵךְ לְשָׂרְשֵׁי אִילָן שֶׁיִּבְשׁוּ, שֶׁהֵן גְּבוֹהִין מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים, וְאִילָן שֶׁאֵין נוֹפוֹ גָּבוֹהַּ מִן הָאָרֶץ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים - זוֹרֵעַ תַּחְתָּיו זֶרַע, וְסוֹמֵךְ לוֹ מִן אַחֵר מִבַּחוּץ. הָיוּ מוֹשְׁכוֹת מִן הַגֶּדֶר שְׁלֹשָׁה טְפָחִים - לֹא יִפְחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה תְּלָמִים מְפֻלָּשִׁין, כְּדֵי שֶׁיְּהוּ נִרְאִין כַּשּׁוּרָה. דֶּרֶךְ הַיָּחִיד וְדֶרֶךְ הָרַבִּים, וְגָדֵר שֶׁהוּא נָמוּךְ מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים - עוֹלֶה לְמִדַּת בֵּית רַבָּע. אֲבָל הַגָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים - אֵין עוֹלֶה לְמִדַּת בֵּית רַבָּע:

**ז.** כַּמָּה הִיא מִדַּת בֵּית רַבָּע? עֶשֶׂר אַמּוֹת וּמֶחֱצָה עַל עֶשֶׂר אַמּוֹת וּמֶחֱצָה מְרֻבַּעַת. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אֲפִלּוּ אֲרֻכָּה כִּשְׁנַיִם בְּרָחְבָּהּ:

**ח.** עֲבוֹדַת יֶרֶק בְּיֶרֶק, אַחַר שִׁשָּׁה טְפָחִים - רוֹאִין אוֹתָהּ כְּאִלּוּ הִיא טַבְלָא מְרֻבַּעַת. אֲפִלּוּ אִם אֵין שָׁם אֶלָּא קֶלַח אֶחָד - נוֹתְנִין לָהּ עֲבוֹדָתָהּ שִׁשָּׁה טְפָחִים, בֵּין מִן הָאֶמְצַע וּבֵין מִן הַצְּדָדִין. הָיוּ קֻלְחִין נוֹטִין לוֹ לְאַרְבַּע רוּחוֹתֶיהָ - מֻתָּר, מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאֵית כְּסוֹף שָׂדֶה:

**ט.** הַחַרְדָּל, וְהַפּוּלִין, וְהַשִּׁיפִין, אַף עַל פִּי שֶׁזְּרָעָן לְיֶרֶק - אֵין זוֹרְעִין אוֹתָן בַּעֲרוּגָה. פּוּלִין הַגַּמְלוֹנִין וּפוּל הַמִּצְרִי, בְּזִמַּן שֶׁזְּרָעָן לְזֶרַע - אֵין זוֹרְעִין אוֹתָן בַּעֲרוּגָה. לְיֶרֶק - זוֹרְעִין אוֹתָן בַּעֲרוּגָה. וּשְׁאָר יְרָקוֹת שָׂדֶה וְיִרְקוֹת גִּנָּה, אַף עַל פִּי שֶׁזְּרָעָן לְזֶרַע - זוֹרְעִין אוֹתָן בַּעֲרוּגָה:

**י.** מֻתָּר אָדָם לַעֲשׂוֹת בְּתוֹךְ שָׂדֵהוּ תַּלְמִיּוֹת קְטַנּוֹת שֶׁל טֶפַח טֶפַח, וְלִתֵּן לְתוֹכָן שְׁלֹשָׁה שְׁלֹשָׁה מִינִין, אֶחָד מִכָּאן וְאֶחָד מִכָּאן וְאֶחָד בָּאֶמְצַע. מֻתָּר אָדָם לַעֲשׂוֹת בְּתוֹךְ שָׂדֵהוּ עֲרוּגִיּוֹת קְטַנּוֹת שֶׁל שִׁשָּׁה שִׁשָּׁה טְפָחִים, וְלִתֵּן לְתוֹכָן חֲמִשָּׁה מִינִין, אַרְבַּע עַל אַרְבַּע רוּחוֹת הָעֲרוּגָה, וְאֶחָד בָּאֶמְצַע. וּמֻתָּר אָדָם לַעֲשׂוֹת בְּתוֹךְ שָׂדֵהוּ גּוּמָא קְטַנָּה שֶׁהִיא עֲמוּקָה טֶפַח, וְלִתֵּן לְתוֹכָהּ אַרְבָּעָה מִינִין, וְהוּפְכִין לְאַרְבַּע רוּחוֹתֶיהָ. וּמֻתָּר

# תּוֹסֶפְתָּא

אָדָם לַעֲשׂוֹת בְּתוֹךְ שָׂדֵהוּ תֵּלֶם, לְהְיוֹת נוֹטֵעַ קְשׁוּאִין וּדְלוּעִין אֲבַטִּיחִים וּמְלָפְפוֹנוֹת וּפוֹל הַמִּצְרִי, וְהוֹפְכָן, אֵלּוּ לְצַד זֶה, וְאֵלּוּ לְצַד זֶה. וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְהֵא בֵּינוֹ לְבֵין חֲבֵרוֹ שִׁשָּׁה טְפָחִים:

**יא.** הַנּוֹטֵעַ שְׁתֵּי שׁוּרוֹת שֶׁל קִשּׁוּאִין, שְׁתֵּי שׁוּרוֹת שֶׁל דְּלוּעִין, שְׁתֵּי שׁוּרוֹת שֶׁל אֲבַטִּיחִים, וּשְׁתֵּי שׁוּרוֹת שֶׁל מְלָפְפוֹנוֹת, וּשְׁתֵּי שׁוּרוֹת שֶׁל פּוֹל הַמִּצְרִי, אֲפִלּוּ כָּל שָׂדֵהוּ – מֻתָּר:

**יב.** וְקוֹצֵב בִּכְדֵי[1] שְׁנֵיהֶם – רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: שְׁנַיִם עָשָׂר אַמּוֹת. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: שְׁמוֹנָה אַמּוֹת. מַעֲשֶׂה הָיָה בִּכְפַר פַּגִּי, וְעָשָׂה רַבִּי נְחֶמְיָה כְּדִבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל:

**יג.** שׁוּרָה שֶׁל דְּלוּעִין בְּיָרָק, אֹרֶךְ – שִׁשָּׁה טְפָחִים, וְרֹחַב – מְלוֹאוֹ. אֶחָד שׁוּרָה שֶׁל קִשּׁוּאִין[2], וְאֶחָד שׁוּרָה שֶׁל יָרָק, אֶחָד בְּתִבוּאָה, אֹרֶךְ – עֶשֶׂר אַמּוֹת וּמֶחֱצָה עַל רֹחַב שִׁשָּׁה טְפָחִים. וְשׁוּרָה שֶׁל יָרָק בְּיָרָק, אֹרֶךְ – שִׁשָּׁה טְפָחִים, וְרָחְבּוֹ – מְלוֹאוֹ. שֶׁל דְּלוּעִין בְּיָרָק, וּבֵין שׁוּרָה לַחֲבֶרְתָּהּ – שְׁנַיִם עָשָׂר אַמָּה. שׁוּרָה שֶׁל תְּבוּאָה בְּתִבוּאָה אוֹ בְּיָרָק אֶחָד מֵרֹאשׁ הַשָּׂדֶה וְעַד רֹאשׁוֹ, וְרֹחַב שְׁלֹשָׁה תְּלָמִים שֶׁל פָּתִיחַ:

**יד.** אַחַת שׁוּרָה שֶׁל קִשּׁוּאִין, וְאַחַת שׁוּרָה שֶׁל דְּלוּעִין, וְאַחַת שׁוּרָה שֶׁל אֲבַטִּיחִים, וְאַחַת שׁוּרָה שֶׁל מְלָפְפוֹנוֹת, וְאַחַת שׁוּרָה שֶׁל פּוֹל הַמִּצְרִי, אֶחָד הַמְקַיֵּם קֶלַח אֶחָד לְזֶרַע – בֵּית רַבָּע, אוֹ צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת מְחִיצָה גְּבוֹהָה עֲשָׂרָה טְפָחִים וּרְחָבָה אַרְבַּע:

**טו.** נָכְרִי שֶׁהִרְכִּיב הַפַּרְסִין עַל גַּבֵּי עֹבֶשׁ, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל רַשַּׁאי לַעֲשׂוֹת כֵּן – נוֹטֵל הֵימֶנּוּ וְזֶרַע וְזוֹרֵעַ בְּמָקוֹם אַחֵר:

**טז.** יִשְׂרָאֵל שֶׁקִּיֵּם כִּלְאַיִם בְּתוֹךְ שָׂדֵהוּ – אֵין אֶחָיו הַכֹּהֲנִים נִכְנָסִין לְתוֹכָהּ, אֶלָּא רוֹאִין אוֹתוֹ כְּצִיּוּן בֵּית הַקְּבָרוֹת. אֵין עוֹשִׂין עִם הַנָּכְרִים בְּכִלְאַיִם, אֲבָל עוֹקְרִין עִמּוֹ כִּלְאַיִם, מִפְּנֵי שֶׁמְּמַעֵט אֶת הַתְּפִלָּה:

**יז.** אֵין עוֹשִׂין עִם הַנָּכְרִי בְּכִלְאַיִם. אֶחָד כִּלְאֵי הַכֶּרֶם וְאֶחָד כִּלְאֵי זְרָעִים. וּבָעֲרוֹת הַמַּבְלָעוֹת, כְּגוֹן: בֵּית עָנָה, אִימָא וְחַבְרוֹתֶיהָ – עוֹשִׂין עִם הַנָּכְרִי בְּכִלְאַיִם. כְּשֵׁם שֶׁהַכִּלְאַיִם בָּאָרֶץ – כָּךְ הַכִּלְאַיִם בְּחוּצָה לָאָרֶץ:

## מַסֶּכֶת כִּלְאַיִם פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

**א.** אֵיזוֹ הִיא קֶרַחַת הַכֶּרֶם? כֶּרֶם שֶׁחָרַב אֶמְצָעוֹ, וְנִשְׁתַּיְּרוּ אַרְבַּע וְחָמֵשׁ שׁוּרוֹת גְּפָנִים, בֵּין מֵאַרְבָּעָה רוּחוֹת, וּבֵין מִשְּׁלֹשָׁה רוּחוֹת, וּבֵין מִשְּׁתֵּי רוּחוֹת, זוֹ כְּנֶגֶד זוֹ:

**ב.** אֵיזוֹ מְחוֹל הַכֶּרֶם? בֵּין שְׁנֵי כְּרָמִים; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אִם אֵין שָׁם אֶלָּא שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה אַמָּה – לֹא יָבִיא זֶרַע לְשָׁם. הָיוּ שָׁם שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה אַמָּה – נוֹתְנִין לוֹ עֲבוּדָתוֹ, וְזוֹרֵעַ אֶת הַמּוֹתָר:

**ג.** יֵשׁ בְּמְחִיצַת הַכֶּרֶם לְהָקֵל וּלְהַחְמִיר. כֵּיצַד? מְחִיצָה סְמוּכָה לַגְּפָנִים – זוֹרֵעַ חוּצָה לָהּ, עַד שֶׁמַּגִּיעַ לְעִקַּר מְחִיצָה, שֶׁאִלּוּ אֵין שָׁם – נוֹתְנִים לַכֶּרֶם אַרְבַּע אַמּוֹת וְזוֹרֵעַ אֶת הַמּוֹתָר. הָיְתָה מְשׂוּכָה אַחַת עֶשְׂרֵה אַמָּה – לֹא יָבִיא זֶרַע לְשָׁם, שֶׁאִלּוּ אֵין שָׁם מְחִיצָה – נוֹתֵן לַכֶּרֶם אַרְבַּע אַמּוֹת וְזוֹרֵעַ אֶת הַמּוֹתָר:

**ד.** מְחִיצַת הַכֶּרֶם שֶׁנִּפְרְצָה, אוֹמְרִים לוֹ: ׳גְּדוֹר׳. גְּדָרָהּ וְנִפְרְצָה, אוֹמְרִים לוֹ: ׳גְּדוֹר׳. אִם נִתְיָאֵשׁ הֵימֶנָּה – הֲרֵי זֶה קִדֵּשׁ וְחַיָּב בְּאַחֲרָיוּתָהּ. כַּמָּה תְּהֵא מִטַּעֲתָהּ? שָׁלֹשׁ כְּנֶגֶד שָׁלֹשׁ. נִטְּלָה אַחַת מִן הַקִּיצוֹנָה – הֲרֵי זֶה כֶּרֶם. כַּמָּה יְהֵא בֵּינֵיהֶן? שְׁתַּיִם כְּנֶגֶד שְׁתַּיִם, מֵאַרְבַּע אַמּוֹת וְעַד שְׁמוֹנָה. וְהַזָּנָב –

---

[1] יֵשׁ גּוֹרְסִים: הַקּוֹצֵר בִּדְבְרֵי שְׁנֵיהֶם. פֵּרוּשׁ: הַקִּצּוּר שֶׁל דִּבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל וְרַבִּי עֲקִיבָא.

[2] בְּפֵרוּשׁ ר״ש עַל הַמִּשְׁנָיוֹת גָּרַס: ׳שֶׁל דְּלוּעִין׳.

# תּוֹסֶפְתָּא

מֵאַרְבַּע אַמּוֹת וְעַד שְׁמוֹנָה. הָיוּ שְׁתַּיִם כְּנֶגֶד שְׁתַּיִם, מֵאַרְבַּע אַמּוֹת וְעַד שְׁמוֹנָה, וְהַזָּנָב פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת, אוֹ יֶתֶר עַל שְׁמוֹנָה, אוֹ שְׁתַּיִם כְּנֶגֶד שְׁתַּיִם פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת עַד שְׁמוֹנָה, אוֹ יֶתֶר עַל שְׁמוֹנָה, וְהַזָּנָב מֵאַרְבַּע אַמּוֹת עַד שְׁמוֹנָה - הֲרֵי זֶה אֵינוֹ כֶּרֶם, עַד שֶׁיִּהְיוּ שְׁתַּיִם כְּנֶגֶד שְׁתַּיִם מֵאַרְבַּע אַמּוֹת עַד שְׁמוֹנָה, וּמִזָּנָב, מֵאַרְבַּע אַמּוֹת וְעַד שְׁמוֹנָה:

**ה.** כַּוֶּרֶת מְכָוָּן וְנוֹף אֵין מְכָוָּן - הֲרֵי זֶה כֶּרֶם. נוֹף מְכָוָּן וְכַוֶּרֶת אֵין מְכָוָּן - הֲרֵי זֶה אֵינוֹ כֶּרֶם. הָיוּ דַּקּוֹת וְלֹא הָיוּ מְכָוָּנוֹת, הֶעֱבוּ וְנַעֲשׂוּ מְכָוָּנוֹת - הֲרֵי זֶה כֶּרֶם. כֵּיצַד יוֹדֵעַ אִם הָיוּ מְכָוָּנוֹת אִם לָאו? מוֹתֵחַ אֶת הַחוּט לְעֹקֶר גְּפָנִים, אִם הָיוּ כֻלָּן נוֹגְעוֹת בַּחוּט - הֲרֵי זֶה כֶּרֶם. אַחַת נִכְנָסָת וְאַחַת יוֹצֵאת - הֲרֵי זֶה אֵינוֹ כֶּרֶם:

**ו.** רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: חָרִיץ שֶׁנָּטוּעַ כְּהִלְכָתוֹ, אוֹ שֶׁהָיָה מָקֹף כְּשׁוֹבָךְ הַזֶּה עָגוֹל - הֲרֵי זֶה אֵינוֹ חָרִיץ. כֶּרֶם שֶׁנָּטוּעַ עֲרֻבּוּבְיָא, אִם יֵשׁ בּוֹ לְכַוֵּן שְׁתַּיִם כְּנֶגֶד שָׁלֹשׁ - הֲרֵי זֶה כֶּרֶם, וְאִם לָאו - אֵינוֹ כֶּרֶם. זֶה הָיָה מַעֲשֶׂה, וּבָאוּ וְשָׁאֲלוּ אֶת רַבָּן גַּמְלִיאֵל, אָמַר לָהֶם: צְאוּ וְשַׁאֲלוּ אֶת יוֹסֵי בֶּן גִּילְאַי, שֶׁהוּא בַּר וּבְקִי בְּהִלְכוֹת הַכֶּרֶם. יָצְאוּ וּשְׁאָלוּהוּ, אָמַר לָהֶן: אִם יֵשׁ בּוֹ לְכַוֵּן שְׁתַּיִם כְּנֶגֶד שָׁלֹשׁ - הֲרֵי זֶה כֶּרֶם, וְאִם לָאו - אֵינוֹ כֶּרֶם. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כֶּרֶם שֶׁנָּטוּעַ עַל פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת, אוֹ יוֹתֵר עַל שְׁמוֹנָה אַמּוֹת - הֲרֵי זֶה אֵינוֹ כֶּרֶם:

**ז.** כֶּרֶם שֶׁנָּטוּעַ שֶׁאֵינוֹ כְּהִלְכָתוֹ, וְשׁוּרָה אַחַת נִכְנָסָת וְאַחַת יוֹצֵאת מִמֶּנּוּ, כְּשֶׁהוּא מוֹדֵד - נוֹתֵן לַכֶּרֶם אַרְבַּע אַמּוֹת, וְלִשּׁוּרָה שִׁשָּׁה טְפָחִים. הָיָה נָטוּעַ כְּהִלְכָתוֹ, וּגְפָנִים הַחִיצוֹנִים כְּנֶגֶד בֵּינָתַיִם, כְּשֶׁהוּא מוֹדֵד מִבִּפְנִים, נוֹתֵן לַכֶּרֶם מִבִּפְנִים - אַרְבַּע אַמּוֹת, וְלִגְפָנִים - שִׁשָּׁה טְפָחִים:

**ח.** גֶּפֶן שֶׁנָּטוּעָה בַּמַּדְרֵגָה - נוֹתְנִין לָהּ עֲבוֹדָתָהּ. הַזְּרָעִים וְהַיְרָקוֹת שֶׁנָּטוּעִין בַּמַּדְרֵגָה - נוֹתְנִין לָהֶן עֲבוֹדָתָן. הָיוּ שְׁתֵּי שָׂדוֹת זוֹ לְמַעְלָה מִזּוֹ, הַתַּחְתּוֹנָה נְטוּעָה

# הַשָּׁלֵם

כֶּרֶם, וְהָעֶלְיוֹנָה אֵין נְטוּעָה כֶּרֶם - זוֹרֵעַ אֶת הָעֶלְיוֹנָה עַד שֶׁמַּגִּיעַ לָאֲוִיר עֲשָׂרָה שֶׁל תַּחְתּוֹנָה. הָעֶלְיוֹנָה נְטוּעָה כֶּרֶם, וְהַתַּחְתּוֹנָה אֵין נְטוּעָה כֶּרֶם - זוֹרֵעַ אֶת הַתַּחְתּוֹנָה וְאֶת הַמִּדְרֵגָה עַד שֶׁמַּגִּיעַ לְעֹקֶר גְּפָנִים:

**ט.** גֶּפֶן שֶׁנָּטוּעַ בְּנֶקַע עָמוֹק עֲשָׂרָה וְרָחָב אַרְבָּעָה - נוֹתְנִין לָהּ עֲבוֹדָתָהּ לְמַטָּה. פָּחוֹת מִכֵּן - נוֹתְנִין לָהּ עֲבוֹדָתָהּ לְמַעְלָה:

**י.** חָרִיץ שֶׁעוֹבֵר בַּכֶּרֶם עָמוֹק עֲשָׂרָה וְרָחָב אַרְבָּעָה, רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: זוֹרְעִין בְּתוֹכוֹ שְׁלֹשָׁה זְרוֹנִין אֶחָד מִכָּאן וְאֶחָד מִכָּאן, וְאֶחָד בָּאֶמְצַע. רַבִּי אֶלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: נִרְאִין דִּבְרֵי רַבִּי אֶלְעָזָר בְּחָרִיץ מְבֹרָץ:

**יא.** הַנּוֹטֵעַ יָרָק בַּכֶּרֶם, אוֹ הַמְקַיֵּם - הֲרֵי זֶה מְקֻדָּשׁ אַרְבָּעִים וַחֲמִשָּׁה גְּפָנִים. אֵימָתַי? בִּזְמַן שֶׁנִּטּוּעוֹת עַל אַרְבַּע אַרְבַּע, אוֹ עַל חֲמֵשׁ חֲמֵשׁ. הָיוּ נְטוּעוֹת עַל שֵׁשׁ שֵׁשׁ, אוֹ עַל שֶׁבַע שֶׁבַע - הֲרֵי זֶה מְקֻדָּשׁ שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה לְכָל רוּחַ, עֲגֻלּוֹת לֹא מְרֻבָּעוֹת. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: תּוֹקֵעַ יָתֵד בָּאָרֶץ וּמוֹדֵד שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה לְכָל רוּחַ, עֲגֻלּוֹת לֹא מְרֻבָּעוֹת, מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאֵית כְּקֶרֶן טַבְלָא. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר שִׁמְעוֹן: הַזּוֹרֵעַ, וְסִעֲרָתוּ הָרוּחַ לְאַחֲרָיו - מָתָר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא אֹנֶס. סִעֲרָתוּ הָרוּחַ לְפָנָיו - אָסוּר:

**יב.** בַּעַל הַבַּיִת שֶׁקִּיֵּם יְרָקוֹת שָׂדֶה בַּכֶּרֶם - אָסוּר לוֹ וְאָסוּר לְכָל אָדָם. אַחֵר מִכָּל מָקוֹם שֶׁקִּיֵּם יְרָקוֹת שָׂדֶה בַּכֶּרֶם - אָסוּר לוֹ וּמֻתָּר לְכָל אָדָם:

**יג.** הַלִּשִׁישׁוֹת, וְהַלְּבִיצִין, וְהַבַּרְמִיר, וְהַבּוּלְפָּסִין, וְהַכַּרְכּוֹם, וְהַקִּינָרָה, וְהַחֲמִיתָה, וְהַתַּלְמִית, וְהַסִּיאָה, וְהָאֲזוֹב, וְהַקּוֹרְנִית, וְהַקְּשׁוּאִין, וְהַדְּלוּעִין, וְהָאֲבַטִּיחִין, וְהַמְלָפְפוֹנוֹת, וּפוֹל הַמִּצְרִי - מִינֵי זְרָעִים, הֲרֵי הֵן כִּלְאֵי הַכֶּרֶם. הָאִירוֹס, וְהַקִּיסוֹס, וְשׁוֹשַׁנַּת הָעֵמֶק - מִינֵי זְרָעִים, וְאֵינָן כִּלְאַיִם בַּכֶּרֶם. רַבִּי דּוֹסְתַּאי בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר: מִינֵי דְּשָׁאִים, וְהֵן כִּלְאַיִם. הַחֲשִׁישָׁה, וְהָאוֹסִין,

# תּוֹסֶפְתָּא

וְהַגְּמִי, וְכָל הַגְּדִלִין בָּאָפָר – מִינֵי דְּשָׁאִים, וְהֵן כִּלְאֵים בַּכֶּרֶם. הַקָּנִים, וְהֶחְבִּין, וְהַוֶּרֶד, וְהָאֲטָדִין – מִין אִילָן, וְאֵינָן כִּלְאַיִם בְּכֶרֶם. זֶה הַכְּלָל: כָּל הַמּוֹצִיא עָלִין מֵעִקָּרוֹ – הֲרֵי זֶה יָרָק. וְכָל שֶׁאֵין מוֹצִיא עָלִין מֵעִקָּרוֹ – הֲרֵי זֶה אִילָן:

**יד.** הֶחָצָב, רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: כִּלְאַיִם. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין כִּלְאַיִם. כִּשּׁוּת, רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר: אֵין כִּלְאַיִם. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: כִּלְאַיִם. צָלָף, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: כִּלְאַיִם בַּכֶּרֶם וְאֵינָם כִּלְאַיִם בַּזְּרָעִים. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: אֵינָן כִּלְאַיִם, לֹא בְכֶרֶם וְלֹא בַזְּרָעִים. אָמַר רַבִּי טַרְפוֹן: אִם כִּלְאַיִם בְּכֶרֶם – תְּהֵא כִּלְאַיִם בַּזְּרָעִים, וְאִם אֵין כִּלְאַיִם בַּזְּרָעִים – לֹא תְּהֵא כִּלְאַיִם בְּכֶרֶם. אֲלוּ וְאֲלוּ מוֹדִים: שֶׁחֵיב בְּעָרְלָה:

## מַסֶּכֶת כִּלְאַיִם פֶּרֶק רְבִיעִי

**א.** רַבָּן גַּמְלִיאֵל וּבֵית דִּינוֹ הִתְקִינוּ: שֶׁיְּהוּ מַרְחִיקִין אַרְבַּע אַמּוֹת מֵעִקַּר גְּפָנִים וְלַשָּׂדֶה. הָעוֹשֶׂה מְחִיצָה לַכֶּרֶם גְּבוֹהָה עֲשָׂרָה וּרְחָבָה אַרְבָּעָה – בָּטֵל אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁבַּכֶּרֶם. הָעוֹשֶׂה מְחִיצָה לַגֶּפֶן גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה וּרְחָבָה אַרְבָּעָה – בָּטֵל שִׁשָּׁה טְפָחִים שֶׁבַּגֶּפֶן. הָעוֹשֶׂה מְחִיצָה לַכֶּרֶם גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה וְאֵינָהּ רְחָבָה אַרְבָּעָה – לֹא בָטֵל אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁבַּכֶּרֶם. הָעוֹשֶׂה מְחִיצָה לַכֶּרֶם גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה וְאֵין רְחָבָה אַרְבָּעָה – לֹא בָטֵל שִׁשָּׁה טְפָחִים שֶׁבַּגֶּפֶן:

**ב.** בַּכֹּל עוֹשִׂין מְחִיצָה, בָּאֲבָנִים וּבַמַּחֲצָלוֹת, בַּקַּשִּׁים וּבַקָּנִים וּבַקּוֹלְחוֹת, אֲפִלּוּ שְׁלֹשָׁה חֲבָלִים זֶה לְמַעְלָה מִזֶּה וְזֶה לְמַעְלָה מִזֶּה, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְהֵא בֵּין חֶבֶל לַחֲבֵרוֹ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים, כְּדֵי שֶׁיִּכָּנֵס הַגְּדִי. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: רָעָפִים שֶׁהֶעֱבִיר עַל גַּבֵּי חָרִישׁ – הֲרֵי הָרָעָפִים כְּמְחִיצָה, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְהֵא בֵּינוֹ לְבֵין חֲבֵרוֹ כְּמִלּוֹאוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: קָנִים שֶׁהֶעֱבִירוּ עַל גַּבֵּי חָרִישׁ – הֲרֵי הַקָּנִים בְּמְחִיצָה צָרִיךְ שֶׁלֹּא יְהֵא בֵּין קָנֶה לַחֲבֵרוֹ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים כְּדֵי שֶׁיִּכָּנֵס הַגְּדִי. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אִם הָיוּ קָנִים מְדוֹקָרְנִין וְעָשָׂה לָהֶם פֵּאָה מִלְמַעְלָה – מָתָר:

**ג.** נִמְצָאתָ אוֹמֵר, שָׁלֹשׁ מִדּוֹת בַּמְּחִצָּה. כָּל שֶׁפָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה – צָרִיךְ שֶׁלֹּא יְהֵא בֵּינוֹ לַחֲבֵרוֹ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים כְּדֵי שֶׁלֹּא יִכָּנֵס הַגְּדִי. וְכָל שֶׁהֵן שְׁלֹשָׁה, מִשְּׁלֹשָׁה עַד אַרְבָּעָה – צָרִיךְ שֶׁלֹּא יְהֵא בֵּינוֹ לְבֵין חֲבֵרוֹ כְּמִלּוֹאוֹ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְהֵא פָּרוּץ כְּעוֹמֵד. אִם הַפָּרוּץ מְרֻבֶּה עַל הָעוֹמֵד, כְּנֶגֶד הָעוֹמֵד – מָתָר, כְּנֶגֶד הַפָּרוּץ – אָסוּר. אִם הָיָה עוֹמֵד מְרֻבֶּה עַל הַפָּרוּץ, אַף כְּנֶגֶד הַפָּרוּץ – מָתָר. וּבִלְבַד שֶׁלֹּא תְּהֵא פְּרִצָה יְתֵרָה עַל עֶשֶׂר אַמּוֹת. אִם הָיוּ קָנִים מְדוֹקָרְנִין וְעָשָׂה לָהֶם פֵּאָה מִלְמַעְלָה, אֲפִלּוּ יְתֵרָה עַל עֶשֶׂר אַמּוֹת – מָתָר:

**ד.** כָּל מְחִיצָה שֶׁעֲשׂוּיָה שְׁתֵּי וְאֵין עֲשׂוּיָה עֵרֶב, עֵרֶב וְאֵין עֲשׂוּיָה שְׁתֵּי – הֲרֵי זוֹ מְחִיצָה. רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵין מְחִיצָה אֶלָּא עַד שֶׁתְּהֵא עֲשׂוּיָה שְׁתֵּי וָעֵרֶב. מַעֲשֶׂה שֶׁהָלַךְ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֶצֶל רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּכִפַּר עָזִיז, הֶרְאָהוּ גֶּפֶן שֶׁמַּדְלָה עַל מִקְצָת תְּאֵנָה, אָמַר לוֹ: מַה אֲנִי לְהָבִיא זֶרַע תַּחַת הַמּוֹתָר? אָמַר לוֹ: מָתָר, שֶׁאֵין אָדָם מְבַטֵּל תְּאֵנָתוֹ מִפְּנֵי גַּפְנוֹ. הֶעֱלָהוּ מִשָּׁם לְבֵית הַמִּגְנִים[3], וְהֶרְאָהוּ גֶּפֶן שֶׁמַּדְלָה עַל מִקְצָת קוֹרָה וּבוֹ סְדָן שֶׁל שִׁקְמָה וּבוֹ קוֹרוֹת הַרְבֵּה, אָמַר לוֹ: תַּחַת קוֹרָה זוֹ – אָסוּר, וְהַשְּׁאָר – מָתָר, שֶׁאֲנִי רוֹאֶה שֶׁכָּל קוֹרָה וְקוֹרָה בְּאִילָן – אִילָן בִּפְנֵי עַצְמוֹ. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אִם הָיָה מַפְסִיק בֵּין קוֹרָה לַחֲבֶרְתָּהּ – כְּאִלּוּ אִילָן אֶחָד:

**ה.** אֲלוּ הֵן פִּסְקֵי עָרִיס: עָרִיס שֶׁחָרַב אֶמְצָעוֹ, וְנִשְׁתַּיְּרוּ בּוֹ חֲמֵשׁ גְּפָנִים מִכָּאן וְחֲמֵשׁ גְּפָנִים מִכָּאן, אִם אֵין שָׁם שְׁמוֹנָה אַמּוֹת – לֹא יָבִיא זֶרַע לְשָׁם. אִם הָיוּ שָׁם

[3] בַּמִּשְׁנָיוֹת (כִּלְאַיִם ו, ד): 'הַמְּגִנְיָה'.

# הַשָּׁלֵם

# תּוֹסֶפְתָּא

שְׁמוֹנֶה אֲמוֹת וְעוֹד – נוֹתְנִין לוֹ עֲבוֹדָתוֹ וְזוֹרֵעַ אֶת הַמּוֹתָר. כַּמָּה הוּא ׳וְעוֹד׳? אֶחָד מִשִּׁשָּׁה טְפָחִים בָּאַמָּה:

**ו.** הָעוֹשֶׂה מְחִיצָה לַכֶּרֶם גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה וְאֵין רָחְבָּהּ אַרְבָּעָה – לֹא בִטֵּל אֶת אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁבַּכֶּרֶם. הָעוֹשֶׂה מְחִיצָה לַגֶּפֶן, גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה וְאֵינָהּ רָחְבָּהּ אַרְבָּעָה – לֹא בִטֵּל שִׁשָּׁה טְפָחִים שֶׁבַּגֶּפֶן:

**ז.** זְמוֹרָה שֶׁל גֶּפֶן שֶׁהָיְתָה מְדֻלָּה עַל גַּבֵּי תְּבוּאָה, אֲפִלּוּ הִיא מֵאָה אַמָּה – כָּל הַגֶּפֶן אָסוּרָה, הִיא וּפֵרוֹתֶיהָ. תְּבוּאָה שֶׁנִּטְּעָה תַּחַת הַגֶּפֶן – מֻחְזֶרֶת וְאֵינוֹ מְקֻדָּשׁ. הַגְּפָנִים וְהַיְרָקוֹת שֶׁנּוֹטְעִין לְתוֹךְ הַגֶּפֶן, אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: יַחֲזִיר. וּבֶן עַזַּאי אוֹמֵר: יְסַפֵּר:

**ח.** הָיוּ שָׁרָשִׁין יוֹצְאִין בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁבַּכֶּרֶם – הַכֹּל מוֹדִים שֶׁיֵּעָקֵר. שָׁרָשֵׁי פֶּאָה יוֹצְאִין בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁבַּכֶּרֶם, אֲפִלּוּ לְמַטָּה מִשִּׁשָּׁה טְפָחִים – מֻתָּר:

**ט.** הַמַּבְרִיךְ אֶת הַגֶּפֶן בָּאָרֶץ, וְאֵין עַל גַּבָּיו עָפָר, אֶלָּא כָּל שֶׁהוּא – מֻתָּר לִזְרֹעַ מִכָּאן וּמִכָּאן, וְאָסוּר לִזְרֹעַ עַל גַּבָּיו. הָיָה עַל גַּבָּיו עָפָר שִׁלְשָׁה טְפָחִים – מֻתָּר לִזְרֹעַ עַל גַּבָּיו. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: עֲשָׂרָה טְפָחִים, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: שִׁשָּׁה טְפָחִים. הַבְּרֵכָה שֶׁבַּסֶּלַע, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין עָפָר עַל גַּבֶּיהָ אֶלָּא שִׁתֵּי אֲצְבָעוֹת – מֻתָּר לִזְרֹעַ עַל גַּבֶּהָ; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: שָׁלֹשׁ אֲצְבָעוֹת:

**י.** רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: תְּבוּאָה שֶׁהִשְׁרִישָׁה – הֲרֵי זוֹ אֲסוּרָה וּמְקֻדֶּשֶׁת וּמִתְקַדֶּשֶׁת. גְּפָנִים שֶׁהִשְׁרִישׁוּ – הֲרֵי אֵלּוּ אֲסוּרִין וּמְקֻדָּשִׁין, אֲבָל אֵין מִתְקַדְּשִׁין עַד שֶׁיֵּעָשׂוּ כְּפוֹל הַלָּבָן. מִקְצָתָם עָשׂוּ כְּפוֹל הַלָּבָן, וּמִקְצָתָן לֹא עָשׂוּ, אֶת שֶׁלֹּא עָשׂוּ כְּפוֹל הַלָּבָן – אֲסוּרִין, וְאֶת שֶׁלֹּא עָשׂוּ כְּפוֹל הַלָּבָן – מֻתָּרִין:

**יא.** הַמַּעֲבִיר עָצִיץ נָקוּב בַּכֶּרֶם, אִם הוֹסִיף מָאתַיִם – אָסוּר, אֲבָל אֵין מִתְקַדֵּשׁ עַד שֶׁיְּנִיחֶנּוּ תַּחַת הַגֶּפֶן. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֵין בֵּין עָצִיץ נָקוּב לְשֶׁאֵינוֹ נָקוּב, אֶלָּא הֶכְשֵׁר זְרָעִים בִּלְבַד:

## מַסֶּכֶת כִּלְאַיִם פֶּרֶק חֲמִישִׁי

**א.** כִּלְאֵי הַכֶּרֶם – מֻתָּרִין מִשּׁוּם גֵּזֶל, וּפְטוּרִין מִן הַמַּעֲשֵׂר. כִּלְאֵי זְרָעִים – אֲסוּרִין מִשּׁוּם גֵּזֶל, וְחַיָּבִין בַּמַּעֲשְׂרוֹת:

**ב.** סוּס שֶׁיָּלְדָה מִן חֲמוֹר – מֻתָּר עִם אִמּוֹ. וְאִם הָיָה אָבִיו חֲמוֹר – אָסוּר עִם אִמּוֹ. חֲמוֹר שֶׁיָּלְדָה מִן סוּס – מֻתָּר עִם אִמּוֹ. רָחֵל שֶׁיָּלְדָה מִן עֵז – מֻתָּר עִם אִמּוֹ. אִם הָיָה אָבִיו עֵז – אָסוּר עִם אִמּוֹ. עֵז שֶׁיָּלְדָה מִן רָחֵל – מֻתָּר עִם אִמּוֹ, וְאֵין קָרֵב לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ. כּוּי – מַטִּילִין עָלָיו שְׁנֵי חוֹמְרִין:

**ג.** אֵין קוֹשְׁרִין אֶת הַסּוּס לְצִדֵּי הַקָּרוֹן, וְלֹא לְאַחַר הַקָּרוֹן. וְלֹא אֶת הַלְּבָדְקִים לַגְּמַלִּים. רַבִּי מֵאִיר מַתִּיר. אִם הָיוּ מְסַיְּעִין בִּירִידָה וּבַעֲלִיָּה – הַכֹּל מוֹדִים שֶׁהוּא אָסוּר:

**ד.** לֹא יִקְשֹׁר סוּס לְפֶרֶד, וּפֶרֶד לַחֲמוֹר, וַחֲמוֹר לְעָרוֹד, מִפְּנֵי שֶׁמְּנַהֲגִין זֶה אֶת זֶה. אִם עָשָׂה כֵּן – רַבִּי מֵאִיר מְחַיֵּב, וַחֲכָמִים פּוֹטְרִין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּנֵי סוּסָה וּבְנֵי חֲמוֹרָה – אֲסוּרִין זֶה עִם זֶה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: כָּל הַפְּרִדּוֹת מִין אֶחָד הֵן. אַסִּי הַבַּבְלִי אוֹמֵר: אָסוּר לִרְכֹּב עַל גַּבֵּי הַפְּרִדָּה מִקַּל וָחֹמֶר, וּמַה אִם בְּמָקוֹם שֶׁמָּתַר לִלְבֹּשׁ שְׁנֵי חֲלוּקוֹת כְּאֶחָד – הֲרֵי הוּא אָסוּר בְּתַעֲרוּבְתָּן, מָקוֹם שֶׁאָסוּר לִנְהֹג שְׁתֵּי בְהֵמוֹת – אֵינוֹ דִין שֶׁיְּהֵא אָסוּר בְּתַעֲרוּבְתָּן?! אָמְרוּ לוֹ: הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (מְלָכִים-א א, לג): ״וְהִרְכַּבְתֶּם אֶת שְׁלֹמֹה בְנִי עַל הַפִּרְדָּה אֲשֶׁר לִי וְהוֹרַדְתֶּם אֹתוֹ אֶל גִּחוֹן״. אָמַר לָהֶן: אֵין מְשִׁיבִין מִתְּקוֹעַ[4]. אָמְרוּ לוֹ: הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (מְלָכִים-א טו, ה): ״אֲשֶׁר עָשָׂה

[4] פֵּרוּשׁ: מִן הַמַּלְכוּת. וְיֵשׁ אוֹמְרִים: שֶׁהַכַּוָּנָה עַל עִירָא רַבּוֹ שֶׁל דָּוִד שֶׁהָיָה מֵעִיר תְּקוֹעַ.

# תּוֹסֶפְתָּא

דָּוִד אֶת הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי ה׳ וְלֹא סָר מִכֹּל אֲשֶׁר צִוָּהוּ כֹּל יְמֵי חַיָּיו רַק בִּדְבַר אוּרִיָּה הַחִתִּי׳׳:

**ה.** כֶּלֶב - מִין חַיָּה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: מִין בְּהֵמָה. מַה הֶפְרֵשׁ בֵּין רַבִּי מֵאִיר וַחֲכָמִים? אֶלָּא: שֶׁהַכּוֹתֵב חַיָּתוֹ לִבְנוֹ, רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: כָּתַב לוֹ כֶּלֶב. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: לֹא כָתַב לוֹ כֶּלֶב. הַכּוֹתֵב בְּהֶמְתּוֹ לִבְנוֹ, רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: לֹא כָתַב לוֹ כֶּלֶב. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: כָּתַב לוֹ כֶּלֶב. כֶּלֶב כּוּפְרִי - מִין חַיָּה:

**ו.** הַיְרוּדִין וְהַנַּעֲמוֹת - הֲרֵי הֵן כְּעוֹפוֹת לְכָל דָּבָר. וְאֵין בְּהֶמָה טְמֵאָה יוֹלֶדֶת מִן טְהוֹרָה, וְלֹא טְהוֹרָה מִן טְמֵאָה, וְלֹא גַּסָּה מִן דַּקָּה, וְלֹא דַּקָּה מִן גַּסָּה, וְלֹא אָדָם מִן כֶּלְיָן, וְלֹא כֶּלְיָן מִן אָדָם. כָּל שֶׁיֵּשׁ בַּיִּשּׁוּב - יֵשׁ בַּמִּדְבָּר. הָרַבֵּה יֵשׁ בַּמִּדְבָּר מַה שֶּׁאֵין בַּיִּשּׁוּב. כָּל שֶׁיֵּשׁ בַּיַּבָּשָׁה - יֵשׁ בַּיָּם. הָרַבֵּה יֵשׁ בַּיָּם מַה שֶּׁאֵין בַּיַּבָּשָׁה. אֵין מִין חֻלְדָּה בַּיָּם:

**ז.** הַחוֹסֵם אֶת הַפָּרָה, וְהַמְזַוֵּג אֶת הַכְּלָאַיִם - פָּטוּר, שֶׁאֵין לְךָ שֶׁהוּא חַיָּב אֶלָּא הַנּוֹהֵג וְהַמַּנְהִיג בִּלְבַד:

**ח.** צֶמֶר הַגְּמַלִּים וְצֶמֶר הָרְחֵלִים שֶׁטָּרְפָן זֶה עִם זֶה, אִם הָרֹב מִן גְּמַלִּים - מֻתָּר. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁטָּרְפָן זֶה בָּזֶה וְהֵבִיא פִּשְׁתָּן בֵּינֵיהֶם. אֲבָל הָעוֹשֶׂה חָלוּק שֶׁכּוֹלּוֹ צֶמֶר הַגְּמַלִּים וְכוֹלּוֹ צֶמֶר הָאַרְנָבִים, וְאָרַג בּוֹ חוּט אֶחָד שֶׁל צֶמֶר בְּצַד זֶה, וְחוּט אֶחָד שֶׁל פִּשְׁתָּן בְּצַד זֶה - אָסוּר. בֶּגֶד שֶׁיֵּשׁ בְּרֹאשׁוֹ אֶחָד כִּלְאַיִם - לֹא יִתְכַּסֶּה בַּצַּד הַשֵּׁנִי, אַף עַל פִּי שֶׁהַכִּלְאַיִם מֻנָּח בָּאָרֶץ:

**ט.** חָלוּק שֶׁל צֶמֶר שֶׁנִּפְרַם וּפָרְפּוֹ בְּחוּט שֶׁל פִּשְׁתָּן, וְשֶׁל פִּשְׁתָּן שֶׁנִּפְרַם וּפָרְפּוֹ בְּחוּט שֶׁל צֶמֶר - אֵין בּוֹ מִשּׁוּם כִּלְאַיִם, וְאֵין יוֹצְאִין בָּהֶם בְּשַׁבָּת. תִּפְרָן - אֲסוּרִין מִשּׁוּם כִּלְאַיִם, וְיוֹצְאִין בָּהֶן בְּשַׁבָּת:

**י.** לוֹבֵשׁ אָדָם שְׁתֵּי חֲלָקוֹת שֶׁל צֶמֶר וְשֶׁל פִּשְׁתָּן זוֹ עַל גַּב זוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁנִּפְנְדָתוֹ חֲגוֹרָה עָלָיו מִבַּחוּץ, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִתֵּן אֶת הַמִּשִׁיחָה וְיִקָּשֵׁר בֵּין שְׁתֵּי כְתֵפָיו. בְּלָאֲרֵי

# הַשָּׁלֵם

נָשִׁים - אֵין בָּהֶן מִשּׁוּם כִּלְאַיִם. תִּפְרָן - מְקֻבָּלוֹת הַטָּמְאָה וַאֲסוּרוֹת מִשּׁוּם כִּלְאַיִם. מִטְפָּחוֹת תֵּבָה - אֵין בָּהֶן מִשּׁוּם כִּלְאַיִם. מִטְפָּחוֹת יָדַיִם, וּמִטְפָּחוֹת סְפָרִים, וּמִטְפָּחוֹת סְפוֹג - אֵין בָּהֶם מִשּׁוּם כִּלְאַיִם. רַבִּי אֶלְיעֶזֶר אוֹסֵר; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, רַבִּי אֶלְיעֶזֶר מַתִּיר, וַחֲכָמִים אוֹסְרִין:

**יא.** לֹא יִתֵּן אֶת הַמִּרְדַּעַת עַל כְּתֵפוֹ אֲפִלּוּ לְהוֹצִיא עָלֶיהָ אֶת הַזֶּבֶל. וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן מַתִּיר. בֶּגֶד שֶׁאָבַד בּוֹ כִּלְאַיִם - לֹא יִמְכְּרֶנּוּ לְנָכְרִי, וְלֹא יַעֲשֶׂנּוּ מִרְדַּעַת לַחֲמוֹר. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: לֹא יַעֲשֶׂה הֵימֶנּוּ טַלְאֵי לְבֶגֶד אִימְרָא הַמְפֹרְסֶמֶת. אֲבָל יַעֲשֶׂה הֵימֶנּוּ תַּכְרִיךְ לַמֵּתִים:

**יב.** כִּפָּה שֶׁל צֶמֶר שֶׁנִּתְּנוּ בַּפִּשְׁתָּן - מֻתָּר. עָשָׂה שְׁנֵי רָאשָׁיו בְּצַד אֶחָד - אָסוּר. צֶמֶר שֶׁנִּתְּנוּ בַּפִּשְׁתָּן לְהֵיוֹת אוֹרֵג עָלָיו - הֲרֵי זֶה אָסוּר, שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁהוּא אוֹרֵג הָיָה נִטְוֶה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר: לָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ שַׁעַטְנֵז? מִפְּנֵי שֶׁמְּלִיז אֶת אֲבִיו שֶׁבַּשָּׁמַיִם עָלָיו:

**יג.** רַבִּי חֲנַנְיָה בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: לֹא יִקְשֹׁר סָרָק שֶׁל צֶמֶר וְשֶׁל פִּשְׁתָּן לַחֲגוֹר בּוֹ אֶת מָתְנָיו, אַף עַל פִּי שֶׁהָרְצוּעָה בְּאֶמְצַע. הַפּוּקְרִית וְהַצִּיפָּה - אֵין בָּהֶם מִשּׁוּם כִּלְאַיִם. וְאִם תִּפְרָן - מְקֻבָּלִין טֻמְאָה וַאֲסוּרִין מִשּׁוּם כִּלְאַיִם. פִּשְׁתָּן שֶׁצָּבְעוֹ בְּחֻרֶת - לֹא יִמְכְּרֶנּוּ לְנָכְרִי, וְלֹא יַעֲשֶׂנּוּ אִימְרָא לְפִשְׁתָּן הַמְפֹרְסֶמֶת. בְּכָרִים וּבְכֻסָּתוֹת - הֲרֵי זֶה מֻתָּר:

**יד.** אִסְפְּלָנִית מִלּוּגְמָא וּרְטִיָּה - אֵין בָּהֶן מִשּׁוּם כִּלְאַיִם. הַמֵּת, וְהַבְּהֵמָה, וְהָאֲהָלִין, וְהָאַכְסְלִיס, וְהָאַסְטֶמָא, וְקֶלַע, וּוִילוֹן, וּבְגָדֵי כֹּהֲנִים, וּבְגָדֵי כֹּהֵן גָּדוֹל - אֵין בָּהֶן מִשּׁוּם כִּלְאַיִם. בִּגְדֵי כֹהֵן גָּדוֹל, הַיּוֹצֵא בָּהֶן לַמְּדִינָה - חַיָּב. וּבְמִקְדָּשׁ, בֵּין לְשֶׁרֶת וּבֵין שֶׁלֹּא לְשָׁרֵת - פָּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁהֵן רְאוּיִן לַעֲבוֹדָה:

# תּוֹסֶפְתָּא

## מַסֶּכֶת שְׁבִיעִית פֶּרֶק רִאשׁוֹן

**א.** שְׁלֹשָׁה אֵילָנוֹת בְּתוֹךְ בֵּית סְאָה – הֲרֵי אֵלּוּ מִצְטָרְפִין, וְחוֹרְשִׁין כָּל בֵּית סְאָה בִּשְׁבִילָן. וּבִלְבַד שֶׁתְּהֵא מַטָּעָתָן מִמַּטָּע עֲשָׂרָה לְבֵית סְאָה; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יְהוּדָה. וְרַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים: אֵין חוֹרְשִׁין לָהֶם אֶלָּא צָרְכָן. רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כְּדֵי שֶׁיְּהֵא בָקָר עוֹבֵר בְּכֻלָּיו. רַבָּן גַּמְלִיאֵל וּבֵית דִּינוֹ הִתְקִינוּ: שֶׁיְּהוּ מָתָרִין בַּעֲבוֹדַת הָאָרֶץ עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה:

**ב.** אֵילָן הָעוֹמֵד בְּבֵית קַבִּים, וּשְׁנַיִם הָעוֹמְדִים בְּבֵית אַרְבַּע קַבִּים – אֵין חוֹרְשִׁין לָהֶם אֶלָּא צָרְכָן. שְׁלֹשָׁה אִילָנוֹת שֶׁל שְׁלֹשָׁה בְּנֵי אָדָם, אִילָנוֹת שֶׁל אֶחָד, וְהַשָּׁדֶה שֶׁל אֶחָד, אַף עַל פִּי שֶׁבַּעַל הַשָּׂדֶה חוֹרֵשׁ מִפְּנֵי צָרְכּוֹ שָׂדֵהוּ – הֲרֵי זֶה מֻתָּר. זְקֵנָה שֶׁהִיא נִרְאֵית בִּנְטִיעָה – כִּנְטִיעָה. נְטִיעָה שֶׁהִיא נִרְאֵית בִּזְקֵנָה – כִּזְקֵנָה. מַה בֵּין זְקֵנָה לִנְטִיעָה? זְקֵנָה – עַד עֶצֶרֶת. נְטִיעָה – עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה. זְקֵנָה – מֵעֵין שְׁלֹשָׁה, וּנְטִיעָה – מֵעֵין עֶשֶׂר. וּשְׁדֵה קָנִים – נִדּוֹן כִּנְטִיעָה:

**ג.** שְׁלֹשָׁה קִשּׁוּאִין שְׁלֹשָׁה דְּלוּעִין וְאַרְבַּע נְטִיעוֹת – הֲרֵי אֵלּוּ מִצְטָרְפִין, וְחוֹרְשִׁין כָּל בֵּית סְאָה בִּשְׁבִילָן. וּבִלְבַד שֶׁתְּהֵא מַטָּעָתָן עֲשָׂרָה לְבֵית סְאָה. כַּמָּה רֶוַח יְהֵא בֵּינֵיהֶן? רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כָּל שֶׁתַּחְתָּיו וְחוּצָה לוֹ – מְלֹא צֶמֶד וְכֻלָּיו:

**ד.** אֵיזוֹ הִיא נְטִיעָה? רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: בַּת חָמֵשׁ, בַּת שֵׁשׁ, בַּת שֶׁבַע. אָמַר רַבִּי: מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ בַּת חָמֵשׁ בַּת שֵׁשׁ וּבַת שֶׁבַע? אֶלָּא גְּפָנִים – בְּנֵי חָמֵשׁ, תְּאֵנִים – בְּנֵי שֵׁשׁ, וְזֵיתִים – בְּנֵי שֶׁבַע:

**ה.** מוֹכְרִין וּמוֹצִיאִין זְבָלִים עֶרֶב שְׁבִיעִית מִישְׂרָאֵל הֶחָשׁוּד עַל הַשְּׁבִיעִית. וּמִן הַנָּכְרִי וּמִן הַכּוּתִי, אֲפִלּוּ בַּשְּׁבִיעִית – מֻתָּר. עַד מָתַי מֻתָּר לְזַבֵּל? כָּל זְמַן שֶׁמֻּתָּר לַחֲרֹשׁ – מֻתָּר לְזַבֵּל:

# הַשָּׁלֵם

**ו.** מַשְׁקִין אֶת הַנְּטִיעוֹת – עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה. רַבִּי יוֹסֵי בֶּן כִּיפַּר אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: מַשְׁקֶה עַל הַנּוֹף וְיוֹרֵד עַל הָעִקָּר. בֵּית הִלֵּל אוֹמְרִים: עַל הַנּוֹף וְעַל הָעִקָּר. אָמְרוּ בֵּית הִלֵּל לְבֵית שַׁמַּאי: אִם אַתָּה מַתִּיר לוֹ מִקְצָתוֹ – תַּתִּיר לוֹ אֶת הַכֹּל. אִם אֵין אַתָּה מַתִּיר לוֹ הַכֹּל – אַל תַּתִּיר לוֹ מִקְצָת:

**ז.** וּמְכַוְּנִין אֶת הַנְּטִיעוֹת עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם הָיוּ מְכוֹרָכוֹת לִפְנֵי שְׁבִיעִית – נוֹטְלִין אַף בַּשְּׁבִיעִית. אֵלּוּ הֵן עוּגִיּוֹת, אֵלּוּ בְּדִידִין שֶׁבְּעִקְּרֵי אִילָנוֹת. מְוֻתָּרִין וּמְשַׁמְּטִין בַּקָּנִים. מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לְוַתֵּר וּלְשַׁמֵּשׁ לִפְנֵי הֶחָג – מְוַתָּרִין וּמְשַׁמְּשִׁין לִפְנֵי הֶחָג. לְאַחַר הֶחָג – מְוַתָּרִין וּמְשַׁמְּשִׁין לְאַחַר הֶחָג:

**ח.** פַּגֵּי עֶרֶב שְׁבִיעִית שֶׁנִּכְנְסוּ לַשְּׁבִיעִית – רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לְסוּחַ – אֵין סָכִין מִפְּנֵי שֶׁהִיא עֲבוֹדָה. מָקוֹם שֶׁלֹּא נָהֲגוּ לָסוּחַ – סָכִין. וְשֶׁל שְׁבִיעִית שֶׁיָּצְאוּ לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית – הַכֹּל שָׁוִין שֶׁאֵין סָכִין אוֹתָן, וְאֵין מְקַנְּחִין אוֹתָן. וְכֵן הָיָה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַלּוֹקֵחַ פַּגִּים מֵחֲבֵרוֹ בִּשְׁאָר שְׁנֵי שָׁבוּעַ, אַף בְּמָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לָסוּחַ – סָכִין. לֹא יְקַנַּח שָׂרָף בְּעִקָּר, מִפְּנֵי שֶׁמַּתִּירִין. אֲבָל מְקַנְּחוֹ בְּעָלִין:

**ט.** תְּאֵנָה שֶׁנִּתְקַלְקְפָה – אֵין טוֹחִין אוֹתָהּ בְּטִיט, שֶׁהִיא מְלַאכְתָּהּ. אֵין תּוֹלִין תְּחוּמִין בַּתְּאֵנָה, וְאֵין מַרְכִּיבִין בַּתְּאֵנָה, מִפְּנֵי שֶׁהִיא עֲבוֹדָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: בְּמוֹעֵד – צוֹרְרוֹ, בַּשְּׁבִיעִית – הוֹפֵךְ:

**י.** סוֹקְרִין אֶת הָאִילָן בְּסִקְרָא, וְטוֹעֲנִין אוֹתוֹ בָּאֲבָנִים, וְאֵין חוֹשְׁשִׁ לֹא מִשּׁוּם שְׁבִיעִית וְלֹא מִשּׁוּם דַּרְכֵי הָאֱמוֹרִי. מְסַלְּקִין, מְקַוְּצִין, מְקַטְּפִין[5], מְסַתְּתִין[6], וּמְצַדְּדִין[7], וּמְגַמְּזִין –

---

[5] כָּל אֵלּוּ הֵם לְשׁוֹנוֹת שֶׁל סִלּוּק הַקּוֹצִים מֵהַשָּׂדֶה בַּשְּׁבִיעִית.

[6] נִקּוּי הָאֲבָנִים.

# תוֹסֶפְתָּא

עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְנוֹטֵל אֶת הָרוֹאֶה. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אֵין אוֹכְלִין אֶת הַפַּגִּים בַּשְּׁבִיעִית:

**יא.** חוֹרְשִׁין שְׁדֵה בֵּית הַשִּׁלְחִין, וּמַשְׁקִין אוֹתָן שְׁלֹשִׁים יוֹם לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה. רַבִּי אוֹמֵר: עַד לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה שְׁלֹשָׁה יָמִים כְּדֵי שֶׁיִּטַּע וְיַשְׁרִישׁ:

**יב.** אֵין בּוֹדְקִין אֶת הַזְּרָעִים בְּאַדְמָה בַּגְּלָלִים וּבֶעָצִין. אֲבָל הוֹבְקִין אוֹתָם בְּגְלָלִים וּבֶעָצִין, וּמַשְׁרִין מִשְּׁבִיעִית לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית. וּמְקַיְּמִין אֶת הָעֲלוּיִם[8] שֶׁבַּגַּג, אֲבָל אֵין מַשְׁקִין אוֹתָן:

## מַסֶּכֶת שְׁבִיעִית פֶּרֶק שֵׁנִי

**א.** מַרְבִּיצִין שָׂדֶה בְּעֶרֶב שְׁבִיעִית כְּדֵי שֶׁתַּעֲלֶה יְרָקוֹת בַּשְּׁבִיעִית. וְלֹא עוֹד: אֶלָּא אַף בַּשְּׁבִיעִית, וּמַרְבִּיצִין אוֹתָהּ כְּדֵי שֶׁתַּעֲלֶה יְרָקוֹת לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית:

**ב.** בְּצָלִים שֶׁנִּכְנְסוּ מֵעֶרֶב שְׁבִיעִית לַשְּׁבִיעִית, אוֹ שֶׁיָּצָא מִשְּׁבִיעִית לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית - מַרְבִּיצִין עֲלֵיהֶן מַיִם כְּדֵי שֶׁיְּהוּ נוֹחִין לַעֲקֹר. הַלּוּף שֶׁהֶעֱלָה תְּמָרוֹת בַּשְּׁבִיעִית - לֹא יִטְלוּ הֵימֶנּוּ בַּשְּׁבִיעִית מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן:

**ג.** הַנּוֹטֵעַ וְהַמַּבְרִיךְ וְהַמַּרְכִּיב שְׁלֹשִׁים יוֹם לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה - עָלְתָה לוֹ שָׁנָה, וּמָתָר לְקַיְּמָן בַּשְּׁבִיעִית. פָּחוֹת מִכֵּן - לֹא עָלְתָה לוֹ שָׁנָה, וְאָסוּר לְקַיְּמָן בַּשְּׁבִיעִית. פֵּרוֹת נִטְיָעָה זוֹ - אֲסוּרִין עַד חֲמִשָּׁה עָשָׂר בִּשְׁבָט. אִם עָרְלָה - עָרְלָה. אִם רְבָעִי - רְבָעִי:

**ד.** אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: לֹא נָחְלְקוּ בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל עַל הַגָּמוּר - שֶׁהוּא לֶעָתִיד לָבוֹא. עַל מַה נָּחְלְקוּ? עַל הַתּוֹרְמֵל, שֶׁבֵּית

[7] שֶׁמְּתַקְּנִים אֶת הַמֵּצַר וְהַצַּד.

[8] מִין פֵּרִי

# הַשָּׁלֵם

שַׁמַּאי אוֹמְרִים: לְשֶׁעָבַר, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: לֶעָתִיד לָבוֹא.

**ה.** פּוֹל הַמִּצְרִי שֶׁמָּנַע מִמֶּנּוּ מַיִם שְׁלֹשִׁים יוֹם לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה - מִתְעַשֵּׂר לְשֶׁעָבַר וּמָתָר לְקַיְּמָן בַּשְּׁבִיעִית. וְאִם לָאו - אָסוּר לְקַיְּמָן בַּשְּׁבִיעִית, וּמִתְעַשֵּׂר לְשָׁנָה הַבָּאָה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁל שַׁקְיָא. אֲבָל בְּשֶׁל בַּעַל - שֶׁמָּנַע הֵימֶנּוּ שְׁתֵּי מַרְבָּעוֹת; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: שָׁלֹשׁ. רַבִּי יוֹסֵי בֶּן כִּיפַּר אָמַר מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן שְׁזוּרִי: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁזָּרְעוֹ לְיֶרֶק וְחִשֵּׁב עָלָיו לְזָרְעוֹ. אֲבָל אִם זָרְעוֹ מִתְּחִלָּה לְזֶרַע, וּמִקְצָתָן הִשְׁרִישׁ לְפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וּמִקְצָתָן הִשְׁרִישׁ לְאַחַר רֹאשׁ הַשָּׁנָה - אֵין מְעַשְּׂרִין מִזּוֹ עַל זוֹ, אֶלָּא כּוֹנֵס גָּרְנוֹ לְתוֹכוֹ וּמְעַשֵּׂר הֵימֶנּוּ עָלָיו. נִמְצָא מְעַשֵּׂר מִן הֶחָדָשׁ עַל הֶחָדָשׁ, וּמִן הַיָּשָׁן עַל הַיָּשָׁן.

**ו.** מַעֲשֵׂר עָנִי וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי לְפִי חֶשְׁבּוֹן - נוֹטֵל אֶת הָעִישּׂוּר וְעוֹשֶׂה אוֹתוֹ מַעֲשֵׂר[9], וּפוֹדֶה אוֹתָהּ, וְעוֹשֶׂה אוֹתָהּ מַעֲשֵׂר עָנִי. אִם זָרְעוֹ מִתְּחִלָּה לְזֶרַע וְיָרָק, אוֹ שֶׁזָּרְעוֹ לְזֶרַע וְחִשֵּׁב עָלָיו לְיֶרֶק, זָרְעוֹ - מִתְעַשֵּׂר לְשֶׁעָבַר, וְיַרְקוֹ - מְשֻׁעַת לְקִיטָתוֹ. נִמְצָאתָ אוֹמֵר, שֵׁשׁ מִדּוֹת בְּפוֹל הַמִּצְרִי: זֶרַע לְזֶרַע - מִתְעַשֵּׂר לְשֶׁעָבַר. וְזֶרַע לְיֶרֶק - מִתְעַשֵּׂר לֶעָתִיד לָבוֹא. זֶרַע לְזֶרַע וּלְיֶרֶק, אוֹ שֶׁזָּרַע לְזֶרַע וְאַחַר כָּךְ חִשֵּׁב עָלָיו לְיֶרֶק - מְעַשֵּׂר מֵיֶּרְקוֹ עַל זַרְעוֹ וּמִזַּרְעוֹ עַל יַרְקוֹ. בְּשֶׁלִּקֵּט לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה. אֲבָל אִם לִקֵּט לְאַחַר רֹאשׁ הַשָּׁנָה - זַרְעוֹ מִתְעַשֵּׂר לְשֶׁעָבַר, וְיַרְקוֹ בְּשָׁעַת לְקִיטָתוֹ. כְּשֶׁהֵבִיא שְׁלִישׁ לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה. אֲבָל הֵבִיא לְאַחַר רֹאשׁ הַשָּׁנָה, בֵּין זַרְעוֹ בֵּין יַרְקוֹ - מִתְעַשֵּׂר לָבוֹא. זֶרַע לְזֶרַע, וְחִשֵּׁב עָלָיו לְיֶרֶק - בָּאָה בְמַחְשָׁבָה. זֶרַע לְיֶרֶק וְחִשֵּׁב עָלָיו לְזֶרַע - לְעוֹלָם אֵין מַחְשֶׁבֶת זֶרַע חָלָה עָלָיו, אֶלָּא אִם כֵּן מָנַע מִמֶּנָּה שָׁלֹשׁ מָרְבִּיּוֹת. עָשָׂה כֻּלָּן קֻצָּצָן גְּמוּרִין לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה, זַרְעוֹ - מִתְעַשֶּׂרֶת לְשֶׁעָבַר, וְיַרְקוֹ - בְּשָׁעַת

[9] פֵּרוּשׁ: מַעֲשֵׂר שֵׁנִי.

# תּוֹסֶפְתָּא

לְקִיטָתוֹ. לֹא עָשָׂה קְצָצָן - צוֹבֵר לְתוֹכוֹ, וְנִמְצָא מְעַשֵּׂר מִזֶּרַע עַל יֶרֶק וּמְיַרְקוֹ עַל זַרְעוֹ. הַשֶּׁבֶת וְהַכּוּסְבָּר שֶׁזָּרְעוֹ לְיֶרֶק, אַף עַל פִּי שֶׁהִשְׁרִישׁוּ לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְלָקְטָן לְאַחַר רֹאשׁ הַשָּׁנָה, בִּשְׁעַת לְקִיטָתָן - עִישׂוּרָן. וּמְתַעֲשְׂרִין מִזַּרְעוֹ עַל יַרְקוֹ וּמְיַרְקוֹ עַל זַרְעוֹ. וְאִם הֵבִיאוּ שְׁלִישׁ לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה זַרְעוֹ מְתַעֲשֵׂר לְשֶׁעָבַר וְיַרְקוֹ בִּשְׁעַת לְקִיטָתוֹ. הַשֶּׁבֶת שֶׁזָּרַע לְזֶרַע - מְתַעֲשֶׂרֶת זֶרַע, וּפְטוּרָה זִירִין וְיֶרֶק. זְרָעָהּ יֶרֶק - מְתַעֲשֶׂר זֶרַע וְיֶרֶק. (זִירִין [10], וּפְטוּר). זְרָעָהּ זִירִין - מְתַעֲשֵׂר זֶרַע וְיֶרֶק וְזִירִין[11].

**ז.** כָּל יְרָקוֹת שֶׁזָּרָעָן לְזֶרַע - בְּטֵלָה דַּעְתּוֹ. יַרְקָן - חַיָּב, וְזַרְעָן - פָּטוּר. הַתְּבוּאָה וְהַקְּטָנִיּוֹת שֶׁזָּרָעָן לְזֶרַע - בְּטֵלָה דַּעְתּוֹ. זַרְעָן - חַיָּב, וְיַרְקָן - פָּטוּר. הַפּוֹל וְהַשְּׁעוּרִין וְהַתִּלְתָּן שֶׁזָּרָעָן לְיֶרֶק - בְּטֵלָה דַּעְתּוֹ. זַרְעָן - חַיָּב, וְיַרְקָן - פָּטוּר. הַשַּׁחֲלִים וְהַגַּרְגִּיר שֶׁזָּרָעָן לְזֶרַע - מְתַעֲשְׂרִין זֶרַע וְיֶרֶק. זֶרַע לְיֶרֶק - מְתַעֲשְׂרִין יֶרֶק וְזֶרַע:

**ח.** רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: בְּצָלִים הַקֵּיצוֹנִין שֶׁרִבְּצָן לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה - מְתַעֲשְׂרִין לְשֶׁעָבַר וּמְתָּרִין בַּשְּׁבִיעִית. וְאִם לָאו - אֲסוּרִין בַּשְּׁבִיעִית, וּמְתַעֲשְׂרִין לְשָׁנָה הַבָּאָה. הָיְתָה שְׁנִיָּה וְנִכְנְסָה שְׁלִישִׁית - אֵין מוֹדְכִין, וְאֵין מוֹנְעִין מֵהֶן מַיִם, כְּדֵי שֶׁיְּהֵא מַעֲשֵׂר שֵׁנִי. הָיְתָה שְׁלִישִׁית וְנִכְנְסָה רְבִיעִית - מוֹדְכִין וּמוֹנְעִין מֵהֶן, כְּדֵי שֶׁיְּהֵא מַעֲשֵׂר עָנִי. וּמֻתָּר לְדַכֵּן בָּרֶגֶל. וְכֵן כָּל אָדָם נוֹהֲגִין:

[10] גְּבָעוֹלִין – קָנִים.

[11] בַּ'חֲזוֹן יְחֶזְקֵאל' גָּרַס לְפִי גִּרְסַת הַיְרוּשַׁלְמִי (מַעֲשְׂרוֹת סוֹף פֶּרֶק ד'): **זְרָעוֹ לְזֶרַע - מְתַעֲשֶׂרֶת זֶרַע וְאֵינָהּ מְתַעֲשֶׂרֶת יֶרֶק. זְרָעָהּ לְיֶרֶק - מְתַעֲשֶׂרֶת זֶרַע וְיֶרֶק וְאֵינָהּ מְתַעֲשֶׂרֶת זִירִין. זְרָעָהּ לְזִירִין - מְתַעֲשֶׂרֶת זֶרַע וְיֶרֶק וְזִירִין.**

# הַשָּׁלֵם

**ט.** כָּל יְרָקוֹת שֶׁהוּקְשׁוּ לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה - מֻתָּר לְקַיְּמָן בַּשְּׁבִיעִית. אִם הָיוּ רַכִּין - אָסוּר לְקַיְּמָן בַּשְּׁבִיעִית מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן. אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לְשָׁרֵשׁ אֶת הַלּוּף, אֶלָּא מַנִּיחָן כְּמוֹת שֶׁהֵיא. אִם צוֹמֵחַ לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית - מֻתָּר. אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לְשָׁרֵשׁ אֶת הַקּוּנְדָּס, אֲבָל גּוֹזְזָהּ בָּעָלִים. אִם צָמְחָה לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית - מֻתֶּרֶת:

**י.** הַתְּבוּאָה וְהַקְּטָנִיּוֹת שֶׁהֵבִיאוּ שְׁלִישׁ לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה - מְתַעֲשְׂרִין לְשֶׁעָבַר, וּמֻתָּרִין בַּשְּׁבִיעִית. וְאִם לָאו - אֲסוּרִין בַּשְּׁבִיעִית, וּמְתַעֲשְׂרִין לְשָׁנָה הַבָּאָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן שְׁזוּרִי אוֹמֵר: פּוֹל הַמִּצְרִי שֶׁזָּרָעוֹ לְזֶרַע בְּתַחְלָה, וְכֵן פּוֹלִין הַגַּמְלוֹנִין וְכָל כַּיּוֹצֵא בָּהֶן שֶׁהִשְׁרִישׁוּ לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה - מְתַעֲשְׂרִין לְשֶׁעָבַר, וּמֻתָּרִין בַּשְּׁבִיעִית. וְאִם לָאו - אֲסוּרִין בַּשְּׁבִיעִית, וּמְתַעֲשְׂרִין לַשָּׁנָה הַבָּאָה. אָמַר בֶּן עַזַּאי לִפְנֵי רַבִּי עֲקִיבָה מִשּׁוּם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: אַף מִשֶּׁהִשְׁרִישׁוּ. חָזַר רַבִּי עֲקִיבָה לְהָיוֹת שׁוֹנֶה כִּדְבָרֵי בֶּן עַזַּאי:

**יא.** אֵין מְלַקְּטִין עֲשָׂבִים מִגִּבֵּי זֶבֶל, אֲבָל מְלַקְּטִין מִמֶּנּוּ קְשׁוּשׁוֹת. נוֹתְנִין עָלָיו קַשׁ אוֹ תֶּבֶן, כְּדֵי שֶׁיִּרְבֶּה. נוֹתְנִין עָלָיו מַיִם, כְּדֵי שֶׁיִּפָּרַח. וְעוֹדְרִין אוֹתוֹ, כְּדֵי שֶׁיִּתְפַּח:

**יב.** אֵין מוֹסִיפִין לֹא עַל הַמַּשְׁפֵּלוֹת וְלֹא עַל הָאַשְׁפּוֹת; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מוֹסִיפִין עַל הַמַּשְׁפֵּלוֹת וְאֵין מוֹסִיפִין עַל הָאַשְׁפּוֹת. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אַף עַל הָאַשְׁפּוֹת. וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִפְחוֹת מִשֶּׁלֹשׁ אַשְׁפָּתוֹת לְבֵית סְאָה:

**יג.** הַמְדַיֵּר אֶת שָׂדֵהוּ - עוֹשֶׂה סַהַר[12] לְבֵית סָאתַיִם. נִתְמַלֵּאת - עוֹקֵר מִתּוֹךְ הַסַּהַר, וְחוֹזֵר וְעוֹשֶׂה בֵּית הַסַּהַר אַחֵר, וְעוֹשֶׂה אַשְׁפָּתוֹת בְּתוֹךְ שָׂדֵהוּ כְּדַרְךְ הַמְּזַבְּלִין. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁהָיְתָה צֹאנוֹ מְעֻטָּת. אֲבָל אִם הָיְתָה צֹאנוֹ מְרֻבָּה, אֲפִלּוּ בֵּית כּוֹר אֲפִלּוּ בֵּית כּוֹרַיִם -

[12] הֶקֵּף מְחִיצָה.

# תּוֹסֶפְתָּא

מָתָר. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: תּוֹקֵעַ יָתֵד בְּאֶמְצַע, וּמַקִּיף לָהּ אַרְבַּע סַהֲרִים מֵאַרְבַּע רוּחוֹתֶיהָ:

**יד.** הָיְתָה כָּל שֶׁדְּהוּ בֵּית סָאתַיִם - לֹא יַעֲשֶׂה כֻּלָּהּ סַהַר, אֶלָּא מְשַׁיֵּר הֵימֶנָּה מִקְצָת מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסֵי מַתִּיר. עוֹקֵר מִסַּהַר זֶה וְנוֹתֵן לְתוֹךְ סַהַר אַחֵר, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יַחְזִיר לָרֹאשׁ; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים מַתִּירִין. עוֹקֵר מִסַּהַר זֶה וְנוֹתֵן לְתוֹךְ סַהַר אַחֵר, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְהֵא בֵּינוֹ לַחֲבֵרוֹ בֵּית שְׁמוֹנֶה סְאִין; דִּבְרֵי רַבִּי דּוֹסְתַּאי בְּרַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסֵי בֶּן כִּיפַּר אָמַר מְשׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: בֵּית סָאתַיִם וּבֵית סָאתַיִם - זֶה חוֹלֵב וְזֶה גּוֹזֵז לְתוֹכָהּ, וּמַכְנִיס וּמוֹצִיא בְּדֶרֶךְ עֲלִיָּה:

**טו.** בַּכֹּל עוֹשִׂין סַהֲרִין: בַּאֲבָנִים, וּמַחֲצָלוֹת, בַּקַּשׁ, בַּקָּנִים, וּבַקְלָחוֹת, אֲפִלּוּ שְׁלֹשָׁה חֲבָלִים זֶה לְמַעְלָה מִזֶּה וְזֶה לְמַעְלָה מִזֶּה, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְהֵא בֵּין חֶבֶל לַחֲבֵרוֹ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים, כְּדֵי שֶׁיִּכָּנֵס הַגְּדִי:

**טז.** אֵין מְדִירִין לֹא בַּשַּׁבָּתוֹת וְלֹא בְּיָמִים טוֹבִים וְלֹא בְּחוֹלוֹ שֶׁל מוֹעֵד, אֲפִלּוּ בְּטוּבָה. אִם בָּאוּ מֵאֲלֵיהֶן - מֻתָּר. אֵין מְסִיעִין אוֹתָן, וְאֵין מַתָּר לְהוֹשִׁיב שׁוֹמֵר וּלְנַעֵר אֶת הַצֹּאן. אִם הָיוּ מְדִירִין לְשַׁבָּתוֹת, לֶחֳדָשִׁים, וּלְשָׁנִים - מֻתָּר לְהוֹשִׁיב שׁוֹמֵר וּלְנַעֵר אֶת הַצֹּאן. רַבִּי אוֹמֵר: מְדִירִין בְּשַׁבָּת - בְּטוּבָה. בְּיוֹם טוֹב - בְּמְזוֹנוֹ. בְּחוֹלוֹ שֶׁל מוֹעֵד - אֲפִלּוּ נוֹטֵל שְׂכָרוֹ:

### מַסֶּכֶת שְׁבִיעִית פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

**א.** לֹא יִפְתַּח אָדָם מַחֲצֵב בְּתוֹךְ בְּתוֹךְ שָׂדֵהוּ, עַד שֶׁיִּהוּ שָׁלֹשׁ מֵרְבִיּוֹת שֶׁהֵן שָׁלֹשׁ עַל שָׁלֹשׁ עַל רוּם שָׁלֹשׁ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁמִּתְכַּוֵּן לַעֲשׂוֹת שָׂדֶה. אֲבָל בִּזְמַן שֶׁאֵין מִתְכַּוֵּן לַעֲשׂוֹת שָׂדֶה - אֲפִלּוּ דָּבָר מָעָט מָתָר. אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁאֵין מִתְכַּוֵּן לַעֲשׂוֹת שָׂדֶה.

# הַשָּׁלֵם

אֲבָל בִּזְמַן שֶׁמִּתְכַּוֵּן לַעֲשׂוֹת שָׂדֶה - אֲפִלּוּ כָּל שֶׁהוּא אָסוּר:

**ב.** סֶלַע שֶׁצָּף עַל גַּבֵּי הָאָרֶץ, וְאֵינוֹ יוֹצֵא מִמֶּנָּה, אִם יֵשׁ בּוֹ כְּשִׁעוּר הַזֶּה - מֻתָּר, וְאִם לָאו - אָסוּר. אֲבָנִים תּוֹשָׁבוֹת שֶׁהַמַּחֲרֵשָׁה מְזַעְזַעְתָּן, אִם יֵשׁ בָּהֶן שְׁתַּיִם שֶׁל מַשּׁוּי שְׁנַיִם שְׁנַיִם - הֲרֵי אֵלּוּ יְנָטְלוּ. רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר: בּוֹנִין מַדְרֵגוֹת עַל גַּבֵּי גֵּאָיוֹת בְּעֵרֶב שְׁבִיעִית, וּבַשְּׁבִיעִית סוֹמֵךְ לָהֶם עָפָר וְנוֹתְנָן עַל גַּבֵּי גֵּאָיוֹת:

**ג.** מְסַקְּלִין דֶּרֶךְ רְשׁוּת הָרַבִּים; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: כְּשֵׁם שֶׁאֵין לוֹ רְשׁוּת לְקַלְקֵל - כָּךְ אֵין לוֹ רְשׁוּת לְסַקֵּל. וְאִם סָקַל - יוֹצִיא לַיָּם אוֹ לְנָהָר, אוֹ לְמָקוֹם הַטָּרְשִׁין. מְסַקְּלִין מִפְּנֵי דֶּרֶךְ הַיָּחִיד, וּמִפְּנֵי דֶּרֶךְ הָרַבִּים, וּמִפְּנֵי דֶּרֶךְ הַסָּפֵק, וְעוֹשִׂין סְפִיחִים שֶׁבְּרֹאשׁ גַּגּוֹת, וּמְקַיְּמִין אוֹתוֹ, וְאֵין חוֹשְׁשִׁין, לֹא מִשּׁוּם שְׁבִיעִית וְלֹא מִשּׁוּם עֲבוֹדַת הָאָרֶץ:

**ד.** זֵיתֵי עֵרֶב שְׁבִיעִית שֶׁנִּכְנְסוּ לַשְּׁבִיעִית - מְסַלְּקִין מְקוֹמָן. מְמַלְּאִין נְקָעִין שֶׁתַּחְתֵּיהֶן עָפָר, וְעוֹשִׂין עוּגִיּוֹת לַגְּפָנִים מִזּוֹ לְזוֹ. וְלֹא עוֹד: אֶלָּא אַף זֵיתֵי שְׁבִיעִית שֶׁיּוֹצְאִים לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית - מָתָר לַעֲשׂוֹת כֵּן:

**ה.** בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים: מְלַקֵּט אָדָם זֵיתִים מִתּוֹךְ שֶׁלּוֹ, כְּדֶרֶךְ שֶׁמְּלַקֵּט מִתּוֹךְ שֶׁל חֲבֵרוֹ. אֶת הַגַּס - הַגַּס. חָזְרוּ לְהֵיוֹת נוֹתְנִין זֶה לָזֶה בְּטוּבָה. הִתְקִינוּ: שֶׁיְּהוּ מְבִיאִין מִן הַמָּצוּי וּמִן הַקָּרוֹב. וְהַלֵּב יוֹדֵעַ, אִם לְעַקֵּל וְאִם לְעַקְלְקְלוֹת. בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים: מְלַקֵּט אָדָם צְרוֹרוֹת וְחַרְסִין מִתּוֹךְ שֶׁלּוֹ, כְּדֶרֶךְ שֶׁמְּלַקֵּט מִתּוֹךְ שֶׁל חֲבֵרוֹ. אֶת הַגַּס - הַגַּס. מְשֻׁרְבּוּ עוֹבְרֵי עֲבֵרָה - חָזְרוּ לְאָסוּר:

**ו.** שָׂדֶה שֶׁנִּטַּיְבָה - אֵין זוֹרְעִין אוֹתָהּ בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית. אֵיזוֹ הִיא שָׂדֶה שֶׁנִּטַּיְבָה? כָּל זְמַן שֶׁבְּנֵי אָדָם חוֹרְשִׁין חָמֵשׁ וְהוּא חוֹרֵשׁ שֵׁשׁ, שֵׁשׁ וְהוּא חוֹרֵשׁ שֶׁבַע. שַׁמַּאי הַזָּקֵן אוֹמֵר: אִלּוּ הָיְתָה שָׁעָה פְּנוּיָה, גּוֹזְרֵנִי

# תּוֹסֶפְתָּא

עָלֶיהָ שֶׁלֹּא תִזָּרַע. בֵּית דִּין שֶׁל אַחֲרָיו גָּזְרוּ עָלֶיהָ שֶׁלֹּא תִזָּרַע:

**ז.** אֵין חוֹכְרִין נִירִין מִישְׂרָאֵל הֶחָשׁוּד עַל הַשְּׁבִיעִית. אֲבָל לוֹקְחִין הֵימֶנּוּ שָׂדֶה זְרוּעָה, שֶׁלֹּא גָּזְרוּ אֶלָּא עַד מָקוֹם שֶׁהֵן יְכוֹלִין לִזְרֹעַ. הַמְקַבֵּל שָׂדֶה מִן הַנָּכְרִי - פּוֹסֵק עִמּוֹ עַל מְנָת שֶׁהַנָּכְרִי זוֹרֵעָהּ. הַנָּכְרִי וְהַכּוּתִי שֶׁחָרְשׁוּ - אֵין עוֹשִׂין אוֹתָן בֵּית הַפְּרָס, שֶׁלֹּא גָּזְרוּ אֶלָּא עַד מָקוֹם שֶׁהֵן יְכוֹלִין לִגְזֹר. אֵין מְגַדְּלִין בְּהֵמָה דַּקָּה. אֲבָל מְגַדְּלִין בְּהֵמָה גַּסָּה, שֶׁלֹּא גָּדְרוּ אֶלָּא גֶּדֶר שֶׁיּוֹכֵל לַעֲמֹד:

**ח.** הַקּוֹצֵץ קוֹרָה שֶׁל שִׁקְמָה - הֲרֵי זֶה לֹא יַחְלִיק וְלֹא יְדָרִיג, אֶלָּא מְצַיֵּן כְּדֵי שֶׁתְּהֵא קִיצָּתָהּ שָׁוָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לְדָרֵג - יַחְלִיק. לַחְלִיק - יְדָרִיג. הֲרֵי זֶה מַגְבִּיהַּ טֶפַח וְקוֹצֵץ טֶפַח. וְכֵן הָיָה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַלּוֹקֵחַ בְּתוּלָה שֶׁל שִׁקְמָה מֵחֲבֵרוֹ, בִּשְׁאָר שְׁנֵי שְׁבוּעַ - הֲרֵי זֶה מַגְבִּיהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים וְקוֹצֵץ. נִמְצֵאתָ אוֹמֵר: שָׁלֹשׁ בְּתוּלוֹת הֵן: בְּתוּלַת אָדָם. בְּתוּלַת אֲדָמָה. בְּתוּלַת אֵילָן. בְּתוּלַת אָדָם - כָּל שֶׁלֹּא נִבְעֲלָה מִימֶיהָ. בְּתוּלַת אֲדָמָה - כָּל שֶׁלֹּא נֶעֱבָדָה מִימֶיהָ. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כָּל שֶׁאֵין בָּהּ חֶרֶס. בְּתוּלַת אִילָן - כָּל שֶׁלֹּא נִקְצָצָה מִימֶיהָ:

**ט.** אֵין עוֹקְרִין גֶּדֶר שְׁבֵין שְׁתֵּי שָׂדוֹת, אֶחָד גֶּדֶר שֶׁל עֵצִים, וְאֶחָד גֶּדֶר שֶׁל אֲבָנִים. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁמִּתְכַּוְּנִין לַעֲשׂוֹת שָׂדֶה. אֲבָל עֵצִים - מֻתָּר. הַמְשָׁרֵשׁ עִקָּר חָרוּב וְסַדָּן שִׁקְמָה, לְעֵצִים - מֻתָּר, וְלַשָּׂדֶה - אָסוּר:

**י.** מַחְפָּרִיּוֹת שֶׁנּוֹטֵל מֵהֶן אִילָן[13] - הֲרֵי זֶה לֹא יְכַסֶּם בָּעָפָר. אֲבָל מְכַסֶּם בָּאֲבָנִים אוֹ בְקַשׁ. הַקּוֹצֵץ בַּקָּנִים - הֲרֵי זֶה מַגְבִּיהַּ טֶפַח וְקוֹצֵץ. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר:

# הַשָּׁלֵם

מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לָקוּץ - יַחְתּוֹךְ. לַחְתּוֹךְ - יָקוּץ. הֲרֵי זֶה מַגְבִּיהַּ טֶפַח וְקוֹצֵץ:

**יא.** אֵין מַדְלִין אֶת הַקָּנִים בְּחִיצוֹת הַקָּנִים, מִפְּנֵי שֶׁהִיא מְלַאכְתָּן. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: מֻתָּר. וְכֵן הָיָה רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: מֻתָּר אָדָם לִיטַּע אִילָן סָרָק כְּדֵי לַעֲשׂוֹת סִיָּג:

**יב.** בַּשְּׁבִיעִית - אֵין מְלַמְּדִין אֶת הַפָּרָה אֶלָּא בְּחִילָּת[14] בִּלְבַד. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אַף בְּתוֹךְ שְׂדֵה חֲבֵרוֹ מֻתָּר. וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִסְמֹךְ לָהּ מַעֲנָה. אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר: מְגַדֵּר בָּחֳרָשִׁין, וְגוֹמְמִין מֵעַם הָאָרֶץ, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יָקוּץ בַּקּוֹרְדּוֹם:

**יג.** פַּגִּין שֶׁל עֶרֶב שְׁבִיעִית - אֵין חוֹלְקִין אוֹתָן בַּשְּׁבִיעִית, מִפְּנֵי שֶׁהִיא מְלַאכְתָּן. וּבַסְּיָפוֹת - מֻתָּר. בַּקָּר וּבַכַּפְנִיּוֹת - מֻתָּר. מֵאֵימָתַי אָדָם רַשַּׁאי לָקוּץ אֶת הָאִילָן בִּשְׁאָר שְׁנֵי שְׁבוּעַ? מִשֶּׁיְּבֹא לְעוֹנַת הַמַּעֲשְׂרוֹת:

**יד.** אֵין מוֹכְרִין שָׂדֶה אִילָן לֶחָשׁוּד עַל הַשְּׁבִיעִית, אֶלָּא אִם כֵּן פּוֹסֵק עִמּוֹ עַל מְנָת שֶׁאֵין לוֹ בָּאִילָן. וְכֵן לֹא יִמְסֹר בִּשְׁאָר שְׁנֵי שְׁבוּעַ לְמִי שֶׁחָשׁוּד עַל הַמַּעֲשְׂרוֹת. רַבִּי שִׁמְעוֹן מַתִּיר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא אוֹמֵר לוֹ: 'אֲנִי מָכַרְתִּי אֶת שֶׁלִּי, צֵא וּתְבַע אֶת שֶׁלְּךָ':

---

[13] בְּ'מְנָחַת בְּכוּרִים' הֵבִיא גִּרְסַת הַגְּרַ"א: מֵחֲפִירִיּוֹת שֶׁנּוֹטֵל מֵהָאִילָן.

[14] מָקוֹם חוֹל שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִזְרֹעַ שָׁם.

# שופטים פרק יח

**א** בַּיָּמִים הָהֵם אֵין מֶלֶךְ בְּיִשְׂרָאֵל וּבַיָּמִים הָהֵם שֵׁבֶט הַדָּנִי מְבַקֵּשׁ־לוֹ נַחֲלָה לָשָׁבֶת כִּי לֹא־נָפְלָה לּוֹ עַד־הַיּוֹם הַהוּא בְּתוֹךְ־שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל בְּנַחֲלָה׃ {פ}
**ב** וַיִּשְׁלְחוּ בְנֵי־דָן | מֵמִשְׁפַּחְתָּם חֲמִשָּׁה אֲנָשִׁים מִקְצוֹתָם אֲנָשִׁים בְּנֵי־חַיִל מִצָּרְעָה וּמֵאֶשְׁתָּאֹל לְרַגֵּל אֶת־הָאָרֶץ וּלְחָקְרָהּ וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם לְכוּ חִקְרוּ אֶת־הָאָרֶץ וַיָּבֹאוּ הַר־אֶפְרַיִם עַד־בֵּית מִיכָה וַיָּלִינוּ שָׁם׃ **ג** הֵמָּה עִם־בֵּית מִיכָה וְהֵמָּה הִכִּירוּ אֶת־קוֹל הַנַּעַר הַלֵּוִי וַיָּסֻרוּ שָׁם וַיֹּאמְרוּ לוֹ מִי־הֱבִיאֲךָ הֲלֹם וּמָה־אַתָּה עֹשֶׂה בָּזֶה וּמַה־לְּךָ פֹּה׃ **ד** וַיֹּאמֶר אֵלֵהֶם כָּזֹה וְכָזֶה עָשָׂה לִי מִיכָה וַיִּשְׂכְּרֵנִי וָאֱהִי־לוֹ לְכֹהֵן׃ **ה** וַיֹּאמְרוּ לוֹ שְׁאַל־נָא בֵאלֹהִים וְנֵדְעָה הֲתַצְלִיחַ דַּרְכֵּנוּ אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ הֹלְכִים עָלֶיהָ׃ **ו** וַיֹּאמֶר לָהֶם הַכֹּהֵן לְכוּ לְשָׁלוֹם נֹכַח יְהוָה דַּרְכְּכֶם אֲשֶׁר תֵּלְכוּ־בָהּ׃ {פ}
**ז** וַיֵּלְכוּ חֲמֵשֶׁת הָאֲנָשִׁים וַיָּבֹאוּ לָיְשָׁה וַיִּרְאוּ אֶת־הָעָם אֲשֶׁר־בְּקִרְבָּהּ יוֹשֶׁבֶת־לָבֶטַח כְּמִשְׁפַּט צִדֹנִים שֹׁקֵט | וּבֹטֵחַ וְאֵין־מַכְלִים דָּבָר בָּאָרֶץ יוֹרֵשׁ עֶצֶר וּרְחוֹקִים הֵמָּה מִצִּידֹנִים וְדָבָר אֵין־לָהֶם עִם־אָדָם׃ **ח** וַיָּבֹאוּ אֶל־אַחֵיהֶם צָרְעָה וְאֶשְׁתָּאֹל וַיֹּאמְרוּ לָהֶם אֲחֵיהֶם מָה אַתֶּם׃ **ט** וַיֹּאמְרוּ קוּמָה וְנַעֲלֶה עֲלֵיהֶם כִּי רָאִינוּ אֶת־הָאָרֶץ וְהִנֵּה טוֹבָה מְאֹד וְאַתֶּם מַחְשִׁים אַל־תֵּעָצְלוּ לָלֶכֶת לָבֹא לָרֶשֶׁת אֶת־הָאָרֶץ׃ **י** בְּבֹאֲכֶם תָּבֹאוּ | אֶל־עַם בֹּטֵחַ וְהָאָרֶץ רַחֲבַת יָדַיִם כִּי־נְתָנָהּ אֱלֹהִים בְּיֶדְכֶם מָקוֹם אֲשֶׁר אֵין־שָׁם מַחְסוֹר כָּל־דָּבָר אֲשֶׁר בָּאָרֶץ׃ **יא** וַיִּסְעוּ מִשָּׁם מִמִּשְׁפַּחַת הַדָּנִי מִצָּרְעָה וּמֵאֶשְׁתָּאֹל שֵׁשׁ־מֵאוֹת אִישׁ חָגוּר כְּלֵי מִלְחָמָה׃ **יב** וַיַּעֲלוּ וַיַּחֲנוּ בִּקִרְיַת יְעָרִים בִּיהוּדָה עַל־כֵּן קָרְאוּ לַמָּקוֹם הַהוּא מַחֲנֵה־דָן עַד הַיּוֹם הַזֶּה הִנֵּה אַחֲרֵי קִרְיַת יְעָרִים׃ **יג** וַיַּעַבְרוּ מִשָּׁם הַר־אֶפְרַיִם וַיָּבֹאוּ עַד־בֵּית מִיכָה׃ **יד** וַיַּעֲנוּ חֲמֵשֶׁת הָאֲנָשִׁים הַהֹלְכִים לְרַגֵּל אֶת־הָאָרֶץ לַיִשׁ וַיֹּאמְרוּ אֶל־אַחֵיהֶם הֲיִדַעְתֶּם כִּי יֵשׁ בַּבָּתִּים הָאֵלֶּה אֵפוֹד וּתְרָפִים וּפֶסֶל וּמַסֵּכָה וְעַתָּה דְּעוּ מַה־תַּעֲשׂוּ׃ **טו** וַיָּסֻרוּ שָׁמָּה וַיָּבֹאוּ אֶל־בֵּית־הַנַּעַר הַלֵּוִי בֵּית מִיכָה וַיִּשְׁאֲלוּ־לוֹ לְשָׁלוֹם׃ **טז** וְשֵׁשׁ־מֵאוֹת אִישׁ חֲגוּרִים כְּלֵי מִלְחַמְתָּם נִצָּבִים פֶּתַח הַשָּׁעַר אֲשֶׁר מִבְּנֵי־דָן׃ **יז** וַיַּעֲלוּ חֲמֵשֶׁת הָאֲנָשִׁים הַהֹלְכִים לְרַגֵּל אֶת־הָאָרֶץ בָּאוּ שָׁמָּה לָקְחוּ אֶת־הַפֶּסֶל וְאֶת־הָאֵפוֹד וְאֶת־הַתְּרָפִים וְאֶת־הַמַּסֵּכָה וְהַכֹּהֵן נִצָּב פֶּתַח הַשַּׁעַר וְשֵׁשׁ־מֵאוֹת הָאִישׁ הֶחָגוּר כְּלֵי הַמִּלְחָמָה׃ **יח** וְאֵלֶּה בָּאוּ בֵּית מִיכָה וַיִּקְחוּ אֶת־פֶּסֶל הָאֵפוֹד וְאֶת־הַתְּרָפִים וְאֶת־הַמַּסֵּכָה וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם הַכֹּהֵן מָה אַתֶּם עֹשִׂים׃ **יט** וַיֹּאמְרוּ לוֹ הַחֲרֵשׁ שִׂים־יָדְךָ עַל־פִּיךָ וְלֵךְ עִמָּנוּ וֶהְיֵה־לָנוּ לְאָב וּלְכֹהֵן הֲטוֹב | הֱיוֹתְךָ כֹהֵן לְבֵית אִישׁ אֶחָד אוֹ הֱיוֹתְךָ כֹהֵן לְשֵׁבֶט וּלְמִשְׁפָּחָה בְּיִשְׂרָאֵל׃ **כ** וַיִּיטַב לֵב הַכֹּהֵן וַיִּקַּח אֶת־הָאֵפוֹד וְאֶת־הַתְּרָפִים וְאֶת־הַפֶּסֶל וַיָּבֹא בְּקֶרֶב הָעָם׃ **כא** וַיִּפְנוּ וַיֵּלֵכוּ וַיָּשִׂימוּ אֶת־הַטַּף וְאֶת־הַמִּקְנֶה וְאֶת־הַכְּבוּדָּה לִפְנֵיהֶם׃ **כב** הֵמָּה הִרְחִיקוּ מִבֵּית מִיכָה וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר בַּבָּתִּים אֲשֶׁר עִם־בֵּית מִיכָה נָזְעֲקוּ וַיַּדְבִּיקוּ אֶת־בְּנֵי־דָן׃ **כג** וַיִּקְרְאוּ אֶל־בְּנֵי־דָן וַיַּסֵּבּוּ פְּנֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ לְמִיכָה מַה־לְּךָ כִּי נִזְעָקְתָּ׃ **כד** וַיֹּאמֶר אֶת־אֱלֹהַי

אֲשֶׁר־עָשִׂיתִי לְקַחְתֶּם וְאֶת־הַכֹּהֵן וַתֵּלְכוּ וּמַה־לִּי
עוֹד וּמַה־זֶּה תֹּאמְרוּ אֵלַי מַה־לָּךְ׃ **כה** וַיֹּאמְרוּ
אֵלָיו בְּנֵי־דָן אַל־תַּשְׁמַע קוֹלְךָ עִמָּנוּ פֶּן־יִפְגְּעוּ
בָכֶם אֲנָשִׁים מָרֵי נֶפֶשׁ וְאָסַפְתָּה נַפְשְׁךָ וְנֶפֶשׁ
בֵּיתֶךָ׃ **כו** וַיֵּלְכוּ בְנֵי־דָן לְדַרְכָּם וַיַּרְא מִיכָה כִּי־
חֲזָקִים הֵמָּה מִמֶּנּוּ וַיֵּפֶן וַיָּשָׁב אֶל־בֵּיתוֹ׃ **כז** וְהֵמָּה
לָקְחוּ אֶת אֲשֶׁר־עָשָׂה מִיכָה וְאֶת־הַכֹּהֵן אֲשֶׁר
הָיָה־לוֹ וַיָּבֹאוּ עַל־לַיִשׁ עַל־עַם שֹׁקֵט וּבֹטֵחַ וַיַּכּוּ
אוֹתָם לְפִי־חָרֶב וְאֶת־הָעִיר שָׂרְפוּ בָאֵשׁ׃ **כח** וְאֵין
מַצִּיל כִּי רָחוֹקָה־הִיא מִצִּידוֹן וְדָבָר אֵין־לָהֶם עִם־
אָדָם וְהִיא בָּעֵמֶק אֲשֶׁר לְבֵית־רְחוֹב וַיִּבְנוּ אֶת־
הָעִיר וַיֵּשְׁבוּ בָּהּ׃ **כט** וַיִּקְרְאוּ שֵׁם־הָעִיר דָּן בְּשֵׁם
דָּן אֲבִיהֶם אֲשֶׁר יוּלַד לְיִשְׂרָאֵל וְאוּלָם לַיִשׁ שֵׁם־
הָעִיר לָרִאשֹׁנָה׃ **ל** וַיָּקִימוּ לָהֶם בְּנֵי־דָן אֶת־הַפָּסֶל
וְיהוֹנָתָן בֶּן־גֵּרְשֹׁם בֶּן־מְנַשֶּׁה הוּא וּבָנָיו הָיוּ כֹהֲנִים
לְשֵׁבֶט הַדָּנִי עַד־יוֹם גְּלוֹת הָאָרֶץ׃ **לא** וַיָּשִׂימוּ
לָהֶם אֶת־פֶּסֶל מִיכָה אֲשֶׁר עָשָׂה כָּל־יְמֵי הֱיוֹת
בֵּית־הָאֱלֹהִים בְּשִׁלֹה׃ {פ}

## שופטים פרק יט

**א** וַיְהִי בַּיָּמִים הָהֵם וּמֶלֶךְ אֵין בְּיִשְׂרָאֵל וַיְהִי |
אִישׁ לֵוִי גָּר בִּירֵכְתֵי הַר־אֶפְרַיִם וַיִּקַּח־לוֹ אִשָּׁה
פִּילֶגֶשׁ מִבֵּית לֶחֶם יְהוּדָה׃ **ב** וַתִּזְנֶה עָלָיו פִּילַגְשׁוֹ
וַתֵּלֶךְ מֵאִתּוֹ אֶל־בֵּית אָבִיהָ אֶל־בֵּית לֶחֶם יְהוּדָה
וַתְּהִי־שָׁם יָמִים אַרְבָּעָה חֳדָשִׁים׃ **ג** וַיָּקָם אִישָׁהּ
וַיֵּלֶךְ אַחֲרֶיהָ לְדַבֶּר עַל־לִבָּהּ להשיבו (לַהֲשִׁיבָהּ)
וְנַעֲרוֹ עִמּוֹ וְצֶמֶד חֲמֹרִים וַתְּבִיאֵהוּ בֵּית אָבִיהָ
וַיִּרְאֵהוּ אֲבִי הַנַּעֲרָה וַיִּשְׂמַח לִקְרָאתוֹ׃ **ד** וַיַּחֲזֵק־
בּוֹ חֹתְנוֹ אֲבִי הַנַּעֲרָה וַיֵּשֶׁב אִתּוֹ שְׁלֹשֶׁת יָמִים
וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ וַיָּלִינוּ שָׁם׃ **ה** וַיְהִי בַּיּוֹם הָרְבִיעִי
וַיַּשְׁכִּימוּ בַבֹּקֶר וַיָּקָם לָלֶכֶת וַיֹּאמֶר אֲבִי הַנַּעֲרָה
אֶל־חֲתָנוֹ סְעָד לִבְּךָ פַּת־לֶחֶם וְאַחַר
תֵּלֵכוּ׃ **ו** וַיֵּשְׁבוּ וַיֹּאכְלוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו וַיִּשְׁתּוּ וַיֹּאמֶר
אֲבִי הַנַּעֲרָה אֶל־הָאִישׁ הִוֹאִל־נָא וְלִין וְיִיטַב
לִבֶּךָ׃ **ז** וַיָּקָם הָאִישׁ לָלֶכֶת וַיִּפְצַר־בּוֹ חָתְנוֹ וַיָּשָׁב
וַיָּלֶן שָׁם׃ **ח** וַיַּשְׁכֵּם בַּבֹּקֶר בַּיּוֹם הַחֲמִישִׁי לָלֶכֶת
וַיֹּאמֶר | אֲבִי הַנַּעֲרָה סְעָד־נָא לְבָבְךָ וְהִתְמַהְמְהוּ
עַד־נְטוֹת הַיּוֹם וַיֹּאכְלוּ שְׁנֵיהֶם׃ **ט** וַיָּקָם הָאִישׁ
לָלֶכֶת הוּא וּפִילַגְשׁוֹ וְנַעֲרוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ חֹתְנוֹ אֲבִי
הַנַּעֲרָה הִנֵּה נָא רָפָה הַיּוֹם לָעֲרוֹב לִינוּ־נָא הִנֵּה
חַנּוֹת הַיּוֹם לִין פֹּה וְיִיטַב לְבָבֶךָ וְהִשְׁכַּמְתֶּם מָחָר
לְדַרְכְּכֶם וְהָלַכְתָּ לְאָהֳלֶךָ׃ **י** וְלֹא־אָבָה הָאִישׁ לָלוּן
וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ וַיָּבֹא עַד־נֹכַח יְבוּס הִיא יְרוּשָׁלָם וְעִמּוֹ
צֶמֶד חֲמוֹרִים חֲבוּשִׁים וּפִילַגְשׁוֹ עִמּוֹ׃ **יא** הֵם עִם־
יְבוּס וְהַיּוֹם רַד מְאֹד וַיֹּאמֶר הַנַּעַר אֶל־אֲדֹנָיו
לְכָה־נָּא וְנָסוּרָה אֶל־עִיר־הַיְבוּסִי הַזֹּאת וְנָלִין
בָּהּ׃ **יב** וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲדֹנָיו לֹא נָסוּר אֶל־עִיר נָכְרִי
אֲשֶׁר לֹא־מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵנָּה וְעָבַרְנוּ עַד־
גִּבְעָה׃ **יג** וַיֹּאמֶר לְנַעֲרוֹ לְךָ וְנִקְרְבָה בְּאַחַד
הַמְּקֹמוֹת וְלַנּוּ בַגִּבְעָה אוֹ בָרָמָה׃ **יד** וַיַּעַבְרוּ וַיֵּלְכוּ
וַתָּבֹא לָהֶם הַשֶּׁמֶשׁ אֵצֶל הַגִּבְעָה אֲשֶׁר
לְבִנְיָמִן׃ **טו** וַיָּסֵרוּ שָׁם לָבוֹא לָלוּן בַּגִּבְעָה וַיָּבֹא
וַיֵּשֶׁב בִּרְחוֹב הָעִיר וְאֵין אִישׁ מְאַסֵּף־אוֹתָם
הַבַּיְתָה לָלוּן׃ **טז** וְהִנֵּה | אִישׁ זָקֵן בָּא מִן־מַעֲשֵׂהוּ
מִן־הַשָּׂדֶה בָּעֶרֶב וְהָאִישׁ מֵהַר אֶפְרַיִם וְהוּא־גָר
בַּגִּבְעָה וְאַנְשֵׁי הַמָּקוֹם בְּנֵי יְמִינִי׃ **יז** וַיִּשָּׂא עֵינָיו
וַיַּרְא אֶת־הָאִישׁ הָאוֹרֵחַ בִּרְחוֹב הָעִיר וַיֹּאמֶר
הָאִישׁ הַזָּקֵן אָנָה תֵלֵךְ וּמֵאַיִן תָּבוֹא׃ **יח** וַיֹּאמֶר
אֵלָיו עֹבְרִים אֲנַחְנוּ מִבֵּית־לֶחֶם יְהוּדָה עַד־יַרְכְּתֵי
הַר־אֶפְרַיִם מִשָּׁם אָנֹכִי וָאֵלֵךְ עַד־בֵּית לֶחֶם

יְהוּדָה וְאֶת־בֵּית יְהוָה אֲנִי הֹלֵךְ וְאֵין אִישׁ מְאַסֵּף
אוֹתִי הַבָּיְתָה: **יט** וְגַם־תֶּבֶן גַּם־מִסְפּוֹא יֵשׁ
לַחֲמוֹרֵינוּ וְגַם לֶחֶם וָיַיִן יֶשׁ־לִי וְלַאֲמָתֶךָ וְלַנַּעַר
עִם־עֲבָדֶיךָ אֵין מַחְסוֹר כָּל־דָּבָר: **כ** וַיֹּאמֶר הָאִישׁ
הַזָּקֵן שָׁלוֹם לָךְ רַק כָּל־מַחְסוֹרְךָ עָלָי רַק בָּרְחוֹב
אַל־תָּלֶן: **כא** וַיְבִיאֵהוּ לְבֵיתוֹ ויבול (וַיָּבָל)
לַחֲמוֹרִים וַיִּרְחֲצוּ רַגְלֵיהֶם וַיֹּאכְלוּ
וַיִּשְׁתּוּ: **כב** הֵמָּה מֵיטִיבִים אֶת־לִבָּם וְהִנֵּה אַנְשֵׁי
הָעִיר אַנְשֵׁי בְנֵי־בְלִיַּעַל נָסַבּוּ אֶת־הַבַּיִת
מֻתְדַּפְּקִים עַל־הַדֶּלֶת וַיֹּאמְרוּ אֶל־הָאִישׁ בַּעַל
הַבַּיִת הַזָּקֵן לֵאמֹר הוֹצֵא אֶת־הָאִישׁ אֲשֶׁר־בָּא
אֶל־בֵּיתְךָ וְנֵדָעֶנּוּ: **כג** וַיֵּצֵא אֲלֵיהֶם הָאִישׁ בַּעַל
הַבַּיִת וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אַל־אַחַי אַל־תָּרֵעוּ נָא אַחֲרֵי
אֲשֶׁר־בָּא הָאִישׁ הַזֶּה אֶל־בֵּיתִי אַל־תַּעֲשׂוּ אֶת־
הַנְּבָלָה הַזֹּאת: **כד** הִנֵּה בִתִּי הַבְּתוּלָה וּפִילַגְשֵׁהוּ
אוֹצִיאָה־נָּא אוֹתָם וְעַנּוּ אוֹתָם וַעֲשׂוּ לָהֶם הַטּוֹב
בְּעֵינֵיכֶם וְלָאִישׁ הַזֶּה לֹא תַעֲשׂוּ דְּבַר הַנְּבָלָה
הַזֹּאת: **כה** וְלֹא־אָבוּ הָאֲנָשִׁים לִשְׁמַע לוֹ וַיַּחֲזֵק
הָאִישׁ בְּפִילַגְשׁוֹ וַיֹּצֵא אֲלֵיהֶם הַחוּץ וַיֵּדְעוּ אֹותָהּ
וַיִּתְעַלְּלוּ־בָהּ כָּל־הַלַּיְלָה עַד־הַבֹּקֶר וַיְשַׁלְּחוּהָ
בעלות (כַּעֲלוֹת) הַשָּׁחַר: **כו** וַתָּבֹא הָאִשָּׁה לִפְנוֹת
הַבֹּקֶר וַתִּפֹּל פֶּתַח בֵּית־הָאִישׁ אֲשֶׁר־אֲדוֹנֶיהָ שָׁם
עַד־הָאוֹר: **כז** וַיָּקָם אֲדֹנֶיהָ בַּבֹּקֶר וַיִּפְתַּח דַּלְתוֹת
הַבַּיִת וַיֵּצֵא לָלֶכֶת לְדַרְכּוֹ וְהִנֵּה הָאִשָּׁה פִילַגְשׁוֹ
נֹפֶלֶת פֶּתַח הַבַּיִת וְיָדֶיהָ עַל־הַסַּף: **כח** וַיֹּאמֶר
אֵלֶיהָ קוּמִי וְנֵלֵכָה וְאֵין עֹנֶה וַיִּקָּחֶהָ עַל־הַחֲמוֹר
וַיָּקָם הָאִישׁ וַיֵּלֶךְ לִמְקֹמוֹ: **כט** וַיָּבֹא אֶל־בֵּיתוֹ
וַיַּקַּח אֶת־הַמַּאֲכֶלֶת וַיַּחֲזֵק בְּפִילַגְשׁוֹ וַיְנַתְּחָהּ
לַעֲצָמֶיהָ לִשְׁנֵים עָשָׂר נְתָחִים וַיְשַׁלְּחֶהָ בְּכֹל גְּבוּל
יִשְׂרָאֵל: **ל** וְהָיָה כָּל־הָרֹאֶה וְאָמַר לֹא־נִהְיְתָה
וְלֹא־נִרְאֲתָה כְּזֹאת לְמִיּוֹם עֲלוֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד הַיּוֹם הַזֶּה שִׂימוּ־לָכֶם עָלֶיהָ
עֻצוּ וְדַבֵּרוּ: {פ}

## שופטים פרק כ

**א** וַיֵּצְאוּ כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַתִּקָּהֵל הָעֵדָה כְּאִישׁ
אֶחָד לְמִדָּן וְעַד־בְּאֵר שֶׁבַע וְאֶרֶץ הַגִּלְעָד אֶל־
יְהוָה הַמִּצְפָּה: **ב** וַיִּתְיַצְּבוּ פִּנּוֹת כָּל־הָעָם כֹּל
שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל בִּקְהַל עַם הָאֱלֹהִים אַרְבַּע מֵאוֹת
אֶלֶף אִישׁ רַגְלִי שֹׁלֵף חָרֶב: {פ}
**ג** וַיִּשְׁמְעוּ בְּנֵי בִנְיָמִן כִּי־עָלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל הַמִּצְפָּה
וַיֹּאמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דַּבְּרוּ אֵיכָה נִהְיְתָה הָרָעָה
הַזֹּאת: **ד** וַיַּעַן הָאִישׁ הַלֵּוִי אִישׁ הָאִשָּׁה הַנִּרְצָחָה
וַיֹּאמַר הַגִּבְעָתָה אֲשֶׁר לְבִנְיָמִן בָּאתִי אֲנִי וּפִילַגְשִׁי
לָלוּן: **ה** וַיָּקֻמוּ עָלַי בַּעֲלֵי הַגִּבְעָה וַיָּסֹבּוּ עָלַי אֶת־
הַבַּיִת לָיְלָה אוֹתִי דָמּוּ לַהֲרֹג וְאֶת־פִּילַגְשִׁי עִנּוּ
וַתָּמֹת: **ו** וָאֹחֶז בְּפִילַגְשִׁי וָאֲנַתְּחֶהָ וָאֲשַׁלְּחֶהָ בְּכֹל־
שְׂדֵה נַחֲלַת יִשְׂרָאֵל כִּי עָשׂוּ זִמָּה וּנְבָלָה
בְּיִשְׂרָאֵל: **ז** הִנֵּה כֻלְּכֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָבוּ לָכֶם
דָּבָר וְעֵצָה הֲלֹם: **ח** וַיָּקָם כָּל־הָעָם כְּאִישׁ אֶחָד
לֵאמֹר לֹא נֵלֵךְ אִישׁ לְאָהֳלוֹ וְלֹא נָסוּר אִישׁ
לְבֵיתוֹ: **ט** וְעַתָּה זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה לַגִּבְעָה
עָלֶיהָ בְּגוֹרָל: **י** וְלָקַחְנוּ עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים לַמֵּאָה
לְכָל | שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל וּמֵאָה לָאֶלֶף וְאֶלֶף לָרְבָבָה
לָקַחַת צֵדָה לָעָם לַעֲשׂוֹת לְבוֹאָם לְגֶבַע בִּנְיָמִן
כְּכֹל־הַנְּבָלָה אֲשֶׁר עָשָׂה בְּיִשְׂרָאֵל: **יא** וַיֵּאָסֵף כָּל־
אִישׁ יִשְׂרָאֵל אֶל־הָעִיר כְּאִישׁ אֶחָד חֲבֵרִים: {פ}
**יב** וַיִּשְׁלְחוּ שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל אֲנָשִׁים בְּכָל־שִׁבְטֵי
בִנְיָמִן לֵאמֹר מָה הָרָעָה הַזֹּאת אֲשֶׁר נִהְיְתָה
בָּכֶם: **יג** וְעַתָּה תְּנוּ אֶת־הָאֲנָשִׁים בְּנֵי־בְלִיַּעַל

אֲשֶׁר בַּגִּבְעָה וּנְמִיתֵם וּנְבַעֲרָה רָעָה מִיִּשְׂרָאֵל
וְלֹא אָבוּ (בְּנֵי) בִנְיָמִן לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל אֲחֵיהֶם
בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל: **יד** וַיֵּאָסְפוּ בְנֵי־בִנְיָמִן מִן־הֶעָרִים
הַגִּבְעָתָה לָצֵאת לַמִּלְחָמָה עִם־בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל: **טו** וַיִּתְפָּקְדוּ בְּנֵי בִנְיָמִן בַּיּוֹם הַהוּא
מֵהֶעָרִים עֶשְׂרִים וְשִׁשָּׁה אֶלֶף אִישׁ שֹׁלֵף חָרֶב
לְבַד מִיּוֹשְׁבֵי הַגִּבְעָה הִתְפָּקְדוּ שְׁבַע מֵאוֹת אִישׁ
בָּחוּר: **טז** מִכֹּל | הָעָם הַזֶּה שְׁבַע מֵאוֹת אִישׁ
בָּחוּר אִטֵּר יַד־יְמִינוֹ כָּל־זֶה קֹלֵעַ בָּאֶבֶן אֶל־
הַשַּׂעֲרָה וְלֹא יַחֲטִא: {פ}
**יז** וְאִישׁ יִשְׂרָאֵל הִתְפָּקְדוּ לְבַד מִבִּנְיָמִן אַרְבַּע
מֵאוֹת אֶלֶף אִישׁ שֹׁלֵף חָרֶב כָּל־זֶה אִישׁ
מִלְחָמָה: **יח** וַיָּקֻמוּ וַיַּעֲלוּ בֵּית־אֵל וַיִּשְׁאֲלוּ
בֶאלֹהִים וַיֹּאמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִי יַעֲלֶה־לָּנוּ
בַּתְּחִלָּה לַמִּלְחָמָה עִם־בְּנֵי בִנְיָמִן וַיֹּאמֶר יְהוָה
יְהוּדָה בַּתְּחִלָּה: **יט** וַיָּקוּמוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בַּבֹּקֶר
וַיַּחֲנוּ עַל־הַגִּבְעָה: **כ** וַיֵּצֵא אִישׁ יִשְׂרָאֵל לַמִּלְחָמָה
עִם־בִּנְיָמִן וַיַּעַרְכוּ אִתָּם אִישׁ־יִשְׂרָאֵל מִלְחָמָה
אֶל־הַגִּבְעָה: **כא** וַיֵּצְאוּ בְנֵי־בִנְיָמִן מִן־הַגִּבְעָה
וַיַּשְׁחִיתוּ בְיִשְׂרָאֵל בַּיּוֹם הַהוּא שְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים
אֶלֶף אִישׁ אָרְצָה: **כב** וַיִּתְחַזֵּק הָעָם אִישׁ יִשְׂרָאֵל
וַיֹּסִפוּ לַעֲרֹךְ מִלְחָמָה בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר־עָרְכוּ שָׁם
בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן: **כג** וַיַּעֲלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל וַיִּבְכּוּ לִפְנֵי־
יְהוָה עַד־הָעֶרֶב וַיִּשְׁאֲלוּ בַיהוָה לֵאמֹר הַאוֹסִיף
לָגֶשֶׁת לַמִּלְחָמָה עִם־בְּנֵי בִנְיָמִן אָחִי וַיֹּאמֶר יְהוָה
עֲלוּ אֵלָיו: {פ}
**כד** וַיִּקְרְבוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־בְּנֵי בִנְיָמִן בַּיּוֹם
הַשֵּׁנִי: **כה** וַיֵּצֵא בִנְיָמִן | לִקְרָאתָם | מִן־הַגִּבְעָה
בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי וַיַּשְׁחִיתוּ בִבְנֵי יִשְׂרָאֵל עוֹד שְׁמֹנַת
עָשָׂר אֶלֶף אִישׁ אָרְצָה כָּל־אֵלֶּה שֹׁלְפֵי
חָרֶב: **כו** וַיַּעֲלוּ כָל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְכָל־הָעָם וַיָּבֹאוּ
בֵּית־אֵל וַיִּבְכּוּ וַיֵּשְׁבוּ שָׁם לִפְנֵי יְהוָה וַיָּצוֹמוּ בַיּוֹם־
הַהוּא עַד־הָעֶרֶב וַיַּעֲלוּ עֹלוֹת וּשְׁלָמִים לִפְנֵי
יְהוָה: **כז** וַיִּשְׁאֲלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בַּיהוָה וְשָׁם אֲרוֹן
בְּרִית הָאֱלֹהִים בַּיָּמִים הָהֵם: **כח** וּפִינְחָס בֶּן־
אֶלְעָזָר בֶּן־אַהֲרֹן עֹמֵד | לְפָנָיו בַּיָּמִים הָהֵם לֵאמֹר
הַאוֹסִף עוֹד לָצֵאת לַמִּלְחָמָה עִם־בְּנֵי־בִנְיָמִן אָחִי
אִם־אֶחְדָּל וַיֹּאמֶר יְהוָה עֲלוּ כִּי מָחָר אֶתְּנֶנּוּ
בְיָדֶךָ: **כט** וַיָּשֶׂם יִשְׂרָאֵל אֹרְבִים אֶל־הַגִּבְעָה
סָבִיב: {פ}
**ל** וַיַּעֲלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־בְּנֵי בִנְיָמִן בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי
וַיַּעַרְכוּ אֶל־הַגִּבְעָה כְּפַעַם בְּפָעַם: **לא** וַיֵּצְאוּ בְנֵי־
בִנְיָמִן לִקְרַאת הָעָם הָנְתְּקוּ מִן־הָעִיר וַיָּחֵלּוּ
לְהַכּוֹת מֵהָעָם חֲלָלִים כְּפַעַם | בְּפַעַם בַּמְסִלּוֹת
אֲשֶׁר אַחַת עֹלָה בֵּית־אֵל וְאַחַת גִּבְעָתָה בַּשָּׂדֶה
כִּשְׁלֹשִׁים אִישׁ בְּיִשְׂרָאֵל: **לב** וַיֹּאמְרוּ בְּנֵי בִנְיָמִן
נִגָּפִים הֵם לְפָנֵינוּ כְּבָרִאשֹׁנָה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אָמְרוּ
נָנוּסָה וְנִתַּקְנוּהוּ מִן־הָעִיר אֶל־
הַמְסִלּוֹת: **לג** וְכָל | אִישׁ יִשְׂרָאֵל קָמוּ מִמְּקוֹמוֹ
וַיַּעַרְכוּ בְּבַעַל תָּמָר וְאֹרֶב יִשְׂרָאֵל מֵגִיחַ מִמְּקֹמוֹ
מִמַּעֲרֵה גָּבַע: **לד** וַיָּבֹאוּ מִנֶּגֶד לַגִּבְעָה עֲשֶׂרֶת
אַלְפִים אִישׁ בָּחוּר מִכָּל־יִשְׂרָאֵל וְהַמִּלְחָמָה
כָּבְדָה וְהֵם לֹא יָדְעוּ כִּי־נֹגַעַת עֲלֵיהֶם הָרָעָה: {פ}
**לה** וַיִּגֹּף יְהוָה | אֶת־בִּנְיָמִן לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּשְׁחִיתוּ
בְנֵי יִשְׂרָאֵל בִּבְנְיָמִן בַּיּוֹם הַהוּא עֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה
אֶלֶף וּמֵאָה אִישׁ כָּל־אֵלֶּה שֹׁלֵף חָרֶב: **לו** וַיִּרְאוּ
בְּנֵי־בִנְיָמִן כִּי נִגָּפוּ וַיִּתְּנוּ אִישׁ־יִשְׂרָאֵל מָקוֹם
לְבִנְיָמִן כִּי בָטְחוּ אֶל־הָאֹרֶב אֲשֶׁר־שָׂמוּ אֶל־
הַגִּבְעָה: **לז** וְהָאֹרֶב הֵחִישׁוּ וַיִּפְשְׁטוּ אֶל־הַגִּבְעָה
וַיִּמְשֹׁךְ הָאֹרֶב וַיַּךְ אֶת־כָּל־הָעִיר לְפִי־

חָרֶב: **לח** וְהַמּוֹעֵד הָיָה לְאִישׁ יִשְׂרָאֵל עִם־הָאֹרֶב
הֶרֶב לְהַעֲלוֹתָם מַשְׂאֵת הֶעָשָׁן מִן־
הָעִיר: **לט** וַיֵּהָפֵךְ אִישׁ־יִשְׂרָאֵל בַּמִּלְחָמָה וּבִנְיָמִן
הֵחֵל לְהַכּוֹת חֲלָלִים בְּאִישׁ־יִשְׂרָאֵל כִּשְׁלֹשִׁים
אִישׁ כִּי אָמְרוּ אַךְ נִגּוֹף נִגָּף הוּא לְפָנֵינוּ כַּמִּלְחָמָה
הָרִאשֹׁנָה: **מ** וְהַמַּשְׂאֵת הֵחֵלָּה לַעֲלוֹת מִן־הָעִיר
עַמּוּד עָשָׁן וַיִּפֶן בִּנְיָמִן אַחֲרָיו וְהִנֵּה עָלָה כְלִיל־
הָעִיר הַשָּׁמָיְמָה: **מא** וְאִישׁ יִשְׂרָאֵל הָפַךְ וַיִּבָּהֵל
אִישׁ בִּנְיָמִן כִּי רָאָה כִּי־נָגְעָה עָלָיו
הָרָעָה: **מב** וַיִּפְנוּ לִפְנֵי אִישׁ יִשְׂרָאֵל אֶל־דֶּרֶךְ
הַמִּדְבָּר וְהַמִּלְחָמָה הִדְבִּיקָתְהוּ וַאֲשֶׁר מֵהֶעָרִים
מַשְׁחִיתִים אוֹתוֹ בְּתוֹכוֹ: **מג** כִּתְּרוּ אֶת־בִּנְיָמִן
הִרְדִּיפֻהוּ מְנוּחָה הִדְרִיכֻהוּ עַד נֹכַח הַגִּבְעָה
מִמִּזְרַח־שָׁמֶשׁ: **מד** וַיִּפְּלוּ מִבִּנְיָמִן שְׁמֹנָה־עָשָׂר
אֶלֶף אִישׁ אֶת־כָּל־אֵלֶּה אַנְשֵׁי־חָיִל: **מה** וַיִּפְנוּ
וַיָּנֻסוּ הַמִּדְבָּרָה אֶל־סֶלַע הָרִמּוֹן וַיְעֹלְלֻהוּ
בַּמְסִלּוֹת חֲמֵשֶׁת אֲלָפִים אִישׁ וַיִּדְבְּקוּ אַחֲרָיו
עַד־גִּדְעֹם וַיַּכּוּ מִמֶּנּוּ אַלְפַּיִם אִישׁ: **מו** וַיִּהְיוּ כָל־
הַנֹּפְלִים מִבִּנְיָמִן עֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה אֶלֶף אִישׁ שֹׁלֵף
חָרֶב בַּיּוֹם הַהוּא אֶת־כָּל־אֵלֶּה אַנְשֵׁי־
חָיִל: **מז** וַיִּפְנוּ וַיָּנֻסוּ הַמִּדְבָּרָה אֶל־סֶלַע הָרִמּוֹן
שֵׁשׁ מֵאוֹת אִישׁ וַיֵּשְׁבוּ בְּסֶלַע רִמּוֹן אַרְבָּעָה
חֳדָשִׁים: **מח** וְאִישׁ יִשְׂרָאֵל שָׁבוּ אֶל־בְּנֵי בִנְיָמִן
וַיַּכּוּם לְפִי־חָרֶב מֵעִיר מְתֹם עַד־בְּהֵמָה עַד כָּל־
הַנִּמְצָא גַּם כָּל־הֶעָרִים הַנִּמְצָאוֹת שִׁלְּחוּ בָאֵשׁ:
{פ}

## שופטים פרק כא

**א** וְאִישׁ יִשְׂרָאֵל נִשְׁבַּע בַּמִּצְפָּה לֵאמֹר אִישׁ מִמֶּנּוּ
לֹא־יִתֵּן בִּתּוֹ לְבִנְיָמִן לְאִשָּׁה: **ב** וַיָּבֹא הָעָם בֵּית־
אֵל וַיֵּשְׁבוּ שָׁם עַד־הָעֶרֶב לִפְנֵי הָאֱלֹהִים וַיִּשְׂאוּ
קוֹלָם וַיִּבְכּוּ בְכִי גָדוֹל: **ג** וַיֹּאמְרוּ לָמָּה יְהוָה אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל הָיְתָה זֹאת בְּיִשְׂרָאֵל לְהִפָּקֵד הַיּוֹם
מִיִּשְׂרָאֵל שֵׁבֶט אֶחָד: **ד** וַיְהִי מִמָּחֳרָת וַיַּשְׁכִּימוּ
הָעָם וַיִּבְנוּ־שָׁם מִזְבֵּחַ וַיַּעֲלוּ עֹלוֹת וּשְׁלָמִים: {פ}
**ה** וַיֹּאמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִי אֲשֶׁר לֹא־עָלָה בַקָּהָל
מִכָּל־שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהוָה כִּי הַשְּׁבוּעָה
הַגְּדוֹלָה הָיְתָה לַאֲשֶׁר לֹא־עָלָה אֶל־יְהוָה הַמִּצְפָּה
לֵאמֹר מוֹת יוּמָת: **ו** וַיִּנָּחֲמוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־בִּנְיָמִן
אָחִיו וַיֹּאמְרוּ נִגְדַּע הַיּוֹם שֵׁבֶט אֶחָד
מִיִּשְׂרָאֵל: **ז** מַה־נַּעֲשֶׂה לָהֶם לַנּוֹתָרִים לְנָשִׁים
וַאֲנַחְנוּ נִשְׁבַּעְנוּ בַיהוָה לְבִלְתִּי תֵּת־לָהֶם
מִבְּנוֹתֵינוּ לְנָשִׁים: **ח** וַיֹּאמְרוּ מִי אֶחָד מִשִּׁבְטֵי
יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר לֹא־עָלָה אֶל־יְהוָה הַמִּצְפָּה וְהִנֵּה
לֹא בָא־אִישׁ אֶל־הַמַּחֲנֶה מִיָּבֵישׁ גִּלְעָד אֶל־
הַקָּהָל: **ט** וַיִּתְפָּקֵד הָעָם וְהִנֵּה אֵין־שָׁם אִישׁ
מִיּוֹשְׁבֵי יָבֵשׁ גִּלְעָד: **י** וַיִּשְׁלְחוּ־שָׁם הָעֵדָה שְׁנֵים־
עָשָׂר אֶלֶף אִישׁ מִבְּנֵי הֶחָיִל וַיְצַוּוּ אוֹתָם לֵאמֹר
לְכוּ וְהִכִּיתֶם אֶת־יוֹשְׁבֵי יָבֵשׁ גִּלְעָד לְפִי־חָרֶב
וְהַנָּשִׁים וְהַטָּף: **יא** וְזֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ כָּל־
זָכָר וְכָל־אִשָּׁה יֹדַעַת מִשְׁכַּב־זָכָר
תַּחֲרִימוּ: **יב** וַיִּמְצְאוּ מִיּוֹשְׁבֵי | יָבֵישׁ גִּלְעָד אַרְבַּע
מֵאוֹת נַעֲרָה בְתוּלָה אֲשֶׁר לֹא־יָדְעָה אִישׁ
לְמִשְׁכַּב זָכָר וַיָּבִאוּ אוֹתָם אֶל־הַמַּחֲנֶה שִׁלֹה אֲשֶׁר
בְּאֶרֶץ כְּנָעַן: {פ}
**יג** וַיִּשְׁלְחוּ כָּל־הָעֵדָה וַיְדַבְּרוּ אֶל־בְּנֵי בִנְיָמִן אֲשֶׁר
בְּסֶלַע רִמּוֹן וַיִּקְרְאוּ לָהֶם שָׁלוֹם: **יד** וַיָּשָׁב בִּנְיָמִן
בָּעֵת הַהִיא וַיִּתְּנוּ לָהֶם הַנָּשִׁים אֲשֶׁר חִיּוּ מִנְּשֵׁי
יָבֵשׁ גִּלְעָד וְלֹא־מָצְאוּ לָהֶם כֵּן: **טו** וְהָעָם נִחָם
לְבִנְיָמִן כִּי־עָשָׂה יְהוָה פֶּרֶץ בְּשִׁבְטֵי

יִשְׂרָאֵל: **טז** וַיֹּאמְרוּ זִקְנֵי הָעִדָּה מַה־נַּעֲשֶׂה
לַנּוֹתָרִים לְנָשִׁים כִּי־נִשְׁמְדָה מִבִּנְיָמִן
אִשָּׁה: **יז** וַיֹּאמְרוּ יְרֻשַּׁת פְּלֵיטָה לְבִנְיָמִן וְלֹא־
יִמָּחֶה שֵׁבֶט מִיִּשְׂרָאֵל: **יח** וַאֲנַחְנוּ לֹא נוּכַל לָתֵת־
לָהֶם נָשִׁים מִבְּנוֹתֵינוּ כִּי־נִשְׁבְּעוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל
לֵאמֹר אָרוּר נֹתֵן אִשָּׁה לְבִנְיָמִן: {ס} **יט** וַיֹּאמְרוּ
הִנֵּה חַג־יְהוָה בְּשִׁלוֹ מִיָּמִים | יָמִימָה אֲשֶׁר
מִצְּפוֹנָה לְבֵית־אֵל מִזְרָחָה הַשֶּׁמֶשׁ לִמְסִלָּה
הָעֹלָה מִבֵּית־אֵל שְׁכֶמָה וּמִנֶּגֶב לִלְבוֹנָה: **כ** ויצו
(וַיְצַוּוּ) אֶת־בְּנֵי בִנְיָמִן לֵאמֹר לְכוּ וַאֲרַבְתֶּם
בַּכְּרָמִים: **כא** וּרְאִיתֶם וְהִנֵּה אִם־יֵצְאוּ בְנוֹת־
שִׁילוֹ לָחוּל בַּמְּחֹלוֹת וִיצָאתֶם מִן־הַכְּרָמִים
וַחֲטַפְתֶּם לָכֶם אִישׁ אִשְׁתּוֹ מִבְּנוֹת שִׁילוֹ וַהֲלַכְתֶּם
אֶרֶץ בִּנְיָמִן: **כב** וְהָיָה כִּי־יָבֹאוּ אֲבוֹתָם אוֹ אֲחֵיהֶם
לָרוב (לָרִיב |) אֵלֵינוּ וְאָמַרְנוּ אֲלֵיהֶם חָנּוּנוּ אוֹתָם
כִּי לֹא לָקַחְנוּ אִישׁ אִשְׁתּוֹ בַּמִּלְחָמָה כִּי לֹא אַתֶּם
נְתַתֶּם לָהֶם כָּעֵת תֶּאְשָׁמוּ: {ס} **כג** וַיַּעֲשׂוּ־כֵן בְּנֵי
בִנְיָמִן וַיִּשְׂאוּ נָשִׁים לְמִסְפָּרָם מִן־הַמְּחֹלְלוֹת אֲשֶׁר
גָּזָלוּ וַיֵּלְכוּ וַיָּשׁוּבוּ אֶל־נַחֲלָתָם וַיִּבְנוּ אֶת־הֶעָרִים
וַיֵּשְׁבוּ בָּהֶם: **כד** וַיִּתְהַלְּכוּ מִשָּׁם בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בָּעֵת
הַהִיא אִישׁ לְשִׁבְטוֹ וּלְמִשְׁפַּחְתּוֹ וַיֵּצְאוּ מִשָּׁם אִישׁ
לְנַחֲלָתוֹ: {פ}
**כה** בַּיָּמִים הָהֵם אֵין מֶלֶךְ בְּיִשְׂרָאֵל אִישׁ הַיָּשָׁר
בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה: {ש}

# שמואל א פרק א

**א** וַיְהִי׀ אִישׁ אֶחָד מִן־הָרָמָתַיִם צוֹפִים מֵהַר
אֶפְרַיִם וּשְׁמוֹ ׀ אֶלְקָנָה בֶּן־יְרֹחָם בֶּן־אֱלִיהוּא בֶּן־
תֹּחוּ בֶן־צוּף אֶפְרָתִי: **ב** וְלוֹ שְׁתֵּי נָשִׁים שֵׁם אַחַת
חַנָּה וְשֵׁם הַשֵּׁנִית פְּנִנָּה וַיְהִי לִפְנִנָּה יְלָדִים וּלְחַנָּה
אֵין יְלָדִים: **ג** וְעָלָה׀ הָאִישׁ הַהוּא מֵעִירוֹ מִיָּמִים |
יָמִימָה לְהִשְׁתַּחֲוֺת וְלִזְבֹּחַ לַיהוָה צְבָאוֹת בְּשִׁלֹה
וְשָׁם שְׁנֵי בְנֵי־עֵלִי חָפְנִי וּפִנְחָס כֹּהֲנִים
לַיהוָה: **ד** וַיְהִי הַיּוֹם וַיִּזְבַּח אֶלְקָנָה וְנָתַן לִפְנִנָּה
אִשְׁתּוֹ וּלְכָל־בָּנֶיהָ וּבְנוֹתֶיהָ מָנוֹת: **ה** וּלְחַנָּה יִתֵּן
מָנָה אַחַת אַפַּיִם כִּי אֶת־חַנָּה אָהֵב וַיהוָה סָגַר
רַחְמָהּ: **ו** וְכַעַסַּתָּה צָרָתָהּ גַּם־כַּעַס בַּעֲבוּר
הַרְּעִמָהּ כִּי־סָגַר יְהוָה בְּעַד רַחְמָהּ: **ז** וְכֵן יַעֲשֶׂה
שָׁנָה בְשָׁנָה מִדֵּי עֲלֹתָהּ בְּבֵית יְהוָה כֵּן תַּכְעִסֶנָּה
וַתִּבְכֶּה וְלֹא תֹאכַל: **ח** וַיֹּאמֶר לָהּ אֶלְקָנָה אִישָׁהּ
חַנָּה לָמָּה תִבְכִּי וְלָמָּה לֹא תֹאכְלִי וְלָמָּה יֵרַע
לִבָּבֵךְ הֲלוֹא אָנֹכִי טוֹב לָךְ מֵעֲשָׂרָה
בָנִים: **ט** וַתָּקָם חַנָּה אַחֲרֵי אָכְלָה בְשִׁלֹה וְאַחֲרֵי
שָׁתֹה וְעֵלִי הַכֹּהֵן יֹשֵׁב עַל־הַכִּסֵּא עַל־מְזוּזַת הֵיכַל
יְהוָה: **י** וְהִיא מָרַת נָפֶשׁ וַתִּתְפַּלֵּל עַל־יְהוָה וּבָכֹה
תִבְכֶּה: **יא** וַתִּדֹּר נֶדֶר וַתֹּאמַר יְהוָה צְבָאוֹת אִם־
רָאֹה תִרְאֶה | בָּעֳנִי אֲמָתֶךָ וּזְכַרְתַּנִי וְלֹא־תִשְׁכַּח
אֶת־אֲמָתֶךָ וְנָתַתָּה לַאֲמָתְךָ זֶרַע אֲנָשִׁים וּנְתַתִּיו
לַיהוָה כָּל־יְמֵי חַיָּיו וּמוֹרָה לֹא־יַעֲלֶה עַל־
רֹאשׁוֹ: **יב** וְהָיָה כִּי הִרְבְּתָה לְהִתְפַּלֵּל לִפְנֵי יְהוָה
וְעֵלִי שֹׁמֵר אֶת־פִּיהָ: **יג** וְחַנָּה הִיא מְדַבֶּרֶת עַל־
לִבָּהּ רַק שְׂפָתֶיהָ נָעוֹת וְקוֹלָהּ לֹא יִשָּׁמֵעַ וַיַּחְשְׁבֶהָ
עֵלִי לְשִׁכֹּרָה: **יד** וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ עֵלִי עַד־מָתַי
תִּשְׁתַּכָּרִין הָסִירִי אֶת־יֵינֵךְ מֵעָלָיִךְ: **טו** וַתַּעַן חַנָּה
וַתֹּאמֶר לֹא אֲדֹנִי אִשָּׁה קְשַׁת־רוּחַ אָנֹכִי וְיַיִן
וְשֵׁכָר לֹא שָׁתִיתִי וָאֶשְׁפֹּךְ אֶת־נַפְשִׁי לִפְנֵי
יְהוָה: **טז** אַל־תִּתֵּן אֶת־אֲמָתְךָ לִפְנֵי בַּת־בְּלִיָּעַל
כִּי־מֵרֹב שִׂיחִי וְכַעְסִי דִּבַּרְתִּי עַד־הֵנָּה: **יז** וַיַּעַן עֵלִי
וַיֹּאמֶר לְכִי לְשָׁלוֹם וֵאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יִתֵּן אֶת־שֵׁלָתֵךְ
אֲשֶׁר שָׁאַלְתְּ מֵעִמּוֹ: **יח** וַתֹּאמֶר תִּמְצָא שִׁפְחָתְךָ

חֵן בְּעֵינֶיךָ וַתֵּלֶךְ הָאִשָּׁה לְדַרְכָּהּ וַתֹּאכַל וּפָנֶיהָ
לֹא־הָיוּ־לָהּ עוֹד: **יט** וַיִּשְׁכְּמוּ בַבֹּקֶר וַיִּשְׁתַּחֲווּ
לִפְנֵי יְהוָה וַיָּשֻׁבוּ וַיָּבֹאוּ אֶל־בֵּיתָם הָרָמָתָה וַיֵּדַע
אֶלְקָנָה אֶת־חַנָּה אִשְׁתּוֹ וַיִּזְכְּרֶהָ יְהוָה: **כ** וַיְהִי
לִתְקֻפוֹת הַיָּמִים וַתַּהַר חַנָּה וַתֵּלֶד בֵּן וַתִּקְרָא אֶת־
שְׁמוֹ שְׁמוּאֵל כִּי מֵיְהוָה שְׁאִלְתִּיו: **כא** וַיַּעַל הָאִישׁ
אֶלְקָנָה וְכָל־בֵּיתוֹ לִזְבֹּחַ לַיהוָה אֶת־זֶבַח הַיָּמִים
וְאֶת־נִדְרוֹ: **כב** וְחַנָּה לֹא עָלָתָה כִּי־אָמְרָה
לְאִישָׁהּ עַד יִגָּמֵל הַנַּעַר וַהֲבִאֹתִיו וְנִרְאָה אֶת־פְּנֵי
יְהוָה וְיָשַׁב שָׁם עַד־עוֹלָם: **כג** וַיֹּאמֶר לָהּ אֶלְקָנָה
אִישָׁהּ עֲשִׂי הַטּוֹב בְּעֵינַיִךְ שְׁבִי עַד־גָּמְלֵךְ אֹתוֹ אַךְ
יָקֵם יְהוָה אֶת־דְּבָרוֹ וַתֵּשֶׁב הָאִשָּׁה וַתֵּינֶק אֶת־
בְּנָהּ עַד־גָּמְלָהּ אֹתוֹ: **כד** וַתַּעֲלֵהוּ עִמָּהּ כַּאֲשֶׁר
גְּמָלַתּוּ בְּפָרִים שְׁלֹשָׁה וְאֵיפָה אַחַת קֶמַח וְנֵבֶל יָיִן
וַתְּבִאֵהוּ בֵּית־יְהוָה שִׁלוֹ וְהַנַּעַר נָעַר: **כה** וַיִּשְׁחֲטוּ
אֶת־הַפָּר וַיָּבִאוּ אֶת־הַנַּעַר אֶל־עֵלִי: **כו** וַתֹּאמֶר
בִּי אֲדֹנִי חֵי נַפְשְׁךָ אֲדֹנִי אֲנִי הָאִשָּׁה הַנִּצֶּבֶת
עִמְּכָה בָּזֶה לְהִתְפַּלֵּל אֶל־יְהוָה: **כז** אֶל־הַנַּעַר
הַזֶּה הִתְפַּלָּלְתִּי וַיִּתֵּן יְהוָה לִי אֶת־שְׁאֵלָתִי אֲשֶׁר
שָׁאַלְתִּי מֵעִמּוֹ: **כח** וְגַם אֲנִכִי הִשְׁאִלְתִּהוּ לַיהוָה
כָּל־הַיָּמִים אֲשֶׁר הָיָה הוּא שָׁאוּל לַיהוָה וַיִּשְׁתַּחוּ
שָׁם לַיהוָה: {ס}

## שמואל א פרק ב

**א** וַתִּתְפַּלֵּל חַנָּה וַתֹּאמַר עָלַץ לִבִּי בַּיהוָה רָמָה
קַרְנִי בַּיהוָה רָחַב פִּי עַל־אוֹיְבַי כִּי שָׂמַחְתִּי
בִּישׁוּעָתֶךָ: **ב** אֵין־קָדוֹשׁ כַּיהוָה כִּי אַיִן בִּלְתֶּךָ וְאֵין
צוּר כֵּאלֹהֵינוּ: **ג** אַל־תַּרְבּוּ תְדַבְּרוּ גְבֹהָה גְבֹהָה
יֵצֵא עָתָק מִפִּיכֶם כִּי אֵל דֵּעוֹת יְהוָה וְלֹא (וְלוֹ)
נִתְכְּנוּ עֲלִלוֹת: **ד** קֶשֶׁת גִּבֹּרִים חַתִּים וְנִכְשָׁלִים
אָזְרוּ חָיִל: **ה** שְׂבֵעִים בַּלֶּחֶם נִשְׂכָּרוּ וּרְעֵבִים
חָדֵלוּ עַד־עֲקָרָה יָלְדָה שִׁבְעָה וְרַבַּת בָּנִים
אֻמְלָלָה: **ו** יְהוָה מֵמִית וּמְחַיֶּה מוֹרִיד שְׁאוֹל
וַיָּעַל: **ז** יְהוָה מוֹרִישׁ וּמַעֲשִׁיר מַשְׁפִּיל אַף־
מְרוֹמֵם: **ח** מֵקִים מֵעָפָר דָּל מֵאַשְׁפֹּת יָרִים אֶבְיוֹן
לְהוֹשִׁיב עִם־נְדִיבִים וְכִסֵּא כָבוֹד יַנְחִלֵם כִּי לַיהוָה
מְצֻקֵי אֶרֶץ וַיָּשֶׁת עֲלֵיהֶם תֵּבֵל: **ט** רַגְלֵי חֲסִידָו
יִשְׁמֹר וּרְשָׁעִים בַּחֹשֶׁךְ יִדָּמּוּ כִּי־לֹא בְכֹחַ יִגְבַּר־
אִישׁ: **י** יְהוָה יֵחַתּוּ מְרִיבָו עָלָו בַּשָּׁמַיִם יַרְעֹם יְהוָה
יָדִין אַפְסֵי־אָרֶץ וְיִתֶּן־עֹז לְמַלְכּוֹ וְיָרֵם קֶרֶן מְשִׁיחוֹ:
{פ}

**יא** וַיֵּלֶךְ אֶלְקָנָה הָרָמָתָה עַל־בֵּיתוֹ וְהַנַּעַר הָיָה
מְשָׁרֵת אֶת־יְהוָה אֶת־פְּנֵי עֵלִי הַכֹּהֵן: **יב** וּבְנֵי עֵלִי
בְּנֵי בְלִיָּעַל לֹא יָדְעוּ אֶת־יְהוָה: **יג** וּמִשְׁפַּט
הַכֹּהֲנִים אֶת־הָעָם כָּל־אִישׁ זֹבֵחַ וּבָא נַעַר
הַכֹּהֵן כִּבְשֵׁל הַבָּשָׂר וְהַמַּזְלֵג שְׁלֹשׁ הַשִּׁנַּיִם
בְּיָדוֹ: **יד** וְהִכָּה בַכִּיּוֹר אוֹ בַדּוּד אוֹ בַקַּלַּחַת אוֹ
בַּפָּרוּר כֹּל אֲשֶׁר יַעֲלֶה הַמַּזְלֵג יִקַּח הַכֹּהֵן בּוֹ עָשׂוּ
יַעֲשׂוּ לְכָל־יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים שָׁם בְּשִׁלֹה: **טו** גַּם
בְּטֶרֶם יַקְטִרוּן אֶת־הַחֵלֶב וּבָא | נַעַר הַכֹּהֵן וְאָמַר
לָאִישׁ הַזֹּבֵחַ תְּנָה בָשָׂר לִצְלוֹת לַכֹּהֵן וְלֹא־יִקַּח
מִמְּךָ בָשָׂר מְבֻשָּׁל כִּי אִם־חָי: **טז** וַיֹּאמֶר אֵלָיו
הָאִישׁ קַטֵּר יַקְטִירוּן כַּיּוֹם הַחֵלֶב וְקַח־לְךָ כַּאֲשֶׁר
תְּאַוֶּה נַפְשֶׁךָ וְאָמַר | לוֹ (לֹא) כִּי עַתָּה תִּתֵּן וְאִם־
לֹא לָקַחְתִּי בְחָזְקָה: **יז** וַתְּהִי חַטַּאת הַנְּעָרִים
גְּדוֹלָה מְאֹד אֶת־פְּנֵי יְהוָה כִּי נָאֲצוּ הָאֲנָשִׁים אֶת
מִנְחַת יְהוָה: **יח** וּשְׁמוּאֵל מְשָׁרֵת אֶת־פְּנֵי יְהוָה
נַעַר חָגוּר אֵפוֹד בָּד: **יט** וּמְעִיל קָטֹן תַּעֲשֶׂה־לּוֹ
אִמּוֹ וְהַעֲלָתָה לוֹ מִיָּמִים | יָמִימָה בַּעֲלוֹתָהּ אֶת־
אִישָׁהּ לִזְבֹּחַ אֶת־זֶבַח הַיָּמִים: **כ** וּבֵרַךְ עֵלִי אֶת־

אֶלְקָנָה וְאֶת־אִשְׁתּוֹ וְאָמַר יְשֵׁם יְהוָה לְךָ זֶרַע מִן־
הָאִשָּׁה הַזֹּאת תַּחַת הַשְּׁאֵלָה אֲשֶׁר שָׁאַל לַיהוָה
וְהָלְכוּ לִמְקוֹמוֹ: **כא** כִּי־פָקַד יְהוָה אֶת־חַנָּה
וַתַּהַר וַתֵּלֶד שְׁלֹשָׁה־בָנִים וּשְׁתֵּי בָנוֹת וַיִּגְדַּל הַנַּעַר
שְׁמוּאֵל עִם־יְהוָה: {ס} **כב** וְעֵלִי זָקֵן מְאֹד וְשָׁמַע
אֵת כָּל־אֲשֶׁר יַעֲשׂוּן בָּנָיו לְכָל־יִשְׂרָאֵל וְאֵת אֲשֶׁר־
יִשְׁכְּבוּן אֶת־הַנָּשִׁים הַצֹּבְאוֹת פֶּתַח אֹהֶל
מוֹעֵד: **כג** וַיֹּאמֶר לָהֶם לָמָּה תַעֲשׂוּן כַּדְּבָרִים
הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי שֹׁמֵעַ אֶת־דִּבְרֵיכֶם רָעִים מֵאֵת
כָּל־הָעָם אֵלֶּה: **כד** אַל בָּנַי כִּי לוֹא־טוֹבָה
הַשְּׁמֻעָה אֲשֶׁר אָנֹכִי שֹׁמֵעַ מַעֲבִרִים עַם־
יְהוָה: **כה** אִם־יֶחֱטָא אִישׁ לְאִישׁ וּפִלְלוֹ אֱלֹהִים
וְאִם לַיהוָה יֶחֱטָא־אִישׁ מִי יִתְפַּלֶּל־לוֹ וְלֹא יִשְׁמְעוּ
לְקוֹל אֲבִיהֶם כִּי־חָפֵץ יְהוָה לַהֲמִיתָם: **כו** וְהַנַּעַר
שְׁמוּאֵל הֹלֵךְ וְגָדֵל וָטוֹב גַּם עִם־יְהוָה וְגַם עִם־
אֲנָשִׁים: {פ}

**כז** וַיָּבֹא אִישׁ־אֱלֹהִים אֶל־עֵלִי וַיֹּאמֶר אֵלָיו כֹּה
אָמַר יְהוָה הֲנִגְלֹה נִגְלֵיתִי אֶל־בֵּית אָבִיךָ בִּהְיוֹתָם
בְּמִצְרַיִם לְבֵית פַּרְעֹה: **כח** וּבָחַר אֹתוֹ מִכָּל־
שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל לִי לְכֹהֵן לַעֲלוֹת עַל־מִזְבְּחִי
לְהַקְטִיר קְטֹרֶת לָשֵׂאת אֵפוֹד לְפָנָי וָאֶתְּנָה לְבֵית
אָבִיךָ אֶת־כָּל־אִשֵּׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: **כט** לָמָּה תִבְעֲטוּ
בְּזִבְחִי וּבְמִנְחָתִי אֲשֶׁר צִוִּיתִי מָעוֹן וַתְּכַבֵּד אֶת־
בָּנֶיךָ מִמֶּנִּי לְהַבְרִיאֲכֶם מֵרֵאשִׁית כָּל־מִנְחַת
יִשְׂרָאֵל לְעַמִּי: **ל** לָכֵן נְאֻם־יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
אָמוֹר אָמַרְתִּי בֵּיתְךָ וּבֵית אָבִיךָ יִתְהַלְכוּ לְפָנַי
עַד־עוֹלָם וְעַתָּה נְאֻם־יְהוָה חָלִילָה לִּי כִּי־מְכַבְּדַי
אֲכַבֵּד וּבֹזַי יֵקָלּוּ: **לא** הִנֵּה יָמִים בָּאִים וְגָדַעְתִּי
אֶת־זְרֹעֲךָ וְאֶת־זְרֹעַ בֵּית אָבִיךָ מֶהְיוֹת זָקֵן
בְּבֵיתֶךָ: **לב** וְהִבַּטְתָּ צַר מָעוֹן בְּכֹל אֲשֶׁר־יֵיטִיב
אֶת־יִשְׂרָאֵל וְלֹא־יִהְיֶה זָקֵן בְּבֵיתְךָ כָּל־
הַיָּמִים: **לג** וְאִישׁ לֹא־אַכְרִית לְךָ מֵעִם מִזְבְּחִי
לְכַלּוֹת אֶת־עֵינֶיךָ וְלַאֲדִיב אֶת־נַפְשֶׁךָ וְכָל־מַרְבִּית
בֵּיתְךָ יָמוּתוּ אֲנָשִׁים: **לד** וְזֶה־לְּךָ הָאוֹת אֲשֶׁר יָבֹא
אֶל־שְׁנֵי בָנֶיךָ אֶל־חָפְנִי וּפִינְחָס בְּיוֹם אֶחָד יָמוּתוּ
שְׁנֵיהֶם: **לה** וַהֲקִימֹתִי לִי כֹּהֵן נֶאֱמָן כַּאֲשֶׁר בִּלְבָבִי
וּבְנַפְשִׁי יַעֲשֶׂה וּבָנִיתִי לוֹ בַּיִת נֶאֱמָן וְהִתְהַלֵּךְ
לִפְנֵי־מְשִׁיחִי כָּל־הַיָּמִים: **לו** וְהָיָה כָּל־הַנּוֹתָר
בְּבֵיתְךָ יָבוֹא לְהִשְׁתַּחֲוֹת לּוֹ לַאֲגוֹרַת כֶּסֶף וְכִכַּר־
לֶחֶם וְאָמַר סְפָחֵנִי נָא אֶל־אַחַת הַכְּהֻנּוֹת לֶאֱכֹל
פַּת־לָחֶם: {פ}

## שמואל א פרק ג

**א** וְהַנַּעַר שְׁמוּאֵל מְשָׁרֵת אֶת־יְהוָה לִפְנֵי עֵלִי
וּדְבַר־יְהוָה הָיָה יָקָר בַּיָּמִים הָהֵם אֵין חָזוֹן נִפְרָץ:
{ס} **ב** וַיְהִי בַּיּוֹם הַהוּא וְעֵלִי שֹׁכֵב בִּמְקוֹמוֹ וְעֵינָיו
הֵחֵלּוּ כֵהוֹת לֹא יוּכַל לִרְאוֹת: **ג** וְנֵר אֱלֹהִים טֶרֶם
יִכְבֶּה וּשְׁמוּאֵל שֹׁכֵב בְּהֵיכַל יְהוָה אֲשֶׁר־שָׁם אֲרוֹן
אֱלֹהִים: {פ}

**ד** וַיִּקְרָא יְהוָה אֶל־שְׁמוּאֵל וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי: **ה** וַיָּרָץ
אֶל־עֵלִי וַיֹּאמֶר הִנְנִי כִּי־קָרָאתָ לִּי וַיֹּאמֶר לֹא־
קָרָאתִי שׁוּב שְׁכָב וַיֵּלֶךְ וַיִּשְׁכָּב: {ס} **ו** וַיֹּסֶף יְהוָה
קְרָא עוֹד שְׁמוּאֵל וַיָּקָם שְׁמוּאֵל וַיֵּלֶךְ אֶל־עֵלִי
וַיֹּאמֶר הִנְנִי כִּי קָרָאתָ לִי וַיֹּאמֶר לֹא־קָרָאתִי בְנִי
שׁוּב שְׁכָב: **ז** וּשְׁמוּאֵל טֶרֶם יָדַע אֶת־יְהוָה וְטֶרֶם
יִגָּלֶה אֵלָיו דְּבַר־יְהוָה: **ח** וַיֹּסֶף יְהוָה קְרֹא־שְׁמוּאֵל
בַּשְּׁלִישִׁת וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אֶל־עֵלִי וַיֹּאמֶר הִנְנִי כִּי
קָרָאתָ לִי וַיָּבֶן עֵלִי כִּי יְהוָה קֹרֵא לַנָּעַר: **ט** וַיֹּאמֶר
עֵלִי לִשְׁמוּאֵל לֵךְ | שְׁכָב וְהָיָה אִם־יִקְרָא אֵלֶיךָ
וְאָמַרְתָּ דַּבֵּר יְהוָה כִּי שֹׁמֵעַ עַבְדֶּךָ וַיֵּלֶךְ שְׁמוּאֵל

וַיִּשְׁכַּב בִּמְקוֹמוֹ׃ **י** וַיָּבֹא יְהוָה וַיִּתְיַצַּב וַיִּקְרָא
כְּפַעַם־בְּפַעַם שְׁמוּאֵל | שְׁמוּאֵל וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל
דַּבֵּר כִּי שֹׁמֵעַ עַבְדֶּךָ׃ {פ}
**יא** וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־שְׁמוּאֵל הִנֵּה אָנֹכִי עֹשֶׂה דָבָר
בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר כָּל־שֹׁמְעוֹ תְּצַלֶּינָה שְׁתֵּי
אָזְנָיו׃ **יב** בַּיּוֹם הַהוּא אָקִים אֶל־עֵלִי אֵת כָּל־
אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֶל־בֵּיתוֹ הָחֵל וְכַלֵּה׃ **יג** וְהִגַּדְתִּי לוֹ
כִּי־שֹׁפֵט אֲנִי אֶת־בֵּיתוֹ עַד־עוֹלָם בַּעֲוֹן אֲשֶׁר־יָדַע
כִּי־מְקַלְלִים לָהֶם בָּנָיו וְלֹא כִהָה בָּם׃ **יד** וְלָכֵן
נִשְׁבַּעְתִּי לְבֵית עֵלִי אִם־יִתְכַּפֶּר עֲוֹן בֵּית־עֵלִי
בְּזֶבַח וּבְמִנְחָה עַד־עוֹלָם׃ **טו** וַיִּשְׁכַּב שְׁמוּאֵל עַד־
הַבֹּקֶר וַיִּפְתַּח אֶת־דַּלְתוֹת בֵּית־יְהוָה וּשְׁמוּאֵל
יָרֵא מֵהַגִּיד אֶת־הַמַּרְאָה אֶל־עֵלִי׃ **טז** וַיִּקְרָא עֵלִי
אֶת־שְׁמוּאֵל וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל בְּנִי וַיֹּאמֶר
הִנֵּנִי׃ **יז** וַיֹּאמֶר מָה הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלֶיךָ אַל־
נָא תְכַחֵד מִמֶּנִּי כֹּה יַעֲשֶׂה־לְךָ אֱלֹהִים וְכֹה יוֹסִיף
אִם־תְּכַחֵד מִמֶּנִּי דָּבָר מִכָּל־הַדָּבָר אֲשֶׁר־דִּבֶּר
אֵלֶיךָ׃ **יח** וַיַּגֶּד־לוֹ שְׁמוּאֵל אֶת־כָּל־הַדְּבָרִים וְלֹא
כִחֵד מִמֶּנּוּ וַיֹּאמֶר יְהוָה הוּא הַטּוֹב בְּעֵינָו יַעֲשֶׂה׃
{פ}
**יט** וַיִּגְדַּל שְׁמוּאֵל וַיהוָה הָיָה עִמּוֹ וְלֹא־הִפִּיל
מִכָּל־דְּבָרָיו אָרְצָה׃ **כ** וַיֵּדַע כָּל־יִשְׂרָאֵל מִדָּן וְעַד־
בְּאֵר שֶׁבַע כִּי נֶאֱמָן שְׁמוּאֵל לְנָבִיא לַיהוָה׃
{ס} **כא** וַיֹּסֶף יְהוָה לְהֵרָאֹה בְשִׁלֹה כִּי־נִגְלָה יְהוָה
אֶל־שְׁמוּאֵל בְּשִׁלוֹ בִּדְבַר יְהוָה׃ {פ}

# לוח מוהרא"ש

לפי אופק יבנאל עיר ברסלב - עיר השמחה

## פרשת וישב

| | | | |
|---|---|---|---|
| יום **ראשון** | **יד** 15 | **לימוד יומי:**<br>**בבלי:** בבא בתרא קע"ג<br>**ירושלמי:** תענית כ"ו<br>**תוספתא:** כלאים ב<br>**נ"ך:** שופטים יח<br>**משניות:** נדרים ה<br>**זהר:** חלק א עמ' שצג-שצד | **עלות השחר** (72 דק) ... 5:15<br>**נץ החמה** ..... 6:33<br>**סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:15<br>**סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:03<br>**סו"ז תפילה** ..... 9:53<br>**חצות היום** ..... 11:33<br>**שקיעה** ..... 4:33<br>**צה"כ לשיטת ר"ת** .. 5:46 |
| יום **שני** | **טו** 16 | **לימוד יומי:**<br>**בבלי:** בבא בתרא קע"ד<br>**ירושלמי:** שקלים א'<br>**תוספתא:** כלאים ג<br>**נ"ך:** שופטים יט<br>**משניות:** נדרים ו<br>**זהר:** חלק א עמ' שצה-שצו | **עלות השחר** (72 דק) ... 5:15<br>**נץ החמה** ..... 6:34<br>**סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:15<br>**סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:04<br>**סו"ז תפילה** ..... 9:54<br>**חצות היום** ..... 11:34<br>**שקיעה** ..... 4:33<br>**צה"כ לשיטת ר"ת** .. 5:46 |
| יום **שלישי** | **טז** 17 | **לימוד יומי:**<br>**בבלי:** בבא בתרא קע"ה<br>**ירושלמי:** שקלים ב'<br>**תוספתא:** כלאים ד<br>**נ"ך:** שופטים כ<br>**משניות:** נדרים ז<br>**זהר:** חלק א עמ' שצז-שצח | **עלות השחר** (72 דק) ... 5:16<br>**נץ החמה** ..... 6:34<br>**סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:16<br>**סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:04<br>**סו"ז תפילה** ..... 9:54<br>**חצות היום** ..... 11:34<br>**שקיעה** ..... 4:33<br>**צה"כ לשיטת ר"ת** .. 5:46 |
| יום **רביעי** | **יז** 18 | **לימוד יומי:**<br>**בבלי:** בבא בתרא קע"ו<br>**ירושלמי:** שקלים ג'<br>**תוספתא:** כלאים ה<br>**נ"ך:** שופטים כא<br>**משניות:** נדרים ח<br>**זהר:** חלק א עמ' שצט-ת | **עלות השחר** (72 דק) ... 5:16<br>**נץ החמה** ..... 6:35<br>**סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:16<br>**סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:05<br>**סו"ז תפילה** ..... 9:55<br>**חצות היום** ..... 11:35<br>**שקיעה** ..... 4:34<br>**צה"כ לשיטת ר"ת** .. 5:47 |
| יום **חמישי** | **יח** 19 | **לימוד יומי:**<br>**בבלי:** סנהדרין ב'<br>**ירושלמי:** שקלים ד'<br>**תוספתא:** שביעית א<br>**נ"ך:** שמואל א א<br>**משניות:** נדרים ט<br>**זהר:** חלק א עמ' תא-תב | **עלות השחר** (72 דק) ... 5:17<br>**נץ החמה** ..... 6:35<br>**סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:17<br>**סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:05<br>**סו"ז תפילה** ..... 9:55<br>**חצות היום** ..... 11:35<br>**שקיעה** ..... 4:34<br>**צה"כ לשיטת ר"ת** .. 5:47 |
| יום **שישי** | **יט** 20 | **לימוד יומי:**<br>**בבלי:** סנהדרין ג'<br>**ירושלמי:** שקלים ה'<br>**תוספתא:** שביעית ב<br>**נ"ך:** שמואל א ב<br>**משניות:** נדרים י<br>**זהר:** חלק א עמ' תג-תד | **עלות השחר** (72 דק) ... 5:18<br>**נץ החמה** ..... 6:36<br>**סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:17<br>**סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:06<br>**סו"ז תפילה** ..... 9:56<br>**חצות היום** ..... 11:36<br>**שקיעה** ..... 4:35<br>**צה"כ לשיטת ר"ת** .. 5:48 |
| | | | **הדלקת נרות** (40 דק): 3:55 (20 דק): 4:15 |
| **שב"ק** | **כ** 21 | **לימוד יומי:**<br>**בבלי:** סנהדרין ד'<br>**ירושלמי:** שקלים ו'<br>**תוספתא:** שביעית ג<br>**נ"ך:** שמואל א ג<br>**משניות:** נדרים יא<br>**זהר:** חלק א עמ' תה-תו | **שבת קודש פרשת וישב**<br>**עלות השחר** (72 דק) ... 5:18<br>**נץ החמה** ..... 6:36<br>**סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:18<br>**סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:06<br>**סו"ז תפילה** ..... 9:56<br>**חצות היום** ..... 11:36<br>**שקיעה** ..... 4:35<br>**צה"כ לשיטת ר"ת** .. 5:48 |
| | | | **מוצש"ק לשיטת ר"ת: 5:48** |

**רַבֵּנוּ מְלַמֵּד אוֹתָנוּ שֶׁצְּרִיכִים לְחַפֵּשׂ נְקֻדָּה טוֹבָה בְּכָל יְהוּדִי ! תִּתְרַכֵּז בַּנְּקֻדּוֹת הַטּוֹבוֹת שֶׁבָּאַחֵר - לֹא בְּחִסְרוֹנוֹת שֶׁלּוֹ !**

(משיחותיו של מו"ר הרה"צ שליט"א)